

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ

**ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА СЪСТОЯНИЕТО И РАЗВИТИЕТО
НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО**

(АГРАРЕН ДОКЛАД 2015)

АГРАРЕН ДОКЛАД 2015

Списък на използваните съкращения	8
РАЗДЕЛ А	11
I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА.	
МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА	11
II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2014 Г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2015 Г.	17
1. Използване на земеделската земя и структури в земеделието	17
1.1. Използване на площите със селскостопанско предназначение	17
1.2. Използване на земеделски парцели	18
1.2.1. Система за идентификация на земеделски парцели	18
1.2.2. Подаване на заявления за подпомагане – кампания 2014 и 2015 г.	19
1.3. Регистрация на земеделски стопани	19
1.4. Участие на Държавния поземлен фонд в поземлените отношения в България	20
1.4.1. Предоставяне на имоти от ДПФ под наем или аренда	20
1.4.2. Учредяване на ограничени вещни права върху земи от ДПФ	20
1.5. Дейности и договори за поддържане на картата на възстановената собственост и регистри	20
1.6. Поземлени отношения	21
1.6.1. Комасация (уедряване) на земеделските земи	21
1.7. Дейности по опазване на земеделските земи	21
1.8. Структури на земеделските стопанства	21
2. Икономически и производствени резултати през 2014 г. и прогнозни данни за 2015 г.	22
2.1. Икономически сметки за селското стопанство за 2014 г.	22
2.1.1. Стойност на брутната продукция от отрасъл “Селско стопанство”	22
2.1.2. Стойност на крайната продукция	24
2.1.3. Междинно потребление	25
2.1.4. Брутна добавена стойност	26
2.1.5. Потребление на основен капитал	26
2.1.6. Формиране на дохода от селскостопанска дейност – нетен опериращ излишък/смесен доход	26
2.1.7. Компенсация на наетите, арендни плащания, получени и платени лихви	26
2.1.8. Предприемачески доход	26
2.2. Производствени резултати в растениевъдството	26
2.2.1. Зърнопроизводство	27

2.2.2. Маслодайни култури	29
2.2.3. Технически култури	30
2.2.4. Зеленчуци	30
2.2.5. Плодове	35
2.2.6. Медицински и ароматни култури	37
2.3. Производствени резултати в животновъдството	37
2.3.1. Говедовъдство и биволовъдство	41
2.3.2. Овцевъдство и козевъдство	44
2.3.3. Свиневъдство	47
2.3.4. Коневъдство	50
2.3.5. Птицевъдство	50
2.3.6. Пчеларство	52
2.3.7. Зайцевъдство	55
2.4. Състояние на биологичното земеделие в България през 2014 г.	55
2.4.1. Оператори в система на контрол	56
2.4.2. Площи в система на контрол	57
2.4.3. Биологично животновъдство	60
2.4.4. Финансово подпомагане на биологичното производство	60
2.5. Лозарство и винопроизводство	61
2.5.1. Производство на грозде	61
2.5.2. Винопроизводство	65
2.5.3. Износ и внос на вино	66
III. ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ	71
1. Равнище и динамика на външната търговия с аграрни стоки през 2014 г.	72
2. Географско разпределение на външната търговия със селскостопански стоки	73
3. Структура на износа и вноса по групи стоки	78
4. Развитие на външната търговия със селскостопански стоки през 2015 г.	83
IV. ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ	84
1. Прилагане на Общата селскостопанска политика на ЕС	84
1.1. Подпомагане по първи стълб на ОСП	84
1.1.1. Директни плащания на площ, национални доплащания към директните плащания и специфично подпомагане	84

1.1.2. Механизми за пазарна подкрепа по сектори	89
1.1.2.1. Сектор „Полски култури“	89
1.1.2.2. Сектор „Месо и пчеларство“	89
1.1.2.3. Сектор „Мляко“	92
1.1.2.4. Сектор „Плодове и зеленчуци“	93
1.1.2.5. Сектор „Вино“	95
1.1.2.6. Сектор „Захар“	96
1.1.2.7. Сектор „Промоционални програми“	96
1.1.2.8. Политика на качество – защитени наименования	98
1.1.2.9. Програма „Благотворителни операции“	99
1.1.3. Търговски механизми	99
1.1.3.1. Лицензиране на износа	99
1.1.3.2. Лицензиране на вноса	101
1.2. Подпомагане по втори стълб на ОСП	101
1.2.1. Програма за развитие на селските райони 2007 - 2013 г.	101
1.2.1.1. Анализ на постигнатия напредък по прилагане на ПРСР 2007-2013 г. и по постигане на целите, по оси	102
1.2.1.2. Финансово прилагане на ПРСР 2007-2013 г. по мерки, на база платени проекти	110
1.2.2. Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.	112
1.3. Допълнително държавно подпомагане	115
1.3.1. Държавни помощи	115
1.3.2. Краткосрочно кредитиране	121
1.3.3. Инвестиционни схеми за подпомагане на ДФЗ	122
V. ДЕЙНОСТИ, СВЪРЗАНИ СЪС ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО	125
1. Контрол на земеделска и горска техника	125
1.1. Състояние на механизацията на земеделието и структура на машинно-тракторния парк	126
1.2. Регистрация на земеделска и горска техника	127
1.3. Контрол по техническото състояние и безопасността на техниката	127
1.4. Технически прегледи на техниката	128
1.5. Правоспособност за работа с техника и издаване на свидетелства	129
2. Хидромелиорации	129
2.1. Контрол по дейностите, свързани с експлоатацията на хидромелиоративния фонд и с услугата	

„водоподаване за напояване”	130
2.2. Дейности, свързани с експлоатацията и поддържането на язовирите и обектите за предпазване от вредното въздействие на водите	130
2.3. Контрол по дейностите, свързани с образуването и развитието на сдруженията за напояване	132
3. Растителна защита	132
3.1. Фитосанитарен контрол	138
3.1.1. Граничен фитосанитарен (карантинен) контрол при внос на растения и растителни продукти	139
3.1.2. Контрол при износ на растения и растителни продукти	139
3.1.3. Изпитване, регистрация и контрол на продукти за растителна защита	140
3.1.4. Обучения на земеделски производители	141
4. Торове	142
4.1. Регистрация на торове	142
4.2. Контрол на торовете при предлагането им на пазара	142
4.3. Употреба на торове	142
4.4. Контрол за спазване на правилата за добра земеделска практика, програмата от мерки за ограничаване замърсяването с нитрати за целите на контрола по агроекологичните мерки и кръстосаното съответствие	144
5. Сортоизпитване, апробация и семеконтрол	144
6. Контрол на зърно и зърнени продукти	148
6.1. Лицензиране и контрол на публичните складове, зърнохранилища и други обекти за съхранение	148
6.2. Окачествяване на реколта `2014	150
7. Безопасност на храните	151
7.1. Здравеопазване и хуманно отношение към животните	151
7.2. Информационна система за идентификация и проследяване движението на животните	154
7.3. Контролни дейности	154
7.3.1. Безопасност на храните	154
7.3.2. Система за бързо предупреждение за храни и фуражи	157
7.3.3. Контрол на ветеринарномедицинската дейност, ветеринарномедицинските продукти и фуражи	159
7.3.3.1. Контрол на ветеринарномедицинската дейност	159
7.3.3.2. Контрол на ветеринарномедицинските продукти	163
7.3.3.3. Контрол на фуражите	164

7.3.3.4. Проверка на ефективността на официалния контрол на фуражи	170
7.3.4. Център за оценка на риска	172
7.3.5. Законодателни промени в областта на безопасността на храните	172
8. Селекция и репродукция в животновъдството	174
8.1. Управление на националните генетични ресурси в животновъдството	174
8.2. Контрол и координация на развъдната дейност	177
9. Селскостопанска наука, обучение и съветническа дейност	178
9.1. Научноизследователска дейност и научно обслужване в селското стопанство, осъществявани от Селскостопанска академия	178
9.1.1. Създадени и внедрени в производството научни продукти	178
9.1.2. Трансфер на знания и научни продукти	178
9.1.3. Квалификационна структура на учените, обучение на докторанти и публикационна дейност	179
9.1.4. Международно сътрудничество в областта на селскостопанската наука	179
9.2. Съветническа дейност	180
9.3. Обучения	183
9.4. Подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес“	184
9.5. Информационно осигуряване	184
9.6. Агрохимични анализи	184
9.7. Дейност на НССЗ по мярка 143 от ПРСР	185
10. Борба с градушките	186
VI. ГОРСКО СТОПАНСТВО	187
1. Характеристика на горските територии	187
2. Промени в горските територии	188
3. Стопанисване на горските територии	189
3.1. Залесяване и защита срещу ерозия	189
3.2. Провеждане на сечи в горите	191
4. Ползване на дървесина и на недървесни горски продукти	192
4.1. Ползване на дървесина	192
4.2. Ползване на недървесни горски продукти	194
5. Защита на горските територии	194
5.1. Защита на горските територии от болести, вредители и други повреди	194
5.2. Защита на горите от пожари	195

6. Защитени територии	196
7. Горска сертификация	198
8. Недържавни гори	198
9. Ловно стопанство	198
10. Опазване на горските територии и контрол	199
11. Стратегическо планиране и международни дейности	200
12. Финансиране и инвестиции в горските територии	201
12.1. Изпълнителна агенция по горите	201
12.2. Държавни горски предприятия	202
13. Инвентаризация и планиране в горските територии	202
VII. РИБАРСТВО	203
1. Улов и производство на риба и други водни организми	203
2. Внос и износ на риба и рибни продукти	210
3. Оперативна програма за развитие на сектор “Рибарство”, финансирана от Европейския фонд за рибарство	215
РАЗДЕЛ Б	222
ПРИОРИТЕТИ И ЦЕЛИ НА ПОЛИТИКАТА В АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ, МЕРКИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА ПОСТИГАНЕТО ИМ ПРЕЗ 2016 г.	222
ПРИЛОЖЕНИЯ	234

Списък на използваните съкращения

БАБХ	Българска агенция по безопасност на храните
БАНСИК	Българска анкета за наблюдение на селскостопанската и икономическа конюнктура
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
БДС	Български държавен стандарт
БНБ	Българска народна банка
БСК	Биологични и стопански качества
БЧК	Български червен кръст
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВМП	Ветеринарномедицински продукти
ГИП	Гранични инспекционни пунктове
ГКПП	Гранични контролно-пропускателни пунктове
ГМО	Генетично модифициран организъм
ГРМ	Горски репродуктивни материали
ГСПП	Горскостопански планове и програми
ДГП	Държавни горски предприятия
ДГС	Държавни горски стопанства
ДДС	Данък добавена стойност
ДЛС	Държавни ловни стопанства
ДПФ	Държавен поземлен фонд
ДФЗ/ДФ „Земеделие“	Държавен фонд „Земеделие“
ДФЗ-РА	Държавен фонд „Земеделие“ – Разплащателна агенция
ЕАСТ	Европейска асоциация за свободна търговия
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕК	Европейска комисия
ЕМНКП	Единен многогодишен контролен план за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията
ЕПИВ	Европейски план за икономическо възстановяване
ЕС	Европейски съюз
ЕФГЗ	Европейски фонд за гарантиране на земеделието

ЕФР	Европейски фонд по рибарство
ЗГТ	Земеделска и горска техника
ЗГУ	Защитено географско указание
ЗГМО	Закон за генетично модифицираните организми
ЗНП	Защитено наименование за произход
ЗППМ	Закон за посевния и посадъчен материал
ЗСПЗЗ	Закон за собствеността и ползването на земеделските земи
ИАГ	Изпълнителна агенция по горите
ИАЛВ	Изпълнителна агенция по лозата и виното
ИАРА	Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури
ИАСАС	Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол
ИАСРЖ	Изпълнителна агенция по селекция и репродукция в животновъдството
ИЗП	Използвана земеделска площ
ИСАК	Интегрираната система за администриране и контрол
КАТ	Контрол на автомобилния транспорт
КТИ	Контролно-техническата инспекция
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МИГ	Местни инициативни групи
МИРГ	Местни инициативни рибарски групи
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МСР	Местни стратегии за развитие
НАП	Национална агенция за приходите
НАССР	Анализ на опасностите и контрол на критичните точки
НБ	Национален бюджет
НДДП	Национални доплащания към директните плащания
НДНИВМИ	Национален диагностичен научноизследователски ветеринарномедицински институт
НМП	Национална мониторингова програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни от растителен произход
НМПКО	Национална мониторингова програма за контрол на остатъци от ветеринарномедицински продукти и замърсители от околната среда
НПКОП	Национална програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни от растителен и животински произход

НПП	Национална програма по пчеларство
НРЛ	Национална референтна лаборатория
НСЗ	Национална служба по зърното
НСИ	Национален статистически институт
НССЗ	Национална служба за съвети в земеделието
ОД „Земеделие“	Областни дирекции „Земеделие“
ОДБХ	Областни дирекции по безопасност на храните
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ОНД	Общност на независимите държави
ООП	Обща организация на пазара
ОПРСР	Оперативна програма за развитие на сектор “Рибарство”
ОСП	Обща селскостопанска политика
ППЗСПЗЗ	Правилник за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи
ПРЗ	Продукти за растителна защита
ПРСР	Програма за развитие на селските райони 2007-2013 г.
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
РДГ	Регионална дирекция по горите
РМС	Решение на Министерски съвет
РХС	Различимост, хомогенност и стабилност
СЕПП	Схема за единно плащане на площ
СИЗП	Система за идентификация на земеделските парцели
СН	Сдружения за напояване
ССА	Селскостопанска академия
ХТСХ	Храна с традиционно-специфичен вкус
ЦЛВСЕЕ	Централна лаборатория по ветеринарно-санитарна експертиза и екология
ЦЛКР	Централна лаборатория по карантина на растенията
ЦЛХИК	Централна лаборатория за химични изпитвания и контрол
ЦОФК	Цифровата ортофотокарта
ЦПО	Център за професионално обучение
CPVO	Офис на Общността за закрила на сортовете
RASFF	Система за бързо предупреждение за храни и фуражи

РАЗДЕЛ А

I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА

По окончателни данни на НСИ, през 2014 г. брутният вътрешен продукт, произведен в страната, бележи реален ръст от 1,6% спрямо предходната година.

Номиналният стойностен обем на БВП за годината достига 83 612 млн. лева (42 750 млн. евро).

Към края на 2014 г. инфлацията отбелязва спад от 0,9% на годишна база, а средногодишната инфлация за годината е минус 1,4%.

По данни на БНБ, през 2014 г. износът възлиза на 41 105 млн. лева (21 017 млн. евро), което представлява 49,2% от БВП. Вносът за годината е в размер на 46 453 млн. лева (23 751 млн. евро) или 55,6% от БВП на страната. В резултат от малко по-слабо намаление на износа спрямо това при вноса, отрицателното търговско салдо за годината се свива с около 5% на годишна база, до -5 349 млн. лева (-2 735 млн. евро).

През 2014 г. преките чуждестранни инвестиции в България възлизат на 2 514 млн. лева (1 285 млн. евро), което представлява 3% от БВП.

По данни на НСИ, коефициентът на безработица през 2014 г. е 11,4%, като намалява с 1,5% процентни пункта спрямо 2013 г.

Таблица 1.1. Основни макроикономически показатели на Република България

Показател	2010	2011	2012	2013	2014
БВП, млн. лева	73 780	80 100	81 544	81 971	83 612
БВП, млн. евро	37 723	40 954	41 693	41 911	42 750
Годишен реален темп на изменение на БВП, %	0,1	1,6	0,2	1,3	1,6
Средногодишна инфлация, %	2,4	4,2	3,0	0,9	-1,4
Инфлация в края на годината, %	4,5	2,8	4,2	-1,6	-0,9
Търговско салдо (FOB/CIF), млн. лева	-6 909	-5 179	-7 720	-5 654	-5 349
Търговско салдо (FOB/CIF), млн. евро	-3 533	-2 648	-3 947	-2 891	-2 735
Преки чуждестранни инвестиции, млн. лева	2 288	2 887	2 583	2 706	2 514
Преки чуждестранни инвестиции, млн. евро	1 170	1 476	1 321	1 384	1 285

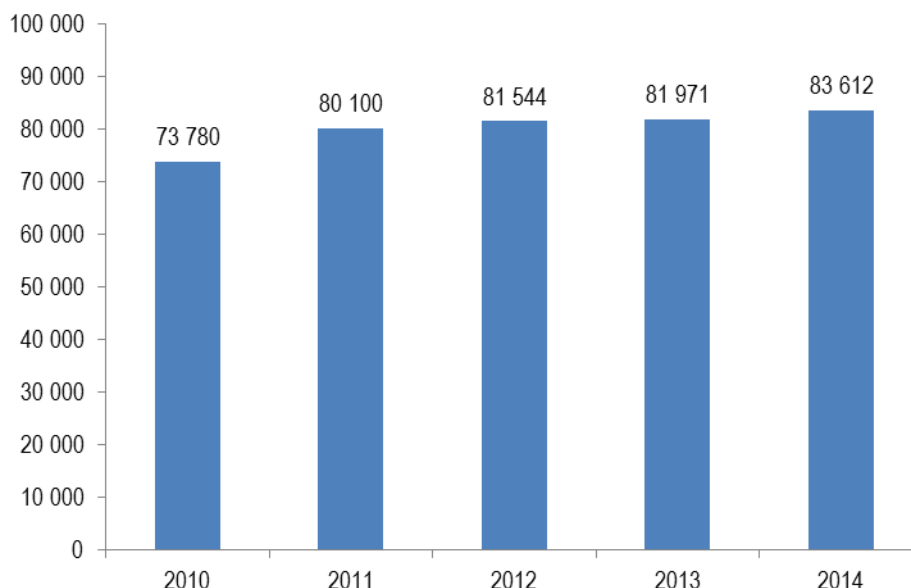
Източник: НСИ – БВП и инфлация (окончателни данни); БНБ – данни за търговско салдо и ПЧИ, съставени по шестото издание на Ръководство по платежен баланс и международна инвестиционна позиция на МВФ, 2008 (предварителни данни за 2014 г.)

Брутен вътрешен продукт

През 2014 г. БВП нараства с 1,6% в реално изражение спрямо предходната година. В номинално изражение той достига 83 612 млн. лева (42 750 млн. евро), като на човек от

населението се падат 11 574 лева (5 918 евро).

Фигура I.1. Размер на БВП за периода 2010 – 2014 г., млн. лева

Източник: НСИ.

Брутна добавена стойност

Брутната добавена стойност, създадена от отраслите на националната икономика през 2014 г. възлиза на 72 608 млн. лева (37 124 млн. евро) по текущи цени. В реално изражение тя нараства с 1,8% спрямо предходната година. Добавената стойност на субектите от аграрния сектор през 2014 г. е в размер на 3 823 млн. лева по текущи цени, като бележи ръст от 5,2% в реално изражение в сравнение с 2013 г.

По икономически сектори, БДС за 2014 г. се разпределя, както следва:

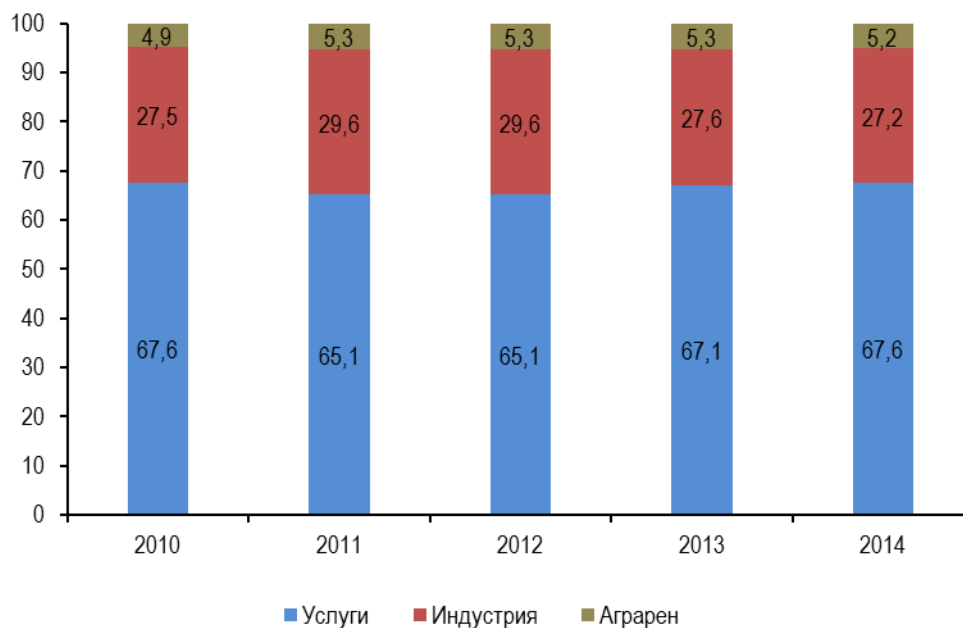
- Индустрия (вкл. строителство) – 27,2%;
- Услуги – 67,6% ;
- Аграрен (селско, горско и рибно стопанство) – 5,2%.

Делът на аграрния сектор в общата БДС намалява с 0,1 процентни пункта спрямо предходната година.

По предварителни данни на НСИ, общата БДС за икономиката на страната през първото полугодие на 2015 г. възлиза на 33 155 млн. лева (16 952 млн. евро) по текущи цени. Относителният дял на икономическите сектори в БДС за първата половина на годината е: индустрия и строителство – 29,6%; аграрен сектор – 3,9% и услуги – 66,5%.

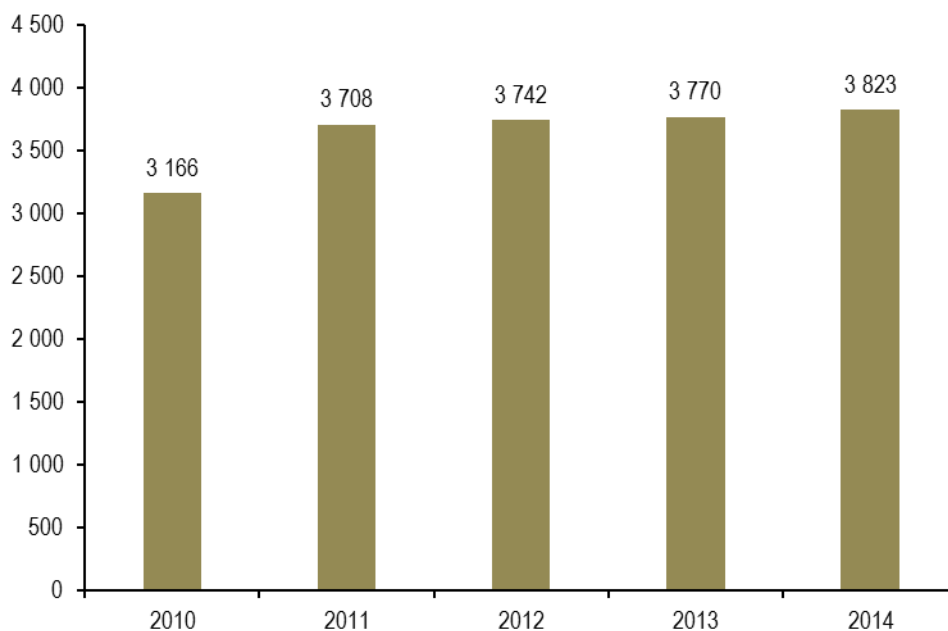
По предварителни сезонно изгладени данни, през първото тримесечие на 2015 г. БДС, формирана от аграрния отрасъл, нараства с 1,2% спрямо съответното тримесечие на предходната година, а през второто тримесечие – намалява с 3,5% (по средногодишни цени на 2010 г.).

Фигура I.2. БДС по икономически сектори за периода 2010 – 2014 г., %

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ

Фигура I.3. БДС от отрасъл „Селско, горско и рибно стопанство“, 2010 – 2014 г., млн. лева

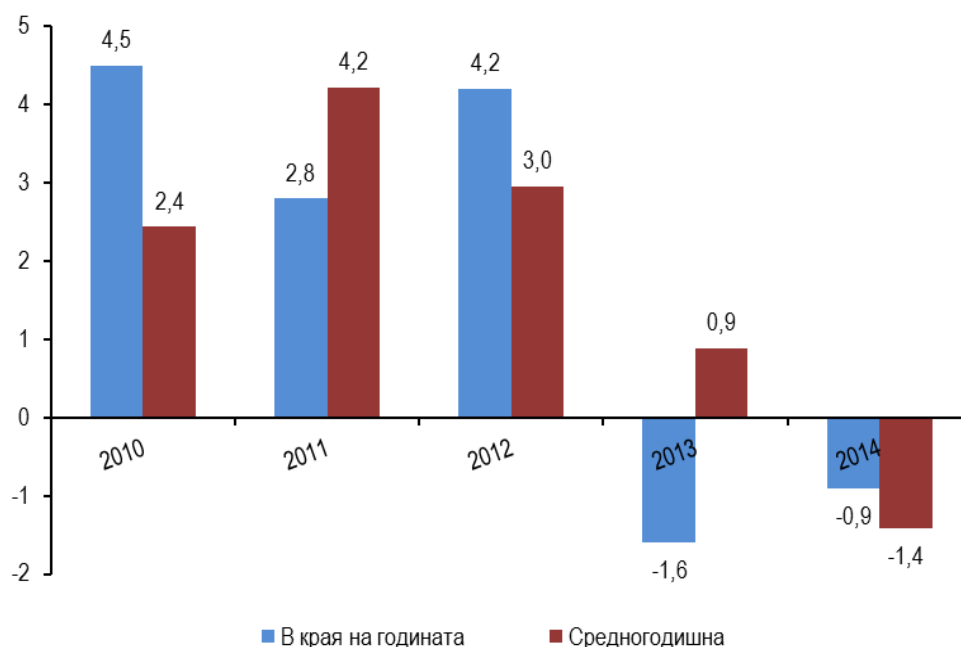
Източник: НСИ; предварителни данни за 2014 г.

Инфлация

Инфлацията, натрупана в края на 2014 г. е минус 0,9%, а средногодишната инфлация за годината - минус 1,4%. Към м. декември 2014 г. цените на хранителните и нехранителните стоки се

понижават съответно с 0,9% и 3,2% на годишна база, докато цените на общественото хранене и тези на услугите се покачват съответно с 0,8% и 1,4%.

Фигура I.4. Инфлация, 2010 – 2014 г., %

Източник: НСИ

Заетост и безработица

Като цяло, през 2014 г. се отчита подобрение на основните показатели за икономическата активност на населението, което може да се обясни с наблюдавания, макар и слаб, ръст на икономиката.

По данни на НСИ, средногодишният брой на заетите лица на 15 и повече навършени години през 2014 г. е 2 981,4 хиляди - с 1,6% по-висок в сравнение с предходната година. В сектор селско, горско стопанство и риболов се отчита по-съществено увеличение на броя на заетите лица - с 6,9%, до 208,9 хиляди, което води до леко нарастване на относителния дял на сектора в структурата на заетостта по икономически дейности до 7% (при 6,7% през 2013 г.).

Коефициентът на безработица намалява с 1,5 процентни пункта спрямо 2013 г., до 11,4%. Средногодишният брой на безработните лица е 384,5 хиляди, с 51,8 хиляди броя по-малко в сравнение с 2013 г.

По предварителни данни на НСИ, през 2014 г. средната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 9 932 лева, което е с 631 лева или 6,8% повече спрямо средната годишна заплата през 2013 г. В сектор селско, горско и рибно стопанство увеличението е със 7,4%, до средно 8 252 лева за 2014 г.

Износ и внос

По данни на БНБ, през 2014 г. износът на България възлиза на 41 105 млн. лева (21 017 млн. евро) - с 0,9% под нивото от предходната година, като представлява 49,2% от БВП. Същевременно, вносът намалява с 1,4%, до 46 453 млн. лева (23 751 млн. евро) или 55,6% от БВП

на страната.

Така, през 2014 г. отрицателното търговско салдо се свива до -5 349 млн. лева (-2 735 млн. евро), при -5 654 млн. лева (-2 891 млн. евро) за 2013 г.

Фигура 1.5. Износ, внос и търговски баланс за периода 2010 – 2014 г., млн. лева

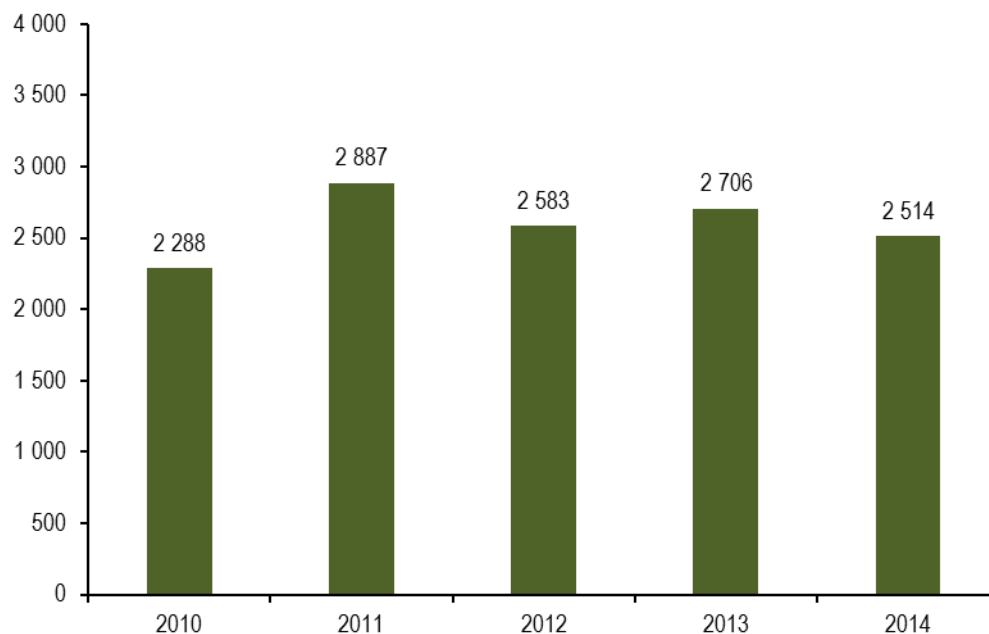
Източник: БНБ; предварителни данни за 2014 г.

Преки чуждестранни инвестиции

По предварителни данни на БНБ, ПЧИ в страната за 2014 г. възлизат на 2 514 млн. лева (1 285 млн. евро), със 7,1% по-малко спрямо предходната година. Преките инвестиции през годината представляват 3% от БВП, при 3,3% през предходната 2013 г.

В рамките на 2014 г. най-много инвестиции са привлечени в сектор „Недвижими имоти“ (около 39% от общия обем ПЧИ), следван от „Финансово посредничество“, „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода“ и др. ПЧИ в селското, ловно и горско стопанство през 2014 г. представляват малко над 3% от общия обем преки инвестиции в страната.

Фигура I.6. Преки чуждестранни инвестиции, 2010 – 2014 г., млн. лева

Източник: БНБ (данни, съставени съгласно 6-тото издание на Ръководство по платежен баланс и международна инвестиционна позиция на МВФ); предварителни данни за 2014 г.

Фигура I.7. Преки чуждестранни инвестиции по икономически дейности през 2014 г., %

Източник: БНБ; предварителни данни, съставени съгласно 5-тото издание на Ръководство по платежен баланс и международна инвестиционна позиция на МВФ

II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2014 Г.

1. Използване на земеделската земя и структури в земеделието

1.1. Използване на площите със селскостопанско предназначение

Площта със селскостопанско предназначение през 2014 г. е 5 192 940 ха, което представлява около 47% от територията на страната.

Таблица II.1. Обработваема земя, използвана земеделска площ и площ със селскостопанско предназначение за периода 2010 – 2014 г., ха

ЗАЕТОСТ	2010	2011	2012	2013	2014
пшеница	1 095 703	1 152 999	1 194 141	1 328 062	1 305 733
ечемик	250 640	174 010	176 556	182 457	218 612
ръж и тритикале	16 116	17 841	24 303	31 506	37 020
овес	24 627	17 163	16 814	20 835	21 732
царевица	360 046	430 914	525 412	518 471	480 929
други житни	9 259	12 006	16 046	22 938	19 768
слънчоглед	734 314	795 319	854 738	928 781	877 538
тютюн	31 652	21 710	24 857	19 265	19 072
индустриални маслодайни култури	209 347	233 934	144 457	123 544	208 212
други индустриални култури	74 738	54 458	40 989	29 795	47 676
картофи	13 824	16 852	17 465	10 634	10 224
грах, фасул, бакла, леща и други варива	5 839	8 076	9 395	8 263	4 877
пресни зеленчуци	29 420	27 227	24 778	26 846	29 394
разсадници	3 014	///	///	///	///
едногодишни фуражни култури	7 462	3 804	11 035	4 685	7 206
Ливади засети с бобови и житни треви	88 909	84 804	83 489	83 237	87 715
угар	207 616	174 110	128 097	121 289	92 268
оранжерии	///	2 010	2 113	1 509	1 412
ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ:	3 162 526	3 227 237	3 294 685	3 462 117	3 469 388
Семейни градини	21 629	22 517	22 226	16 757	17 072
овощни насаждения	72 913	69 478	69 494	66 824	66 057
лозя – чиста култура	82 675	78 468	77 341	60 474	53 521
смесени трайни насаждения	8 020	8 629	8 529	5 998	4 791
разсадници	///	3 311	3 715	1 892	2 002
Общо трайни насаждения:	163 608	159 886	159 079	135 188	126 371
Оранжерии	2 113	///	///	///	///
Постоянно затревени площи и ливади-овощни градини	1 701 990	1 678 308	1 646 993	1 381 049	1 363 984
ИЗПОЛЗВАНА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ:	5 051 866	5 087 948	5 122 983	4 995 111	4 976 815
Необработвана земя	441 025	398 624	358 239	263 698	216 125
ПЛОЩ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ:	5 492 891	5 486 572	5 481 222	5 258 809	5 192 940

Източник: МЗХ, отдел „Агροстатистика“

Използваната земеделска площ се формира от обработваемата земя, трайните насаждения, разсадници, постоянно затревените площи и семейните градини. През 2014 г. тя е

4 976 815 ха, което е близо 45% от територията на страната. Спрямо предходната година, ИЗП намалява с 0,4%.

В **обработваемата земя** се включват площите, при които се прилага сеитбооборот, временните ливади с житни и бобови треви, угарите и оранжерии. През 2014 г. обработваемата земя нараства с 0,2% спрямо предходната година, като заема 3 469 388 ха или 69,7% от използваната земеделска площ. Нарастването се дължи основно на увеличение на площите, засети с индустриални култури и ечемик.

През 2014 г. общата площ, заета с **трайни насаждения**, е 126 371 ха – с 6,5% по-малко в сравнение с 2013 г., основно поради намаление на площите с лозя-чиста култура и смесени трайни насаждения. При овощните насаждения намалението е слабо изразено (с 1,1%), а при семейните градини и разсадниците се наблюдава леко увеличение (съответно с 1,9% и 5,8%).

Необработваните земи включват както изоставени трайни насаждения, така и обработваема земя, които не са използвани за земеделско производство повече от две години, но експлоатационното им възстановяване е възможно с минимални средства. През 2014 г. необработваните земи намаляват с 18,0% в сравнение с предходната година, до 216 125 ха.

1.2. Използване на земеделските парцели

1.2.1. Система за идентификация на земеделските парцели

Системата за идентификация на земеделските парцели е основна подсистема на Интегрираната система за администриране и контрол, на базата на която стават заявяването на площи за подпомагане и контролът за допустимост за плащане на заявените площи. Поради това данните в нея трябва да са максимално актуални и достоверни.

През 2014 и 2015 г. поддържането на данните в Система за идентификация на земеделските парцели обхваща следните дейности:

- Актуализация на цифровата ортофотокарта на страната по ново самолетно заснемане - 25,90% (28 746,6 кв. км) през 2014 г. и 23,03% (25 558,1 кв. км) през 2015 г. Цялостното обновяване на ЦОФК е за периода 2012 – 2015 г.
- Актуализация на физическите блокове по новата ЦОФК – граници, начин на трайно ползване, слой „Площи, подходящи за подпомагане по СЕПП” според промените, настъпили в ползването на земеделските площи и тяхното състояние (391 483 физически блока, с обща площ 3 001 543 ха през 2014 г.);
- Извършване на теренни проверки, с използване на GPS-устройства, за измерване и заснемане на проверяваните блокове, физически блокове, на:
 - физически блокове, чиито граници и други характеристики не могат да се определят еднозначно по новата ЦОФК;
 - случайна извадка от актуализираните по новата ЦОФК физически блокове и слой „Площи, подходящи за подпомагане по СЕПП” за контрол на дешифрицията (4 617 физически блока, с обща площ 72 063 ха през 2014 г.);
 - физически блокове, в които са заявени за подпомагане площи извън границите на блока или извън слоя „Площи, подходящи за подпомагане по СЕПП” (41 334 физически блока, с обща площ 1 243 130 ха през 2014 г.);

- Отразяване констатациите и измерванията от теренните проверки, както и от проверките на място, извършени от Техническият инспекторат на Разплащателната агенция, в базите данни на СИЗП.
- Извършване на качествен контрол на данните в СИЗП и изготвяне на годишния доклад за състоянието на СИЗП до Европейската комисия.
- По актуализираните физически блокове и слой "Площи, подходящи за подпомагане по СЕПП за 2014 г." е извършено определяне на плащанията на площ за 2014 г. По актуализираните физически блокове и слой "Площи, подходящи за подпомагане по СЕПП за 2015 г." ще се извърши заявяване на площите за подпомагане през 2016 г. и определяне на плащанията на площ за 2015 г.

1.2.2. Подаване на заявления за подпомагане - кампании 2014 и 2015 г.

През 2014 г. и първата половина на 2015 г. са проведени кампании за подаване на заявления за подпомагане, които включват:

- Обучение на новопостъпили служители от ОД „Земеделие“ и общински служби по земеделие за работа със софтуера на ДФ „Земеделие“ – Разплащателна агенция за въвеждане данните от Заявленията за регистрация;
- Предоставяне на формуляри на заявления за подпомагане и графичен материал за местонахождението на ползваните от кандидатите за подпомагане площи;
- Оказване помощ на кандидатите за подпомагане при попълване на заявленията за подпомагане и идентифициране на ползваните от тях земеделски площи;
- Въвеждане на представените заявления в Система за регистрация на кандидати и заявления за подпомагане – модул на ИСАК (136 978 заявления за 2014 г. и 115 477 заявления за 2015 г.);
- Предоставяне на попълненото и комплектувано Общо заявление в съответната териториална структура на Разплащателна агенция;
- Заявяването на площи за подпомагане за 2014 г. е извършено по обновената/актуализирана през 2011-2013 г. ЦОФК на страната, физически блокове и "Площи, подходящи за подпомагане по СЕПП за 2013 г." Заявяването на площи за подпомагане за 2015 г. е извършено с използване на обновената/актуализирана през 2015 г. ЦОФК на страната, физически блокове и "Площи, подходящи за подпомагане по СЕПП за 2015 г."

1.3. Регистрация на земеделски стопани

Регистърът на земеделските стопани служи за набиране на информация за земеделските стопани и за дейността им с цел подпомагане на земеделието и развитието на селските райони.

Дейността по поддържане на регистър на земеделските стопани съгласно Наредба № 3 от 1999 г. обхваща регистрация на нови земеделски стопани, пререгистрация и актуализиране на данните за вече регистрирани такива и отписване на земеделски стопани при прекратяване на дейността им.

През 2013/2014 стопанска година общият брой на земеделските стопани, регистрирани в регистъра по Наредба № 3/1999 г. е 76 409. През 2014/15 стопанска година се наблюдава съществено увеличение на броя на регистрираните земеделски стопани, като към края на м. юни 2015 г. той достига 94 815.

Табл. II.2. Земеделски стопани, регистрирани по реда на Наредба № 3/1999 г.

	2008	2009	2010	2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/2015*
Общ брой регистрирани земеделски стопани	97 507	99 366	77 133	68 311	70 775	76 340	76 409	над 95 000

Източник: МЗХ, ГДЗРП

*оценка

1.4. Участие на Държавния поземлен фонд в поземлените отношения в България

1.4.1. Предоставяне на имоти от ДПФ под наем или аренда

Земеделските земи от ДПФ се предоставят за ползване под наем и аренда чрез търг съгласно разпоредбите на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи. Към 2014 г. общият размер на предоставените под наем или аренда земеделски имоти от ДПФ на физически и юридически лица възлиза на 109 432 ха.

През 2014 г. на основание разпоредбите на чл. 24а, ал. 1 от ЗСПЗЗ и чл. 47б, ал. 1 от ППЗСПЗЗ са проведени търгове за отдаване под наем и аренда на свободни земеделските земи от ДПФ в страната за стопанската 2014 - 2015 година. От обявените 163 339 дка свободни земеделски земи, са спечелени 74 703 дка, като са сключени общо 576 договора за отдаване под наем/аренда.

1.4.2. Учредяване на ограничени вещни права върху земи от ДПФ

През 2014 г. са разгледани над 130 искания от кметове на общини, юридически и физически лица, във връзка с инвестиционни намерения за изграждане или разширение на площадкови и/или линейни обекти, с които се засягат земеделски земи, собственост на държавен поземлен фонд. Изготвени са становища относно възможността за предоставяне на имоти от ДПФ за неземеделски нужди, които са предоставени за разглеждане от Комисията за земеделските земи. Въз основа на решенията на Комисията за земеделските земи са изготвени 58 броя писма, с които министърът на земеделието и храните, на основание чл. 24в от ЗСПЗЗ изразява предварително съгласие за възлагане изработването на подробен устройствен план за проектиране на площадки и трасета, във връзка с изграждане на водопроводни и канализационни мрежи, трасета на електропроводи и елементи на техническата инфраструктура.

Сключени са 5 броя договори за учредяване на ограничени вещни права върху земеделски земи от държавния поземлен фонд на основание чл. 24, ал. 1 от ЗСПЗЗ, чл. 47, ал. 20 и ал. 21 от Правилника за прилагане на закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ППЗСПЗЗ), във връзка с чл. 62, ал. 1, чл. 64, ал. 1 и ал. 2 от Закона за енергетиката.

1.5. Дейности и договори за поддържане на картата на възстановената собственост и регистри

След проведени процедури по реда на Закона за обществените поръчки са сключени 44 договора по съдебни райони за изпълнение на технически дейности за поддържане на картата на възстановената собственост. Извършени са услуги по 421 788 броя подадени заявления на граждани и бизнеса по реда на Наредба № 49/2004 г. Събраните такси са преведени в държавния бюджет. Изготвени са указания до областните дирекции „Земеделие“ за прилагане на различни нормативни разпоредби.

На общини и инвеститори за изработването на ОУП и ПУП е предоставена цифрова информация от картата на възстановената собственост, като са изпълнени 410 броя административни услуги на стойност 62 322 лева. След направеното през 2010 г. изменение в ЗСПЗЗ на общини и ведомства информацията се предоставя безвъзмездно в изпълнение на техни

правомотия, определени със закон. Извършени са 668 броя проверки в базата данни от картата на възстановената собственост „Сметна палата“ – за длъжници на НАП, притежаващи земеделски земи и земи и гори от горския фонд.

1.6. Поземлени отношения

През 2014 г. са изготвени методически указания за унифициране на правилата за изплащане от общините на постъпилите па реда на чл. 37в, ал. 7 от ЗСПЗЗ суми за ползването на имотите по чл. 37в, ал. 3, т. 2 от ЗСПЗЗ.

Продължава да расте интересът към окрупнено ползване на земеделските земи, чрез използване на възможностите, предоставени с Глава Va „Ползване на земеделските земи“ от ЗСПЗЗ, в резултат на което за стопанската 2014-2015 година са сключени 2 758 броя доброволни споразумения и са изготвени 313 броя служебни разпределения на земеделските земи за създаване на масиви за ползване.

Проведени са семинари за обучение на експерти от ОДЗ, както и многократни срещи с разяснителни цели по области със земеделски стопани и браншови организации.

Изготвени са заповеди за преработка на Картата на възстановената собственост при констатирана явна фактическа грешка и заповеди за бракуване на трайни насаждения.

1.6.1. Комасация (уедряване) на земеделските земи

Открити са процедури за уедряване на земеделските земи в 15 землища на територията на страната - с. Николаево, общ. Плевен, обл. Плевен, с. Сухиндол, общ. Сухиндол, обл. Велико Търново; с. Факия, общ. Средец, обл. Бургас; с. Асеново, община Стражица, обл. Велико Търново; с. Ленково, общ. Гулянци, обл. Плевен; гр. Угърчин, общ. Угърчин, обл. Ловеч; с. Радювене, общ. Ловеч, обл. Ловеч; с. Долно Ябълково, общ. Средец, обл. Бургас; с. Горно Абланово, общ. Борово, обл. Русе; с. Горско Сливово, общ. Летница, обл. Ловеч; с. Жребино, общ. Елхово, обл. Ямбол; с. Лалково, общ. Елхово, обл. Ямбол; с. Марково, общ. Каспичан, обл. Шумен; гр. Стражица, общ. Стражица, обл. Велико Търново; с. Стрелец, общ. Горна Оряховица, обл. Велико Търново, като заявленията обхващат около 7 000 ха.

1.7. Дейности по опазване на земеделските земи

През 2014 г. Комисията за земеделските земи е разгледала общо 688 предложения за утвърждаване на площадки и/или трасета за проектиране и за промяна на предназначението на земеделските земи, като е постановила решения за промяна на предназначението на земеделска земя за неземеделски нужди общо на 226 ха.

Комисиите към Областните дирекции „Земеделие“ са разгледали общо 626 предложения за промяна на предназначението на земеделски земи, като са постановили решения за 177 ха.

През годината са проведени комисии за приемане на рекултивирани терени, като е приета рекултивирана площ в размер на 0,7 ха. Определените площи за рекултивация са 35 ха.

1.8. Структура на земеделските стопанства

Съгласно законодателството на ЕС, на всеки 10 години се събират изчерпателни данни за земеделските стопанства, чрез провеждане на преброяване на земеделските стопанства, като последното такова е проведено през 2010 г. Между две преброявания данните се актуализират чрез извадкови статистически изследвания. Така, през 2013 г. е проведено извадково статистическо изследване на структурата на земеделските стопанства в България, организирано от отдел „Агростатистика“ към Главна дирекция „Земеделие и регионална политика“ на МЗХ, съвместно с областните дирекции „Земеделие“.

По данни на отдел „Агростатистика“, през 2013 г. земеделските стопанства в България са 254 142, с 31% по-малко спрямо 2010 г. Същевременно, използваната земеделска площ нараства с около 5%, до 37 949 105 дка, разпределени в 244 594 стопанства. Стопанствата без ИЗП са 9 548. В сравнение с 2010 г., средната ИЗП на стопанство се увеличава с 53%, като достига до 155 дка. Най-значително е намалението на броя на дребните стопанства с до 10 дка ИЗП, а по-умерено – при тези с между 10 и 100 дка ИЗП. Стопанствата с размер на използваната земеделска площ от 100 и повече дка нарастват с 6%, а стопанисваната от тях земя – със 7%. Около 85% от ИЗП се стопанисва от по-малко от 4% от стопанствата с размер от 500 и повече декара ИЗП.

2. Икономически и производствени резултати през 2014 г. и прогнозни данни за 2015 г.

2.1. Икономически сметки за селското стопанство за 2014 г.

Таблица II.3. Основни икономически показатели за селското стопанство за периода 2012 - 2014 г., млн. лева

	Продукти	2012	Изменение 2013/2012 (%)	2013***	Изменение 2014/2013 (%)	2014***
1	Стойност на продукцията от растениевъдството и животновъдството (по цени на производител *), в т. ч.:	7 713,1	-1,0	7 638,2	-5,8	7 197,80
1.1	Продукция от растениевъдството	5 314,2	-0,5	5 288,0	-5,9	4 974,20
1.2	Продукция от животновъдството	2 398,9	-2,0	2 350,2	-5,4	2 223,60
2	Селскостопански услуги	526,5	+0,8	530,6	-8,8	484,0
3	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	514,6	+5,9	545,0	-31,9	371,4
4	Стойност на брутната продукция от отрасъл “Селско стопанство” (по цени на производител *) ($p_4 = p_{1.1} + p_{1.2} + p_2 + p_3$)	8 754,2	-0,5	8 713,8	-7,6	8 053,20
5	Стойност на крайната продукция от отрасъл “Селско стопанство” (по базисни цени **)	8 651,9	-0,7	8 593,3	-8,8	7 841,10
6	Междинно потребление (без вътрешни обороти)	5 400,9	-2,2	5 279,5	-10,8	4 708,60
7	Брутна добавена стойност (по базисни цени **)	3 251,0	+1,9	3 313,8	-5,5	3 132,50
8	Операщ излишък / Смесен доход	3 304,1	+17,3	3 875,0	-12,0	3 408,8
9	Предприемачески доход	2 472,6	+23,7	3 058,8	-12,5	2 675,1

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ

* Цени на производител - цени, невяклучващи субсидии по продукти

** Базисни цени – цени, вклучващи субсидии по продукти

*** Данните за 2013 г. са предварителни, а за 2014 г. - прогнозни .

2.1.1. Стойност на брутната продукция от отрасъл “Селско стопанство”

Стойността на брутната продукция от отрасъл “Селско стопанство” за 2014 г. по текущи цени на производител (по прогнозни данни) възлиза на 8 053,2 млн. лева, със 7,6% под нивото от предходната година. Тя се формира от стойността на:

- Продукцията от растениевъдството – 4 974,2 млн. лева (с дял от 61,8%);
- Продукцията от животновъдството – 2 223,6 млн. лева (с дял от 27,6%);

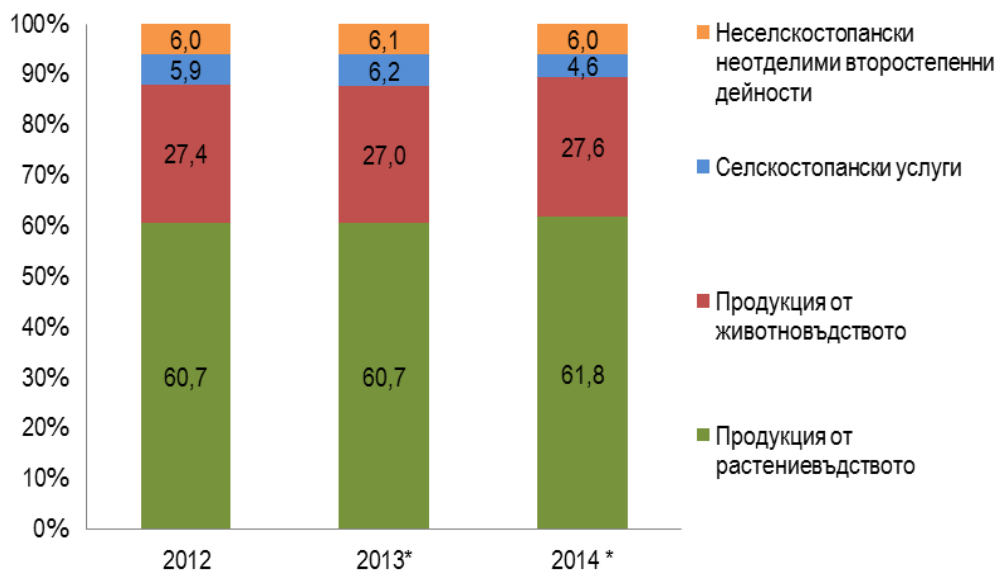
- Селскостопански услуги – 484,0 млн. лева (с дял от 6,0%);
- Продукцията от неотделими второстепенни дейности – 371,4 млн. лева (с дял от 4,6%).

През 2014 г. стойността на продукцията от растениевъдството и от животновъдството отбелязва намаление на годишна база – съответно с 5,9% и с 5,4%, което е следствие както от реализирания по-нисък обем на производството, така и от намалението на цените на производител при структуроопределящите селскостопански продукти. В растениевъдството се наблюдава спад в производството и цените на пшеница, тютюн, картофи и повечето плодове (с изключение на грозде, орехи, круши, сливи). Продукцията от царевица за зърно, слънчоглед и рапица, която отбелязва ръст, също е реализирана на по-ниски цени спрямо предходната година. В животновъдния подотрасъл се регистрира намаление в броя на животните при почти всички продуктови направления (с изключение на птиците и пчелните семейства), както и в обема на производството на мляко и месо. Понижение на цените спрямо 2013 г. е налице при свинете, птиците и яйцата. Спадът в производство на мляко се компенсира с по-високи изкупни цени, в резултат на което млечното животновъдство е единственото продуктово направление, отбелязващо ръст (4,6%) на brutната продукция в стойностно изражение. (Приложения 2, 5 и 6, подраздели 8.2 и 8.3 на доклада).

Намаление спрямо предходната година е налице и при останалите компоненти на стойността на brutната продукция от отрасъла – с 8,8% при предоставените селскостопански услуги и още по-значително при продукцията от неселскостопанските неотделими второстепенни дейности – с 31,9%.

През 2014 г. се запазва дисбалансът в развитието на двете основни направления на отрасъла – растениевъдство и животновъдство. Делът на растениевъдството в стойността на продукцията от селскостопанския отрасъл и през тази година е повече от два пъти по-голям от този на животновъдството.

Фигура II.1. Структура на стойността на brutната продукция от отрасъл "Селско стопанство" за периода 2012 – 2014* г., %

Източник: Изчисления на МЗХ по данни на НСИ

*предварителни данни за 2013 г. и прогнозни данни за 2014 г.

Общата стойност на реализираните посредством продажби селскостопански стоки (продукти от растениевъдството и животновъдството) през 2014 г. възлиза на 5 980,2 млн. лева или 74,3% от брутната продукция от отрасъл „Селското стопанство“ (Приложение 1). Продадената растениевъдна продукция през годината е на стойност 3 945,5 млн. лева (49,0% от брутната продукция), продадената животновъдна продукция – на стойност 1 550,7 млн. лева (19,3% от брутната продукция). Извън отрасъла е реализирана растениевъдна и животновъдна продукция за 5 524,5 млн. лева (в т.ч. износ), а в рамките на продажби между селскостопанските предприятия – за 455,7 млн. лева.

Селскостопанските единици са употребили с производствена цел произведени през годината селскостопански продукти (семена, посадъчен материал, фуражи и др.) на стойност 841,5 млн. лева (10,4% от брутната продукция).

За самопотребление в стопанствата е използвана селскостопанска продукция на стойност 787,9 млн. лева (9,8% от брутната продукция).

Производството на стоки - основен капитал (производство на продуктивни животни) за собствена сметка е в размер на 80,4 млн. лева.

2.1.2. Стойност на крайната продукция

По прогнозни данни, стойността на крайната продукция от селското стопанство (стойност на продукцията след приспадане на вътрешните обороти) по базисни цени (цени с включени субсидии по продукти) за 2014 г. възлиза на 7 841,1 млн. лева. Следвайки тенденцията на изменение на компонентите на стойността на брутната продукция, тя намалява с 8,8% спрямо предходната година (Приложение 4).

Структурата на крайната продукция в селското стопанство за 2014 г. запазва формираните съотношения между направленията на отрасъла, очертани при стойността на брутната продукция. И при крайната продукция най-голям е относителният дял на продукцията от растениевъдството – 62,0%. За 2014 г. относителният дял на продукцията от животновъдството е 27,1%, на продукцията от неотделимите неселскостопански второстепенни дейности – 4,7% и на селскостопанските услуги – 6,2%.

Най-голям принос за формирането на стойността на крайната продукция от отрасъл „Селско стопанство“ през 2014 г. имат следните растениевъдни продукти:

- Мека пшеница – дял от 17,2% с 1 347,2 млн. лева (спад от 7,4% в стойностно изражение спрямо предходната година);
- Слънчоглед – дял от 14,6% с 1 142,9 млн. лева (ръст от 6,0%);
- Царевица за зърно – дял от 6,9% с 538,3 млн. лева (спад от 22,5%);
- Рапица и репица – дял от 3,8% с 297,6 млн. лева (ръст от 32,7%).
- Тютюн – дял от 1,3% с 100,6 млн. лева (спад от 62,0%).

През 2014 г. почти половината от стойността на крайната продукция (46,4%) продължава да се формира от производството на зърнени и маслодайни култури (съответно в размер на 2 193,9 млн. лева и 1 441,7 млн. лева). Същевременно, делът на стойността на продукцията от плодове и зеленчуци (вкл. картофи) се увеличава, макар и с бавни темпове – от общо 6,4% за 2012 г., до 8,1% за 2013 г. и 8,7% за 2014 г. За периода 2012 – 2014 г. се наблюдава тенденция на нарастване на стойността на продукцията от подсектор плодове.

Направленията от животновъдния подотрасъл, които имат най-голям принос в общата стойност на крайната продукция от отрасъл „Селско стопанство“ през 2014 г., са:

- Производство на мляко – дял от 12,3% с 967,6 млн. лева (ръст от 11,6% спрямо 2013 г.);
- Птици – дял от 3,8% с 301,8 млн. лева (спад от 15,2%);
- Свиневъдство – дял от 3,6% с 284,2 млн. лева (спад от 10,9%);
- Овцевъдство и козевъдство – дял от 2,2% с 170,6 млн. лева (спад от 23,2%);
- Производство на яйца – дял от 2,3% с 176,5 млн. лева (спад от 11,9%).
- Говедовъдство – дял от 2,1% с 163,2 млн. лева (спад от 31,1%).

2.1.3. Междинно потребление

Междинното потребление, използвано за създаването на крайната продукция в отрасъла през 2014 г., е на стойност 4 708,6 млн. лева, с 570,9 млн. лева (10,8%) по-малко от предходната година (Приложения 3 и 4). При повечето елементи на междинното потребление се наблюдават по-ниски ценови равнища в сравнение с 2013 г. (база: цени за 2010=100 – Приложение 6), което допринася за реализирания спад.

През 2014 г. междинното потребление представлява 60,1% от стойността на продукцията, при 61,4% за 2013 и 62,4% за 2012 г.

Най-голям дял в неговата структура заемат разходите за фуражи – 26,0% (1 226,3 млн. лева), следвани от разходите за горива и масла – 21,9% (1 030,7 млн. лева), селскостопанските услуги – 10,3% (484,0 млн. лева), разходите за торове и почвени подобрители – 8,1% (379,1 млн. лева), разходите за поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар – 7,0% (329,3 млн. лева).

Свиването на междинното потребление спрямо предходната 2013 г. като цяло е следствие от спада при потреблението на всички негови елементи. Най-съществено е намалението при употребените семена и посадъчен материал – с 25,2%, торове и почвени подобрители – с 25,1%, препарати за растителна защита и пестициди – със 17,3%, горива и масла – с 11,5%.

Фигура II.2. Основни икономически показатели за отрасъл “Селско стопанство” за периода 2012 – 2014* г., млн. лева

Източник: НСИ;

*предварителни данни за 2013 г. и прогнозни данни за 2014 г.

2.1.4. Брутна добавена стойност

Брутната добавена стойност (по базисни цени), създадена в селското стопанство през 2014 г., е в размер на 3 132,5 млн. лева, като отбелязва намаление от 5,5% спрямо предходната година. По-ниският спад при този показател спрямо спада при крайната продукция е повлиян от по-високия темп на свиване на разходите за междинно потребление.

2.1.5. Потребление на основен капитал

Отрасъл „Селско стопанство“ е изправен пред редица трудности, свързани с използването на остаряла материално-техническа база и недостиг на средства за осигуряване и модернизация на сграден фонд, техника и технологии. Това води до слаби темпове на нарастване на инвестициите и въвеждането на нови дълготрайни активи в отрасъла като цяло, което от своя страна рефлектира върху потреблението на основен капитал (разходите за амортизации).

Като резултат, през 2014 г. се отчита намаление на потреблението на основен капитал в отрасъла със 7,8% на годишна база, до 448,6 млн. лева.

2.1.6. Формиране на дохода от селскостопанска дейност – нетен опериращ излишък/смесен доход

Смесеният доход/опериращ излишък през годината възлиза на 3 408,8 млн. лева, като намалява с 466,2 млн. лева или с 12,0% спрямо 2013 г.

Спадът при този показател следва негативния темп на изменение на брутната и нетната добавена стойност от отрасъла. Той е повлиян и от намаление в размера на изплатените субсидии през годината.

2.1.7. Компенсация на наетите, арендни плащания, получени и платени лихви

През 2014 г. разходите за заплати и осигуровки на наетите в селското стопанство възлизат на 584,9 млн. лева, отбелязвайки спад от 5,0% спрямо предходната година.

Разходите за аренда са в размер на 669,2 млн. лева, с 11,9% по-малко спрямо 2013 г.

През 2014 г. е налице намаление както на разходите за лихви, така и на доходите от лихви. Платените лихви по кредити възлизат на 67,7 млн. лева, а получените лихви по депозити – на 3,2 млн. лева, съответно с 12,5% и с 84,8% по-малко спрямо 2013 г.

2.1.8. Предприемачески доход

Предприемаческият доход в отрасъл „Селско стопанство“ за 2014 г. възлиза на 2 675,1 млн. лева, отбелязвайки намаление от 12,5% спрямо предходната година.

През последните три години около половината от този доход на ниво отрасъл се формира от получените субсидии. За 2014 г. субсидиите представляват 49,1% от предприемаческия доход, при 54,5% за 2013 г. и 48,8% за 2012 г.

2.2. Производствени резултати в растениевъдството

Агроклиматичните условия през 2014 г. се отличават с периоди на рязко затопляне и застудяване през зимата и началото на пролетта, като в някои райони на Източна България образувалите се слани причиниха повреди по трайните насаждения.

Падналите обилни и продължителни валежи през пролетните и летни месеци, придружени с бури в отделни райони на страната, доведоха до преовлажняване, а на места и до наводняване

на площите, заети със земеделски култури. Регистрираните градушки нанесоха сериозни щети на културите.

Честите, наднормени валежи през месец септември в по-голяма част от полските райони, сериозно възпрепятстваха жътвата на слънчогледа, провеждането на дълбоката оран и предсеитбената подготовка на площите, предвидени за засяване с есенници. В резултат, на много места бяха пропуснати оптималните агротехническите срокове при сеитбата на маслодайната рапица. През относително по-сухите периоди от месеца се извърши прибирането на по-ранните и среднокъсни хибриди царевица.

2.2.1. Зърнопроизводство

През 2014 г. са реколтирани общо 1 961 хил. дка със зърнени култури, с около 2% по-малко спрямо предходната година.

Вследствие на благоприятните агроклиматични условия в страната по време на развитие на посевите, при повечето от основните зърнени култури (с изключение на овеса и ориза) се отчитат по-високи средни добиви в сравнение с предходната година, като повишението е от 0,5% при пшеницата до 20% при царевицата за зърно.

Общото производство на зърнени култури през годината е в размер на 9 530 хил. тона, с около 4% повече в сравнение с 2013 г. Сред основните зърнени култури, увеличение на производството спрямо 2013 г. се наблюдава при царевицата за зърно, ечемика и тритикалето, а намаление - при пшеницата, ръжта, овеса и ориза.

Пшеницата формира 56% от общото производство на зърно през 2014 г., а царевицата - 33%.

Таблица II.4. Производство на основни зърнени култури от реколти `2013 и `2014 г.

Култура	Реколтирани площи (ха)		Среден добив (тона/ха)		Производство (тона)		
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	Изменение 2014/2013
Пшеница	1 314 288	1 267 914	4,19	4,22	5 504 941	5 347 078	-2,9%
Ръж	15 458	14 441	1,89	1,95	29 153	28 217	-3,2%
Тритикале	13 729	18 907	2,82	3,19	38 808	60 361	55,5%
Ечемик	197 464	214 697	3,69	3,97	728 836	852 231	16,9%
Овес	17 891	14 886	1,99	1,80	35 581	26 883	-24,4%
Царевица за зърно	428 300	408 404	6,39	7,68	2 738 671	3 137 478	14,6%
Ориз	10 214	11 043	5,49	4,90	56 121	54 155	-3,5%

Източник: МЗХ, отдел "Агροстатистика"

Пшеница

През 2014 г. производството на пшеница възлиза на 5 347 078 тона - с 2,9% под нивото от 2013 г., в резултат от намаление на реколтираните площи с 3,5%, докато при средния добив се отчита леко увеличение с 0,5%.

Площите, засети с пшеница през 2014 г. са в размер на 1 279 930 ха - намаление с 2,9% на годишна база, като от тях са реколтирани 1 267 914 ха (99,1%).

Делът на реколтираните площи с пшеница през годината е най-голям в Североизточния район – 24,0% (301 194 ха). Следват Северозападния район с 21,6% (274 290 ха), Югоизточния с 20,5% (259 767 ха) и Северният централен район – с 19,2% (243 620 ха).

По данни от анкета БАНСИК на отдел “Агростатистика” на МЗХ, върху около 84,6% от площите с пшеницата реколта `2014, е извършен добър сеитбооборот. Отглеждане на пшеница след пшеница има при 14,1% от площите. През 2014 г. се увеличават площите с пшеница, засети след околни култури. В сеитбооборота на пшеницата са включени 2,4% угари.

Ръж и тритикале

Произведеното зърно от ръж реколта `2014 намалява с 3,2% спрямо предходната година, до 28,2 хил. тона, поради намаление на реколтираните площи с 6,6%, частично компенсирано от нарастване на средния добив.

Производството на тритикале през 2014 г. възлиза на 60,4 хил. тона, отбелязвайки ръст от 55,5% на годишна база, в резултат на комбинация от съществено увеличение както на реколтираните площи (с 37,7%), така и на средния добив (с 13,1%).

Най-много реколтирани площи с ръж и тритикале през годината се наблюдават в Югоизточния район – съответно 3 237 ха и 5 594 ха.

Ечемик

Производството на ечемик през 2014 г. нараства с 16,9% спрямо предходната година, до 852 хил. тона, при 8,7% повече реколтирани площи и 7,6% по-висок среден добив.

През 2014 г. площите засети с ечемик са в размер на 217 178 ха - с 9,3% повече спрямо предходната година. От тях, реколтирани са 214 697 ха.

Най-много площи с ечемик през 2014 г. има в Югоизточния район – 35,3% от реколтираните площи или 75 771 ха. Втори по размер на площите е Северният централен район, чийто дял е 20,1% (43 229 ха). В Северозападния район делът на площите с ечемик достига 17,3% (37 117 ха).

През 2014 г. върху около 67,7% от площите с ечемик е направен добър сеитбооборот. С най-висок дял в сеитбооборота са слънчогледът - с 36,6% и царевицата – с 13,6%. Угарите, включени в сеитбооборота на ечемика са 2,8%.

Овес

Производството на овес бележи спад от 24,4% спрямо 2013 г. до 28,9 хил. тона, поради намаление на реколтираните площи с 16,8%, съчетано с понижение на средния добив с 9,6%. Най-много площи с овес са реколтирани в Югозападния район – 3 801 ха.

Царевица за зърно

През 2014 г. производството на царевица възлиза на 3 137 478 тона - с 14,6% над нивото от предходната година, въпреки отчетеното намаление на реколтираните площи с 4,6%. Средният добив е 7,68 тона/ха или с 20,2% по-висок в сравнение с реколта `2013 г.

Засетите площи с царевица за реколта `2014 са 420 470 ха, което е с 2,1% по-малко спрямо предходната година.

Най-голям е делът на площите с царевица в Северозападния район - 35,6% (145 444 ха), следван от Североизточния район - с относителен дял от 30,7% (125 438 ха) и Северен централен район с 27,8% (112 593 ха).

За поредна година най-много от площите с царевица са след предшественик пшеница - 46,6%. Делът на ечемика, включен в сеитбооборота на царевицата е 6,3%.

Ориз

През 2014 г. производството на оризова арпа намалява с 3,5% на годишна база, до 54 155 тона, при 10,8% по-нисък среден добив от 4,90 т/ха.

Засетите площи с ориз през 2014 г. са в размер на 11 636 ха, с 12,9% повече спрямо 2013 г.

2.2.2. Маслодайни култури

Най-широко застъпените маслодайни култури, отглеждани в страната са слънчоглед и зимна маслодайна рапица.

Таблица II.5. Производство на маслодайни култури през 2013 и 2014 г.

Култура	Реколтирани площи (ха)		Среден добив (тона/ха)		Производство (тона)		
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	Изменение 2014/2013
Слънчоглед	878 637	843 644	2,24	2,38	1 974 425	2 010 668	1,8%
Рапица	134 656	190 194	2,50	2,78	336 731	527 912	56,8%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Слънчоглед

Производството на слънчоглед през 2014 г. е в размер на 2 010 668 тона - с 1,8% повече спрямо 2013 г., в резултат на по-високия среден добив (с 6,2%). Реколтираните площи възлизат на 843 644 ха, с 4% по-малко от предходната година.

Засетите площи със слънчоглед през 2014 г. са 849 476 ха - с 3,8% по-малко от тези през 2013 г.

С най-голям дял от реколтираните площи със слънчоглед през годината е Северозападният район с 24,0% (202 228 ха). Следват Североизточният район - 23,0% (193 980 ха) и Северният централен район с 20,33% (171 571 ха).

По отношение на сеитбооборота, най-много са площите със слънчоглед разположени след житни предшественици – 88,4%. Върху 5,4% от площите не е извършен сеитбооборот.

Рапица

През 2014 г. производството на рапица бележи ръст от 56,8% спрямо предходната година, до 527 912 тона, в резултат на комбинация от увеличение на реколтираните площи с 41,2% и повишение на средния добив с 11,2%, до 2,78 т/ха.

Площите, засети с рапица през 2014 г. са 191 572 ха, като от тях са реколтирани 190 194 ха.

През 2014 г. най-много реколтирани площи с рапица са отчетени в Северозападния район – 51 408 ха, следван от Северния централен – 45 078 ха и Югоизточния - 45 029 ха.

Очаквани данни за 2015 г.

По прогнозни данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, през 2015 г. се наблюдава понижение на производството на почти всички основни зърнени и маслодайни култури спрямо

предходната година, което е умерено при пшеница, ечемик, овес и ориз (с между 8 и 14%), по-сериозно при рапица, слънчоглед, царевица за зърно и тритикале (с между 22 и 35%) и значително при ръж (с близо 65%). Спадът на производството на пшеница, ечемик, слънчоглед и рапица е свързан с намаление на реколтираните площи, а този на царевицата за зърно – с чувствително по-ниския среден добив от хектар.

Същевременно, производството на соя бележи значителен ръст – от 0,7 хил. тона през 2014 г. до прогнозираните 55 хил. тона през 2015 г. Повишеният интерес към отглеждането на тази култура се обяснява с новите правила за подкрепа по линия на директните плащания, като производителите на соя могат да се възползват от зелени плащания за култура, обогатяваща почвата с азот, както и от обвързана подкрепа за производство на протеинови култури.

Таблица II.6. Прогнозни данни за производство на основни зърнени и маслодайни култури през 2015 г.

	Площи (хил. ха)	Среден добив (тона/ха)	Производство (хил. тона)
Пшеница и лимец	1 078	4,4	4 730
Ръж	5	2,0	10
Ечемик	180	4,1	730
Овес	13	1,8	23
Царевица за зърно	475	4,8	2 280
Тритикале	13	3,0	39
Ориз	10	5,0	50
Слънчоглед	780	1,9	1 482
Рапица	160	2,6	411
Соя	37	1,5	55

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

2.2.3. Технически култури

Влакнодайни култури

Памук

През 2014 г. засетите площи с памук се увеличават с 30,2% на годишна база, до 315 ха. От тях, реколтирани са 287 ха, при 236 ха за предходната година. Средният добив на памук нараства с 13,0%, до 1,13 тон/ха. В резултат от това, общото производство на памук през годината възлиза на 326 тона или с 37,8% повече спрямо 2013 г.

В рамките на 2014 г. не е отчетено производство на лен и коноп в страната. Две фирми са получили разрешение от министъра на земеделието и храните за отглеждане на растения от коноп през 2014 г., но информация за произведени количества не е постъпвала.

Тютюн

През 2014 г. площите заети с тютюн са 17 572 ха, при отчетени 20 573 ха за предходната година. При реколтираните площи също е отчетено намаление с 15,2% в сравнение с 2013 г.

При малко по-нисък среден добив, производството на тютюн намалява със 17,7% спрямо 2013 г., до 29 996 тона.

2.2.4. Зеленчуци

През стопанската 2014 г. площите, използвани за зеленчукопроизводство в професионални и малки стопанства са 33 870 ха, с 15,7% по-малко спрямо 2013 г. От тях, 32 976 ха са открити, а 894 ха – оранжерийни площи. От откритите площи реколтирани са около 30 хил. ха.

Общата продукция от зеленчуци - реколта `2014 е в размер на 524,1 хил. тона, като от тях 431,5 хил. тона са от открити площи, а 92,6 хил. тона – оранжерийно производство. Спрямо предходната година, общото производство на зеленчуци в страната намалява със 17,9%, поради спад на производството на полски зеленчуци с 21,1%, докато при оранжерийните е налице увеличение с 1,0%. Най-голямо производството през годината се отчита при картофи – 132,7 хил. тона, домати – 120,5 хил. тона, краставици – 51,3 хил. тона и пипер – 49,9 хил. тона.

През 2014 г. се отчита намаление на реколтираните площи при всички групи зеленчуци, с изключение на ягодите. Най-рязко е намалението на реколтираните площи при бобовите зеленчуци – с 42,5%; следват кореноплодните и клубеноплодни – с 24,3% и плодовите – с 19,9%.

С най-голям относителен дял през 2014 г. са реколтираните площи с картофи – 33,8% (10,2 хил. ха), домати – 10,0% (3,0 хил. ха), пипер – 9,5% (2,9 хил. ха), площи с дини – 9,5% (2,9 хил. ха), главесто зеле – 6,4% (1,9 хил. ха) и площи с тикви – 4,1% (1,2 хил. ха).

Таблица II.7. Основни площи, използвани за производство на зеленчуци – реколти 2013 и 2014 г., ха

Основни площи	Реколта `2013	Реколта `2014	Изменение 2014/2013
Открити площи	39 114	32 976	-15,7%
Общо оранжерийна площ	1 047	894	-14,6%
Обща площ	40 161	33 870	-15,7%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

През 2014 г. се наблюдава чувствително намаление на площите с леща - с 83,1%, зрял чесън – с 80,4%, нахут – с 79,5%, салати и марули – с 62,8% и репички – с 54,5%.

Значително нарастване на годишна база се отчита при реколтираните площи, заети със спанак – с 82,1% и моркови - със 78,1%.

Таблица II.8. Площи, производство и средни добиви от зеленчуци – реколта 2014 г.

Зеленчуци	Реколтирани площи (ха)	Производство (тона)			Среден добив (кг/ха)
		Общо	От открити площи	Оранжерийно производство	
I. Плодови зеленчуци	11 857	296 471	208 518	87 953	///
Домати	3 024	120 489	80 448	40 041	26 603
Пипер - сладък	2 876	49 909	46 994	2 915	16 340
Краставици	345	51 297	6 783	44 514	19 661

Корнишони	76	1 966	1 613	353	21 224
Патладжан	311	9 396	9 352	44	30 071
Тиквички	116	3 531	3 523	8	30 371
Тикви	1 228	17 363	17 363	-	14 139
Дини	2 861	33 662	33 662	-	11 766
Пъпеши	482	5 046	5 046	-	10 469
Сладка царевица	283	2 465	2 465	-	8 710
<i>Дини, пъпеши, сладка царевица - оранжерийно производство</i>	-	78	-	78	-
Други плодови зеленчуци (бамя)	255	1 269	1 269	-	4 976
II. Бобови	2 439	6 881	6 868	13	III
Фасул – зърно	880	954	954	-	1 084
Леща	219	220	220	-	1 005
Градински грах	457	2 424	2 424	-	5 304
Градински фасул - зелен	334	2 630	2 617	13	7 835
Нахут	547	633	633	-	1 157
Бакла	2	20	20	-	10000
III. Листо-стъблени зеленчуци	3 269	58 839	54 554	4 285	III
Главесто зеле	1 943	42 347	42 316	31	21 779
Праз	124	1 713	1 713	-	13 815
Салати (марули)	109	5 489	1 672	3 817	15 339
Спанак	121	1 702	1 683	19	13 909
Броколи	116	1 280	1 280	-	11 034
Арпаджик	101	834	834	-	8 257
Цветно зеле	98	1 925	1 925	-	19 643

Други листо-стъблени зеленчуци (магданоз, чубрица, копър, къдраво и брюкселско зеле, алабаш, лук кромид - зелен, чесън - зелен)	657	3 508	3 131	377	III
Праз, броколи - оранжерийно производство	-	41	-	41	-
IV. Кореноплодни и клубеноплодни	11 874	157 568	157 297	271	III
Картофи	10 200	132 651	132 594	57	12 999
Моркови	418	9 614	9 614	-	23 000
Лук кромид - зрял	1 118	13 327	13 327	-	11 920
Чесън – зрял	68	301	301	-	4 426
Репички	3	235	25	210	8 333
Целина	5	57	57	-	11 400
Други кореноплодни (ряпа, салатно цвекло, пащърнак)	62	1 381	1 379	2	III
Моркови, лук кромид - зрял - оранжерийно производство	-	2	-	2	-
V. Ягоди	672	4 203	4 162	41	6 193
VI. Други зеленчуци	20	147	146	1	7 300
Общо:	30 131	524 109	431 545	92 564	III

Източник: МЗХ, отдел "Агостатистика"

Площите, реколтирани с плодови зеленчукови култури (домати, пипер, краставици, дини и др.) през 2014 г. възлизат на 11 857 ха. С най-висок относителен дял от тях са площите, заети с домати (25,5%), пипер (24,3%) и дини (24,1%).

Реколтираните площи със зърнено-бобови култури през 2014 г. са в размер на 2 439 ха. С най-голям относителен дял от общите площи с тези култури е фасул за зърно (36,1%), следват нахут (22,4%) и грах-зелен (18,7%).

През 2014 г. общите площи с листно-стъблени зеленчуци са 3 269 ха, като с най-висок относителен дял на заети площи в групата е главестото зеле (59,4%).

От площите, заети с кореноплодни и клубеноплодни зеленчуци, с най-висок относителен дял и през 2014 г. отново са тези, заети с картофи (85,9%), следвани от площите с лук кромид-зрял (9,4%). В сравнение с 2013 г. се отбелязва значително увеличение на реколтираните площи с моркови – с 62,0%.

Производството на пресни зеленчуци от открити площи (без картофите и бобовите култури) през 2014 г. възлиза на 292,1 хил. тона. С най-голям дял от общото производство на пресни зеленчуци са домати (27,5%), пипера (16,1%), главестото зеле (14,5%) и дините (11,5%).

От открити площи през годината са произведени 80,5 хил. тона домати, което е с 4,0% повече спрямо 2013 г. Увеличение на годишна база се регистрира и при производството на моркови – със 78,1% до 9,6 хил. тона, спанак – с 82,1% до близо 1,7 хил. тона, праз – с 36,0% до 1,7 хил. тона и броколи – с 14,6% до 1,2 хил. тона.

В сравнение с предходната година, през 2014 г. производството на корнишони от открити площи бележи спад от 44,3%, до 1,6 хил. тона. По-значително намаление на продукцията от открити площи се регистрира при чесън-зрял – с 80,4%, арпаджика и салати (марули), съответно с 69,0% и 62,6%.

Таблица II.9. Общо производство на основни зеленчуци от реколти 2013 и 2014 г.

Видове зеленчуци	Реколта `2013 (тона)	Реколта `2014 (тона)	Изменение 2014/2013 г.
Домати	117 948	120 489	2,2%
Пипер	63 650	49 909	-21,6%
Патладжан	8 454	9 396	11,1%
Краставици и корнишони	53 008	53 263	0,5%
Дини	64 443	33 662	-47,8%
Пъпеши	14 710	5 046	-65,7%
Картофи	186 529	132 651	-28,9%
Главесто зеле	45 114	42 347	-6,1%
Лук кромид зрял	12 769	13 327	4,4%
Ягоди	3 841	4 203	9,4%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

Общото производство на зърнено-бобови култури през 2014 г. намалява с 42,5% спрямо 2013 г., до 6 881 тона. Най-драстично намалява производството на леща – с 83,1% и на нахут – със 79,5%. Увеличение на годишна база се наблюдава само при производството на фасул-зелен – с 2,2%.

През 2014 г. производството на картофи възлиза на 132,7 хил. тона, с 28,9% по-малко спрямо предходната година.

При някои от основните зеленчукови култури се наблюдават по-високи средни добиви от хектар в сравнение с 2013 г. Значително е увеличението на средния добив при краставици - 41,3%, цветно зеле – 30,1%, тиквички - 27,5% и грах-зелен – 22,7%. По-съществен спад се наблюдава при средния добив на дини – 43,9%, тикви – 26,6% и пъпеши – 20,0%.

По-високият среден добив при някои от основните зеленчукови култури се дължи на прилагането на подходящи технологии за тяхното отглеждане от земеделските производители, както и използването на качествени, сертифицирани зеленчукови семена.

Неблагоприятните климатични условия (градушки, преовлажняване и други) по време на вегетацията на културите - полско производство дават своето негативно отражение върху средния добив и производството при някои основни зеленчуци.

Оранжерийното производство в страната се определя от няколко основни зеленчукови култури като домати, пипер, краставици, корнишони, салати и марули. През 2014 г. производството на оранжерийни зеленчуци е в размер на 91,5 хил. тона, което е с 2,5% по-малко спрямо предходната година.

В сравнение с 2013 г., оранжерийното производство на краставици нараства с 9,2%, до 44 514 тона, което формира близо 49% от общото производство на оранжерийни зеленчуци през годината. Отчита се значително увеличение на производството на салати и марули – с 20,8% спрямо 2013 г. Оранжерийната продукция от домати през 2014 г. намалява незначително на годишна база – с 1,3%. По-сериозен спад се регистрира при производството на корнишони - с 68,2% и на сладък пипер - с 30,6% до 2 915 тона.

Таблица II.10. Оранжерийно производство на основни зеленчуци от реколти 2013 и 2014 г.

Видове зеленчуци	Реколта `2013 (тона)	Реколта `2014 (тона)	Изменение 2014/2013 г.
Домати	40 558	40 041	-1,3%
Пипер - сладък	4 198	2 915	-30,6%
Краставици	40 763	44 514	9,2%
Корнишони	1 110	353	-68,2%
Салати и марули	3 159	3 817	20,8%
Други зеленчуци (без гъби)	1 694	1 694	0,0%
Общо	93 826	91 482	-2,5%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

За наблюдаваното увеличение на производството на някои от основните оранжерийни култури допринасят по-добрата агротехника на отглеждане и постепенното повишаване на качеството на продукцията, водещо до по-добрата ѝ реализация. Голяма част от произведените български оранжерийни зеленчуци се насочват към страните от ЕС.

Реализирани са 96% от произведените зеленчуци, като 66% от тях са предназначени за търговската мрежа. Зеленчуците, предадени в предприятията за промишлена преработка са 18%, за собствена консумация – 13% и за износ – 3%.

Очаквани данни за 2015 г.

През 2015 г. тенденцията е за запазване на оранжерийните площи за производството на основните зеленчукови култури – краставици, домати, пипер, салати, марули и репички. Продължава процесът на модернизиране на съществуващите оранжерии, както и създаването на нови, прилагачи съвременни технологии за производство на качествени и отговарящи на европейските изисквания ранни зеленчуци.

2.2.5. Плодове

През 2014 г. в страната са произведени 168 961 тона плодове – с 20% по-малко спрямо 2013 г. Водещо място в производството на плодове заема Южният централен район с 30,5% от

общото производство за годината, следван от Югоизточен район с 28,7% и Югозападен район с 18,5%.

Най-голям относителен дял от общото производство на плодове през 2014 г. заемат ябълките – 32,3%, следват череши – 19,7%, праскови и нектарини – 18,0%, сливи и джанки – 14,6%.

Таблица II.11. Производство на плодове, реколти '2013 и '2014 г.

Овощни култури	Реколтирани площи (ха)		Среден добив (кг/ха)		Производство (тона)		
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	Изменение 2014/2013
Ябълки	4 813	3 951	11 430	13 794	55 013	54 502	-0,9%
Круши	453	336	6 422	6 405	2 909	2 152	-26,0%
Кайсии и зарзали	2 325	1 735	7 752	6 552	18 024	11 367	-36,9%
Праскови и нектарини	3 800	3 139	9 818	9 586	37 308	30 483	-18,3%
Сливи и джанки	5 893	4 876	6 387	5 053	37 639	24 640	-34,5%
Череша	7 605	6 256	5 018	5 322	38 162	33 294	-12,8%
Вишни	1 441	958	4 855	3 942	6 996	3 776	-46,0%
Орехи	3 689	2 777	1 382	601	5 099	1 670	-67,2%
Малини	1 333	1 191	4 119	3 836	5 491	4 569	-16,8%
Други	1 734	329			4 475	1 458	-67,4%
Общо	33 086	26 667			211 116	168 961	-20,0%

Източник: МЗХ, отдел "Агостатистика"

Общите площи, заети с овощни и ягодоплодни култури през 2014 г. са 46 684 ха. От тях, реколтирани са 26 667 ха (57,1%), което е с 19,4% по-малко спрямо 2013 г. От общо реколтираните площи, най-голям е дялът на черешите – 23,5%, следван от този на сливите и джанките – 18,3% и на ябълките – 14,8%. По-значително намаление на реколтираните площи на годишна база се наблюдава при вишни - с 33,5%, круши – с 25,8% и кайсии и зарзали – с 25,4%. Нереколтираните площи през 2014 г., от които не е прибрана продукцията, поради климатични и агротехнически причини, са в размер на 7 848 ха.

През 2014 г. площите с млади, невстъпили в плододаване, овощни насаждения в стопанствата са в размер на 12 169 ха. Най-голям относителен дял от невстъпилите в плододаване площи през годината заемат насажденията с орехи – 42,6%, лешници – 17,2% и череши – 13,5%. От новосъздадените насаждения през стопанската 2013/2014 година, 61% са черупкови видове, 32% - костилкови видове, а 5% - семкови.

Като цяло, отчетените средни добиви при овощните култури от реколта 2014 г. са по-ниски в сравнение с предходната година, вследствие на неблагоприятните климатични условия. Повисоки средни добиви на годишна база са получени при ябълките и черешите, съответно с 20,7% и 6,1%. Отчетените средни добиви при орехите са с 56,5% по-ниски в сравнение с тези през 2013 г.

Реализирани са 98% от произведените плодове – реколта '2014. За търговската мрежа са насочени 65% от плодовете, за преработвателната промишленост – 27%, а 4% са за собствена консумация.

2.2.6. Медицински и ароматни култури

През 2014 г. засетите площи с основни медицински и ароматни култури (маслодайна роза, лавандула, кориандър) са в размер на 39 565 ха, което е с 35% повече в сравнение с предходната година. Реколтираните площи с маслодайна роза, лавандула, кориандър, маточина, силибум, резене и други медицински и ароматни култури през 2014 г. възлизат на 42 092 ха - с 48% повече спрямо 2013 г.

2.3. Производствени резултати в животновъдството

През 2014 г. Министерство на земеделието и храните продължава да провежда политика в областта на животновъдството, насочена към защита интересите на земеделските стопани, засилване на пазарната ориентация, повишаване на производителността и конкурентоспособността на българското производство. Животновъдството е един от приоритетните сектори, като подкрепата на сектора включва комбиниране на държавните финансови инструменти с механизмите, прилагани по линия на европейските фондове. През годината е направена актуализация на действащата нормативна база, разширен е обхватът на прилаганото държавно подпомагане, като нараства размерът на схемите за обвързано с производството подпомагане и се увеличава подкрепата за животни под селекционен контрол. Нотифицирана е Държавна помощ за компенсиране на материални щети по загинали селскостопански животни и унищожени пчелни кошери в резултат на природни бедствия.

Като цяло, 2014 г. се характеризира като трудна за животновъдството, предвид неблагоприятните климатични условия и заболяването „Син език“, засегнали немалко земеделски стопани в страната. По-сериозни щети са нанесени на говедата и животните от рода на ДРД, най-вече на овцете.

Към края на 2014 г. общият брой на животновъдните стопанства в страната, в които се отглеждат едър и дребен рогат добитък и свине, намалява с 34% спрямо предходната година, до 113,3 хиляди. Намалението се дължи основно на отпадане на част от по-малките стопанства, което е свързано с по-ниската ефективност на тези стопанства, както и с постепенно влошаване на възрастовата структура на населението в селските райони. Най-голямо понижение се отчита при стопанствата със свине – общо с 62,6%, поради чувствителния спад на тези, отглеждащи по 1-2 прасета. Стопанствата, отглеждащи говеда, овце и кози са съответно с 24%, 26,6% и 36,6% по-малко, а по-слабо изразено е намалението на биволовъдните стопанства - със 7,6%.

При броя на отглежданите животни също се отчита намаление при почти всички видове, но значително по-слабо отколкото при стопанствата, тъй като спадът на животните, отглеждани в по-дребни стопанства, до голяма степен е компенсиран от увеличение на броя на животните в по-големи стопанства. Говедата и биволите намаляват с по 4% на годишна база, овцете - с 2,5%, а свинете – с 5,7%.

Спрямо 2013 г., общият брой на козите се увеличава с 1,2%, докато броят на козите-майки намалява с 6,9%.

Тенденцията за нарастване на броя на месодайните крави се запазва и през 2014 г. те са с 23,8% повече в сравнение с предходната година. Същевременно, овцете-майки за месо намаляват с 10,5%.

Към края на 2014 г. общият брой птици нараства с 10,6% спрямо година по-рано, най-голям принос за което има увеличението на пилета за месо с 21,3%.

Таблица II.12. Брой животни през 2013 и 2014 г. и прогноза за 2015 г.

Брой животни	01.11.2013 г.	01.11.2014 г.	Изменение 2014/2013	01.11.2015 г. прогноза
Говеда – общо, в т.ч.:	575 584	552 807	-4,0%	560 000
крави – общо	346 767	344 496	-0,7%	350 000
- месодайни крави	39 670	49 122	23,8%	80 000
Биволи – общо, в т.ч.:	9 964	9 555	-4,1%	10 000
биволици	6 154	6 339	3,0%	6 500
Овце – общо, в т.ч.:	1 369 587	1 335 283	-2,5%	1 350 000
овце-майки – общо	1 152 902	1 109 047	-3,8%	1 130 000
- месодайни овце	89 303	79 966	-10,5%	80 000
Кози - общо, в т.ч.:	289 308	292 644	1,2%	293 000
кози-майки	244 559	227 618	-6,9%	235 000
Свине - общо, в т.ч.:	586 418	553 114	-5,7%	560 000
Общо разплодни женски свине над 50 кг	55 386	55 167	-0,4%	56 000
Птици общо*, хил. броя, в т.ч.:	13 214	14 609	10,6%	15 000
кокошки и ярки	6 592	6 815	3,4%	7 000
пилета за месо	5 074	6 155	21,3%	6 300
водоплаващи птици	1 463	1 538	5,1%	1 700
други птици	85	101	18,8%	110
Еднокопитни (коне, магарета, мулета, катъри)	124 546	112 742	-9,5%	120 000
Пчелни семейства**	541 564	577 304	6,6%	580 000
Зайци	71 887	51 953	-27,7%	52 000

*данни към 31-ви декември; **данни към 1-ви май.

Източник: МЗХ, отдел „Агостатистика“, БАБХ – за еднокопитни и зайци

През 2014 г. продължава процесът на уедряване на фермите, което е предпоставка за постигане на по-висока ефективност и икономическа стабилност на стопанствата. Най-значително увеличение спрямо предходната година се отчита при свиневъдните стопанства, като средният брой свине - общо в стопанство нараства около 2,5 пъти, а средният брой на свинете-майки - със 71%. Този ръст е в резултат от значителното намаление на стопанствата с по 1 – 2 прасета. Средният брой на животните в стопанствата с кози нараства с 59,5%, на овцете общо - с 32,6%, а на говедата общо - с 27%.

През 2014 г. се наблюдава намаление на броя на повечето видове млечни животни, с изключение на биволиците. При малко по-ниска средна млечна продуктивност, добивът на сурово мляко в страната намалява с 5,7% в сравнение с предходната година, до 1 194 915 хил. литра. Най-голямо намаление е налице при производството на овче и козе мляко, съответно с 20,5% и 18,2%, а при кравето то е по-слабо изразено – с 4%. Само добивът на биволско мляко нараства с 1,6% на годишна база, поради нарасналия брой биволици.

Делът на кравето мляко от общия добив на мляко през годината е 89,6%, следват овчето – 6,1%, козето – 3,6% и биволското мляко – 0,7%.

Водещ при производството на мляко остава Южен централен район, където е добита една четвърт от суровината през 2014 г. Следват Югоизточен район с 21% и Северен централен район с 16%.

Таблица II.13. Производство на мляко за периода 01.11.2013 - 31.10.2014 г. по райони на планиране, хил. литри

Райони	Общо мляко	Краве мляко	Биволско мляко	Овче мляко	Козе Мляко
Северозападен	166 847	144 518	1 703	10 426	10 200
Северен централен	192 099	179 863	1 004	6 594	4 638
Североизточен	178 255	162 717	1 285	9 653	4 600
Югоизточен	245 935	219 668	2 383	16 934	6 950
Югозападен	109 623	84 510	544	12 779	11 790
Южен централен	302 156	279 337	1 674	16 056	5 089
Общо за страната	1 194 915	1 070 613	8 593	72 442	43 267
Изменение 2014/2013	-5,7%	-4,0%	1,6%	-20,5%	-18,2%

Източник: МЗХ, отдел „Агостатистика“

Общото производство на месо в страната през 2014 г. възлиза на 200 425 тона кланично тегло - с 1,5% по-малко в сравнение с предходната година. Производството на червено месо спада с 6,5%, до 98 232 тона, основно поради намаление на добива на месо от свине и от едър рогат добитък директно в стопанствата, който е предназначен главно за собствена консумация. Същевременно, производството на бяло месо нараства с 3,9%, до 102 193 тона.

Таблица II.14. Производство на животинска продукция през 2013 – 2014 г.

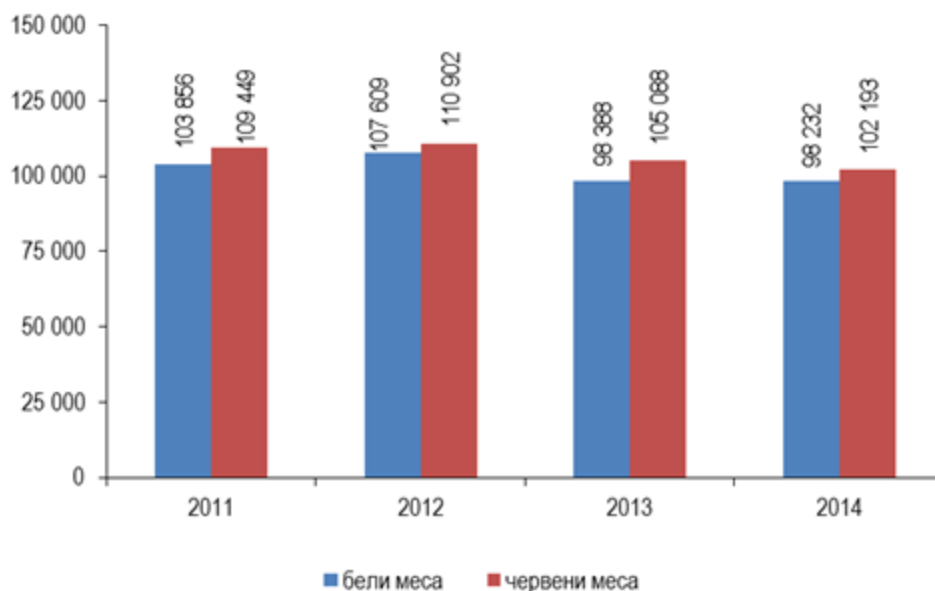
Продукт	2013	2014	Изменение 2014/2013
1. Мляко - всичко (хил. литри), в т.ч.:	1 267 602	1 194 915	-5,7%
Краве мляко	1 115 081	1 070 613	-4,0%
Биволско мляко	8 459	8 593	1,6%
Овче мляко	91 170	72 442	-20,5%
Козе мляко	52 892	43 267	-18,2%
2. Месо – общо в кланично тегло (тона), в т.ч.:	203 476	200 425	-1,5%
Червени меса	105 088	98 232	-6,5%
Бели меса	98 388	102 193	3,9%
3. Яйца (хил. броя)	1 194 623	1 218 685	2,0%
4. Пчелен мед (тона)	10 065	9 268	-7,9%

Източник: МЗХ, отдел „Агостатистика“

При производството на пчелен мед е отчетено намаление със 7,9% спрямо предходната година до 9 268 тона.

Производството на яйца през 2014 г. възлиза на 1 218 685 хиляди броя, с 2% повече на годишна база.

Фигура II.3. Производство на месо през периода 2011 - 2014 г., тона

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Очаквани данни за 2015 г.

През 2015 г. процесът на реструктуриране на говедовъдството в страната е ускорен както поради изтичане на срока на дерогацията за постигане на европейските изисквания за качеството на суровото краве мляко в края на годината, така и поради отпадане на млечните квоти в рамките на ЕС от началото на м. април 2015 г. Очаква се към края на годината броят на млечните крави да бъде малко под нивото отпреди една година, главно за сметка на част от дребните стопанства, които изпитват затруднения да приведат фермите си в съответствие с европейските изисквания, като някои от тях продължат да се пренасочват към месодайно говедовъдство или да отпаднат от пазара.

Общият добив на сурово мляко през 2015 г. се предвижда да възлезе на около 1 126 млн. литра - с около 6% по-малко спрямо 2014 г., поради очаквано намаление на производството на краве мляко, което е с основно значение за млечния сектор, с около 8%, до 984 млн. литра.

Производството на овче мляко през 2015 г. се предвижда да възлезе на около 84 хил. литра, а това на козе – на 49 хил. литра, съответно с 16% и 14% повече спрямо 2014 г., в резултат от очакваното леко увеличение на млекодайнните животни от тези видове, в комбинация с по-висока средна млечност. Основание за прогнозираното стабилизиране на тези подсектори са наблюдаваното пренасочване от производството на краве към други видове мляко и прилаганите схеми за национални доплащания и специфично подпомагане.

По предварителни данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, през първите седем месеца на

2015 г. в страната са произведени 50,6 хил. тона кланично тегло червено месо - с 0,2% повече спрямо същия период на предходната година. Промисленото производство на червено месо в кланиците нараства с 16% на годишна база, до малко над 38 хил. тона, което компенсира намалението на добива директно в стопанствата с 29%, до 12,5 хил. тона. Месото, добито в стопанствата е за собствена консумация и не се предлага на пазара.

Над 70% от общото производство на червено месо за периода се формира от добива на месо от свине, който бележи ръст от 8,3% спрямо седемте месеца на 2014 г., до 35,9 хил. тона.

По предварителни данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, през периода януари-юли 2015 г. производството на бяло месо и субпродукти в кланиците е в размер на 57,7 хил. тона кланично тегло – с 2,3% повече спрямо същия период на предходната година. Около 75% от общото количество се формира от производството на месо и субпродукти от пилета бройлери, което се увеличава с 5,3% на годишна база до 43 хил. тона кланично тегло.

Производството на птиче месо е благоприятствано от сравнително ниските цени на фуражните култури за поредна пазарна година, силното търсене на вътрешния и на международните пазари и предоставяното финансово подпомагане по схемата на държавна помощ за хуманно отношение към птиците, стартирала в края на 2012 г..

2.3.1. Говедовъдство и биволовъдство

Към 01.11.2014 г. общият брой говеда в страната намалява с 4% спрямо предходната година, до 552 807. Броят на млечните крави бележи спад от 3,8%, до 295 374, докато този на месодайните крави нараства с 23,8%, достигайки 49 122 или 14,3% от общия брой крави.

Производството на краве мляко през 2014 г. е в размер на 1 070 613 хил. литра, което е с 4% по-малко в сравнение с 2013 г.

Най-голям дял в общия добив на краве мляко през годината заема Южен централен район - 26%, следван от Югоизточен – 21% и Северен централен – 16,8%. Най-малък е дялът на произведеното мляко в Югозападен район - 7,9%.

През 2014 г. продължава срокът на дерогация за покриване на стандартите за краве мляко, изтичащ в края на 2015 г. По този начин се предоставя допълнително време за модернизация на фермите за производство на сурово краве мляко с цел постигане на изискванията, заложиени в Общата селскостопанска политика на ЕС. Този процес изисква значителни финансови средства и е затруднен от наблюдаваната през последните няколко години икономическа криза, както и силната разпокъсаност на животновъдството на територията на страната.

МЗХ поддържа и ежесечно актуализира Регистри на фермите за производство на сурово краве мляко, категоризирани в I-ва, II-ра и III-та група, съгласно заложените критерии в Наредба № 4 от 19.02.2008 г. за специфичните изисквания при производството, съхранението и транспортирането на сурово краве мляко и изискванията за търговия и пускането на пазара на мляко и млечни продукти.

Към 01.12.2014 г. фермите, категоризирани в I-ва група са 3 672 броя с общо 150 959 броя крави, а във II-ра група – 340 броя с общо 7 859 броя крави. Спрямо същия период на 2013 г., категоризираниите ферми в I-ва група се увеличават с 396 броя, а отглежданите в тях млечни крави – с 9 420 броя.

В същото време, фермите, категоризирани във II-ра група намаляват с 92 броя, а

отглежданите в тях млечни крави - с 331. Намалението на фермите от II-ра група се дължи на факта, че една част от тях се прекатегоризират в I-ва група, а друга – прекратяват дейността си, поради невъзможност да изпълнят хигиенните изисквания.

През 2015 г. се очаква броят на фермите, покриващи изискванията за качество на суровото краве мляко съгласно Регламент 853/2004/ЕС, да продължи да нараства.

Таблица II.15. Брой категоризирани ферми за производство на сурово краве мляко и отглеждани в тях животни към 1-ви декември 2008 - 2014 г.

Година	Брой ферми		Брой крави	
	I-ва група	II-ра група	I-ва група	II-ра група
2008	2 022	992	88 664	17 213
2009	2 486	903	100 004	14 971
2010	2 603	825	103 939	14 115
2011	2 752	519	131 320	10 168
2012	3 078	484	137 694	9 337
2013	3 276	432	141 539	8 190
2014	3 672	340	150 989	7 859

Забележка: броят на млечните крави е към датата на категоризация на фермите.

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство“

През 2014 г. броят на стопанствата с млечни крави намалява с 26% спрямо предходната година, а броят на отглежданите в тях животни - с 3,8%. Към края на годината средният размер на стопанствата с млечни крави нараства до 6,5 броя животни (при 5 броя в края на 2013 г.), като 76,1% от млечните крави се отглеждат в стопанства с 10 и повече животни.

Сравнявайки с предходната година, се отчита значително намаление на броя на малките стопанства с до 2 млечни крави – с 32,3% и отглежданите в тях животни – с 29,7%. Към края на 2014 г. намаляват и стопанствата с между 3 и 9 млечни крави - с 12%, както и броят на животните в тях – с 10,8%.

Същевременно, продължава тенденцията на увеличение на стопанствата с над 50 животни и на млечните крави в тях. През 2014 г. броят на стопанствата с между 50 и 99 животни нараства с 9,1%, а кравите в тях – с 11,3%. Фермите със 100 и повече животни се увеличават с 6,1% на годишна база, отглеждащи с 9,1% повече млечни крави.

Таблица II.16. Разпределение на млечните крави според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2014 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства		Млечни крави	
	хил. броя	Изменение 2014/2013	хил. броя	Изменение 2014/2013
1 - 2	31,6	- 32,3%	40,9	-29,7%
3 - 9	6,6	- 12,0%	29,8	-10,8%
10 -19	3,7	3,8%	46,4	3,8%
20 -49	2,3	- 3,9%	72,9	-2,9%
50 - 99	0,7	9,1%	49,1	11,3%
100 и повече	0,3	6,1%	56,3	9,1%
Общо	45,2	- 26,0%	295,4	-3,8%

Източник: МЗХ, отдел „Агостатистика“

През 2014 г. общият брой на кравите намалява с 0,7% спрямо предходната година, до 344,5 хил. Над една трета от тях (34,9%) се отглеждат в Южен централен район.

Таблица II.17. Брой говеда по райони

Райони	01.11.2013 г.				01.11.2014 г.			
	Говеда		Крави		Говеда		Крави	
	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял
Северозападен	65,9	11,4%	41,3	11,9%	61,4	11,1%	39,2	11,4%
Северен централен	68,5	11,9%	38,5	11,1%	64,4	11,6%	38,6	11,2%
Североизточен	74,2	12,9%	43,2	12,5%	76,8	13,9%	45,0	13,1%
Югоизточен	98,1	17%	59,5	17,2%	101,2	18,3%	62,5	18,1%
Югозападен	68,8	12%	39,5	11,4%	61,7	11,2%	38,9	11,3%
Южен централен	200,1	34,8%	124,8	36%	187,3	33,9%	120,3	34,9%
Общо за страната	575,6	100%	346,8	100%	552,8	100%	344,5	100%

Източник: МЗХ, отдел „Агостатистика“

Около 85% от месодайните крави в страната се отглеждат в Южна България, като само в Южен централен район са съсредоточени около 38%.

Към края на 2014 г. биволовдните стопанства намаляват със 7,6% спрямо година по-рано, а общият брой на биволите в тях - с 4%, до 9,6 хиляди. Същевременно се наблюдава увеличение на броя на стопанствата, отглеждащи биволици с 11,6% и на броя на биволиците - с 3%. Сравнявайки с предходната година, най-значителен ръст отбелязва броят на стопанствата с между 3 и 9 биволици – над два пъти, като броят на животните в тях нараства с 41,6%.

През 2014 г. около 70% от биволиците се отглеждат в стопанства с 20 и повече животни (при 75% през 2013 г.), като броят на тези стопанства намалява с 10,3%, а броят на животните в тях - с 3,6%.

Водещи в биволовдството в страната остават Северозападен, Югоизточен и Южен централен райони.

В резултат на увеличението брой биволици, през 2014 г. производството на биволско мляко бележи макар и слаб ръст от 1,6% в сравнение с предходната година, до 8 893 хил. литра.

Таблица II.18. Брой биволи по райони

Райони	01.11.2013 г.				01.11.2014 г.			
	Биволи общо		Биволици		Биволи общо		Биволици	
	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял
Северозападен	2,7	26,9%	1,7	27,6%	2,5	26,0%	1,6	24,8%
Северен централен	1,3	13,1%	0,7	10,6%	1,2	12,2%	0,7	12,3%
Североизточен	1,0	9,6%	0,6	9,6%	0,8	8,7%	0,6	9%
Югоизточен	2,1	21,1%	1,4	23,3%	2,4	25,0%	1,7	26,2%
Югозападен	0,6	5,9%	0,4	6,6%	0,7	6,9%	0,4	6,7%
Южен централен	2,3	23,4%	1,4	22,3%	2,0	21,2%	1,3	21%
Общо за страната	10,0	100%	6,2	100%	9,6	100%	6,3	100%

Източник: МЗХ, отдел „Агостатистика“

Общият добив на месо от говеда в страната през 2014 г. намалява с 9,9% спрямо предходната година, до 17 210 тона кланично тегло (около 18% от общото производство на червено месо за годината), като се наблюдава намаление както на промишленото производство (със 17%), така и на добива в животновъдните стопанства (с 6,8%).

Таблица II.19. Производство на месо през 2013 и 2014 г. в кланично тегло, тона

Категории животни	Промислено производство			Месо в стопанства		
	2013	2014	Изм. 2014/13	2013	2014	Изм. 2014/13
Телета и млади говеда	714	472	-33,9%	10 621	7 880	-25,8%
Други говеда	5 163	4 404	-14,7%	2 609	4 454	70,8%
Общо за страната	5 877	4 876	-17,0%	13 230	12 334	-6,8%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2014 г. по скалата на ЕС EUROP са класифицирани общо 9 309 броя възрастни говеда, което е с 28% по-малко в сравнение с 2013 г. Броят на кланиците, извършващи класификация през годината, остава непроменен - девет.

Основна част от класифицираното говеждо месо е добито от животни млечно направление, чиито кланични трупове са с нисък рандеман и слабо развита конформация. Поради това, най-голям е делът на класифицираните говеда с клас по конформация Р (слаб) – 68% и клас по степен на залоеност 2 (слаб) – 58%.

Кланиците, извършващи класификация са класифицирали 50,5% от общото промишлено производство в страната през 2014 г.

2.3.2. Овцевъдство и козевъдство

Овцевъдството е сектор с дългогодишни традиции на развитие в страната. През 2014 г. секторът е най-сериозно засегнат от възникналото заболяване „Син език“ по преживните животни на територията на страната, което оказва влияние за намаление на поголовието.

Към 01.11.2014 г. общият брой на овцете намалява с 2,5% спрямо края на предходната година, до 1 335,3 хиляди. Броят на овцете-майки е с 3,8% по-малко спрямо година по-рано, като при млечните овце-майки намалението е с 3,2%, до 1 029 хил. броя, а при месодайните овце-майки – с 10,5%, до 80 хил. броя. Броят на заплодените дзвиски спада още по-чувствително – с 54,1%, до 49 хиляди. Същевременно, броят на другите овце (вкл. и агнета) и на кочовете нараства съответно с 82,6 и 5,8% на годишна база.

Продължава окрупняването на овцевъдните стопанства в страната. Към края на 2014 г., общият брой на стопанствата с овце намалява с 26,6% спрямо година по-рано, а този на стопанствата с овце-майки - с 25,2%. Средният размер на стопанствата с овце нараства с 32,8%, до 28,5 броя животни, а този с овце-майки – с 28,6%, до 23,9 броя.

Овцевъдството е концентрирано предимно в южните райони на страната. Най-голям брой овце се отглеждат в Южен централен район (23,4% от общия брой), където е регистриран най-значителен спад на броя на животните – с 12,3%. Следват Югоизточен (20,1%) и Югозападен (17,9%), като само в тези два района се отчита нарастване на поголовието в сравнение с 2013 г., съответно с 6,4 и 2%.

От северните райони водещ е Североизточен, където се отглеждат около 16,7% от овцете в страната.

Таблица II.20. Брой овце по райони през 2013 и 2014 г.

Райони	Овце общо, хил. броя			В т.ч. овце-майки, хил. броя		
	01.11.2013 г.	01.11.2014 г.	Изменение 2014/ 2013 г.	01.11.2013 г.	01.11.2014 г.	Изменение 2014/ 2013 г.
Северозападен	143,0	139,9	-2,2%	121,7	119,7	-1,6%
Северен централен	154,3	151,8	-1,6%	123,2	123,1	-0,1%
Североизточен	228,7	222,9	-2,5%	182,1	180,2	-1,0%
Югоизточен	252,8	269,0	6,4%	220,1	227,8	3,5%
Югозападен	233,8	238,5	2,0%	201,1	196,8	-2,1%
Южен централен	357,0	313,2	-12,3%	304,7	261,5	-14,2%
Общо	1 370,0	1 335,3	-2,5%	1 152,9	1 109,0	-3,8%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Към м. ноември 2014 г. общият брой кози в страната нараства с 1,2% в сравнение с предходната година, до 292, 6 хиляди, докато броят на козите-майки отбелязва спад от 6,9% до 227,6 хиляди. Козите са по-устойчиви на заболявания животни, поради което загубите вследствие на болестта „Син език“ са незначителни, в сравнение с овцете.

Към края на 2014 г. стопанствата, отглеждащи кози намаляват с 36,3% спрямо предходната година, до 31,6 хиляди, а тези с кози-майки – с 34,6% до 31,2 хил. бр. Средният размер на стадата с кози общо нараства до 9,3 броя, а този на стопанствата с кози-майки - до 7,3 броя, при съответно 5,8 и 5,1 броя година по-рано.

През 2014 г. се отчита значително увеличение на стопанствата с между 20 и 49 броя заплодени кози - с 44,6%, както и на животните, отглеждани в тях – с 65%. По-слабо е нарастването при стопанствата с между 50 и 99 броя – с 3,3%, а отглежданите животни в тях са с 18,1% повече. Въпреки чувствителното намаление на стопанствата, отглеждащи 1-9 животни (с 39,2%) и на броя животни в тях (с 37,6%), около 1/3 от заплодените кози се отглеждат в дребни стопанства.

Таблица II.21. Брой кози по райони през 2013 и 2014 г.

Райони	Кози, общо, хил. броя			В т.ч. кози-майки, хил. броя		
	01.11.2013 г.	01.11.2014 г.	Изменение 2014/ 2013 г.	01.11.2013 г.	01.11.2014 г.	Изменение 2014/ 2013 г.
Северозападен	55,7	54,5	- 2,2%	47,0	46,9	- 0,2%
Северен централен	32,1	26,7	- 16,8%	25,0	19,8	- 20,8%
Североизточен	37,0	34,1	- 7,8%	32,4	26,8	- 17,3%
Югоизточен	46,1	42,6	- 7,6%	40,6	36,0	- 11,3%
Югозападен	72,8	98,4	35,2%	60,7	67,8	11,7%
Южен централен	45,5	36,2	- 20,4%	39,0	30,3	- 22,3%
Общо за страната	289,3	292,6	1,2%	244,6	227,6	- 6,9%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Югозападният район остава водещ в козевъдството, като през 2014 г. там се отглеждат 25,2% от общия брой кози в страната. Единствено в този район е отчетено нарастване на поголовието спрямо предходната година – с 35,2% на общия брой на козите и с 11,7% на козите-

майки. Сравнявайки с предходната година, съществен спад отбелязва броят на козите в Южен централен район - с 20,4% на козите общо и с 22,3% на козите-майки, както и в Северен централен, съответно с 16,8% и 20,8%. В останалите райони на страната намалението е по-слабо.

През 2014 г. общото производство на мляко от дребен рогат добитък възлиза на 115 709 хил. литра, което е с 19,7% по-малко спрямо нивото от предходната година, в резултат на комбинация от намаление на броя на млекодайнните животни и понижението на средната млечност. Добити са 72 442 хил. литра овче и 43 267 хил. литра – козе мляко, съответно с 20,5 и 18,2% по-малко спрямо предходната година.

Традиционно, добивът на овче мляко е концентриран в южните райони, където се добива над 60% от суровината. С най-голям добив от общия обем козе мляко през годината са Югозападен и Северозападен райони, където са произведени съответно 11 790 и 10 200 хил. литра. Североизточен район е с най-малко производство.

През 2014 г. общият добив на месо от ДРД нараства с 2,5% спрямо нивото от предходната година, достигайки 13 134 тона кланично тегло, което представлява около 13% от общия добив на червено месо в страната. Общото производство на месо от овце е в размер на 10 678 тона – незначително над нивото от 2013 г. (с 0,7%), а общият добив на месо от кози бележи ръст от 10,8% в сравнение с предходната година, възлизайки на 2 456 тона.

През 2014 г. са класифицирани общо 2 069 броя леки и тежки кланични трупове от овце (агнета), с 27 % по-малко в сравнение с 2013 г. Близко 69% от тях са леки трупове (до 13 кг), като 99,3% са класифицирани като първо качество.

Таблица II.22. Класифицирани кланични трупове до 13 кг „Леки агнета”

Категория	А		В		С	
Тегло	≤ До 7 кг		7,1 - 10 кг		10,1 - 13 кг	
Качество	първо	второ	първо	второ	първо	второ
2012 г. - брой	52	0	1 083	0	1 457	0
2013 г. - брой	47	0	682	0	1 508	8
2014 г. - брой	57	0	397	0	947	0

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство”

Най-голям е делът на леките кланични трупове категория С първо качество – 67,5%. Следват тези с тегло между 7,1 кг и 10 кг категория В с 28,3% (Таблица II.20).

При всички категории се отчита намаление на броя класифицираните трупове спрямо предходната година.

Класифицираните през 2014 г. кланични трупове от овце на възраст до 12 месеца и над 13 кг са 668 броя - с 13,6% повече от предходната година.

Най-голям е делът на класифицираните тежки агнета с клас по конформация О (Среден) и клас по степен на залоеност 2 (Слаб).

Таблица II.23. Класифицирани кланични трупове над 13 кг „Тежки агнета” по конформация

Клас по конформация	S Висш	E Отличен	U Много добър	R Добър	O Среден	P Слаб
2013 г.						
Брой	0	0	0	2	570	16
Дял, %	0	0	0	0,34	96,94	2,72
2014 г.						
Брой	0	0	0	5	636	27
Дял, %	0	0	0	0,8	95,2	4

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство”

Таблица II.24. Класифицирани кланични трупове над 13 кг „Тежки агнета” по степен на залоеност

Клас по степен на залоеност	1 Нисък	2 Слаб	3 Среден	4 Висок	5 Много висок
2013 г.					
Брой	0	349	238	1	0
Дял, %	0	59,35	40,48	0,17	0
2014 г.					
Брой	0	386	279	3	0
Дял, %	0	57,8	41,8	0,4	0

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство”

2.3.3. Свиневъдство

Свиневъдният сектор в страната е добре структуриран и специализиран, което е предпоставка за устойчиво и стабилно развитие.

През 2014 г. се наблюдава тенденция на концентриране на отглежданите свине в страната в по-малко на брой, уедрени стопанства, което позволява постигането на по-висока ефективност на производството.

Към края на годината в страната се отглеждат общо 533,1 хиляди броя свине. Това е с 5,7% по-малко спрямо година по-рано, основно поради намаление на малките стопанства с до 9 животни, произвеждащи предимно за собствена консумация, които са най-сериозно засегнати от постепенното влошаване на възрастовата структура на населението в селските райони.

Същевременно, броят на свинете, отглеждани в стопанства с между 400 и 999 животни се увеличава с 27,9% на годишна база, а този на свинете в стопанства с 1 000 и повече животни - със 7,1%.

Така, към края на 2014 г. средният размер на свиневъдните стопанства нараства до 24,8 броя животни (при 9,8 броя през 2013 г.), като 85,6% от всички свине в страната се отглеждат в стопанства с 1 000 и повече животни (при 75,4% през 2013 г.).

През 2014 г. свиневъдството продължава да е съсредоточено основно в три района на страната – Северен централен, Североизточен и Югоизточен, където се отглеждат 85% от общия брой на свинете.

В повечето райони на планиране се наблюдава намаление на общия брой свине спрямо предходната година, най-значително в Югозападен и Южен централен райони, съответно с 46,7 и 32,6%. Само в Североизточен и Югоизточен райони броят на свинете нараства съответно с 10,8% и 5,3%.

Таблица II.25. Брой свине по райони през 2013 и 2014 г.

Район	Свине-общо, хил. броя			Свине-майки, хил. броя		
	1.11.2013 г.	1.11.2014 г.	Изменение 2014/2013 г.	1.11.2013 г.	1.11.2014 г.	Изменение 2014/2013 г.
Северозападен	45,7	32,1	-29,8%	3,2	2,9	- 9,4%
Северен централен	182,7	170,9	-6,5%	13,3	12,5	-6%
Североизточен	130,0	144,0	10,8%	9,1	9,4	3,3%
Югоизточен	149,7	157,6	5,3%	11,9	11,6	- 2,5%
Югозападен	30,2	16,1	-46,7%	2,4	1,3	-45,8
Южен централен	48,1	32,4	-32,6%	3,6	5,8	61,1%
България	586,4	553,1	-5,7%	43,5	43,3	- 0,4%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

В сравнение с предходната година, към 01.11.2014 г. броят на стопанствата, отглеждащи женски свине за разплод намаляват с 47,2%, а броят на отглежданите в тях животни – с 0,5%. Само броят на големите стопанства с по 200 и повече женски свине за разплод се увеличава - с 21,9%, а животните в тях – с 13,5%, до 44,5 хил. броя (80% от женските свине за разплод). При останалите категории стопанства, отглеждащи женски свине за разплод се наблюдава намаление спрямо 2013 г., като най-голямо то е при стопанствата с 1 до 2 животни - с 52,6%. В тези стопанства се отглеждат едва 5% от женските свине.

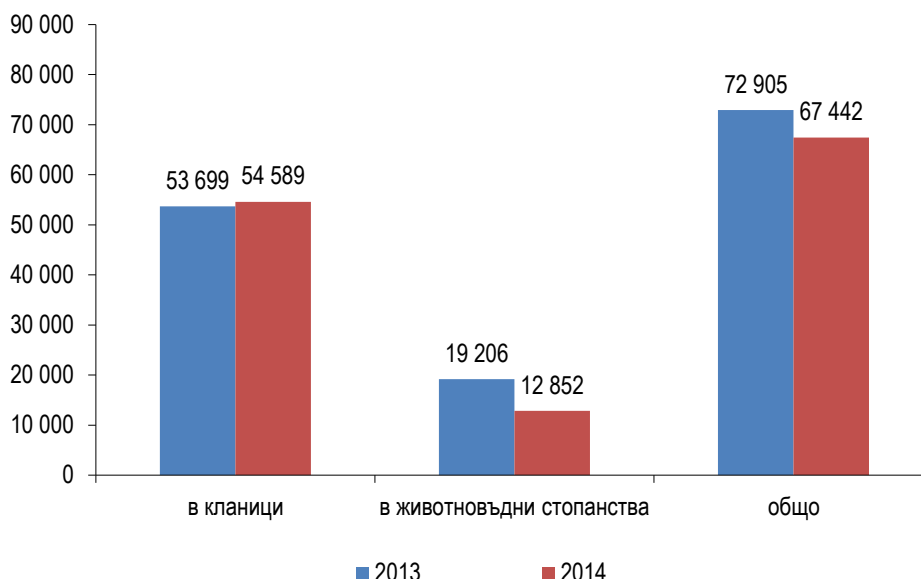
Таблица II.26. Разпределение на женските свине за разплод над 50 кг според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2014 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства		Женски свине за разплод над 50 кг	
	Брой	Изменение 2014/2013	Хил. броя	Изменение 2014/2013
1-2	1 809	- 52,6%	2,6	-45,8%
3-9	559	- 26,3%	2,5	- 21,9%
10-49	105	- 38,2%	1,8	- 45,5%
50-199	40	- 21,6%	3,7	-24,5%
200 и повече	39	21,9%	44,5	13,5%
Общо	2 552	- 47,2%	55,1	- 0,5%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Един от факторите, допринасящи за стабилизиране на сектора, е стартиралата в края на 2012 г. схема на държавна помощ за реализиране на доброволно поети петгодишни ангажименти за хуманно отношение към свинете, която продължава да се прилага и през 2014 и 2015 г. Субсидиите се предоставят годишно и покриват допълнителните разходи или пропуснатите доходи, свързани с тези ангажименти.

Фигура II.4. Производство на свинско месо през 2013 и 2014 г., тона

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

През 2014 г. производството на свинско месо намалява със 7,5% на годишна база до 67 442 тона (около 69% от общия добив на червено месо за годината), от които 54 589 тона произведени в кланиците и 12 852 тона – в стопанствата. Намалението на общото производство се дължи на спад на добива на свинско месо в животновъдните стопанства с 33,1%, докато този в кланиците нараства с 1,7%.

Таблица II.27. Класифицирани кланични трупове от свине според съдържанието на постно месо

Година	S 60% и повече	E от 55 до 60%	U от 50 до 55%	R от 45 до 50 %	O от 40 до 45%	P 40% по-малко	Общо (Брой)
2012	1 224	47 900	25 980	754	13	0	75 871
2013	434	28 281	11 761	354	7	0	40 837
2014	99	12 358	2 702	1 761	0	0	16 918

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство“

През 2014 г. скалата за класификация на кланични трупове от свине (S)EUROP се прилага в две кланици - с една по-малко от предходната година. Общият брой на класифицираните свине намалява с 58,6% в сравнение с 2013 г., до 16 918. Кланиците, извършващи класификация през годината са класифицирали едва 2% от общо закланите угоени свине в страната.

Близо 73% от класифицираните през 2014 г. свине са от клас Е, със съдържание на постно месо от 55 до 60% от теглото на трупа

2.3.4. Коневъдство

По данни на БАБХ, към края на 2014 г. броят на еднокопитните животни в страната е 112 742, с 9,5% по-малко спрямо предходната година.

Таблица II.28. Брой еднокопитни през периода 2012-2014 г.

	2012	2013	2014	Изменение 2014/2013
Брой еднокопитни	131 463	124 546	112 742	-9,5%

Източник: БАБХ

С оглед непрекъснато намаляващото поголовие коне, през 2014 г. за първи път е оказана подкрепа на сектора чрез отпускане на държавна помощ от типа *de minimis* в размер на 300 хил. лева, като са подпомогнати 200 земеделски производители с 3 800 броя животни.

С предоставянето на тази помощ се цели запазване на общото поголовие еднокопитни, съществуващото породно разнообразие в България, както и по-нататъшното развитие на коневъдството като важен подсектор на животновъдството. Това ще допринесе за продължаване на съществуващите вековни културни и исторически традиции и затвърждаване позициите на страната в този сектор сред останалите държави-членки на ЕС.

През годината продължава работата, свързана със запазване и развитие на генетичните ресурси в коневъдството.

2.3.5. Птицевъдство

Птицевъдството е един от най-интензивните сектори в животновъдството, при който процесите на механизация и автоматизация са широко застъпени и осигуряват високоефективно промишлено производство.

През 2014 г. продължава прилагането на одобрената в края на 2012 г. държавна помощ за хуманно отношение при отглеждането на птици. По схемата подпомагане получават както големи, високо модернизирани птицевъдни обекти, така и по-малки ферми, осигуряващи производство на яйца, птиче месо и втлъстен черен дроб.

След отчетеното намаление към края на 2013 г., към 31.12.2014 г. общият брой птици в страната нараства с 10,6% на годишна база, достигайки 14 609 хиляди, в т.ч.: 12 970 хил. броя кокошки и пилета, 45 хил. броя пуйки, 1 538 хил. броя водоплаващи птици и 56 хил. броя - други птици. В сравнение с предходната година, се наблюдава увеличение на броя на почти всички видове птици. При птиците от кокошия вид значително е увеличението при пилетата за месо - с 21,3%, а по-слабо при кокошките и подрастващите носачки – с 3,4%. Пуйките и патиците нарастват съответно с 4,7% и 5,3% спрямо края на предходната година. Чувствително увеличение се отчита при категорията други видове птици (пъдпъдъци, щрауси и токачки) - с 33,3%, които обаче представляват едва 0,4% от общия брой птици в страната и нямат съществено стопанско значение. Само при броя на гските се отчита намаление, с 8,7%.

При яйценосното направление през 2014 г. се отчита намаление на стопанствата, отглеждащи кокошки и ярки спрямо края на предходната година със 17,8%, до 103 729 броя, докато броят на отглежданите птици в тях нараства с 3,4%. Спадът на стопанствата е свързан основно със свиване на броя на дребните стопанства, отглеждащи до 99 броя кокошки и ярки, които са със 17,9% по-малко спрямо края на предходната година, а птиците в тях – с 15,2%. При останалите категории стопанства е регистрирано увеличение както в техния брой, така и така и в

броя на птиците в тях. Най-съществено е увеличението на стопанствата с между 100 и 9 999 броя – с 32,9%, както и тези с 100 хил. и повече птици – с 18,2%, като в последните се отглеждат над 48% от кокошките и ярките.

През 2014 г. стопанствата, отглеждащи пилета за месо, бележат ръст от 52,4% спрямо предходната година, а броят на птиците в тях – с 21,3%. Най-чувствително увеличение се отчита при броя на стопанствата със 100 хил. и повече птици - с 66,7%, като отглежданите в тях пилетата за месо нарастват с 33,9%, до 3 833 хил. броя (над 62% от общия брой пилета за месо). Броят на стопанствата с между 1 и 99 броя птици се увеличава с 54,8%, докато отглежданите в тях пилета намаляват с 27,7%.

Таблица II.29. Брой птици в края на годината, хил. броя

Вид птици	2012	2013	2014	Изменение 2014/2013.
Кокошки и подрастващи носачки	6 338	6 592	6 815	3,4%
Пилета за месо	7 499	5 074	6 155	21,3%
Пуйки	47	43	45	4,7%
Патици	1 297	1 440	1 517	5,3%
Гъски	26	23	21	- 8,7%
Други птици	53	42	56	33,3%
Общо	15 260	13 213	14 609	10,6%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2014 г. около 34% от общия брой кокошки и пилета се отглеждат в Северен централен район, следван от Североизточен (22%), Южен централен (13%) и Северозападен (12%). Традиционно, най-голям е броят на патиците, отглеждани в Южен централен (64% от общия брой) и Югоизточен (20%) райони. Над 24% от пуйките се отглеждат в Северозападен район.

Таблица II.30. Брой птици по видове и райони през 2014 г., хил. броя

Район	Кокошки носачки и подрастващи	Пилета за месо	Кокошки и пилета общо	Пуйки	Патици	Гъски	Други птици	Птици общо	Изменение 2014/2013
Северозападен	950	642	1 592	11	15	7	6	1 631	10,4%
Северен централен	1 388	3 052	4 440	9	53	7	2	4 511	15,7%
Североизточен	1 319	1 579	2 898	6	154	6	1	3 065	- 2,5%
Югоизточен	1 131	312	1 443	6	314	0	2	1 765	16,5%
Югозападен	с	с	900	8	2	0	44	954	12,0%
Южен централен	с	с	1 697	5	979	1	1	2 683	15,3%
Общо за страната	6 815	6 155	12 970	45	1 517	21	56	14 609	10,6%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, с- конфиденциални данни

Общото производство на яйца през годината нараства с 2% спрямо 2013 г., достигайки 1 218 685 хил. броя, в т.ч. 1 209 184 хил. броя от кокошки и 9 501 хил. броя – от други птици. От общия брой яйца от кокошки, 1 048 477 хиляди са за консумация и 160 707 хиляди – за люпене. В сравнение с 2013 г., яйцата за консумация нарастват с 4,1%, докато тези за люпене намаляват с 10,8%.

Таблица II.31. Производство на яйца през 2014 г. по райони за планиране, хил. броя

Район	Яйца от кокошки	Други яйца	Общо яйца	Изменение 2014/2013
Северозападен	121 587	950	122 537	- 7,7%
Северен централен	285 144	649	285 793	4,7%
Североизточен	269 301	349	269 650	0,4%
Югоизточен	183 908	520	184 428	7,0%
Югозападен	89 007	5 358	94 365	7,0%
Южен централен	260 237	1 675	261 912	0,8%
Общо за страната	1 209 184	9 501	1 218 685	2,0%

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

През 2014 г. водещи в производството на яйца са Северен централен, Североизточен и Южен централен райони (формиращи по около 22 – 23% от общото производство), а най-малко яйца са произведени в Югозападен район.

В рамките на 2014 г. в страната са произведени 102 193 тона птиче месо и субпродукти, с 3,9% повече на годишна база, в т.ч.: 97 955 тона – добито в кланиците и 4 198 тона – директно в стопанствата. Промисленото производство на птиче месо и субпродукти нараства с 3,7% спрямо предходната година, а добивът в стопанствата – с 8,5%.

Таблица II.32. Производство на птиче месо през периода 2012 - 2014 г.

Производство	Заклани птици (хил. броя)			Общо месо и субпродукти (тона)		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
В кланици	52 943	50 462	51 450	98 992	94 519	97 995
В стопанства	4 170	1 792	1 574	8 617	3 869	4 198
Общо	57 113	52 254	53 024	107 609	98 388	102 193

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

2.3.6. Пчеларство

България има дългогодишни традиции при производството на мед и пчелни продукти, предпоставка за което са разнообразната и богата медоносна растителност на Балканския полуостров, създаваща отлични условия за отглеждането на пчели. Благоприятно влияние оказват и подходящите природни, климатични и екологични условия, които допринасят за постепенното увеличаване на добива на тези продукти през годините.

Пчеларството представлява алтернативна заетост за населението на слаборазвитите селски райони, осигуряваща допълнителни доходи.

Положително влияние върху развитието на сектора и неговата концентрация оказва прилаганата от 2008 г. Национална програма по пчеларство, която се разработва с широкото участие на браншовите пчеларски организации.

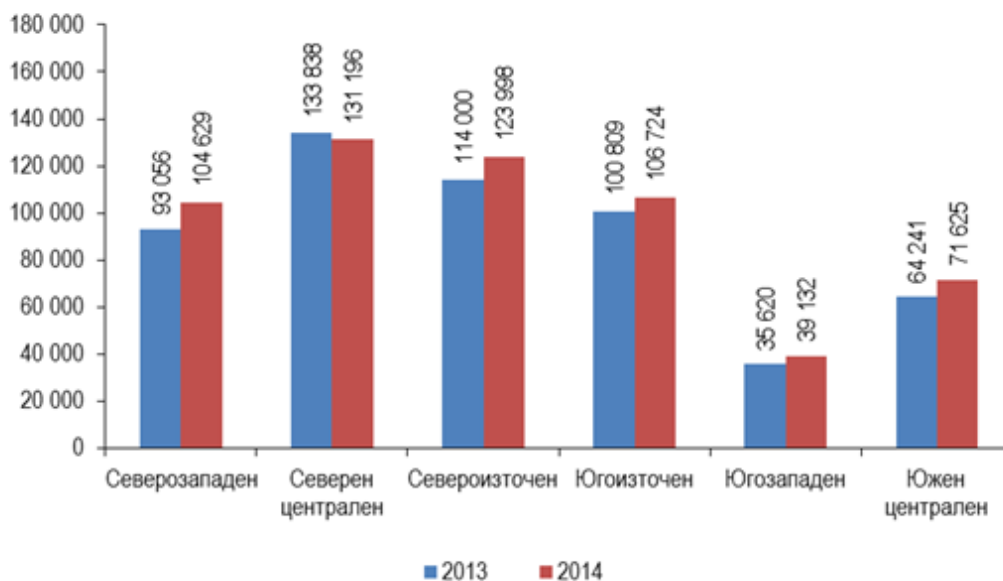
Таблица II.33. Брой пчелни стопанства и пчелни семейства към 1 май

Брой пчелни семейства в стопанство	Брой стопанства			Брой пчелни семейства			Среден брой пчелни семейства		
	2013	2014	изменение	2013	2014	изменение	2013	2014	изменение
			2014/2013			2014/2013			2014/2013
от 1 до 9	6 569	6 091	-7,3%	29 991	24 972	-16,7%	4,6	4,1	-10,9%
от 10 до 49	7 214	6 537	-9,4%	158 988	149 036	-6,3%	22,0	22,8	3,6%
от 50 до 149	2 848	2 748	-3,5%	224 321	228 311	1,8%	78,8	83,1	5,5%
150 и повече	554	767	38,4%	128 264	174 984	36,4%	231,5	228,0	-1,5%
Общо	17 185	16 143	-6,1%	541 564	577 303	6,6%	31,5	35,8	13,7%

Източник: МЗХ, отдел „Агостатистика“

Към 1 май 2014 г. броят на пчелните стопанства в страната намалява с 6,1% спрямо година по-рано, докато броят на пчелните семейства в тях се увеличава с 6,6%, до 577 304. В резултат, средният размер на пчелните стопанства нараства с 13,7%, достигайки 35,8, при 31,5 броя през 2013 г. В сравнение с предходната година, се наблюдава увеличение единствено на стопанствата със 150 и повече пчелни семейства – с 38,4%, както и на пчелните семейства, отглеждани в тях - с 36,4%. При останалите категории пчелни стопанства се отчита намаление с между 3,5 и 9,4% на годишна база.

Фигура II.5. Брой пчелни семейства по райони през 2013 и 2014 г.

Източник: МЗХ, отдел „Агостатистика“

През 2014 г. най-голям е броят на пчелните семейства, отглеждани в Северен централен район (22,7% от общия брой пчелни семейства), следван от този в Североизточен (21,5%) и Югоизточен райони (18,5%). Областите с най-много пчелни семейства през годината са Силистра, Добрич, Бургас, Плевен и Русе.

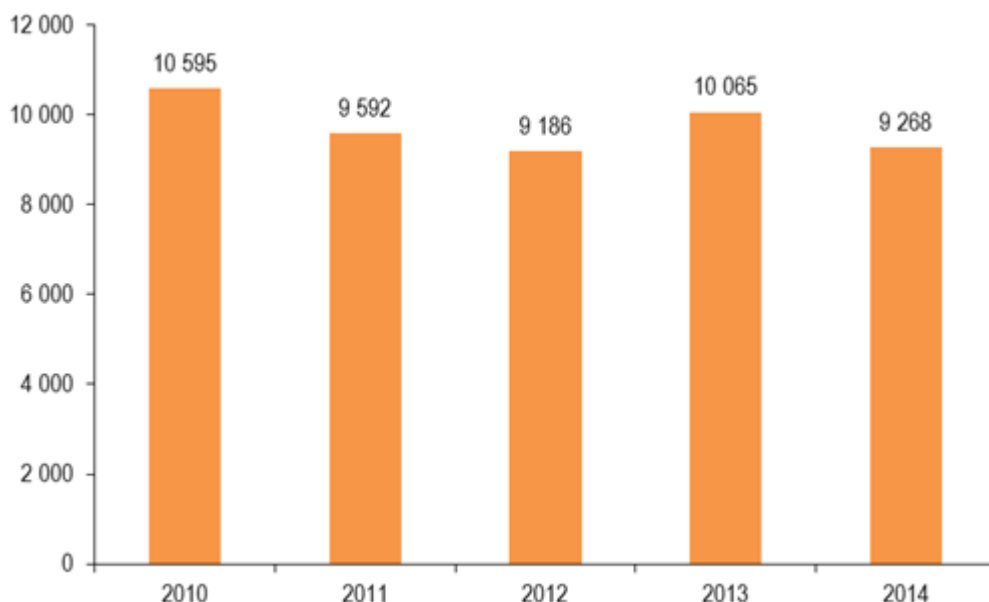
По-слабо застъпено е пчеларството в Югозападна и Южна централна България, където се отглеждат 19,2% от пчелните семейства.

През 2014 г. пчелните семейства, от които е добиван мед, нарастват със 7% спрямо предходната година, до 512 193 броя, със среден годишен добив от едно пчелно семейство - 18,1 кг. Добитият пчелен мед възлиза на 9 268 тона - със 7,9% по-малко на годишна база, в резултат на по-ниския (с 14,2%) среден добив, поради неблагоприятните климатични условия през годината.

Реализацията на пчелен мед за периода 01.05.2013 г. - 01.05.2014 г. е, както следва:

- директни продажби на краен потребител – 1 867 тона;
- директни продажби на търговци на дребно – 413 тона;
- продажби на преработвателни предприятия – 4 888 тона;
- продажби за промишлеността – 184 тона;
- за собствена консумация и подхранване на пчелите – 1 710 тона.

Фигура II.6. Производство на пчелен мед 2010 -2014 г., тона

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

В резултат от намаления добив на мед през 2014 г., спада обемът на реализираните количества в повечето направления. В сравнение с предходната година, директните продажби на краен потребител намаляват с 21,8%, а продажбите за промишлеността с 27,6%. Количеството пчелен мед за собствена консумация и подхранване на пчелните семейства е с 20,2% по-малко. Продажбите на преработвателни предприятия се запазват на нивото от предходната година, докато тези на търговци на дребно нарастват с 56%.

По данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, през 2014 г. общият брой на унищожените пчелни семейства, в резултат от болести, отравяне, глад и други причини, е 45 591, с 15,5% по-малко спрямо предходната година.

Както за страните от Западна Европа, така и за България, вароатозата е разпространено заболяване и нейното нашествие влияе съществено върху добивите, а мерките за третиране срещу нея - върху качеството на пчелния мед. Проведените в тази връзка профилактични третириания през 2014 г. обхващат 573 391 броя пчелни семейства, или 99% от общия им брой.

В подхранване на пчелните семейства през годината се включват: зимно - 546 097 броя, пролетно - 526 962 броя и есенно подхранване - 470 319 броя пчелни семейства.

През 2014 г. стопанствата, включени в подвижно пчеларство намаляват с около 39% спрямо предходната година, до 636 броя, а пчелните семейства в тях – с 13,4%, до 60 944 броя.

В рамките на третата тригодишна Национална програма по пчеларство, приложима за периода 2014 - 2016 г., за 2014 г. е осигурен бюджет в размер на 4 435 150 лева, от който на пчеларите са изплатени 3 315 512 лева, или 75% усвояемост на средствата.

Въпреки постигнатите резултати, като цяло, секторът продължава да се нуждае от внедряването на нови технологии, по-добър контрол на здравния статус на пчелните семейства и мерки за поощряване реализацията на пчелните продукти.

2.3.7. Зайцевъдство

Добрите природно-климатични условия и наличието на традиции и опит в отглеждането са предпоставка за засилване на интереса към зайцевъдство в страната. Зайците се отличават с висока плодовитост, поради което зайцевъдството се развива все повече като интензивен подотрасъл на животновъдството. Нарасналото търсене на алтернативни меса както в България, така и в световен мащаб също допринася за това. Зайцевъдството има и социално значение, като осигурява постоянна заетост на населението от слабо развитите райони. Голяма част от стопаните отглеждат зайци за собствено потребление, поради което техният брой не е регистриран.

По данни на БАБХ, към края на 2014 г. общият брой на регистрираните зайци в страната е 51 953 – с 27,7% под нивото от предходната година.

Развитието на зайцевъдството е слабо застъпено в страната, поради наличието на редица трудности, като:

- недобра професионална подготовка на зайцевъдите;
- остаряло оборудване;
- високи производствени разходи, които често надвишават изкупните цени;
- липса на стабилни стратегически експортни пазари и партньори;
- силна зависимост на износа на заешко месо от конюнктурата на външните пазари;
- липса на директни субсидии за фермерите-зайцевъди;
- недостатъчно развит научен потенциал за осигуряване на сектора;
- недостатъчен маркетинг и мениджмънт на българския пазар.

2.4. Състояние на биологичното производство в България през 2014 г.

Биологичното производство е важен приоритет в политиката за развитие на земеделието в България и един от акцентите на Общата селскостопанска политика за периода 2014 - 2020 г. Насърчаването на земеделските производители за преминаване към или поддържане на биологично земеделие допринася едновременно за: опазване на околната среда – укрепва агроекосистемите, опазва биоразнообразието и предоставя възможност на бъдещите поколения

да се възползват от съхранената природа; производство на здравословни храни - тази форма на производство отговаря на нуждите на нарастващия брой потребители, тъй като използва безопасни и прозрачни методи на производство; социален ефект - създава заетост в селските райони и повече работни места в сравнение с конвенционалното земеделие.

Информацията за състоянието на биологичното производство в България за 2014 г. се основава на данни от годишните доклади на официално одобрени от министъра на земеделието и храните контролиращи лица на биологично производство: „Балкан Биосерт“ ООД, „Кю Сертификейшън“ АД, „CEREC - Сертификация на екологични стандарти“ ООД, „ЛАКОН-Частен институт за осигуряване на качеството и сертифициране на биологично произведени хранителни продукти“ ООД; „Би Си Ес Оеко-Гаранти“ ООД, Дружество „Контрол Юнион Сертификейшънс“, „А СЕРТ Европейска организация по сертифициране“ АД, „Институт за контрол на биологични продукти“ АД (Институт Био Еллас), „СЖС България“ ЕООД, „Екогрупо Италия“ ООД с клон „Екогрупо Италия – Клон България“, „Биоагричерт Италия България“ ЕООД, ТП „Австрия Био Гаранти“ и „Булгарконтрола“ АД.

В последните няколко години биологичното производство се развива с бързи темпове, като непрекъснато нарастват както броя на операторите, така и площите и броя на животните, включени в система на контрол. Фактори, допринасящи за това са:

- Много добрите предпоставки за развитие на биологичното производство у нас - запазени от екологична гледна точка райони;
- Усилията на МЗХ в партньорство с бизнеса и неправителствените организации в сектора за популяризиране на ползите за производителите и потребителите на този вид продукти и храни;
- Подпомагане на биологичните производители по Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г.;
- Осъзнатите ползи за околната среда и селските райони;
- Нарастващата осведоменост и желанието на потребителите да се хранят здравословно.

2.4.1. Оператори в система на контрол

Събирането на информацията от системата на контрол на биологичното производство е в рамките на календарната година.

Таблица II.34. Брой оператори в биологичното производство (производители, преработватели, търговци, в т.ч. и подизпълнители)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Брой оператори в биологичното производство	214	339	311	476	820	1 054	3 750	3 995	4 092

Източник: МЗХ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

Към края на 2014 г. общият брой на регистрираните в Министерство на земеделието и храните биологични производители, преработватели и търговци е 4 092 (вкл. 840 подизпълнители). В сравнение с 2009 г., от когато се прилага новото европейско законодателство в областта на биологичното производство, броят на операторите в система на контрол нараства

повече от осем пъти, а в сравнение с 2006 г., последната година преди присъединяването на България към ЕС - над деветнадесет пъти.

2.4.2. Площи в система на контрол

През 2014 г. площите, обхванати от системата на контрол на биологично производство, възлизат на 74 351 ха (без да се включват сертифицираните екологично чисти райони, от които се събират диворастящите култури – гъби, билки и горски плодове), което е с 32% повече спрямо предходната година.

Общо култивирани площи, отглеждани по методите на биологично производство през годината, нарастват с над 12 хил. ха или 33% в сравнение с 2013 г., до 50 316 ха. Подобно на предходната година, през 2014 г. размерът на площите в период на преход (53 412 ха) е около два пъти по-голям от този на площите, преминали периода на преход (20 939). Това се обяснява с увеличение както на броя на операторите в система на контрол, така и на площите на операторите, които са били включени и чиито нови площи задължително трябва да преминат през преходен период.

Таблица II.35. Площи в система на контрол, ха

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Общо култивирани площи	4 691	13 646	12 738	8 163	20 320	20 618	30 106	37 906	50 316
Постоянни ливади и пасища	-	-	2 486	1 843	3 611	4 491	7 957	15 476	21 831
Свободна земя/угар	1 261	1 578	1 438	1 783	1 716	1 513	2 315	2 905	2 204
Всичко площи в система на контрол (преход и преминали период на преход)	5 952	15 224	16 662	11 789	25 647	26 622	40 378	56 287	74 351
Диворастящи култури*	118 243	397 354	489 083	401 425	546 195	543 655	472 700	678 025	694 251

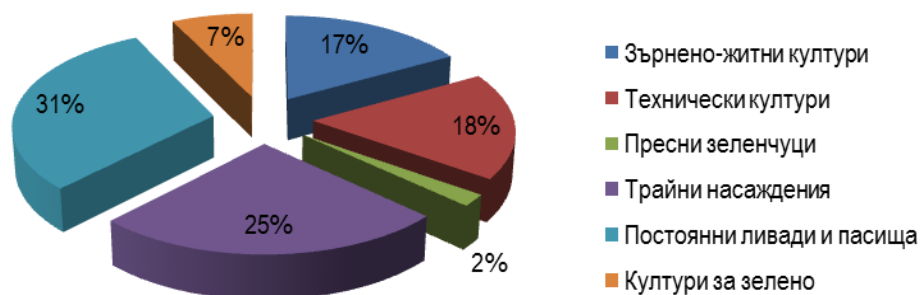
**Диворастящите култури – гъби, билки и горски плодове се събират от сертифицирани екологично чисти райони, но площите не са култивирани и не се включват в графа „Всичко площи в система на контрол“*

Източник: МЗХ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

През 2014 г. площите, заети със зърнено-житни култури в система на контрол са 12 0611 ха – с 4 392 ха повече в сравнение с предходната година, като се отглеждат основно пшеница, царевица, ечемик, ръж, овес и тритикале.

Площите с технически култури, отглеждани по биологичен начин през годината достигат 12 878 ха (в т.ч. площи с маслодайна роза, ароматни култури, медицински растения и подправки). Това е с 3 542 ха повече спрямо 2013 г., в резултат от чувствително нарастване на площите, заети от слънчоглед и репица.

Графика II.7. Разпределение на площите в система на контрол по групи култури

Източник: МЗХ, по на данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

Таблица II.36. Площи на земеделски култури, отглеждани по биологичен начин, ха

Вид култури	Площи в преходен период		Площи, преминали периода на преход		Общо площи	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	5 040	8 378	2 629	3 683	7 669	12 061
Технически култури – общо	6 090	8 918	3 246	3960	9 336	12 878
в т.ч. маслодайна роза (Rosa damascene)	767	644	820	764	1 588	1 408
Пресни зеленчуци, пъпеши, ягоди, култивирани гъби (общо)	737	752	300	693	1 037	1 445
Трайни насаждения	12 649	12 720	4 235	5 492	16 885	18 212
Постоянни ливади и пасища	12 517	16 556	2 959	5 274	15 476	21 830
Фуражни култури от обработваеми земи (Култури за зелено)	1 826	4 019	1 055	1 196	2 881	5 215
Угар	2 169	1 945	736	259	2 905	2 204

Източник: МЗХ, по на данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

Съществено увеличение се отчита и при площите с ароматни култури, медицински растения и подправки - до 7 754 ха, при 6 536 ха през 2013 г. Най-голям дял от тази група култури заемат площите с лавандула, които възлизат на 2 935 ха.

Увеличение на площите с близо 40% спрямо предходната 2013 г. се наблюдава при групата на пресните зеленчуци, включваща култури като артишок, тикви, лук, моркови, марули, карфиол и броколи, дини, пъпеши, ягоди и култивирани гъби. Най-голям дял от тази група се пада на артишок – 570 ха и тикви - 247 ха.

Таблица II.37. Реколтирани биологични площи през 2014 г., ха

	Реколтирани площи
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	3 506
Технически култури – общо	3 463
в т. ч. маслодайна роза (<i>Rosa damascene</i>)	752
Пресни зеленчуци, пъпеши, ягоди, култивирани гъби (общо)	628
Трайни насаждения	4 081
Постоянни ливади и пасища	2 044
Фуражни култури от обработваеми земи (Култури за зелено)	944

Източник: МЗХ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

С над 40% нарастват площите с постоянни ливади и пасища, като в края на 2014 г. те вече са 21 830 ха. Ръст от 2 334 ха през 2014 г. бележат площите с фуражни култури от обработваеми земи (култури за зелено), което се дължи на засиления интерес от страна на операторите към биологичното животновъдство.

Площите, заети с трайни насаждения, отглеждани по биологичен начин, през 2014 г. възлизат на 18 212 ха - с 1 327 ха повече в сравнение с предходната година, основно поради нарастване на площите с костилкови овощни видове, семкови овощни видове, ядки и лозя. При всички видове от групата на трайните насаждения се наблюдава увеличение на площите в система на контрол спрямо 2013 г.

Продължава да нараства интересът към групата на орехоплодните видове - орехи, лешници, бадеми и кестени. През 2014 г. площите на тази група култури достигат 10 257 ха, при 5 981 ха за 2013 г. или близо два пъти. Най-голямо увеличение се наблюдава при площите с орех - от 5 889 ха през 2013 г. на 7 199 ха. С около 300 ха нарастват площите на лешник, до 2 139 ха.

През 2014 г. насажденията с лозя, отглеждани по биологичен начин, намаляват с малко над 300 ха спрямо 2013 г., до 3 543 ха, от които 3 298 ха са с винени сортове и 245 ха - с десертни сортове лозя.

За първа година са регистрирани площи с отглеждани по биологичен начин култури от групата на зърнено-бобови, протеинови култури за производство на зърно (включително семена и смеси от житни и бобови култури), в размер на 404 ха. Малък дял от култивираните площи в система на контрол заемат и групата на кореноплодните (картофи и цвекло) със 78 ха.

Отглеждането по биологичен начин на нетрадиционни за нашата страна култури, като артишок, маслини и киви, макар и на малки площи, показва усилията на биологичните производители да отговорят на търсенето на пазара и да разнообразят своето производство.

Сертифицираните екологично чисти площи, от които се събират диворастящи плодове, билки и гъби през 2014 г. са в размер на 694 251 ха, което е с 16 226 ха повече в сравнение с предходната година.

2.4.3. Биологично животновъдство

През 2014 г. в биологичното животновъдство продължава да се наблюдава положителна тенденция.

През 2014 г. овцете в система на контрол нарастват с 1 135 броя, до 9 029. Предпоставка за това увеличение е добрият прием на българските биологично произведени млечни продукти на международните пазари.

Говедата, отглеждани по биологичен начин през годината, са 1 622, а козите – 4 142, съответно с 311 и 907 броя повече спрямо 2013 г.

През 2014 г. за първи път в система на контрол са регистрирани свине - 12 573 броя и кокошки - 500 броя.

Таблица II.38. Брой животни, отглеждани по биологичен начин*

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Говеда	329	395	470	272	364	976	1 173	1 311	1 622
Овце	1 054	1 690	2 471	5 831	6 698	6 648	9 175	7 894	9 029
Кози	131	1 058	1 624	2 732	2 773	3 397	2 831	3 235	4 142
Пчелни семейства	33 981	35 747	44 861	41 089	46 429	58 855	85 346	117 360	106 676
Свине									12 573
Кокошки									500

* Включва животни в период на преход и животни, преминали периода на преход

Източник: МЗХ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

Към края на 2014 г. броят на животните, преминали период на преход, от които е получена биологична продукция, възлиза на 1 344 говеда, 7 250 овце, 3 201 кози и 89 553 пчелни семейства. Получената от тях биологична продукция през годината е, както следва: сурово краве мляко – 1 123,89 тона, сурово овче мляко – 379,77 тона, сурово козе мляко – 982,54 тона, пчелен мед – 1 516,77 тона.

2.4.4. Финансово подпомагане на биологичното производство

През последните години все повече земеделски производители се насочват към биологично производство, както и все повече потребители търсят здравословна и незамърсена с изкуствени торове и други химически съставки продукция. Мотивацията и на производителите и на потребителите е свързана с грижата за екологичното равновесие на земята и за собственото здраве.

Пазарът на биологични продукти в ЕС и в световен мащаб се развива динамично, като независимо от условията на криза бележи постоянен ръст.

Реформите в Общата селскостопанска политика за програмния период 2014 – 2020 г. предвиждат 30% от директните плащания да бъдат отделени за т. нар. „зелени директни плащания“. Биологичните производители ще получават безусловно „зелени директни плащания“ за площите в система на контрол. Развитието на земеделието в Европейския съюз след 2014 г. и финансирането му е все по-тясно свързано с темата екология и устойчиво използване на природните ресурси. В съответствие с европейското законодателство в областта на подпомагане

на развитието на селските райони, България е разработила отделна мярка: 11 „Биологично земеделие” в рамките на новия програмен период на Програмата за развитие на селските райони 2014 - 2020 г. В рамките на тази мярка ще се изпълняват две подмерки:

Подмярка 11.1 Плащания за преминаване към биологично земеделие за хектар ИЗП;

Подмярка 11.2 Плащания за поддържане на биологичното земеделие за хектар ИЗП.

Очаква се мярката да има положителен ефект и принос към устойчивото развитие на селските райони, като допринася за околната среда и смекчаването на последиците от изменението на климата и подкрепата на малки и средни ферми, повечето от които са семейни.

Това е едно голямо признание за нарастване значението на биоземеделието в Европейския съюз. Факт е, че търсенето на биологични продукти се увеличава всяка година. Европа е вторият по големина производител в света. По-голяма част от българските биологични храни и продукти са предназначени за външни пазари. Секторът „био” в страната се развива възходящо и несъмнено има бъдеще.

До края на 2015 г. се очаква запазване на тенденциите за увеличаване на броя на биологичните оператори и размера на площите в система на контрол, както и нарастване на видовото разнообразие на отглежданите по биологичен начин култури и селскостопански животни. Министерство на земеделието и храните ще продължи да работи в посока гарантиране изпълнението на държавната политика по отношение на надзора и контрола на биологичното производство и спазването на изискванията на европейското и националното законодателство в областта, възможностите за подпомагане на биологичните производители през периода 2014 - 2020 г., както и популяризиране на ползите от биологично произведените храни и продукти за човешкото здраве и биологичния метод на производство, като щадящ околната среда и запазващ природните ресурси.

2.5. Лозарство и винопроизводство

2.5.1. Производство на грозде

Площи

През 2014 г. площите с лозови насаждения в стопанствата намаляват с 11% спрямо предходната година, до 52 587 ха, като за над 7 хил. ха не са полагани грижи, основно поради икономически причини.

Таблица II.39. Лозята в България за периода 2005 - 2014 г.

Година	Площи с лозови насаждения, ха	Неподдържани лозя извън стопанствата, ха	Общо площи с лозя, ха
2005	94 724	32 118	126 842
2006	85 320	43 537	128 857
2007	97 387	22 954	120 341
2008	88 570	22 246	110 816
2009	74 018	27 416	101 434
2010	56 968	25 707	82 675
2011	52 567	25 901	78 468
2012	62 701	14 640	77 341
2013	58 236	4 900	63 136
2014	52 587	10 298	62 885

Източник: МЗХ, „Агростатистика”

Създадените през 2014 г. нови винени лозя са в размер на 626 ха, а младите невстъпили в плододаване лозя са над 1 400 ха.

Чувствително се увеличават площите на неподдържаните лозя извън стопанствата (над два пъти) – от 4 900 ха през 2013 г. до 10 298 ха през 2014 г.

Общите площи с лозя през 2014 г. възлизат на 62 885 ха, с 0,4% по-малко в сравнение с предходната година.

Традиционно, най-голям дял от лозята в стопанствата (близо 70%) се намират южната част на страната, главно в Югоизточен и Южен централен райони.

Таблица II.40. Разпределение на площите с лозя през 2014 г. по местонахождение на стопанствата

Райони	Обща площ (ха)	От тях реколтирани (ха)	Реколтирани, %
Северозападен	5 123	2 973	59%
Северен централен	3 221	1 970	62%
Североизточен	4 608	2 541	56%
Югоизточен	19 087	10 789	57%
Югозападен	3 821	3 300	86%
Южен централен	16 727	10 319	63%
Общо	52 587	31 892	62%

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

През 2014 г. са реколтирани общо 31 892 ха с лозя, с около 36% по-малко спрямо предходната година. От около 12 хил. ха от плододаващите лозя през годината не е прибрана продукцията, вследствие на лоши климатични условия. В сравнение с 2013 г., общо реколтираните площи с бели винени сортове лозя намаляват с около 45%, като се наблюдава чувствително редуциране на реколтираните площи в почти всички райони, с изключение на Северния централен. При десертните сортове лозя общо реколтираните площи са с около 43% по-малко, спрямо 2013 г., като в Северозападния район намалението достига до 70%. При червените винени сортове също се наблюдава намаление на реколтираните площи – средно с 31%, най-значително в Североизточния, Южния и Северния централни райони.

Таблица II.41. Разпределение на реколтираните лозя през 2014 г. по статистически райони

Райони	Червени винени сортове (ха)		Бели винени (ха) сортове		Десертни сортове (ха)		Общо лозя (ха)	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Северозападен	2 974	2 297	953	633	145	43	4 072	2 973
Северен централен	1 731	1 085	802	796	129	89	2 662	1 970
Североизточен	1 108	656	2 624	1 824	140	61	3 872	2 541
Югоизточен	7 770	5 373	9 309	4 897	932	519	18 011	10 789
Югозападен	2 613	2 679	1 011	405	216	216	3 840	3 300
Южен централен	13 246	8 254	3 209	1 383	1 280	682	17 735	10 319
Общо	29 442	20 344	17 908	9 938	2 842	1 610	50 192	31 892

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

Водещо място в структурата на лозовите насаждения през 2014 г. продължават да заемат червените винени сортове, с относителен дял от около 64%, следвани от площите с бели винени сортове – около 31% и десертните – около 5%.

Средни добиви

През 2014 г. се регистрират значително по-ниски средни добиви от лозя спрямо предходната година. При винените сортове средният добив за страната намалява с около 36% до 4 102 кг/ха, а при десертните сортове - с около 25%, до 4 397 кг/ха. Най-високи средни добиви се отчитат за винените сортове в Югоизточния район – 4 750 кг/ха, а за десертните сортове – в Югозападния – 5 583 кг/ха.

Таблица II.42. Средни добиви на грозде от лозя – реколта `2014

Райони	Средни добиви от лозя (кг/ха)	
	Винени сортове	Десертни сортове
Северозападен	2 863	1 977
Северен централен	4 035	2 461
Североизточен	3 465	2 574
Югоизточен	4 750	5 572
Югозападен	4 221	5 583
Южен централен	3 927	3 695
България	4 102	4 397

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

Производство

През 2014 г. са налице значителни поражения върху лозовите насаждения в страната, вследствие на твърде неблагоприятните природо-климатични условия. Честите и обилни валежи провокираха масово развитие на болести и нападение от неприятели по насажденията, което от своя страна е основна причина за слабата реколта, а в някои части на страната и за пълна липса на такава.

По данни на Изпълнителната агенция по лозата и виното, през 2014 г. общото производство на грозде (лозя и асми) в страната възлиза на 132 731 тона, което е с 59% под нивото от 2013 г. Гроздето от лозя е общо 131 295 тона - с около 59% по-малко на годишна база, в съотношение винено – 95% и десертно – 5%. Производството от асми намалява с 67%, до 1 436 тона.

Традиционно, най-голямо производство от лозя е отчетено в Югоизточен и Южен централен райони, в които са концентрирани около 70% от цялата продукция. През 2014 г. се наблюдава чувствително намаление на производството на грозде от лозя във всички райони на страната, достигащо до 66% в Североизточен район.

Около 93% (123 912 тона) от произведеното през 2014 г. грозде са преработени във вино и други продукти на гроздова основа, а останалите 7% (8 819 тона) са предназначени за директна консумация в прясно състояние.

Таблица II.43. Производство на грозде – реколта `2014 г.

Райони	Грозде от лозя			Грозде от асми (тона)	Общо произведено грозде (тона)
	Винено (тона)	Десертно (тона)	Общо произведено грозде от лозя (тона)		
Северозападен	8 388	85	8 473	-	-
Северен централен	7 589	219	7 808	-	-
Североизточен	8 592	157	8 749	-	-
Югоизточен	48 783	2 892	51 675	-	-
Югозападен	13 019	1 206	14 225	-	-
Южен централен	37 845	2 520	40 365	-	-
Общо	124 216	7 079	131 295	1 436	132 731

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

Фигура II.8. Разпределение на произведеното грозде – реколта `2014, тона и процентен дял

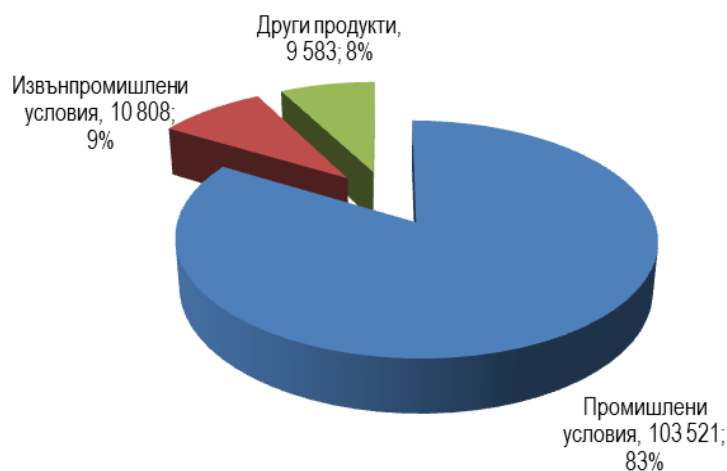

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

По данни на Изпълнителната агенция по лозата и виното, през 2014 г. изкупеното и преработено количество винено грозде от винарските предприятия възлиза на 103 521 тона, с около 146 хил. тона или 59% по-малко в сравнение с предходната година.

Гроздето, предназначено за преработка в извънпромишлени условия през годината е в размер на 10 808 тона, а 9 583 тона от преработеното грозде е потребено за други продукти, различни от вино и гроздова мът.

Фигура II.9. Разпределение на гроздето – реколта `2014, предназначено за преработка, тона и процентен дял

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

2.5.2. Винопроизводство

Производството на вино от реколта `2014, декларирано от регистрираните винопроизводители, възлиза на 746 951 хектолитра – с 57% по-малко спрямо преходната година. От тях, 383 561 хектолитра или 51% са бели вина (-49% на годишна база), а 363 391 хектолитра - червени вина и розе (-62%). Производството на гроздова мъст нараства близо три пъти спрямо 2013 г., до 86 146 хектолитра.

Таблица II.44. Количество произведено вино и гроздова мъст от предприятията за винопроизводство, реколта `2014

Район	Количество произведено вино и гроздова мъст, хектолитра								
	Вина със ЗНП* (качествени)		Вина със ЗГУ** (регионални)		Други вина (в т. ч. трапезни)		Мъст	Общо вина	
	бели	червени и розе	бели	червени и розе	бели	червени и розе		бели	червени и розе
Северозападен район	30	2 487	818	2 443	8 640	21 438	58 057	9 489	26 368
Северен централен район	0	2 282	8 789	4 946	13 146	13 720	463	21 935	20 947
Североизточен район	1 892	97	12 791	2 422	11 540	10 137	1 949	26 223	12 656
Югоизточен район	1 053	2 626	94 618	113 048	153 005	67 967	5 927	248 677	183 641
Югозападен район	0	0	2 243	6 609	42 951	29 041	6 768	45 193	35 650
Южен централен район	0	63	12 243	61 259	19 801	22 807	12 981	32 044	84 128
Общо	2 975	7 554	131 502	190 726	249 084	165 110	86 146	383 561	363 391

Източник: Изпълнителна агенция по лозата и виното

*ЗНП - Защитено наименование за произход; **ЗГУ - Защитено географско указание

С най-голям дял от промишленото производство на вина – реколта `2014 са трапезните вина (вина без защитено наименование за произход или защитено географско указание) – над 55%, следвани от регионалните вина (вина със защитено географско указание) – 43%.

Водещ в производството на вино остава Югоизточният район с 58% от общото промишлено производство, следван от Южен централен район с 16%. Най-малък е делът на произведеното вино в Северозападния район – 4,8%. През 2014 г. във всички райони на страната се отчита спад на производството както на червените вина и роза, така и на белите. Спрямо предходната година най-голямо намаление на производството на червени вина и розе се регистрира в Северозападния и Югоизточния райони, съответно със 71 и 64%. При производството на бели вина най-значително е намалението в Южен централен район – със 71% и Северен централен район – с 63%.

Производството на вино в извънпромишлени условия се свива с близо 70% спрямо предходната година, до 48 078 хектолитра.

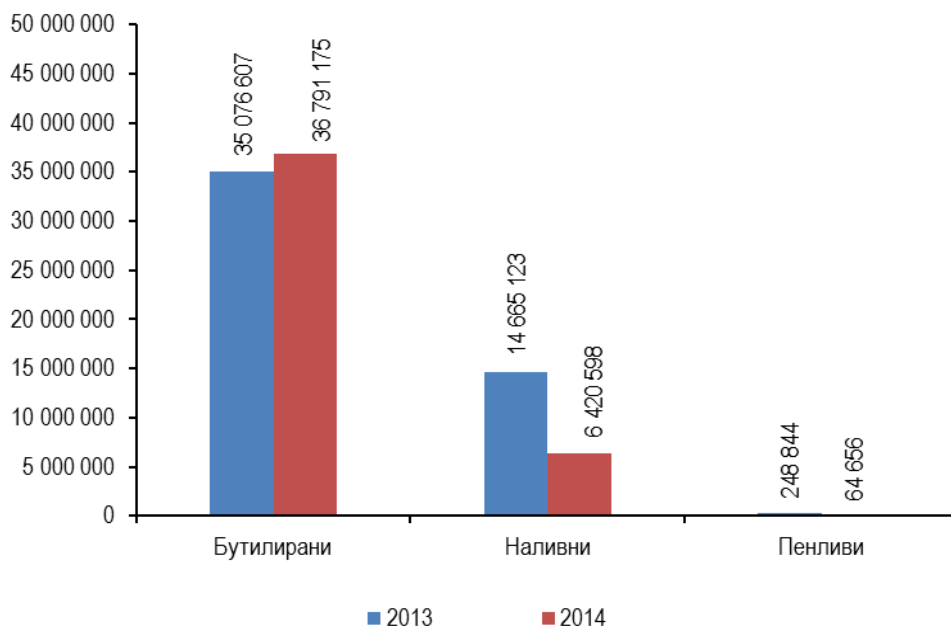
Така, общото производство на вино – реколта `2014 възлиза на 795 029 хектолитра, отбелязвайки спад от близо 58% в сравнение с 2013 г.

2.5.3. Износ и внос на вино

Износ

По предварителни данни на НСИ, през 2014 г. износът на вино е в размер на 43 276,4 хил. литра, което е с около 13% по-малко в сравнение с 2013 г. При малко по-висока средна износна цена (с 3,8%), общата стойност на реализирания през годината износ на вино намалява с 10,1% на годишна база, до 55 542 хил. щ. д.

Фигура II.10. Износ на вино през 2013 и 2014 г., литри

Източник: НСИ, предварителни данни за 2014 г

Традиционно, най-значителни количества вино са насочени за Европейския съюз – общо 29 492,2 хил. литра (68% от целия износ), от които 15 881 хил. литра за Полша. Износът за трети страни възлиза на 13 784 хил. литра, в т. ч. 12 109 хил. литра за Русия.

През 2014 г. бутилираните вина формират 85% от общия износ на вина. Следват наливните вина с 14,8% и пенливите вина с малко над 0,1%.

Износ на бутилирани вина

По предварителни данни на НСИ, износът на бутилирани вина през 2014 г., възлиза на 36 791 хил. литра, с 4,9% повече в сравнение с 2013 г. В стойностно изражение експортът се запазва на нивото от предходната година, поради малко по-ниската средна експортна цена от 1,31 щ. д./литър.

Таблица II.45. Износ на бутилирани вина през 2013 и 2014 г., литри

СТРАНИ	2013	2014
ЕС, в т. ч.:	21 721 075	23 990 140
Полша	10 011 603	13 863 224
Обединено кралство	2 105 246	2 438 190
Румъния	3 040 066	2 151 251
Чешка република	2 388 249	1 617 685
Франция	17 597	1 220 529
Словакия	1 118 625	611 149
Литва	459 528	420 158
Белгия	361 363	414 752
Германия	537 738	407 907
Швеция	162 371	186 892
Гърция	899 762	152 220
Латвия	147 664	145 485
Нидерландия	145 227	138 304
Италия	185 175	17 944
Трети страни, в т. ч.:	13 355 532	12 801 035
Руска Федерация	12 162 459	11 321 003
САЩ	196 996	332 035
Китайска народна република	190 974	238 752
Япония	167 963	204 203
Беларус	113 438	181 853
Канада	41 674	66 771
Алжир	10 143	63 729
Хонконг	70 904	57 714
Швейцария	31 336	41 388
Ливан	23 517	29 925
Израел	69 332	29 293
Ирак	24 004	26 112
Корея, Демократична народна република	34 776	20 530
Монголия	10 943	16 200
Общо	35 076 607	36 791 175

Източник: НСИ, предварителни данни за 2014 г.

Най-големи количества бутилирани вина през годината са реализирани в Полша – 13 863 хил. литра и Русия – 11 321 хил. литра, съответно около 38% и 31% от общия износ на бутилирани вина. Сравнително голям е и износът за Обединеното кралство, Румъния, Чехия и Франция.

Износ на наливни вина

През 2014 г. са изнесени 6 421 хил. литра наливни вина, което е с 56,2% по-малко в сравнение с 2013 г. При малко по-висока средна експортна цена от 1,08 щ. д./литър (0,88 щ. д./литър през 2013 г.), общата стойност на износа намалява с 46,7%, до 6 929,4 хил. щ. д.

Най-голям износ на наливни вина през годината е осъществен за Полша (1 994 хил. литра) и Швеция (1 859 хил. литра), следвани от Русия (779 хил. литра) и Румъния (601 хил. литра).

Таблица II.46. Износ на наливни вина през 2013 и 2014 г., литри

СТРАНИ	2013	2014
ЕС, в т. ч.:	13 023 601	5 464 951
Полша	2 666 421	1 993 581
Швеция	1 764 650	1 859 134
Румъния	1 571 353	600 547
Гърция	1 655 369	260 633
Белгия	237 545	208 883
Чешка република	1 546 925	179 237
Кипър	480 000	150 751
Литва	117 132	73 140
Германия	987	54 453
Италия	696 763	25 012
Трети страни, в т. ч.:	1 641 522	955 647
Руска Федерация	1 441 792	778 588
Япония	128 630	147 000
Ирак	12 616	26 400
Китайска народна република	26 769	756
Виетнам	20 000	0
Общо	14 665 123	6 420 598

Източник: НСИ, предварителни данни за 2014 г.

Износ на пенливи вина

Износът на пенливи вина през 2014 г. се свива с около 74% в сравнение с предходната година, до 64,7 хил. литра. Общата стойност на износа на пенливи вина през годината е 274,2 хил. щ. д., при средна експортна цена от 4,24 щ. д./литър.

Най-значително количество пенливи вина е насочено за Полша – 24 хил. литра или 64% от изпращанията за ЕС и 37% от целия износ на пенливи вина за годината.

Таблица II.47. Износ на пенливи вина през 2013 и 2014 г., литри

СТРАНИ	2013	2014
ЕС, в т. ч.:	139 893	37 078
Полша	23 414	23 881
Гърция	1 117	6 727
Италия	103 915	2 160
Румъния	1 260	1 106
Обединено кралство	1 962	945

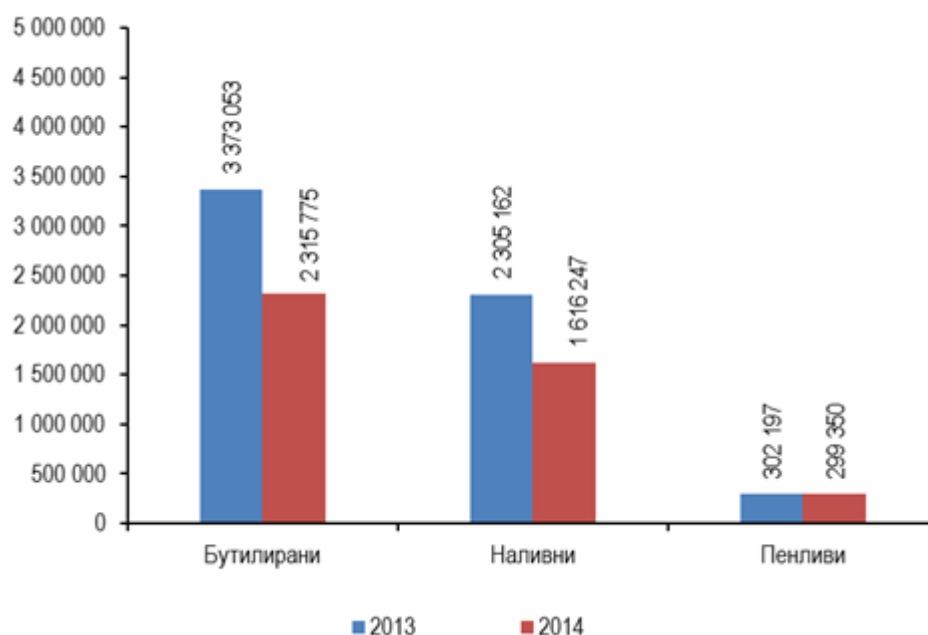
Кипър	248	912
Трети страни, в т. ч.:	108 951	27 578
Руска Федерация	879	9 462
Кот д' Ивоар	3 375	4 275
Косово	3 510	3 514
Бенин	450	2 025
Мали	0	2 025
Виетнам	70 650	0
Беларус	19 008	0
Гана	7 650	0
Общо	248 844	64 656

Източник: НСИ, предварителни данни за 2014 г.

Внос

По предварителни данни на НСИ, общият внос на вино през 2014 г. е в размер на 4 231 хил. литра – с 29,2% под нивото от предходната година. Поради съществено по-високата средна вносна цена от 3,66 щ.д./литър (при 2,73 щ.д./литър през 2013 г.), общата стойност на вноса намалява по-слабо – с 5,2%, до 15 485 хил. щ. д. В сравнение с 2013 г. се наблюдава чувствително намаление на вноса на бутилирани и наливни вина и относително запазване на този на пенливи вина. Най-голям дял от общия внос на вина през 2014 г. заемат бутилираните вина – 54,7%, следвани от наливните с 38,2% и пенливите вина със 7,1%.

Фигура II.11. Внос на вино за периода 2013 – 2014 г., литри

Източник: НСИ, предварителни данни за 2014 г.

Внос на бутилирани вина

През 2014 г. в страната са внесени 2 316 хил. литра бутилирани вина, с 31,3% по-малко спрямо предходната година. Общата стойност на вноса през годината е 10 664 хил. щ. д., при средна вносна цена от 4,60 щ. д./литър. Основна част от общия внос (72%) заемат доставките от

ЕС с общо 1 657 хил. литра, като най-значителни количества са внесени от Франция (497 хил. литра) и Италия (386 хил. литра). Спрямо предходната година вносът на бутилирани вина от Гърция бележи увеличение от над два пъти, до 153 хил. литра. Вносът от трети страни възлиза на 659 хил. литра, реализиран основно от Чили (357 хил. литра) и Нова Зеландия (178 хил. литра).

Таблица II.48. Внос на бутилирани вина през 2013 и 2014 г., литри

Страни	2013	2014
ЕС, в т. ч.:	2 815 377	1 657 179
Франция	431 126	496 542
Италия	406 763	386 305
Германия	181 545	168 232
Испания	153 813	166 691
Гърция	66 515	153 118
Обединено кралство	97 873	85 549
Нидерландия	56 477	66 732
Чешка република	173 834	50 480
Белгия	18 248	37 588
Португалия	24 955	15 295
Полша	0	11 880
Словакия	1 175 620	0
Трети страни, в т. ч.:	557 676	658 596
Чили	325 342	357 008
Нова Зеландия	101 188	178 276
Аржентина	18 357	47 683
Южна Африка	16 724	32 306
Македония	20 022	23 806
САЩ	1 282	6 184
Общо	3 373 053	2 315 775

Източник: НСИ, предварителни данни за 2014 г.

Внос на наливни вина

Вносът на наливни вина през 2014 г. бележи спад от 30% в сравнение с предходната година, до 1 616 хил. литра. Макар да намаляват с около 44% спрямо 2013 г., доставките от Италия продължават да формират най-голям дял от общия внос на наливни вина (около 66%) с 1 073 хил. литра. Значително увеличение се наблюдава при вноса от Испания – близо 190 хил. литра, при 1,6 хил. литра за предходната година. Вносът на наливни вина от трети страни нараства с 56%, до 145 хил. литра, главно в резултат от значително увеличение на импорта от Нова Зеландия и Южна Африка, докато този от Македония намалява.

Таблица II.49. Внос на наливни вина през 2013 и 2014 г., литри

Страни	2013	2014
ЕС, в т. ч.:	2 211 944	1 471 125
Италия	1 901 762	1 073 372
Испания	1 560	189 804
Германия	76 088	75 035
Франция	185 231	64 678
Австрия	3 731	29 494
Словения	7 182	24 880
Обединено кралство	25 193	11 814

Швеция	20 256	0
Трети страни, в т. ч.:	93 218	145 122
Нова Зеландия	6 120	78 000
Южна Африка	0	47 720
Македония	82 274	12 130
Чили	1 224	5 280
Аржентина	3 600	1 992
Общо	2 305 162	1 616 247

Източник: НСИ, предварителни данни за 2014 г.

Внос на пенливи вина

През 2014 г. в страната са внесени 299,4 хил. литра пенливи вина, с около 1% по-малко спрямо 2013 г. Най-големи количества са доставени от Италия (107 хил. литра), Франция (88 хил. литра) и Германия (60 хил. литра).

Таблица II.50. Внос на пенливи вина през 2013 и 2014 г., литри

Страни	2013	2014
ЕС, в т. ч.:	294 861	286 469
Италия	87 734	106 985
Франция	101 276	87 638
Германия	77 721	59 473
Испания	12 094	29 056
Австрия	3 731	1 426
Трети страни, в т. ч.:	7 336	12 881
Молдова	0	12 654
Турция	0	178
Аржентина	0	49
Общо	302 197	299 350

Източник: НСИ, предварителни данни за 2014 г.

III. ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ

Търговията с аграрни стоки заема значителен дял във външната търговия на България, като традиционно формира положително търговско салдо.

Таблица III.1. Относителен дял на аграрните стоки във външната търговия на България през 2013 г. – 2014 г., хил. щ. д.

Година	2013		Дял на аграрния сектор в %	2014		Дял на аграрния сектор в %
	Общо за страната	Аграрен сектор		Общо за страната	Аграрен сектор	
Износ, FOB	29 638 598	5 421 621	18,3	29 633 904	4 935 377	16,7
Внос, CIF	34 371 557	3 261 518	9,5	35 090 982	3 305 898	9,4
Стокообмен	64 010 155	8 683 139	13,6	64 724 886	8 241 275	12,7

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2014 г.

По предварителни данни на НСИ, обработени от МЗХ, през 2014 г. относителният дял на аграрния сектор в общия износ, внос и стокообмен за страната бележи леко намаление на годишна база, като заема съответно 16,7%, 9,4% и 12,7%.

1. Равнище и динамика на външната търговия с аграрни стоки през 2014 г.

През 2014 г. аграрният стокообмен на България се свива с 5,1% на годишна база, поради намаление на износа на селскостопански стоки с 9%, до 4 935 млн. щ. д., докато при стойността на вноса на селскостопански стоки се отчита увеличение с 1,4%, до 3 306 млн. щ. д. В резултат на това, положителното търговско салдо в аграрната търговия на страната се понижава до 1 629 млн. щ. д., с 531 млн. щ. д. или 24,6% по-малко в сравнение с 2013 г.

Намалението на общия селскостопански износ спрямо 2013 г. се дължи основно на спад на експорта на пшеница, царевица и слънчоглед. През последните години зърнените и маслодайните култури формират основен дял от общия аграрен износ в стойностно изражение (около 40 – 50%), поради което изменението на техния износ оказва съществено влияние върху търговското салдо за съответната година.

От друга страна, през 2014 г. нараства износът на меса, млечни продукти, зеленчуци, мелничарски продукти, мазнини, месни продукти, тестени продукти, преработени плодове и зеленчуци, храни за животни и др.

Таблица III. 2. Външна търговия с аграрни стоки през периода 2011 - 2014 г., хил. щ. д.

Година	2011	2012	2013	2014	Изменение 2014/2013	
					в стойност	в %
Износ - FOB	4 593 776	4 247 640	5 421 621	4 935 377	-486 244	-9,0
Внос - CIF	3 142 857	3 029 985	3 261 518	3 305 898	44 380	1,4
Салдо	1 450 919	1 217 655	2 160 103	1 629 479	-530 624	-24,6
Стокообмен	7 736 633	7 277 625	8 683 139	8 241 275	-441 864	-5,1

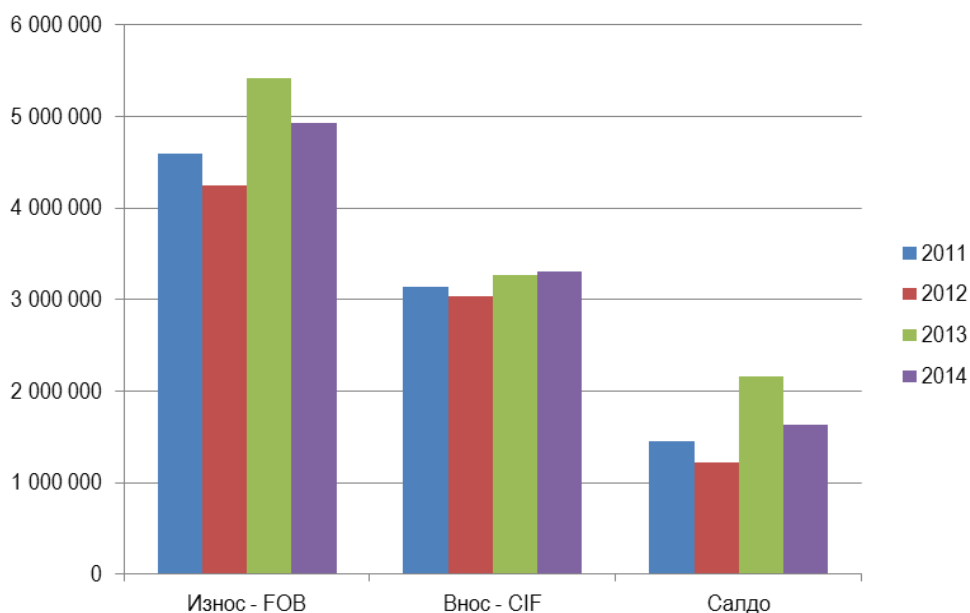
Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2014 г.

Таблица III. 2. Външна търговия с аграрни стоки през периода 2011 - 2014 г., хил. щ. д.

Година	2011	2012	2013	2014	Изменение 2014/2013	
					в стойност	в %
Износ - FOB	4 593 776	4 247 640	5 421 621	4 935 377	-486 244	-9,0
Внос - CIF	3 142 857	3 029 985	3 261 518	3 305 898	44 380	1,4
Салдо	1 450 919	1 217 655	2 160 103	1 629 479	-530 624	-24,6
Стокообмен	7 736 633	7 277 625	8 683 139	8 241 275	-441 864	-5,1

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2014 г.

Фигура III.1. Внос и износ на аграрни стоки през периода 2011 – 2014 г., хил. щ. д.

Източник: НСИ, предварителни данни за 2014 г.

2. Географско разпределение на външната търговия със селскостопански стоки

Основен партньор на България в търговията със селскостопански стоки са страните от Европейския съюз, което се обуславя от по-изгодните икономически условия при търговията на единния европейски пазар. През 2014 г. аграрният стокообмен с ЕС се понижава с 4,8%, като Съюзът заема дял от 66% от общия аграрен износ и 81,2% от аграрния внос.

При обмена на селскостопански стоки с трети страни също се наблюдава намаление, най-чувствително при търговията с Арабските страни (с 12%), със страните от Общността на независимите държави (с 10,4%) и с Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (без страните от ЕС и Европейската асоциация за свободна търговия) (с 10,2%).

Таблица III. 3. Внос и износ на селскостопански стоки по икономически общности, страни и региони през 2013 и 2014 г., млн. щ. д.

Зони на търговия	2013					2014.				
	Износ		Внос		Салдо	Износ		Внос		Салдо
	млн. щ. д.	%	млн. щ. д.	%	млн. щ. д.	млн. щ. д.	%	млн. щ. д.	%	млн. щ. д.
Всички страни, в т.ч.:	5 422	100	3 262	100	2 160	4 935	100	3 306	100	1 629
Европейски съюз	3 602	66,4	2 638	80,9	964	3 256	66,0	2 686	81,2	570
ЕАСТ*	14	0,3	6	0,2	8	13	0,3	6	0,2	7
ОИСР**, без страните от ЕС и ЕАСТ	558	10,3	161	4,9	397	470	9,5	176	5,3	294

в т.ч. САЩ	76	1,4	27	0,8	49	85	1,7	31	0,9	54
Балкански регион, без Турция и страните от ЕС ***	173	3,2	75	2,3	98	155	3,1	84	2,5	71
ОНД	113	2,1	22	0,7	91	103	2,1	18	0,5	85
в т.ч. Русия	71	1,3	9	0,3	62	68	1,4	6	0,2	62
Арабски страни (Лига на арабските държави)	797	14,7	14	0,4	783	698	14,1	16	0,5	682
Други	165	3,0	346	10,6	-181	240	4,9	320	9,7	-80

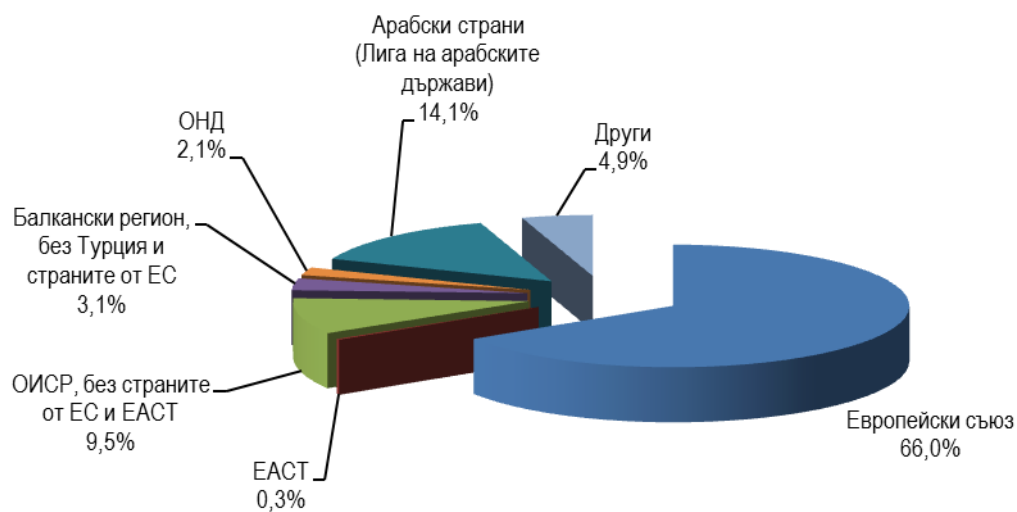
Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2014 г.

*Включва: Исландия, Княжество Лихтенщайн, Кралство Норвегия и Швейцария

**Включва: Австралия, Канада, Нова Зеландия, САЩ, Турция, Япония, Република Корея, Мексико, Чили и Израел

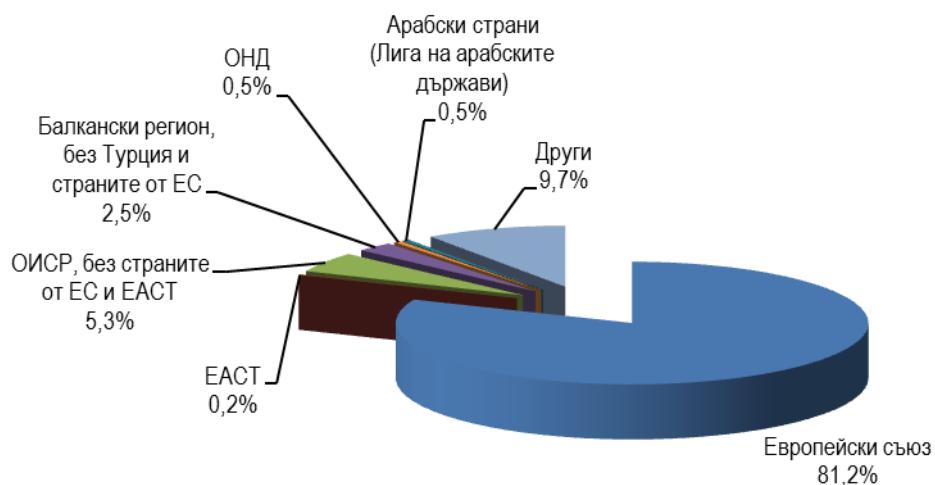
***Включва: Албания, Босна и Херцеговина, Македония, Сърбия, Черна гора и Косово

Фигура III. 2. Структура на аграрния износ на България по икономически общности през 2014 г.

Източник: НСИ, предварителни данни

Фиг. III.3. Структура на аграрния внос на България по икономически общности през 2014 г.

Източник: НСИ, предварителни данни

Търговия с ЕС

През 2014 г. ЕС остава основен партньор в аграрната търговия на България, формирайки 72,1% от общия стокообмен със селскостопански стоки на страната. По предварителни данни, през 2014 г. аграрният стокообмен със страните от ЕС е в размер на 5 942 млн. щ. д. Това е с 298 млн. щ. д. или 4,8% под нивото от предходната година, в резултат от намаление на износа на България за държави-членки на Съюза с 9,6%, докато при вноса от там се отчита леко увеличение с 1,8%. В резултат, положителното салдо в аграрната търговия с ЕС бележи спад от 40,9% на годишна база, до 570 млн. щ. д.

Основни партньори на България в търговията със селскостопански стоки сред страните от ЕС през годината са Гърция, Румъния, Испания, Франция, Италия и Германия. Най-голям дял в стойностно изражение заемат изпращанията на аграрни стоки за Гърция – 20,3%, Румъния – 18,8%, Германия – 8,5% и Испания – 8,1%, докато основни доставчици на селскостопански стоки от Съюза са Румъния – 15,8%, Гърция – 14,7%, Германия – 14,5% и Полша – 10,8%. Съседните Гърция и Румъния представляват общо около 35,3% от аграрния стокообмен на България с ЕС, като формират 39,1% от изпращанията и 30% от пристиганията на селскостопански стоки от ЕС.

Таблица III. 4. Търговия на България с аграрни стоки с държавите-членки на ЕС през 2013 и 2014 г.

Страна	2013					2014				
	Износ		Внос		Салдо	Износ		Внос		Салдо
	хил. щ. д.	%	хил. щ. д.	%	хил. щ. д.	хил. щ. д.	%	хил. щ. д.	%	хил. щ. д.
Общо	3 602 418	100	2 638 105	100	964 313	3 255 851	100	2 685 710	100	570 141
Австрия	69 673	1,9	63 441	2,4	6 232	49 799	1,5	63 296	2,4	-13 497
Белгия	115 603	3,2	66 091	2,5	49 512	117 093	3,6	56 119	2,1	60 974

Германия	254 859	7,1	343 425	13,0	-88 566	276 958	8,5	389 094	14,5	-112 136
Гърция	720 189	20,0	447 398	17,0	272 791	660 986	20,3	394 850	14,7	266 136
Дания	11 061	0,3	23 322	0,9	-12 261	11 826	0,4	26 083	1,0	-14 257
Естония	1 006	0,0	1 069	0,0	-63	2 426	0,1	3 025	0,1	-599
Ирландия	14 686	0,4	15 700	0,6	-1 014	27 685	0,9	20 053	0,7	7 632
Испания	359 102	10,0	131 459	5,0	227 643	263 492	8,1	145 428	5,4	118 064
Италия	282 491	7,8	123 881	4,7	158 610	257 531	7,9	141 656	5,3	115 875
Кипър	56 092	1,6	23 373	0,9	32 719	54 199	1,7	15 898	0,6	38 301
Латвия	2 647	0,1	1 502	0,1	1 145	3 727	0,1	3 131	0,1	596
Литва	12 355	0,3	13 340	0,5	-985	11 783	0,4	12 520	0,5	-737
Люксембург	627	0,0	101	0,0	526	101	0,0	738	0,0	-637
Малта	7 036	0,2	186	0,0	6 850	5 348	0,2	25	0,0	5 323
Нидерландия	236 532	6,6	206 587	7,8	29 945	208 024	6,4	215 806	8,0	-7 782
Обединено кралство	110 018	3,1	45 934	1,7	64 084	73 917	2,3	46 379	1,7	27 538
Полша	112 780	3,1	309 360	11,7	-196 580	106 909	3,3	290 505	10,8	-183 596
Португалия	158 703	4,4	1 955	0,1	156 748	95 786	2,9	2 132	0,1	93 654
Румъния	595 743	16,5	406 430	15,4	189 313	613 109	18,8	424 611	15,8	188 498
Словакия	30 007	0,8	32 697	1,2	-2 690	24 158	0,7	29 850	1,1	-5 692
Словения	4 690	0,1	7 150	0,3	-2 460	4 521	0,1	4 890	0,2	-369
Унгария	47 478	1,3	133 012	5,0	-85 534	38 890	1,2	130 272	4,9	-91 382
Финландия	12 002	0,3	740	0,0	11 262	12 172	0,4	1 328	0,0	10 844
Франция	309 113	8,6	162 234	6,1	146 879	240 313	7,4	171 324	6,4	68 989
Хърватия	13 933	0,4	5 579	0,2	8 354	25 131	0,8	23 888	0,9	1 243
Чешка република	40 940	1,1	61 995	2,3	-21 055	41 215	1,3	58 107	2,2	-16 892
Швеция	23 052	0,6	10 144	0,4	12 908	28 752	0,9	14 702	0,5	14 050

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2014 г.

Търговия със страните от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР)

По предварителни данни, през 2014 г. износът на селскостопански стоки от България за страните от ОИСР, без страните от ЕС и ЕАСТ, представлява 9,5% от общия аграрен износ, а вносът от тях – 5,3% от общия. Положителното салдо в аграрната търговия на България с тези страни намалява с 25,9% спрямо предходната 2013 г., до 294 млн. щ. д., поради комбинация от намаление на износа (с 15,8%) и увеличение на вноса (с 9,3%) на селскостопански стоки от там,

Търговия с Балкански страни

Страните от балканския регион запазват своето значение в аграрната търговия на

България, което е продиктувано от тяхната териториална близост.

През 2014 г. обменът на селскостопански стоки с Балканските страни (включително тези от ЕС и Турция) възлиза на 2 787,8 млн. щ. д. (33,8% от общия аграрен стокообмен) - с 3,3% по-малко в сравнение с 2013 г., в резултат от спад на българския износ. Положителното търговско салдо за България в аграрната търговия с тези страни се свива с 10,8% на годишна база, до 692,4 млн. щ. д.

Таблица III. 5. Търговия с аграрни стоки със страните от балканския регион през 2013 г. и 2014 г., хил. щ. д.

Страна	2013			2014		
	Износ	Внос	Салдо	Износ	Внос	Салдо
Албания	28 368	3 135	25 233	27 664	4 582	23 082
Босна и Херцеговина	15 680	755	14 925	13 440	157	13 283
Гърция	720 189	447 398	272 791	660 986	394 850	266 136
Косово	16 984	10	16 974	18 581	707	17 874
Македония	60 433	35 828	24 605	51 350	43 654	7 696
Румъния	595 743	406 430	189 313	613 109	424 611	188 498
Словения	4 690	7 150	-2 460	4 521	4 890	-369
Сърбия	41 313	34 968	6 345	39 191	34 589	4 602
Турция	322 476	112 199	210 277	281 160	115 575	165 585
Хърватия	13 933	5 579	8 354	25 131	23 888	1 243
Черна гора	9 898	74	9 824	4 986	220	4 766
Общо	1 829 707	1 053 526	776 181	1 740 119	1 047 723	692 396

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2014 г.

Основни партньори в аграрната търговия на България сред Балканските страни през 2014 г. са Гърция, Румъния и Турция, като и при трите износът от България надхвърля съществено вноса от съответната страна. Отрицателно търговско салдо се отчита единствено при търговията със Словения.

Търговия със страните от Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ)

През 2014 г. търговският стокообмен на България със страните от Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ) възлиза на 19,1 млн. щ. д. - с 6,5% по-малко спрямо предходната година, в резултат от намаление на българския износ с 8,9%, докато при вноса се наблюдава леко нарастване. Формираното положително търговско салдо за България намалява с 14,4% спрямо 2013 г., до 7,3 млн. щ. д. Основни партньори от ЕАСТ и през 2014 г. остават Норвегия и Швейцария.

Таблица III.6. Търговия с аграрни стоки със страните от ЕАСТ през 2013 и 2014 г., хил. щ. д.

Страна	2013			2014		
	Износ	Внос	Салдо	Износ	Внос	Салдо
Норвегия	8 765	2 113	6 652	7 055	1 691	5 364
Швейцария	5 641	3 582	2 059	5 983	3 504	2 479
Исландия	72	223	-151	148	670	-522
Лихтенщайн	0	0	0	10	0	10
Общо	14 478	5 918	8 560	13 196	5 865	7 331

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2014 г.

Търговия със страните от Общността на независимите държави (ОНД)

Обменът на селскостопански стоки със страните от ОНД през 2014 г. намалява с 10,4% на годишна база, до 121 млн. щ. д. Отчетеното положително салдо за България при търговията с аграрни стоки с тези страни е 85 млн. щ. д., с 6,6% по-ниско от това през 2013 г. Един от основните фактори за намаляване на аграрния стокообмен с държавите от ОНД е украинската криза и свързаната с нея забрана за внос на определени селскостопански продукти от ЕС, наложена от Русия в началото на август 2014 г. Аграрният стокообмен между България и Русия намалява със 7,5% спрямо 2013 г.

Търговия с Арабските страни (Лига на арабските държави)

През 2014 г. селскостопанският стокообмен между България и Арабските държави се свива с 12% в сравнение с предходната година, до 714 млн. щ. д. Макар и с 12,9% по-ниско спрямо 2013 г., положителното търговско салдо за България остава значително – 682 млн. щ. д.

3. Структура на износа и вноса по групи стоки

Износ

През 2014 г. основните групи стоки, които формират структурата на аграрния износ по раздели на Общата митническата тарифа са:

Раздел I - живи животни и продукти от животински произход

Износът на живи животни и продукти от животински произход през 2014 г. представлява 10,2% от общия аграрен износ. С най-голям относителен дял по този раздел е износът на мляко и млечни продукти – 5% и месата и карантите, годни за консумация – 4,1%.

Формираното търговско салдо при търговията с живи животни и продукти от животински произход през 2014 г. е отрицателно, в размер на 382 616 хил. щ. д.

Раздел II - растения и продукти от растителен произход

През 2014 г. износът на растения и продукти от растителен произход заема най-голям относителен дял от общия аграрен износ за годината - 49,5%. От тях, най-голям е износът на житните растения (пшеница, ечемик, царевица), който представлява 24,9% от общия аграрен износ, следван от този на маслодайните семена и плодове с 16,2%. Експортът на растения и продукти от растителен произход намалява с 19% на годишна база, до 2 442,2 млн. щ. д.

По Раздел II е формирано положително търговско салдо за 2014 г. в размер на 1 688,4 млн. щ. д., с 27% по-малко спрямо 2013 г.

Раздел III - Мазнини и масла от животински и растителен произход

Износът на мазнини и масла от животински и растителен произход представлява 6,2% от общия аграрен износ през 2014 г. Спрямо предходната година се регистрира увеличение на износа по този раздел с 11,3% (до 306,4 млн. щ. д.). В комбинация с намаление на вноса, това води до ръст на формираното положително търговско салдо с 45,9% на годишна база, до 157 251 хил. щ. д.

Раздел IV - Продукти на хранителната промишленост, безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет, тютюни и обработени заместители на тютюна

През 2014 г. износът на преработени продукти възлиза на 1 682,6 млн. щ. д. (34,1% от целия аграрен износ), като нараства с 2,1% спрямо предходната година. Най-голям относителен дял от общия селскостопански износ от този раздел заема експортът на тютюн и обработени

заместители на тютюна – 9,7%, следван от този на остатъци и отпадъци от хранителната промишленост; приготвени храни за животни – 5,6%; хранителни продукти, получени на базата на житни растения, брашна, скорбяла, нишесте или мляко – 4,9% и безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет – 3%.

Формираното положително търговско салдо при търговията с продуктите от раздел IV през 2014 г. е в размер на 166 496 хил. щ. д. – със 74,2% повече в сравнение с предходната година.

Внос

Раздел I - живи животни и продукти от животински произход

Вносът на живи животни и продукти от животински произход през 2014 г. представлява 26,8% от общия аграрен внос. С най-голям относителен дял от вноса по този раздел са месата и карантите, годни за консумация – 14,9%, следвани от мляко и млечни продукти – 8% и риби и ракообразни, мекотели и други водни безгръбначни – 2,3%.

Раздел II - растения и продукти от растителен произход

През 2014 г. вносът на растения и продукти от растителен произход нараства със 7,4% на годишна база, до 753,8 млн. щ. д., което представлява 22,8% от общия аграрен внос. Най-голям относителен дял в структурата на аграрния внос по Раздел II заемат плодове, годни за консумация; цитрусови или пъпешови кори – 4,8%; зеленчуци, растения, корени и грудки, годни за консумация – 4,6%; маслодайни семена и плодове; разни видове семена, семена за посев и плодове; индустриални или медицински растения; слама и фуражи – 4,2% и кафе, чай, мате и подправки – 4%.

Раздел III - Мазнини и масла от животински и растителен произход

Стойността на внесените мазнини и масла от животински произход през годината е в размер на 149,1 млн. щ. д. (4,5% от общия аграрен внос), като се свива с 11% в сравнение с предходната 2013 г.

Раздел IV - Продукти на хранителната промишленост, безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет, тютюни и обработени заместители на тютюна

Вносът на преработени продукти по Раздел IV заема най-голям относителен дял в структурата на общия аграрен внос на страната през 2014 г. – 45,9%, възлизайки на 1 516,1 млн. щ. д. С най-голям дял от вноса на стоки по този раздел са тютюни и обработени заместители на тютюн – 7,4%, безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет – 6,8% и какао и продукти от какао – 6,2%. Спрямо предходната година се регистрира намаление с 2,4% в стойностното изражение на вноса по Раздел IV, най-значително при захар и захарни изделия (с 42%).

Таблица III. 7. Внос и износ на селскостопански и преработени стоки през 2013 и 2014 г.

Код	Раздели и страни	ИЗНОС-FOB					ВНОС-CIF					САЛДО 2013	САЛДО 2014
		2013		2014		2014/2013	2013		2014		2014/2013		
		хил. щ. д.	дял от общия износ на аграрни стоки в %	хил. щ. д.	дял от общия износ на аграрни стоки в %	%	хил. щ. д.	дял от общия внос на аграрни стоки в %	хил. щ. д.	дял от общия внос на аграрни стоки в %	%	хил. щ. д.	хил. щ. д.
	а	1	2,0	3	4,0	5,0	6	7,0	8	9,0	10,0	11	12
	ОБЩО:	29 638 598		29 633 904		100,0	34 371 557		35 090 982		102,1	-4 732 959	-5 457 078

Код	Раздели и страни	ИЗНОС-FOB					ВНОС-CIF					САЛДО 2013	САЛДО 2014
		2013		2014		2014/2013	2013		2014		2014/2013		
		хил. щ. д.	дъл от общия износ на аграрни стоки в %	хил. щ. д.	дъл от общия износ на аграрни стоки в %	%	хил. щ. д.	дъл от общия внос на аграрни стоки в %	хил. щ. д.	дъл от общия внос на аграрни стоки в %	%	хил. щ. д.	хил. щ. д.
	в това число аграрни стоки:	5 421 621	100,0	4 935 377	100,0	91,0	3 261 518	100,0	3 305 898	100,0	101,4	2 160 103	1 629 479
	РАЗДЕЛ I	483 281	8,9	504 283	10,2	104,3	838 970	25,7	886 899	26,8	105,7	-355 689	-382 616
1	Живи животни	24 820	0,5	19 298	0,4	77,8	25 053	0,8	32 742	1,0	130,7	-233	-13 444
2	Меса и карантии, годни за консумация	187 936	3,5	202 317	4,1	107,7	436 555	13,4	493 128	14,9	113,0	-248 619	-290 811
3	Риби и ракообразни, мекотели и други водни безгръбначни	31 290	0,6	26 964	0,5	86,2	67 716	2,1	75 571	2,3	111,6	-36 426	-48 607
4	Мляко и млечни продукти; птичи яйца; естествен мед; продукти от животински произход, годни за консумация, неупоменати, нито включени другаде	232 515	4,3	246 319	5,0	105,9	290 784	8,9	264 210	8,0	90,9	-58 269	-17 891
5	Други продукти от животински произход, неупоменати, нито включени другаде	6 720	0,1	9 385	0,2	139,7	18 862	0,6	21 248	0,6	112,6	-12 142	-11 863
	РАЗДЕЛ II	3 014 630	55,6	2 442 168	49,5	81,0	702 198	21,5	753 817	22,8	107,4	2 312 432	1 688 351
6	Живи растения и цветарски продукти	9 392	0,2	8 877	0,2	94,5	20 476	0,6	23 066	0,7	112,6	-11 084	-14 189
7	Зеленчуци, растения, корени и грудки, годни за консумация	77 892	1,4	91 277	1,8	117,2	136 175	4,2	152 303	4,6	111,8	-58 283	-61 026
8	Плодове, годни за консумация; цитрусови или пълешови кори	116 286	2,1	113 793	2,3	97,9	149 793	4,6	157 291	4,8	105,0	-33 507	-43 498
9	Кафе, чай, мате и подправки	78 471	1,4	100 806	2,0	128,5	125 587	3,9	133 323	4,0	106,2	-47 116	-32 517
10	Житни растения	1 617 711	29,8	1 229 115	24,9	76,0	80 876	2,5	91 431	2,8	113,1	1 536 835	1 137 684
11	Мелничарски продукти; малц; скорбяла и нишесте; инулин; пшеничен глютен	85 697	1,6	95 129	1,9	111,0	46 051	1,4	46 807	1,4	101,6	39 646	48 322
12	Маслодайни семена и плодове; разни видове семена, семена за посев и плодове; индустриални или медицински растения; слама и фуражи	1 026 829	18,9	799 958	16,2	77,9	129 027	4,0	138 183	4,2	107,1	897 802	661 775
13	Естествени лакове, клейове, смоли и други растителни сокове и екстракти	1 652	0,0	2 515	0,1	152,2	13 360	0,4	10 940	0,3	81,9	-11 708	-8 425
14	Материали за сплитане и други продукти от растителен произход, неупоменати, нито включени другаде	700	0,0	698	0,0	99,7	853	0,0	473	0,0	55,5	-153	225
	РАЗДЕЛ III	275 285	5,1	306 358	6,2	111,3	167 500	5,1	149 107	4,5	89,0	107 785	157 251

Код	Раздели и страни	ИЗНОС-FOB					ВНОС-CIF					САЛДО 2013	САЛДО 2014
		2013		2014		2014/2013	2013		2014		2014/2013		
		хил. щ. д.	дъл от общия износ на аграрни стоки в %	хил. щ. д.	дъл от общия износ на аграрни стоки в %	%	хил. щ. д.	дъл от общия внос на аграрни стоки в %	хил. щ. д.	дъл от общия внос на аграрни стоки в %	%	хил. щ. д.	хил. щ. д.
15	Мазнини и масла от животински или растителен произход; продукти от тяхното разпадане; обработени мазнини за хранителни цели; восъци от животински или растителен произход	275 285	5,1	306 358	6,2	111,3	167 500	5,1	149 107	4,5	89,0	107 785	157 251
РАЗДЕЛ IV		1 648 425	30,4	1 682 567	34,1	102,1	1 552 849	47,6	1 516 071	45,9	97,6	95 576	166 496
16	Продукти от месо, риби или ракообразни, мекотели или други водни безгръбначни	46 114	0,9	65 603	1,3	142,3	67 235	2,1	65 562	2,0	97,5	-21 121	41
17	Захар и захарни изделия	130 907	2,4	104 950	2,1	80,2	235 966	7,2	136 909	4,1	58,0	-105 059	-31 959
18	Какао и продукти от какао	106 963	2,0	136 218	2,8	127,4	163 305	5,0	205 026	6,2	125,5	-56 342	-68 808
19	Хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения, брашна, скорбяла, нишесте или мляко; тестени сладкарски изделия	226 568	4,2	242 900	4,9	107,2	143 434	4,4	142 616	4,3	99,4	83 134	100 284
20	Хранителни продукти от зеленчуци, плодове или други части от растения	134 655	2,5	140 947	2,9	104,7	135 882	4,2	148 398	4,5	109,2	-1 227	-7 451
21	Разни видове хранителни продукти	71 462	1,3	83 549	1,7	116,9	175 435	5,4	187 160	5,7	106,7	-103 973	-103 611
22	Безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет	166 855	3,1	148 905	3,0	89,2	212 830	6,5	223 157	6,8	104,9	-45 975	-74 252
23	Остатъци и отпадъци от хранителната промишленост; приготвени храни за животни	256 038	4,7	278 506	5,6	108,8	150 031	4,6	162 069	4,9	108,0	106 007	116 437
24	Тютюн и обработени заместители на тютюна	508 863	9,4	480 989	9,7	94,5	268 731	8,2	245 174	7,4	91,2	240 132	235 815

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2014 г.

През 2014 г. водещо място в аграрния износ на страната заемат следните продукти:

Таблица III. 8. Водещи селскостопански стоки в износа на България през 2014 г.

Наименование на продукта	Количество (тона)	Стойност (щ. д.)	Относителен дял от общия аграрен износ в %
Пшеница и смес от пшеница и ръж	2 839 897	698 538 984	14,2
Семена от слънчоглед, дори натрошени	875 172	497 141 158	10,1
Царевица	1 833 168	376 486 283	7,6

Цигари и пури, съдържащи тютюн	23 786	301 480 930	6,1
Слънчогледово, шафраново или памучно масло и техните фракции, дори рафинирани, но не химически променени	329 731	245 338 482	5,0
Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитни продукти, дори с прибавка на какао	71 863	211 998 132	4,3
Семена от репица или рапица, дори натрошени	461 524	205 819 831	4,2
Сурови или необработени тютюни, отпадъци от тютюн	33 046	176 985 640	3,6
Меса и карантии, годни за консумация, от домашни птици от № 0105, пресни, охладени или замразени	41 575	168 649 087	3,4
Сирена и извара	27 262	130 532 000	2,6
Препарати от видовете, използвани за храна на животни	82 777	127 140 724	2,6
Ечемик	528 596	112 916 654	2,3
Шоколад и други хранителни продукти, съдържащи какао	21 266	97 920 425	2,0
Други видове захар, включително лактоза, малтоза, глюкоза и фруктоза (левулоза), химически чисти, в твърдо състояние; захарни сиропи без ароматизиращи или оцветяващи добавки; заместители на мед, дори смесени с естествен мед; карамелизирана захар и карамел	146 012	83 254 264	1,7

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2014 г.

Водещи селскостопански стоки при вноса в България през 2014 г. са:

Таблица III. 9. Водещи селскостопански стоки при вноса в България през 2014 г.

Наименование на продукта	Количество (тона)	Стойност (щ. д.)	Относителен дял от общия аграрен внос в %
Меса от животни от рода на свинете, пресни, охладени или замразени	107 294	261 555 384	7,9
Сурови или необработени тютюни, отпадъци от тютюн	29 301	152 862 274	4,6
Меса и карантии, годни за консумация, от домашни птици от № 0105, пресни, охладени или замразени	98 132	131 690 151	4,0
Кафе, дори печено или декофеинизирано; черупки и люспи от кафе; заместители на кафе, съдържащи кафе, независимо от съотношението в сместа	34 651	111 953 547	3,4
Шоколад и други хранителни продукти, съдържащи какао	22 969	110 440 399	3,3
Хранителни продукти, неупоменати, нито включени другаде	23 246	99 624 315	3,0

Захар от захарна тръстика или от цвекло и химически чиста захароза, в твърдо състояние	161 943	97 338 474	2,9
Етилов алкохол, неденатуриран, с алкохолно съдържание по обем под 80 % vol; ракии, ликьори и други спиртни напитки	13 786	94 710 804	2,9
Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитни продукти, дори с прибавка на какао	33 406	94 359 270	2,9
Мляко и сметана, концентрирани или с прибавка на захар или други подсладители	39 974	89 220 531	2,7
Пури (включително тези с отрязани краища), пурети и цигари от тютюн или от заместители на тютюна	7 242	86 021 341	2,6
Семена от слънчоглед, дори натрошени	45 424	83 947 288	2,5
Сирена и извара	18 222	83 887 335	2,5
Препарати от видовете, използвани за храна на животни	52 730	75 612 489	2,3
Кюспета и други твърди остатъци, дори смлени или агломерирани под формата на гранули, получени при извличането на соевото масло	116 169	68 301 973	2,1

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2014 г.

4. Развитие на външната търговия със селскостопански стоки през 2015 г.

По предварителни данни на НСИ, обработени от МЗХ, през периода януари - юли 2015 г. износът на селскостопански стоки, изразен в щатски долари, намалява със 7,8% в сравнение със същия период на 2014 г., до 2 213,3 млн. щ. д. Най-голям принос за това има по-ниската стойност в щатски долари на изнесените тютюн и тютюневи изделия, зърнени и маслодайни култури, меса, млечни продукти и храни за животни, които въпреки това остават водещи групи продукти в структурата на аграрния експорт на страната. Намалението на износа в щатски долари се обяснява до голяма степен с поскъпване на щатската валута спрямо еврото в рамките на периода. Изразен в евро, износът на селскостопански стоки за седемте месеца на 2015 г. бележи ръст от 12,5% на годишна база, до 1 970,7 млн. евро.

Вносът на селскостопански стоки през първите седем месеца на 2015 г. намалява с 11,7% спрямо съответния период на 2014 г., до 1 694,1 млн. щ. д.

Така, за седемте месеца на 2015 г. се формира положително търговско салдо за България в размер на 519,2 млн. щ. д., със 7,5% повече спрямо аналогичния период на предходната година (483,1 млн. щ. д.).

Основни партньори в аграрната търговия на страната остават страните от ЕС, които формират около 61% от общия износ на селскостопански стоки за периода януари - юли 2015 г. и около 78% от общия аграрен внос за периода.

Въпреки забраната за внос на определени селскостопански стоки от ЕС, наложена от Русия в началото на август 2014 г., по предварителни данни, през първите седем месеца на 2015 г. българският аграрен износ за Русия нараства с 4% спрямо същия период на 2014 г. в щатски

долари (до 40,6 млн. щ. д.) и с 27% в евро (до 36,1 млн. евро), поради увеличението на износа на продукти, които не са обхванати от забраната, като тютюн, остатъци от хранителната промишленост и храни за животни, тестени продукти, захар и захарни изделия и др.

Интересно е да се отбележи и, че през първата година на действие на руското ембарго (август 2014 – юли 2015 г.) общият износ на селскостопанските продукти от забранителния списък за всички страни, изразен в евро, намалява едва с 0,4% или около 1,8 млн. евро на годишна база, до 406,8 млн. евро (по данни на Евростат), което говори, че загубата на руския пазар до голяма степен е компенсирана от нарастване на износа за други дестинации.

IV. ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ

1. Прилагане на Общата селскостопанска политика на ЕС

1.1. Подпомагане по първи стълб на ОСП

1.1.1. Директни плащания на площ, национални доплащания към директните плащания и специфично подпомагане

През 2014 г. по схемите и мерките за директни плащания, финансирани със средства от ЕФГЗ, ЕЗФРСР и НБ, е извършена оторизация на заявления, подадени през кампании `2013 и `2014.

Кампания `2013

Таблица IV.1. Оторизирани средства през 2014 г. за кампания `2013, лева

Схема/мярка	Общ брой подадени заявления за кампанията	Разпределение на бюджета (%)			Оторизирана сума
		ЕФГЗ	ЕЗФРСР	НБ	
СЕПП	87 920	100	-	-	1 076 130 430
НДП	69 562	-	-	100	30 049 779
НР1	29 391	-	82	18	7 643 260
НР2	11 981	-	82	18	1 981 542
АЕП	5 180	-	82	18	11 222 701
Натура 2000	6 001	-	82	18	2 566 556
НДЖ 1	8 068	-	-	100	19 390 771
НДЖ 3	6 675	-	-	100	10 629 891
НДК	4 114	-	-	100	3 830 684
НДКМ1	3 439	100	-	-	55 680
НДКМ2	1 440	100	-	-	59 041
НДКМ3	678	100	-	-	285 639
НДЖ4	1 228	100	-	-	1 040
НДЖ5	1 967	100	-	-	5 986
НДТ	41 758	-	-	100	107 252 943
ЯМ	98	100	-	-	228 965
СППЗ	2 604	100	-	-	14 052 204
Общо					1 285 387 112

Източник: ДФЗ-РА

Таблица IV.2. Размер на общо оторизирани средства за кампания `2013 към 31.12.2014 г., лева

Схема/мярка	Общо оторизирани средства за кампания `2013*	Брой подадени заявления	Общ брой заявления с оторизирани плащания	Съотношение между подадени и оторизирани заявления (%)
СЕПП	1 076 130 430	87 920	87 718	99,77
НДП	30 049 779	69 562	69 462	99,86
НР1	59 409 903	29 391	29 300	99,69
НР2	18 681 294	11 981	11 939	99,65
АЕП	281 571 357	5 180	4 940	95,37
Натура 2000	32 069 389	6 001	5 966	99,42
НДЖ 1	61 191 955	8 068	7 878	97,65
НДЖ 3	34 571 734	6 675	6 665	99,85
НДК	3 830 684	4 114	4 104	99,76
НДКМ1	14 675 715	3 439	3 434	99,85
НДКМ2	9 522 297	1 440	1 438	99,86
НДКМ3	12 466 454	678	674	99,41
НДЖ4	1 068 025	1 228	1 228	100
НДЖ5	1 341 776	1 967	1 963	99,80
НДТ	118 747 787	41 758	41 704	99,87
ЯМ	228 966	98	85	86,73
СППЗ	14 052 204	2 604	1 527	58,64
Общо	1 769 609 749			

Източник: ДФЗ-РА

*Данните са за периода 01.10.2013 – 31.12.2014 г.

Кампания `2014

През м. декември 2014 г. стартира изплащането на субсидии за кампания `2014 по схемите за подпомагане на сектор „Животновъдство“, финансирани от националния бюджет и по мерките от Ос 2 на ПРСР 2007-2013 г., както и оторизацията на плащанията по схемите за животни, за които е предоставена подкрепа от ЕФГЗ.

С оглед необходимостта от насърчаване на икономически по-уязвимите малки и средни стопанства, през кампания `2014 е въведена нова схема за директни плащания - Схема за преразпределително плащане. По нея се предоставя по-високо единно плащане на хектар за първите 30 хектара на всяко стопанство, допустимо за подпомагане по СЕПП.

Нововъведение за кампания `2014 е преминаването на Схемата за национални доплащания за крави с бозаещи телета, обвързана с производството, в Схема за специфично подпомагане, финансирана със средства от ЕС. Нотифицирана е нова схема за специфично подпомагане в сектор „Говеждо месо“ - за крави с бозаещи телета, с цел осигуряване на подходящо подпомагане за месното говедовъдство.

Директни плащания

През 2014 г. основната схема за подпомагане с директни плащания продължава да бъде Схемата за единно плащане на площ, допълнена с възможността за получаване на директна подкрепа чрез Схемата за преразпределително плащане и схемите за специфично подпомагане.

Годишният финансов пакет по СЕПП за 2014 г. възлиза на 1 051 063 042 лева, а размерът

на единната ставка на площ е определен на 273,30 лева/ха.

В рамките на приема на заявления за подпомагане по схемата за кампания `2014 са постъпили 94 141 заявления – със 7,4% повече в сравнение с предходната година.

Национални доплащания към директните плащания

На 1 юли 2014 г. България изпрати искане до ЕК за предоставяне на национални доплащания към директните плащания за тютюн, едър рогат добитък (говеда и биволи), овце-майки и кози-майки.

С Решение за изпълнение на ЕК С(2014)6945 от 2 октомври 2014 г. на България се дава възможност да предостави НДДП за 2014 г. по схеми за: необвързано с производство плащане за тютюн; необвързано с производство плащане за едър рогат добитък, с максимален общ размер 61 411 106 лева; обвързано с производството плащане за овце-майки и кози-майки, с максимален общ размер 48 017 582 лева.

С Решение на УС на ДФЗ от 23 март 2015 г. е утвърдено предоставянето на 107 млн. лева по схемата за национални доплащания за тютюн за 2014 г. от утвърдените със Закона за държавния бюджет на Република България средства за 2015 г.

Схема за преразпределително плащане

В края на м. февруари 2014 г. България информира Европейската комисия, че ще използва възможността, която дава законодателството и през 2014 г. ще приложи Схемата за преразпределително плащане за първите 30 ха на допустимите за подпомагане площи за всички стопанства. Определеният бюджет по схемата възлиза на 104 898 986 лева и се разпределя при ставка от 132,90 лева/ха.

Специфично подпомагане

С официална нотификация, изпратена в края на м. януари 2014 г. до ЕК, се удължава прилагането през 2014 г. на всички прилагани схеми за специфично подпомагане по чл. 68 от Регламент (ЕО) № 73/2009. България използва максимално разрешения размер от 6,5% от бюджета за директни плащания за специфично обвързано с производството подпомагане през 2014 г. - правна възможност, разрешена от преходното законодателство за директните плащания, с което се цели постигане на стабилност в прилаганата политика, като се запазват нивата на ставките за животни и качествени плодове и зеленчуци.

За 2014 г. общата сума за подпомагане чрез специфична подкрепа за млечни крави, овце-майки и кози-майки, крави с бозаещи телета и плодове и зеленчуци възлиза на 103 520 126 лева.

Специфично подпомагане в сектор Краве мляко

Целта на специфичното подпомагане е поддържането на производството на мляко в три групи ферми (животновъдни обекти):

- икономически уязвими - ферми, в които се отглеждат от 10 до 49 млечни крави включително, разположени на територията на цялата страна;
- ферми, разположени в икономически уязвими и/или чувствителни от гледна точка на екологията области, в т.ч.:
 - в необлагодетелствани райони – ферми, в които се отглеждат 10 и повече млечни крави;
 - в нитратно уязвими райони - ферми, в които се отглеждат 50 и повече млечни крави.
- ферми в предишни нитратно уязвими райони - преходна помощ в размер на 40% от подпомагането за ферми в настоящите нитратно уязвими райони.

Специфично подпомагане за овце-майки и кози-майки

Помощта цели поддържане на настоящото ниво на производството във ферми, в които се отглеждат от 10 до 49 овце-майки и/или кози-майки, разположени в икономически уязвими общини в Южна България и в необлагодетелстваните райони на страната.

Специфично подпомагане за крави с бозаещи телета

По схемата се предоставя специфична подкрепа за сектор „Говеждо месо“, за крави с бозаещи телета, до нивото, необходимо за поддържане на настоящото производство във ферми, в които се отглеждат 5 и повече крави с бозаещи телета, които не притежават индивидуална млечна квота. Максимално определеният таван по схемата за 2014 г. е в размер на 20 536 215 лева.

Специфично подпомагане за качествени плодове и зеленчуци

Целта на мярката, въведена през 2012 г. е подобряване качеството на произвежданите в България и предлагани на пазара домати, краставици, пипер, череши, праскови (включително нектарини) и кайсии (включително зарзали). Подпомагането се предоставя на тон произведени на територията на страната и сертифицирани от Българската агенция по безопасност на храните плодове и зеленчуци.

Общата сума на подпомагането за 2014 г. възлиза на 37 021 906 лева – близо два пъти и половина повече в сравнение с 2013 г.

Мерки от Ос 2 на ПРСР 2007 - 2013 г.

През 2014 г. интересът за кандидатстване по мерките от Ос 2 на ПРСР (211, 212, 213 и 214) остава висок. По три от мерките се наблюдава увеличаване на броя на подадените и на оторизираните заявления за подпомагане спрямо предходната кампания. Най-значителен ръст се отчита по мярка 213 „Плащания по Натура 2000 и плащания, свързани с Директива 2000/60/ЕО - за земеделски земи” - със 71%.

Общо оторизираната сума през 2014 г. по четирите мерки възлиза на над 400 млн. лева.

Таблица IV.3. Оторизирани средства през календарната 2014 г. за кампания `2014, лева

Схема/мярка	Общ брой подадени заявления за кампания	Брой заявления с оторизирани плащания	Разпределение на бюджета (%)			Оторизирана сума (лева)
			ЕФГЗ	ЕЗФРСР	НБ	
НР1	31 888	31 732	-	82	18	59 270 833
НР2	13 029	12 959	-	82	18	18 446 055
АЕП	4 768	4 631	-	82	18	272 803 515
Натура 2000	10 265	10 170	-	82	18	50 251 597
НДЖ1	7 868	6 914	-	-	100	38 560 101
НДЖ3	7 495	7 445	-	-	100	26 636 054
НДЖ4	1 998	1 992	100	-	-	1 723 067
НДЖ5	2 624	2 619	100	-	-	1 821 187
НДКМ1	3 406	3 400	100	-	-	15 786 327
НДКМ2	1 529	1 523	100	-	-	11 081 398

НДКМЗ	765	758	100	-	-	14 206 665
СКБТ	5 426	5 399	100	-		19 454 963
Общо						530 041 762

Източник: ДФЗ-РА

Таблица IV.4. Размер на подпомагането и усвояване на бюджета по схеми за директни плащания и национални доплащания за кампания `2014, лева

Схема	Бюджет `2014	Ставка `2014	Оторизирани средства за кампания `2014*	Усвояване на бюджета* (%)
Схема за единно плащане на площ	1 051 063 042	273,30 лв./ха	1 043 775 379	99,30%
Схема за преразпределително плащане	104 898 986	132,90 лв./ха	89 794 054	85,60%
Схема за национални доплащания за говеда и/или биволи, необвързана с производството	61 411 106	200,00 лв./говедо 350,00 лв./бивола	60 346 667	98,27%
Схема за национални доплащания за овце майки и кози майки, обвързана с производството	40 243 030	41,00 лв./глава	39 511 984	98,18%
Схема за специфично подпомагане за поддържане на производството на краве мляко в икономически уязвими ферми	103 520 126	210,00 лв./глава	15 824 339	97,05%
Схема за специфично подпомагане за поддържане на производството на краве мляко в необлагодетелстваните райони		225,00 лв./глава	11 089 048	
Схема за специфично подпомагане за поддържане на производството на краве мляко в нитратно уязвимите зони (НУЗ) във ферми		190,00 лв./глава в НУЗ 76,00 лв./глава в предишни НУЗ	14 768 323	
Схема за специфично подпомагане за отглеждане на овце майки и кози майки в икономически уязвими общини в Южна България		40,00 лв./глава	1 724 226	
Схема за специфично подпомагане за отглеждане на овце майки и кози майки в необлагодетелствани райони		35,00 лв./глава	1 822 132	

Схема за специфично подпомагане за крави с бозаещи телета		205,00 лв./глава	19 483 459	
Схема за специфично подпомагане за подобряване на качеството на плодове и зеленчуци, произвеждани в България		160,38 лв./т	35 493 320	-
Схема за национални доплащания за тютюн, необвързана с производството	107 000 000	Басми: - до 1 тон - 3,09 лв./кг; - от 1 до 2 тона - 3 лв./кг; - над 2 тона – 2 лв./кг; Бърлей - 1,15 лв./кг; Виржиния - 0,91 лв./кг; Каба кулак - 1,58 лв./кг	106 577 447	99,60 %
Схема за ягоди и малини, необвързана с производството	442 018	449,84 лв./ха	-	-

Източник: ДФЗ-РА

*Данните са към 31.05.2015 г.

1.1.2. Механизми за пазарна подкрепа

1.1.2.1. Сектор „Полски култури“

Схема „Публична интервенция“

По схема „Изкупуване на зърнени култури“ за интервенционните периоди 01.11.2013 г. - 31.05.2014 г. и 01.11.2014 - 31.05.2015 г. са публикувани обяви за изкупуване на обикновена пшеница на фиксирана цена, до достигане на 3 000 000 тона за целия ЕС. Поради значително по-високата цена на пшеницата на международните пазари в сравнение с интервенционната, в рамките на посочените периоди не са постъпили оферти за изкупуване.

По схема „Съхранение на зърнени култури“ за пазарната 2013/2014 година не е провеждан конкурс за избор на складове за съхранение, поради по-високите нива на пазарните цени спрямо интервенционните.

1.1.2.2. Сектор “Месо и пчеларство”

Интервенция и частно складиране на месо

През 2014 г. не са налице предпоставки за прилагане на схемите за публична интервенция на говеждо, телешко и свинско месо и частно складиране на говеждо, телешко, овче и козе месо.

Национална програма по пчеларство за тригодишния период 2014 - 2016 г.

През 2014 г. започна прилагането на мерките, включени в Националната програма по пчеларство за новия тригодишен период 2014 - 2016 г.

С Решение за изпълнение на ЕК от 12.08.2013 г. е определен размерът на участието на ЕС в националните програми по пчеларство на държавите-членки за посочения период.

Разполагаемият бюджет на България по Програмата е в размер на 13 304 651 лева, в т.ч.: за 2014 г. - 4 436 150 лева, за 2015 г. - 4 436 975 лева и за 2016 г. - 4 431 526 лева.

През финансовата 2014 г. НПП се запазва като един от най-предпочитаните източници за финансиране на българските пчелари. Подадени са над 1 800 заявления за подпомагане и са сключени 1 562 договора за финансиране. Поради големия интерес към кандидатстване по мярка Г „Мерки за подкрепа на подновяването на пчелните кошери в ЕС“, е допуснато договориране на финансова помощ над определения бюджет по Програмата, която ще бъде изплатена при наличие на свободен ресурс по съответните дейности.

По 1 286 договора (82% от сключените договори) кандидатите са изпълнили инвестициите и са подали заявления за плащане с размер на исканата финансова помощ около 3,5 млн. лева (79% от разполагаемия бюджет за финансовата година). По останалите 18% от договорите инвестициите не са извършени или са изпълнени само част от дейностите.

През 2014 г. ДФЗ предостави възможност на кандидатите по програмата за получаване на нисколихвени кредити за финансиране на дейностите по мярка Б и Г на Програмата – разходи за закупуване на препарати за борба срещу вароатозата, закупуване на кошери, пчелни семейства и пчелни майки. С помощта на кредитите са реализирани инвестициите по почти 8% от сключените договори, като полагащата се финансова помощ по тях е близо 10% от изплатената по НПП през годината.

Таблица IV.5. Изплатена финансова помощ по НПП през 2014 г. по мерки, лева

Мярка, сектор	Бюджет за 2014 г.	Изплатена финансова помощ			Усвоени средства (%)
		Общо	ЕФГЗ	НБ	
1. Общо по Мярка А – Техническа помощ за пчелари и сдружения на пчелари	150 000	149 182	74 591	74 591	99%
Дейност "Популяризиране на българските пчелни продукти в това число и произведени по биологичен начин"	150 000	149 182	74 591	74 591	99%
2. Общо по Мярка Б – Борба срещу вароатозата	963 641	644 220	322 110	322 110	67%
Дейност "Разходи за закупуване за препарати в борбата срещу вароатозата, одобрени, съгласно Закона за ветеринарномедицинската дейност"	963 641	644 220	322 110	322 110	67%
3. Общо по Мярка В – Мерки за подкрепа на извършването на физико-химичен анализ на пчелния мед	57 136	20 526	10 263	10 263	36%
Дейност "Подкрепа на пчелари за извършване на лабораторен анализ на пчелния мед"	57 136	20 526	10 263	10 263	36%
4. Общо по Мярка Г - Мерки за подкрепа на подновяването на пчелните кошери в ЕС	3 265 374	2 501 584	1 250 792	1 250 792	77%
Дейност 1 "Закупуване на нови кошери за подмяна на стари негодни кошери и/или за увеличение на броя на пчелните семейства в пчелина"	1 449 780	1 293 810	646 905	646 905	89%
Дейност 2 "Поддържане или увеличаване на броя на пчелните семейства"	1 277 304	867 540	433 770	433 770	68%

Дейност 3 "Закупуване на пчелни-майки"	538 290	340 235	170 117	170 117	63%
5. Общо по Мярка Д- Сътрудничество със специализирани органи за осъществяването на практика на приложните изследователски програми в областта на пчеларството и пчелните продукти	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Общо за 2014 г.	4 436 150	3 315 512	1 657 756	1 657 756	75%

Източник: ИСАК, модул Национална програма по пчеларство – прием 2014

През 2014 г. по мярка А - Техническа помощ е реализиран един проект, в рамките на който осем пчеларски организации са провели съвместни мероприятия за информирание на обществото за ползите и качествата на българския мед и пчелни продукти.

По мярка Б - Борба срещу вароатозата, дейност „Разходи за закупуване за препарати в борбата срещу вароатозата” са извършени 193 683 третириания на пчелни семейства. Одобрени са разходи за закупуване на препарати в размер на 1 069 827 лева, по които е изплатена финансова помощ в размер 644 220 лева (финансиране на 70% от одобрените разходи за ползватели с до 100 пчелни семейства към датата на кандидатстване и 50% - за останалите). Като резултат от намалението на интензитета на финансова помощ по мярката, броят на извършените третириания е почти два пъти по-висок в сравнение с предходната финансова година.

По мярка В - Мерки за подкрепа на извършването на физико-химичен анализ на пчелния мед, дейност „Подкрепа на пчелари за извършване на лабораторен анализ на пчелния мед” са направени 980 изследвания на показатели за анализи на пчелен мед в акредитирани лаборатории по определените в НПП показатели - хидроксиметилфурфурол, диастазна активност, редуциращи захари и захароза, водно съдържание, неразтворими примеси във вода, електропроводимост, свободна киселинност, механични примеси, минерални вещества и полен. Одобрените разходи за извършените анализи са в размер на 25 658 лева, за които е изплатена финансова помощ на стойност 20 526 лева (80% от одобрените разходи).

Въпреки тенденцията за увеличаване броя на изследваните показатели, все още процентът на усвояване на бюджета по мярката е значително по-нисък от този, постигнат по другите дейности/мерки на програмата.

По мярка Г - Подкрепа за подновяване на пчелните кошери, дейност 1 „Закупуване на нови кошери“, са закупени 19 338 кошера. Одобрените разходи са на стойност 2 156 349 лева, а изплатената финансова помощ възлиза на 1 293 810 лева (60% от одобрените разходи).

По дейност 2 „Разходи за поддържане или увеличаване на броя на пчелните семейства“ са закупени 11 133 пчелни семейства. Одобрени са разходи на обща стойност 1 239 343 лева и е изплатена финансова помощ в размер 867 540 лева (70% от одобрените разходи).

По дейност 3 „Разходи за покупка и подмяна на пчелни майки“ са закупени 25 646 племенни пчелни майки. Размерът на одобрените инвестиционни разходи е 486 050 лева, а изплатената финансова помощ възлиза на 340 235 лева (70% от одобрените разходи за пчелни майки).

За финансовата 2015 година се очаква около 85% усвояване на бюджета за годината от Националната програма по пчеларство за тригодишния период 2014-2016г.

1.1.2.3. Сектор „Мляко“

Схема „Млечни квоти“

Квотната година в сектор „Мляко“ обхваща периода от 1 април на текущата до 31 март на следващата календарна година. Квотният период 2014/2015 е последния за квотния режим в ЕС.

През 2013/2014 г. е осъществена последната кампания по покупко-продажба на индивидуални млечни квоти, в която 31 производители на сурово краве мляко са закупили квоти, а 29 са одобрени за продажба. Общото количество на закупените квоти е 884 141 кг за доставки и 799,64 кг за директни продажби. В резултат на извършените сделки, в Националния млечен резерв са прехвърлени 1 253 кг за директни продажби и 48 642 кг за доставки.

През 2014 г. е извършен анализ на квотния период 2013/2014, включващ резултатите от 769 проверки на място на изкупвачи и производители на краве мляко. Назначени и анализирани са 57 проверки на място на производители, продали своята индивидуална квота за периода 2014/2015 година. На база открити нарушения са издадени 29 наказателни постановления, на обща стойност 25 001 лева. Издадени са 20 акта за установяване на административно нарушение за неподадена в срок годишна декларация за изпълнение на квота от производители и изкупвачи. Общата сума на глобите възлиза на 16 431 лева.

През първите шест месеца на 2015 г. са извършени 48 проверки на изкупвачи, назначени на база декларираните количества в годишна декларация за изпълнение на квота за доставки и на база транспорт на млякото от стопанството на производителя до млекосъбирателния пункт, както и 546 проверки на място на производители, избрани въз основа на риск-анализ.

През 2015 г. ще бъдат обобщени данните за изпълнението на националната млечна квота през последния квотен период 2014/2015 и ще бъдат извършени проверки на място на производители и изкупвачи, които попадат в извадката на риск-анализа.

Схема „Договорни отношения в сектора на млякото“

В началото на 2015 г. стартира работата по прилагане на нова схема в сектора на млякото - „Договорни отношения в сектора на млякото“. Изготвена е Наредба № 1/28.01.2015 г. за договорните отношения в сектора на млякото и условията и реда за признаване на организации на производители, техни асоциации и междубраншови организации в сектора на млякото и млечните продукти, определяща правилата за прилагането на схемата.

От 01.04.2015 г. (след приключването на квотната система) започна регистрирането на нови договори за изкупуване на сурово мляко от всички видове, съгласно регламентираните в нормативната уредба изисквания. Към средата на годината са подадени 241 заявления за регистрация на договор/анекс, а броят на регистрираните в Интегрираната система за администриране и контрол договори е 4 962.

До края на 2015 г. се очаква да бъдат регистрирани около 150 000 договора.

Схема „Училищно мляко“

През 2014 г. три учебни заведения са подали общо 16 заявки за плащане по схема „Училищно мляко“. Одобрени за субсидиране са 4 034,07 кг мляко, предоставени на 7 173 ученика.

Предвид незадоволителните резултати при прилагането на Схема „Училищно мляко“ в рамките на шест поредни години и малкия брой обхванати деца от целевата група, през 2015 г. е разработена Национална стратегия за прилагане на схема за предоставяне на мляко и млечни продукти в учебните заведения в Република България за периода от 01.08.2015 г. до 31.07.2016 г.

Стратегията предвижда през учебната 2015/2016 година в обхвата на схемата да бъдат включени половината от съществуващите учебни заведения и от прогнозния брой деца в целевата група. Заложеният общ бюджет възлиза на 6 788 хил. лева, от които 882 хил. лева от ЕС и 5 966 хил. лева - от националния бюджет.

Частно складиране на сирена

С цел смекчаване на негативния ефект от забраната за внос на млечни продукти от ЕС, въведена от Русия в началото на август 2014 г., през м. септември 2014 г. с Делегиран регламент (ЕС) № 950/2014 на Комисията е открита временна извънредна схема за помощ за частно складиране на някои видове сирена, с предварително определяне на размера на помощта. В съответствие с разпоредбите на Регламента, през периода 08.09.2014 г. - 31.12.2014 г. е отворен прием на документи за кандидатстване по схемата, в рамките на който не са постъпили заявления за подпомагане.

Единната схема за помощ за частно складиране обхваща всички видове сирена, с изключение на пресните, които не са подходящи за складиране, и замразена извара. Количеството продукти, включени в схемата, възлиза на 155 000 тона общо за всички държави-членки на ЕС. Помощта е 15,57 евро (30,45 лева) на тон/ден за постоянните разходи за складиране и 0,40 евро (0,78 лева) на тон/ден за складовото съхранение на продукцията по договора. Тя се отпуска за договорен период на складовото съхранение между 60 и 210 дни, при допустими количества от 0,5 тона. В края на м. септември 2014 г. Европейската комисия прекрати прилагането на мярката.

1.1.2.4. Сектор „Плодове и зеленчуци“

Схема „Групи производители на плодове и зеленчуци“

През 2012 г. са одобрени две групи производители на плодове и зеленчуци, с които са сключени договори с продължителност на инвестиционните планове 5 години на обща стойност 32 млн. лева, като финансовата помощ е в размер на 24 млн. лева. През 2013 г. са одобрени още десет групи производители, с определена обща стойност на финансовата помощ от ЕС в размер 28 млн. лева, съгласно определения от ЕК коефициент на редукция.

През финансовата 2014 г. по подадени от групи производители заявки за плащане е изплатена финансова помощ, в размер на 5 190 665 лева за административни и инвестиционни разходи, извършени през 2013 г. и 2014 г.

През първото тримесечие на 2015 г. са приети 10 заявки за плащане, с обща стойност на извършените разходи 21 015 530 лева. Заявената финансова помощ е в размер на 15 977 185 лева. Към 12.06.2015 г. на бенефициенти са изплатени 2 275 739 лева.

Временни извънредни мерки за подпомагане на производителите на някои плодове и зеленчуци

Във връзка със забраната на Руската федерация за внос на някои селскостопански продукти от ЕС, с Делегиран Регламент (ЕС) № 932/2014 Европейската Комисия предприе спешни мерки за подпомагане на производителите на зеленчуци и плодове. Общият бюджет на помощта за всички държави-членки е в размер на 125 милиона евро и се отпуска за периода от 18 август до 30 ноември 2014 г. Подпомагането е по отношение на домати, моркови, бяло зеле, пипер, карфиол, краставици, корнишони, гъби, ябълки, круши, малини, десертно грозде, праскови и нектарини. Допустими за прилагане са мерките „изтегляне от пазара“ и „небрание“.

В страната са предприети своевременни действия за осигуряване на възможност на българските производители на плодове и зеленчуци да се възползват от схемата за подпомагане.

В началото на м. септември 2014 г. общинските служби по земеделие започнаха прием на заявления за намерение за участие в схемата. Едновременно с това в Държавен вестник е обнародвана Наредба № 6 от 28 август 2014 г. за условията и реда за прилагане на временни извънредни мерки за подпомагане на пазара в сектора на зеленчуците и плодовете.

Нотифицирана е мярка „изтегляне от пазара“ за 11 286 тона продукти, от които 903 тона зеленчуци и плодове за безплатно предоставяне и 10 432 тона за храна за животни. По мярка „небрание“ са заявени 115 хектара площи, от които продукцията няма да бъде прибрана. Първоначално заявената от страната финансова помощ възлиза на 2 700 750 лева. След извършване на задължителните проверки на 100% от прилаганите мерки, окончателният размер на финансовата помощ, която ще бъде изплатена на производителите на плодове и зеленчуци, прилагали извънредната мярка, е 702 763 лева.

До 31.12.2014 г. е отворен прием по допълнителна мярка за подпомагане на производителите, засегнати от забраната за внос на селскостопански продукти от ЕС в Русия. Определеното за България допустимо за подпомагане количество плодове и зеленчуци е 3 000 тона. Постъпили са 2 искания за прилагане на мярката, за 93 тона зеленчуци. Реално е извършено изтегляне от пазара на 13,6 тона пиперки. Финансовата помощ възлиза на 12 835 лева.

Съгласно европейското законодателство, финансовата помощ по двете временни кризисни мерки може да бъде изплащана до края на м. юни 2015 г.

Схема „Училищен плод“

2013/2014 учебна година

С оглед увеличаване консумацията на плодове и зеленчуци в училищата и детските заведения, от учебната 2013/2014 година обхвата на целевата група, която може да бъде подпомагана по схемата, е разширен. Плодове и зеленчуци се раздават два пъти в седмицата на деца от първа до подготвителна група включително на държавните, общинските и частни детски градини, както и на учениците от подготвителен до IV-ти клас включително на държавните, общинските и частните училища.

Одобрени за изпълнители по схемата през учебната година са 417 заявители, обхващащи 2 239 учебни заведения с 319 808 деца и ученици. Първоначално определеният бюджет за 2013/2014 учебна година е 5 549 778 лева, от които 4 162 334 лева са предоставени от ЕС, а национално съфинансиране възлиза на 1 387 445 лева. Поради големия интерес към схема „Училищен плод“ са осигурени допълнителни национални средства, в размер на 3 269 560 лева, с което общият бюджет нараства до 8 727 560 лева. Допълнително от план-сметката на ДФЗ са осигурени средства за покриване на разходите за ДДС. Общото количество предоставени субсидирани плодове и зеленчуци е 2 225 261 кг.

2014/2015 учебна година

В периода 15 август - 20 септември 2014 г. в областните дирекции на ДФ „Земеделие“ е проведен прием на заявления за подпомагане по схемата за учебната 2014/2015, при голям интерес от страна на бенефициентите. Схемата ще обхване 403 289 деца от 2 898 учебни заведения от цялата страна. Най-голям е делът на учебните заведения, които кандидатстват самостоятелно - 52% (213 броя), следвани от търговските дружества - 44% (179 броя, с 2 535 учебни заведения), а 4% (18 броя със 150 броя учебни заведения) са общини.

Общият бюджет на схема „Училищен плод“ за 2014/2015 учебна година е определен на 11 913 958 лева, от които 7 143 618 лева от ЕС и 4 770 340 лева от националния бюджет. Към средата на м. юни 2015 г. са усвоени 6 524 498 лева без ДДС.

Във връзка с информационно-дискуссионни форуми, проведени в Стара Загора и Велико Търново, са изплатени 25 336 лева без ДДС, представляващи част от бюджета по схемата, предвиден за информационни дейности.

1.1.2.5. Сектор „Вино”

През 2014 г. приключи прилагането на Националната програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2008/2009 - 2013/2014 г.

По мярка „Преструктуриране и конверсия на лозя” се подпомагат 12 дейности, с едногодишни и многогодишни инвестиции и възможност те да бъдат обединявани. Първоначално определеният за България бюджет за финансовата 2014 г. е 31 609 640 лева. Към него са прехвърлени средства от мерки „Събиране на реколтата на зелено”, „Инвестиции в предприятия” и „Популяризиране на пазарите в трети страни”, общо в размер на 19 558 000 лева. Така, общият бюджет по мярката за годината достига 51 167 640 лева.

През м. юни 2014 г. е проведен прием на заявления за подпомагане за винарската 2013/2014 г. Договорени са 65 инвестиции. Изплатена е финансова помощ в размер на 32 158 222 лева или 62,9% от бюджета по мярка „Преструктуриране и конверсия на лозя” за 2013/2014 г., след прехвърлянето на средства.

През 2014 г. започна прилагането на Националната програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2014 - 2018 г., в която са включени четири мерки - „Преструктуриране и конверсия на винени лозя”, „Инвестиции в предприятия”, „Събиране на реколтата на зелено” и „Популяризиране на пазарите на трети държави”. Мерките от програмата се финансират със средства от Европейския фонд за гарантиране на земеделието.

По мярка „Преструктуриране и конверсия на винени лозя” се подпомагат дейности по: смяна на сортовия състав на насажденията, преструктуриране на лозята и подобряване на методите и технологиите за управление на лозарското стопанство. Максималният размер на финансовата помощ е до 75% от стойността на действителните разходи за изпълнение на всяка конкретно определена дейност. Определеният за България бюджет за финансовата 2015 г. е 50 199 945 лева.

Към средата на 2015 г. по тази мярка са изплатени 15 281 632 лева или 30,4% от бюджета й.

Мярка „Популяризиране на пазарите на трети страни” се прилага с цел популяризирането на вина със ЗГУ и ЗНП и повишаване на търсенето им на пазарите на страни извън ЕС. Финансовата помощ по тази мярка е в размер до 80% от общата стойност на изпълнените дейности, в т.ч. до 50% европейски средства и до 30% национално съфинансиране.

Мярка „Събиране на реколтата на зелено” е нова мярка с кризисен характер, по която производителите се обезщетяват в размер до 50% от стойността на преките разходи за изпълнените дейности. Със заповед на министъра на земеделието и храните от м. април 2015 г. мярката е обявена за неприложима за винарската 2015 година.

По мярка „Инвестиции в предприятия” е предвидено подпомагане за закупуване на дълготрайни активи за преработка и съхранение на грозде - машини, софтуер, специфично оборудване за бутилиране, етикетиране, съхранение, грижа и стареене на виното и др. С решение на Постоянната работна група за решаване на текущи въпроси в сектор „Вино” от м. януари 2015 г. е направено изменение на Националната програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2014 - 2018 г., с което мярка „Инвестиции в предприятия” е изключена от Програмата.

С цел максимално усвояване на финансовия ресурс по Програмата за периода 2014 - 2018 г., с решение на Постоянната работна група за оперативно решаване на текущи въпроси в сектор „Вино“, към бюджета на мярка „Преструктуриране и конверсия на винени сортове лозя“ за периода 2014 - 2018 г. се прехвърлят средства от бюджетите на другите три мерки - от мярка „Инвестиции в предприятия“ - 16 624 555 лева, от мярка „Събиране на реколтата на зелено“ - 1 173 498 лева и от мярка „Популяризиране на пазарите на трети държави“ - 1 760 247 лева.

1.1.2.6. Сектор „Захар“

Схема „Квотен режим“

Европейският съюз използва система от квоти за производство на захар и изоглюкоза, с цел регулиране на производството в Съюза. България разполага с национална квота за производство на изоглюкоза в размер на 89 198 тона, изразени в сухо вещество.

През 2014 г. върху одобрената за 2013/2014 пазарна година производствена квота за изоглюкоза е събрана такса в размер на 1 046 721 лева. По-голямата част от нея се превежда в бюджета на ЕС (75%), а 25% остават в националния бюджет.

Събраната такса се запазва на нивото от 2012/2013 година, поради непроменения размер на националната производствена квота. През 2014 г. не са установени допълнителни суми за свръхпроизводство, реализирано през 2012/2013 пазарна година, което да подлежи на санкция. Всички свръхпроизведени количества са изнесени извън ЕС с лицензии за износ на извънквотна изоглюкоза.

През 2015 г. са установени допълнителни суми за облагаемо свръхпроизводство изоглюкоза, реализирано през 2013/2014 пазарна година, в размер на 891 лева.

Схема „Одобрение на предприятия - производители на изоглюкоза и рафиньори“

В съответствие с разпоредбите на европейското законодателството в сектора на захарта, на одобрение подлежат преработвателите на сурова тръстикова захар (рафинерии на пълен работен ден) и производителите на захар и изоглюкоза. През 2014 г. в България има едно предприятие, одобрено за производител на изоглюкоза и шест предприятия, одобрени като „постоянни рафиньори“.

Ограниченията, поставени на страните-членки от реформата в сектора на захарта от 2010 г., значително намаляват стимулите и възможностите за рафиниране на захар в страната.

През 2014 г. само две предприятия реално рафинират сурова захар, а през м. октомври същата година три от рафинериите продават активите си по реда за особените залози и престават да функционират. Вносът на сурова захар за рафиниране е значително по-нисък в сравнение с предишни периоди. Не са изпълнени лицензии за внос на захар, предназначена за рафиниране и съответно не е изпълнено задължението за рафиниране на тези количества, което подлежи на съответни санкции.

През 2015 г. сурова тръстикова захар се рафинира от едно предприятие.

1.1.2.7. Сектор „Промоционални програми“

Промоционалните програми включват дейности по предоставяне на информация за промотиране на земеделски и хранителни продукти и методите за тяхното производство на територията на ЕС. Допустими за подпомагане са дейности като: реклама, организация на обучения, конференции с участието на журналисти и лекари, промоции в супермаркети и

магазини, дегустации, организиране на конкурси, публикации в специализирана преса и интернет, участие в изложби, панаири, национални и международни изложения.

През 2014 г. се прилагат следните промоционални програми:

- „Междудържавна програма за промоция на вина със ЗНП/ЗГУ в трети страни (Швейцария, САЩ и Китай)” - одобрена с решение на ЕК през м. юни 2012 г. Програмата е българо-гръцка, подадена съвместно от Националната лозаро-винарска камара и гръцката Асоциация ЕНОАВЕ, с цел популяризиране на български и гръцки качествени вина на пазарите на Швейцария, САЩ и Китай, със срок на изпълнение 3 години. Бюджетът на програмата е на обща стойност 4 633 737 евро (9 062 801 лева). Българската част по програмата е на стойност 2 043 362 евро (3 996 407,40 лева);
- „Междудържавна програма за промотиране на вино в трети страни (Русия и Китай)” е одобрена от ЕК през м. ноември 2011 г. Програмата е подадена от Регионална лозаро-винарска камара „Тракия” и е насочена към промотирането на български вина със ЗНП/ЗГУ на пазарите на Русия и Китай за период от три години, на обща стойност 1 596 890 евро (3 123 197,46 лева);
- „Освободете вкуса – Промоционална програма за преработени плодове и зеленчуци” е одобрена от ЕК през м. юли 2011 г. Програмата е подадена от Съюз на преработвателите на плодове и зеленчуци в Република България и е насочена към промотирането на преработени плодове и зеленчуци на пазарите на Румъния, Полша и Германия за период от три години, на обща стойност 2 982 967 евро (5 834 086,86 лева);
- „Промоция на млечни продукти в трети страни (Русия и Бразилия) – програмта е предложена от Национална асоциация на млекопроизводителите и е насочена към промотирането на млечни продукти на пазарите на Русия и Бразилия за период от три години, на обща стойност 2 871 750 евро (5 616 568,65 лева);
- „Европейски млечни продукти всеки ден” – програмата е предложена от Асоциация на млекопреработвателите в България и е насочена към промотирането на млечни продукти на пазарите на Австралия и ОАЕ, на обща стойност 3 305 540 евро (6 461 063,53 лева);
- „Вина от Южна Европа/Средиземноморски вина” - одобрена от Европейската комисия през м. ноември 2012 г. Програмата е мултинационална и е подадена от Регионална лозаро-винарска камара „Тракия”, Консорциум на гръцките винопроизводители и Регионална енотека „Емилия Романя” - Италия. Обект на промоция на пазарите на Великобритания, Италия и Германия са български, гръцки и италиански вина със ЗНП/ЗГУ, с общ бюджет от 5 200 356 евро. Българската част по програмата е на стойност 1 183 602 евро (2 314 924 лева);
- „Промоция на пресни череши в трети страни (Русия и Норвегия)” е одобрена от ЕК през м. ноември 2012 г., с тригодишен период на прилагане и бюджет от 1 893 060 евро (3 702 504 лева). Предлагащо сдружение е Националният съюз на градинарите в България.
- „Погледнете яйцето” е одобрена от ЕК през м. април 2013 г. Програмата е за предоставяне на информация относно маркирането на яйца на пазарите на Гърция и Румъния. Програмата е подадена от Асоциацията на земеделските производители в България и е на стойност 1 893 126 евро (3 702 633 лева);
- “Освободете европейския вкус” е одобрена от ЕК през м. април 2014 г. Подадена е от Съюза на преработвателите на плодове и зеленчуци и е насочена към пазарите на Русия и Обединените арабски емирства. Реализират се информационни и промоционални дейности за преработени плодове и зеленчуци (лутеница, консервирани домати, печени зеленчуци, конфитюр от рози и шипков мармалад), на обща стойност 3 759 660 евро (7 353 143 лева).

- „Европейско овче месо и сирене. Опитайте качеството, вкусете разликата.” е одобрена от ЕК през м. октомври 2014 г. Подадена е от Национална асоциация за развъждане на синтетична популация Българска млечна порода овце и е насочена към пазарите на Хърватия, Германия, Гърция и България, с общ бюджет от 3 577 371 евро (6 996 623 лева).

Изплатените средства по прилаганите програми през 2014 г. възлизат на 10 225 715 лева, от които 6 459 472 лева от ЕФГЗ и 3 766 243 лева – от НБ.

С Решение на ЕК от м. април 2015 г. за европейско финансиране са одобрени още 4 промоционални програми с българско участие, в т. ч.:

- „Отиди, вземи, хапни биологично” е одобрена от ЕК през м. април 2015 г. Подадена е от Българска асоциация биопродукти и е насочена към пазарите на Германия, Австрия, Швеция и Дания. Програмта е насочена към промотиране на биологични пресни и преработени плодове и зеленчуци, ядки и биологично вино за период от три години, на обща стойност 4 574 551,28 евро (8 946 907,39 лева);
- „Качествено европейско сирене” е одобрена от ЕК през м. април 2015 г. Подадена е от Асоциация на млекопреработвателите в България и е насочена към пазарите на Казахстан, Азербейджан и ОАЕ. Програмата е насочена към промотиране на бяло саламурено сирене и кашкавал за период от три години, на обща стойност 3 971 788,83 евро (7 768 024,59 лева);
- „Разнообразие от вкусове” е одобрена от ЕК през м. април 2015 г. Подадена от Национална асоциация за развъждане на синтетична популация българска млечна и е насочена към пазарите на Казахстан, Йордания и ОАЕ. Програмта е насочена към промотиране на овче месо и сирене за период от три години, на обща стойност 4 457 456,21 евро (8 717 892,85 лева).

До края на 2015 г. предстои сключване на договор по четвъртата одобрена през м. април промоционална програма.

До края на м. септември 2015 г. изплатените средства по промоционални програми са в размер на 7 766 153 лева. Предвижда се до края на 2015 г. изплатената финансова помощ да достигне 13 млн. лева.

Очаква се през първата половина на 2016 г. да бъдат подписани още 4 договора от последния прием за 2015 г. на промоционални предложения.

През 2016 г. влиза в сила реформа на европейската схема за промоции на земеделски продукти, при която българските предлагащи организации ще трябва да спазват по-строги изисквания за кандидатстване и да отговорят на по-високи критерии за представителност.

1.1.2.8. Политика на качество - защитени наименования

Във връзка с извършените през 2014 г. промени в европейското законодателство, свързано с прилагането на политиката на качество (Делегиран регламент (ЕС) № 664/2014 и на Регламент за изпълнение (ЕС) № 668/2014), с цел постигане на съответствие на националното законодателство с европейските разпоредби, е актуализирана Наредба № 6 от 2011 г. за специфичните изисквания при осъществяване на официалния контрол върху употребата на защитени географски означения и храни с традиционно специфичен характер. Изменена и допълнена е и Наредба № 16 от 2007 г. за подготовка и представяне на искания до Европейската комисия относно земеделските продукти и храни със защитени географски означения и

традиционно специфичен характер, за контрол за съответствие с продуктова спецификация и поддържане на база данни на производителите и контролиращите лица.

След приключване на националната и европейската процедури, с публикуването в Официалния вестник на ЕС на регламенти за изпълнение за вписване в европейските регистри и за изменение на продуктова спецификация, са регистрирани 4 нови български защитени наименования – „Филе Елена“, „Луканка Панагюрска“, „Роле Трапезица“ и „Българско розово масло“ и е изменена продуктова спецификация на защитено географско указание „Горнооряховски суджук“.

През октомври 2014 г. е получено възражение от Министерство на земеделието и развитието на селските райони на Гърция относно употребата на термина „Тракия“ във връзка с процедурата по вписване на „Кайсерован врат Тракия“ като ХТСХ. След проведени преговори между българската и гръцката страна е постигнато споразумение. Очаква се становището на ЕК за вписването на ХТСХ „Кайсерован врат Тракия“ в Европейския регистър на храните с традиционно специфичен характер.

1.1.2.9. Програма „Благотворителни операции“

През 2014 г. по Програма „Благотворителни операции“ се осъществяват единствено дейности по приключването на план `2013. Програмата е приложена съвместно с Български червен кръст за шеста и последна година, с финансовата подкрепа на ЕФГЗ.

През 2013 г. са сключени договори за доставка на хранителни продукти на обща стойност 34 417 343 лева. Изпълнението на по-голямата част от договорите приключва през 2014 г., с разпределението на 2 125 366 кг хранителни продукти и 570 659 л олио на лица, настанени в 888 специализирани държавни или общински институции за предоставяне на социални услуги, лечебни заведения за стационарна психиатрична помощ, домове за медико-социални грижи, специализирани училища и др.

До края на м. април 2014 г. са освободени всички гаранции на доставчици по договорите, след оценка на изпълнението на техните задължения. През периода м. януари – м. юни 2014 г. на БЧК са възстановени полагащите се средства за направени административни, складови и транспортни разходи.

1.1.3. Търговски механизми

1.1.3.1. Лицензиране на износа

Схема „Задължителни лицензии при износ на селскостопански продукти за календарна 2014 г.“

Продуктите, които подлежат на задължително лицензиране при износ към трети страни, независимо дали се иска възстановяване, са от секторите зърнени култури, ориз и захар. Задължителните лицензии служат за статистически цели, като чрез тях се наблюдава пазарът на тези чувствителни продукти в ЕС.

За 2014 г. са издадени 267 задължителни лицензии за износ, разпределени по продукти и количества както следва:

Таблица IV.6. Издадени лицензии при износ на селскостопански продукти през 2014 г., по продукти

Код по Комбинираната номенклатура	Описание	Лицензии (брой)	Количество (тона)
1001	Пшеница и смес от пшеница и ръж	52	654 236
1002	Ръж	8	250
1003	Ечемик	40	268 175
1004	Овес	10	275
1005	Царевица	40	313 391
1006	Ориз	100	9 715
1101	Брашно пшенично или брашно от смес от пшеница и ръж	12	1 003
1701	Захар от захарна тръстика или от цвекло и химически чиста захароза, в твърдо състояние	1	22
1702	Други видове захар	4	15 000

Източник: ДФЗ-РА

Изпълнението на задължителните лицензии за износ се обезпечават с гаранции. През 2014 г. са приети и обработени 171 гаранции на обща стойност 8 256 615 лева и са освободени 160 на обща стойност 8 082 086 лева. Наложени са 10 глоби за неизпълнение на лицензии на обща стойност 18 661 лева.

За първите пет месеца на 2015 г. са издадени 136 задължителни лицензии за износ на земеделски продукти.

Схема „Възстановявания при износ на селскостопански продукти”

От м. юли 2013 г. възстановяванията при износ са фиксирани на нула, поради което през 2014 г. не са издавани лицензии с възстановявания и не са постъпвали заявки за плащане. През календарната 2014 г. са изплатени възстановявания при износ в размер на 13 284 лева за продукти от сектора на птичето месо, което е значително под изплатените 731 061 лева по схемата през предходната 2013 г.

Схема „Лицензии при износ на млечни продукти за Канада за календарна 2014 г.”

Съгласно подписано Споразумение между Европейската общност и Канада, вносът в Канада на млечни продукти, произведени в ЕС, под тарифен код 0406 от Комбинираната номенклатура, с намалена ставка на митото в рамките на тарифна квота, изисква задължително представяне на износна лицензия, издадена от държавата на произход.

През 2014 г. са издадени 31 лицензии за износ на български млечни продукти за Канада в рамките на квота, в т.ч.: 16 лицензии за износ на 176,4 тона сирене и 15 лицензии за износ на 54,1 тона кашкавал.

За първите пет месеца на 2015 г. са издадени 7 лицензии за износ на 82,8 тона сирене и 8 лицензии за износ на 15,9 тона кашкавал за Канада, в рамките на квотата с намалена ставка на митото.

Схема „Лицензии при износ на сирене за САЩ за календарна 2014 г.”

От 2013 г. България може да се възползва от възможността да изнася млечни продукти в рамките на съществуващата квота за внос на европейско сирене в САЩ с намалено мито. През 2014 г. няма проявен интерес от български износители за участие по схемата.

1.1.3.2. Лицензиране на вноса

Съгласно европейското законодателство вносът от трети страни на: зърнени култури, ориз, захар, маслиново масло и трапезни маслини, пресни и преработени плодове и зеленчуци (чесън и консервирани гъби), говеждо и телешко месо, свинско месо, мляко и млечни продукти, яйца и яйчен албумин, птиче месо и етилов алкохол със земеделски произход подлежи на задължително лицензиране. За една част от тях се издават лицензии само при внос в рамките на тарифни квоти и преференциални режими (говеждо, птиче и свинско месо, яйца и яйчен албумин, мляко и млечни продукти, захар), а за други - по отношение на целия внос.

През 2014 г. са подадени 342 заявления за издаване на лицензии за внос на земеделски продукти, а издадените лицензии са 305. Учредените в полза на МЗХ гаранции за изпълнение на задължението за внос по издадените през 2014 г. лицензии възлизат на 29 079 178 лева. На вносителите са възстановени гаранции на обща стойност 25 361 979 лева.

В регистъра на МЗХ са включени 23 нови вносители на земеделски продукти. Към 31.12.2014 г. регистрираните вносители на земеделски продукти са 441.

1.2. Подпомагане по Втори стълб на ОСП

1.2.1. Програма за развитие на селските райони 2007 - 2013 г.

През 2014 г. са изготвени и представени в Европейската комисия за съгласуване тринадесето и четиринадесето изменение на ПРСР 2007-2013 г.

Тринадесетото изменение на Програмата включва промяна в разпределението на средствата между подмерки по мярка 41 "Прилагане на стратегиите за местно развитие" от приоритетна ос 4 „ЛИДЕР“ на ПРСР, както и прецизиране на текстове в самата мярка. Изменението е одобрено от службите на ЕК през м. септември 2014 г.

През 2014 г. е направен анализ на прилагането на гаранционната схема и е взето решение за намаляване на гаранционния лимит на банките. Освободеният финансов ресурс е пренасочен към мерки 121 и 213, към които е налице завишен интерес от страна на кандидатите.

С четиринадесетото изменение на ПРСР (изпратено за разглеждане от ЕК през м. ноември 2014 г.) бюджетът на гаранционната схема се намалява със 174 066 хил. лева. Остатъчният ресурс в бюджета на ГФ е предвиден за издаване на гаранции по мерки 121 и 123, в размер на 62 781 хил. лева. При решението за пренасочване на финансовия ресурс са взети под внимание и средствата, необходими за обезпечаване на инвестиционни кредити по оставащите за изпълнение проекти по мерки 121 и 123.

За периода от м. януари 2013 г. до края на 2014 г. от ГФ са предоставени общо 470 гаранции, от които действащи са 372, на стойност 125 649 хил. лева. Приключени са 49 гаранции, в размер на общо 8 923 хил. лева и са анулирани 39 (поради отказ на кандидати, неподписване на договор за подпомагане или др. причини).

По-голямата част от гаранциите (400 броя на обща стойност 102 582 хил. лева.) са издадени за проектни предложения по мярка 121 или средният размер на гаранция е 256 хил. лева. По мярка 123 броят на издадените гаранции е 70, на обща стойност 57 892 хил. лева или среден размер на гаранция 827 хил. лева.

Схемата подпомага реализацията основно на малки проекти, които трудно намират финансиране. В 70% от случаите издадените гаранции са свързани с финансиране на предприятия с персонал до 5 души.

Резултатите от прилагането на гаранционната схема показват необходимост от използване на финансови инструменти и през следващия програмен период 2014-2020 г.

Четиринадесетото изменение на ПРСР 2007-2013 г. включва и отразяване на автоматичното отчисляване на 1 418 хил. лева от бюджет `2011, съгласно правилото п+2. Към средата на 2015 г. проектът на изменение на Програмата е в процес на разглеждане от ЕК.

1.2.1.1. Анализ на постигнатия напредък по прилагане на ПРСР 2007-2013 г. и по постигане на целите, по оси

- **Мерки от Ос 1**

Мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания”

През 2014 г. по мярката не е осъществен прием. За периода 2008-2014 г. по мярката са постъпили 236 заявления за подпомагане с обща стойност на публичните разходи 74 882,9 хил. лева. Изплатените средства възлизат на 10 433 хил. лева.

Анализът на изпълнението на целите показва преизпълнение спрямо заложените целеви стойности. Броят на участниците, завършили успешно обучение е 28 784, при цел от 13 950 или изпълнението е 207%.

Най-много лица са обучени за придобиване на знания за устойчиво управление на природните ресурси и опазване на околната среда (44% от всички обучени) и за нови технически познания и умения (33%).

Мярка 112 „Създаване на стопанства на млади фермери”

През 2014 г. не е проведен прием на заявления за подпомагане по мярката, като се обработват постъпилите през 2013 г. Изплатената финансова помощ за периода 2008-2014 г. възлиза на 221 588 хил. лева.

През целия период на прилагане на мярката се наблюдава засилен интерес от страна на млади земеделски производители, желаещи да упражняват селскостопанска дейност. Броят на сключените договори за подпомагане превишава заложената в ПРСР цел с 6%. Преобладаваща част от одобрените проекти, по които има извършено плащане на финансова помощ, са за развитие на градинарството – 34% от договорите, за отглеждане на трайни насаждения - 25% от договорите и за и полски култури – 13%. За животновъдни дейности са предназначени 8% от одобрените проекти.

Мярка 114 „Използване на консултантски услуги от фермери и собственици на гори”

През 2014 г. по мярка 114 не е обявяван прием на проектни предложения и не са сключвани договори за предоставяне на финансова помощ. За периода на прилагане на мярката (2011-2014 г.) са постъпили 113 заявления за подпомагане, като са сключени 111 договора за предоставяне на финансова помощ. Изплатените средства са в размер на 46 хил. лева.

Изпълнението на заложените цели, на база платени заявления за подпомагане, е 42% за подпомогнати земеделски производители и 43% за подпомогнати собственици на гори.

Мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства”

През 2014 г. не е провеждан прием на заявления за подпомагане по мярка 121. Обработвани са проектни предложения, постъпили в рамките на отворени през предходната година приеми.

За периода 2008-2014 г. по мярката са подадени 5 347 проектни предложения с обща стойност на публичните разходи 1 449 270 хил. лева. Сключени са 4 079 договора на стойност 1 031 770,5 хил. лева. Изплатените публични средства на крайни бенефициенти възлизат на 708 843 хил. лева.

За инвестиции, насочени към новите предизвикателства (с допълнително финансиране от ЕПИВ) за периода 2011-2014 г. по мярка 121 са изплатени 5 703 хил. лева. Най-голям брой проекти (50 броя) и най-много публични средства (4 655 хил. лева) са насочени към реструктуриране на млечния сектор (72% усвояване на бюджета). За управление на водите са извършени плащания по 11 проекта, в размер на 694 хил. лева, което представлява 30% изпълнение на заложената цел. Най-ниски са резултатите, свързани с насърчаване на ВЕИ - 7% усвояване на бюджета.

В резултат на извършеното договаряне над бюджета на мярка 121 през 2014 г. и последвало искане за пренасочване на допълнителни средства, нарасна възможността за постигане на заложените в ПРСР цели. До края на 2014 г. е постигнато изпълнение от 77% по отношение на индикатора „брой сключени договори“, а индикаторът „общ обем на заложените инвестиции“ е преизпълнен с 8%.

Договорите за финансово подпомагане и предвидените по тях инвестиционни разходи в необлагодетелстваните райони представляват 16% от общо сключените договори и от обема на инвестиционните разходи. Проектите с плащане в тези райони са 13% от всички проекти с плащане, със същия относителен дял е и обемът на инвестициите по тях.

Мярка 121 се прилага по-успешно по отношение на растениевъдния сектор - с дял от 68% от одобрените публични разходи и 73% от платените средства по проекти. Проектите за инвестиции в животновъдството заемат относителен дял от 29% от одобрените публични разходи и 25% от платените средства по проекти. Почти половината от сключените договори (46%) са в подсектор „Полски култури“, с ангажиран финансов ресурс в размер на 461 575 хил. лева. Почти два пъти по-малко са сключените договори в подсектор „Мляко“ - 21%, с размер на публичните разходи 230 592 хил. лева. Подсекторите „Градинарство“ и „Трайни насаждения“ са с общ дял около 20% на база сключени договори, с 76 024 хил. лева публични средства. Животновъдните стопанства извън млечния подсектор са с относителен дял 8% от сключените договори, с размер на финансовата помощ 132 996 хил. лева.

Мярка 122 „Подобряване икономическата стойност на горите“

През 2014 г. по мярката не е осъществяван прием на проектни предложения. Сключен е един договор със стойност на публичните разходи 63,5 хил. лева.

За целия период на прилагане на мярката (2009-2014 г.) са сключени 10 договора за предоставяне на финансова помощ с обща стойност на публични разходи 1 630 хил. лева. Извършени са плащания на крайни бенефициенти на стойност 737 хил. лева.

Поради слабия интерес към кандидатстване по мярката, се отчита нисък процент на изпълнение на заложените индикатори. По отношение на индикатора „брой горски стопанства, получили инвестиционна подкрепа“, изпълнението на база сключени договори за бенефициенти – общини е 19%, а за частни стопани – 0%. При проектите с плащане изпълнението на същия индикатор е 10% за общински горски стопанства и 0% за частни.

Мярка 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти“

През 2014 г. по мярката не са определяни периоди на прием на заявления за подпомагане. Действията по прилагане на мярката са насочени към изпълнение на сключените договори и изплащане на финансова помощ.

За периода на прилагане на ПРСР (2008-2014 г.) по мярка 123 са постъпили 741 заявления за подпомагане с размер на заявената финансова помощ 741 260 хил. лева. Сключени са 563 договора за предоставяне на финансова помощ със стойност на публичните средства 523 251 хил. лева. Изплатените публични средства на крайни бенефициенти възлизат на 292 303 хил. лева.

За инвестиции, насочени към новите предизвикателства (с допълнително финансиране от ЕПИВ) за периода 2011-2014 г. по мярка 123 са сключени 10 договора с общ размер на разходите 6 454 хил. лева. Проектните предложения с дейности, пряко свързани с управление на водите, са на обща стойност 1 995 хил. лева, а изплатената финансова помощ възлиза на 949 хил. лева (47% усвояване на бюджета). Проектите за ВЕИ са с общ размер на публичните средства 2 308 хил. лева и изплатена финансова помощ 1 975 хил. лева (86% усвояване на бюджета).

При сключените договори най-голям е делът на предприятията от хранително-вкусовата промишленост - 437 договора с размер на финансова помощ 483 090 хил. лева или 90% от общия размер на помощта по мярката. С предприятия, свързани с преработка на горски продукти са сключени 128 договора за подпомагане с общ размер на финансовата помощ 51 829 хил. лева.

Предприятията, сключили договори за подпомагане на инвестиции, директно свързани със съществуващи и нововъведени европейски стандарти са 62, със стойност на инвестициите 82 145 хил. лева. При изпълнение на тези договори може да се постигне до 100% от целта за подпомогнати предприятия и 84% за направени инвестиции.

Мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране”

За периода на прилагане на мярка 141 (2008-2014 г.) изплатените публични средства възлизат на 72 230 хил. лева.

Съобразно размера на използваната площ при одобрените и при платените заявления преобладават стопанства с площ под 5 ха, които са 91% от всички стопанства. Стопанствата с площ между 5 и 10 ха са подали 6% от одобрените заявления и от заявленията с плащания. Най-нисък е относителният дял на стопанствата с използвана площ над 10 ха - 3% от одобрените и от платените заявления.

Трудностите, които срещат малките стопанства, са свързани основно с недостиг на финансов ресурс за извършване на инвестиционни дейности, с липса на достатъчно знания и административен опит. Създаването на специална подпрограма за малки стопанства за периода 2014-2020 г. е добра възможност за повишаване на пазарната ориентация на тези стопанства.

Мярка 142 „Създаване на организации на производители”

За периода на прилагане на мярката (2008-2014 г.) са постъпили общо 5 заявления за подпомагане. Сключени са 4 договора за предоставяне на финансова помощ на стойност 885 хил. лева. Извършени са плащания в размер на 108 хил. лева.

Анализът на напредъка по постигане на целите въз основа сключени договори показва, че целта за подпомогнати организации на производители може да бъде изпълнена на 133%, а оборотът на подпомаганите организации да достигне 60 630 хил. лева, което би било 441% изпълнение.

На база платени заявления изпълнението на целта за подпомогнати организации на производители е 50%, а за оборот на подпомаганите организации – 42%.

Мярка 143 „Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния”

Национална служба за съвети в земеделието, като единствен бенефициент по мярка 143, предоставя пълен комплект от съветнически услуги на лицата, допустими за кандидатстване по мярка 141 "Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране", мярка 112 "Създаване на стопанства на млади фермери", мярка 142 "Създаване на организации на производители", мярка 214 "Агроекологични плащания" от ПРСР.

НССЗ изготвя и бизнес планове по мерки 121 „Модернизиране на земеделските стопанства”, 122 „Подобряване на икономическата стойност на горите”, 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти” и 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности” от ПРСР на лица, получили пълен комплект съветнически услуги за кандидатстване по мярка 141 и мярка 112 и одобрени за финансово подпомагане по тези мерки.

През периода 2008-2014 г. са предоставени общо 16 799 броя пълен комплект съветнически услуги по мярка 143. С най-голям относителен дял са съветническите услуги по мярка 141 - 9 341 или 55% от всички предоставени консултации. На второ място са консултациите по мярка 112 – 4 406 броя или 26%, въпреки че услугите са предоставяни само до 2009 г. включително. Най-нисък е относителният дял на услугите за инвестиционните мерки (121 и 311) - едва 1,2%, което може да се обясни с ниската възможност за изпълнение на инвестиционни проекти от по-малките земеделски стопанства.

За периода 2012-2014 г. на земеделски стопани са предоставени 8 758 допълнителни консултации, в т.ч. за оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление на земеделското стопанство и специфични съвети в областта на растениевъдството и/или животновъдството.

Към 31.12.2014 г., с натрупване, изплатените средства по мярката възлизат на 10 745 хил. лева.

Анализът на напредъка по постигане на целите на база сключени договори показва, че общият брой подпомогнати земеделски производители по мярка 143 възлиза на 86% от целевия. Мярката постига по-добре целите си относно млади фермери – 110% и агроекология - 95%. По мярка 141 изпълнението на заложените цели е 76%.

Изпълнението на целите на база платени проекти е 72% за брой подпомогнати земеделски производители, 86% - за подпомогнати млади фермери, 70% - за агроекология и 68% - за подпомогнати полупазарни стопанства.

• Мерки от Ос 2

Мярка 211 „Плащания на земеделски стопани за природни ограничения в планинските райони”

През 2014 г. по мярка 211 са подадени 31 888 заявления за подпомагане, което представлява ръст от 8% спрямо 2013 г. Заявената площ е 384 944 ха – със 7% повече в сравнение с предходната година.

За периода 2007-2014 г. по мярката се изплатени общо 314 619 хил. лева публични средства.

Качественият анализ на прилагането на мярката (плащания през 2014 г. за кампания `2013) показва, че заложената цел за подпомогнати земеделски стопанства в планински райони е

преизпълнена с 35%. Изпълнението на целта за подпомогната площ на база оторизирани заявления е 101%.

Мярка 212 „Плащания на земеделски стопани в райони с ограничения, различни от планинските райони”

През 2014 г. по мярката са подадени 13 029 заявления за подпомагане (с 9% повече спрямо предходната година), със заявени площи в размер на 268 639 ха (ръст от 7% спрямо 2013 г.). Броят на одобрените заявления нараства с 8%.

За периода 2007-2014 г. изплатените публични средства за земеделски стопанства в райони с ограничения, различни от планинските, възлиза на 98 502 хил. лева.

Качественият анализ на прилагане на мярката показва, че тя допринася в значителна степен за постигане на целите, заложили с индикаторите за резултат, като подпомага 231% от предвидените по мярката стопанства. Поставената цел за подпомогната площ на база платени през 2014 г. заявления (за кампания `2013 г.) е изпълнена на 107%.

Мярка 213 „Плащания по Натура 2000 и плащания, свързани с Директива 2000/60/ЕС за земеделска земя”

Интересът за кандидатстване по мярка 213 нараства ежегодно. През 2014 г. са подадени 10 265 заявления за подпомагане, което представлява нарастване със 71% спрямо 2013 г. и с 322% спрямо 2011 г., когато мярката се прилага за първи път. Заявената за подпомагане площ за кампания `2014 е 348 728 ха – ръст от 62,9% в сравнение с предходната кампания.

Извършените плащания за периода 2011-2014 г. са в размер на 93 946 хил. лева.

Анализът на прилагането на мярката на база оторизирани заявления за кампания `2014 показва изпълнение от 181% за индикатора брой подпомогнати стопанства и 112% за индикатора подпомогната площ (данни за кампания `2013).

Мярка 214 „Агроекологични плащания“

През 2014 г. по мярка 214 са подадени 4 768 заявления за подпомагане, което е с 8,6% по-малко в сравнение с предходната година. Спадът се дължи основно на наличието на неодобриени и отказали се бенефициенти сред подалите за първи път заявления за подпомагане през 2013 г., както и на невъзможността да се поемат нови ангажименти по мярката за кампания `2014.

Оторизирани са общо 282 222 хил. лева, от които преобладават плащания за дейности по направление „Въвеждане на сеитбообращение за опазване на почвите и водите” – около 82% от изплатените суми, следвани от тези за „Биологично растениевъдство” - около 8% от плащанията и „Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност” - около 4% от платените средства.

По показателя брой подадени заявления по направления за кампания `2014 най-голям е интересът към направления „Биологично растениевъдство” (около 31% от заявленията), „Въвеждане на сеитбообращение за опазване на почвите и водите” (около 23% от заявленията), „Опазване на застрашени от изчезване местни породи” и „Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност” - ВПС1, съответно около 15,5% и 15,3% от заявленията.

Анализът на данните на декларираните площи показва, че земеделските стопани имат засилен интерес към извършването на дейности по направления „Въвеждане на сеитбообращение за опазване на почвите и водите” – около 87% от всички декларираните площи по мярката, „Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност” – около 5% от

площите, следвани от „Биологично растениевъдство“, „Поддържане на местообитанията на защитени видове в обработваеми земи, разположени в орнитологични важни места (ВПС-4)“ и „Традиционни практики за сезонна паша/пасторализъм“, съответно около 4,5%, 1,5% и 1,4%.

Общо изплатените средства по мярка 214 за периода 2008-2014 г. възлизат на 650 127 хил. лева.

Мярка 223 „Първоначално залесяване на неземеделски земи”

В рамките на отворения през 2014 г. прием на проектни предложения по мярка 223 са подадени 14 заявления. От началото на прилагане на ПРСР до 31.12.2014 г. изплатените публични средства са в размер на 7 688 хил. лева.

За подпомагане по мярката кандидатстват основно публични собственици на гори – 92% от одобрените проекти са на общини и на държавни горски и ловни стопанства. Одобрените проекти на частни собственици на гори са 7 броя (8% от всички активни договори за 2014 г.)

Анализът на напредъка по постигане на целите показва, че заложената цел за подпомогнати бенефициенти за залесяване се постига в незначителна степен – 4,3% на база одобрените заявления и 3% на база проекти с плащане.

Индикаторът за залесени площи се постига в по-голяма степен – 31% на база одобрени и 26% на база проекти с плащане. Преобладават площите, залесени с широколистни дървесни видове – 82% от одобрените, следват смесените площи - 15%, бързо растящи видове - 3% и иглолистните видове - 1%.

Мярка 226 „Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности”

През 2014 г. по мярка 226 са постъпили 123 заявления за подпомагане със стойност на публичните разходи 101 854 хил. лева. За периода, през който мярката се прилага, са изплатени публични средства в размер на 10 054 хил. лева.

Анализът на напредъка за постигане на целите на база на проекти с плащане показва, че по отношение на броя подпомогнати възстановителни дейности може да се постигне изпълнение от около 9%. При индикатора за залесени площи целта от 170 000 ха се постига във висока степен - 72%. В по-ниска степен се изпълнява индикаторът за общ обем на инвестициите - очаквано изпълнение 17%.

• Мерки от Ос 3

Мярка 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности”

През 2014 г. по мярката не е осъществен прием на проектни предложения. Одобрени са общо 274 заявления за подпомагане с общ размер на публичните разходи 90 359 хил. лева.

За периода 2008-2014 г. изплатените публични средства по мярка 311 възлизат на 81 888 хил. лева.

За реализация на инвестиции, свързани с новите предизвикателства (с допълнително финансиране от ЕПИВ), през периода 2011-2014 г. са сключени 14 договора за финансово подпомагане за възобновяеми енергийни източници с размер на публичните разходи 5 025 хил. лева. Извършени са плащания на обща стойност 2 885 хил. лева.

Анализът на напредъка за постигане на целите на база сключени договори показва, че целта за подпомагане на бенефициенти може да се постигне в ниска степен – 18%, в случай че всички одобрени проекти се изпълнят. По отношение на индикатора за инвестиции, реализирани

по мярката, изпълнението на база сключени договори възлиза на 91% от предвиденото. При проектите с плащане целта за подпомогнати бенефициенти се постига в ниска степен – 9%, а за реализирани инвестиции изпълнението е 45%.

От одобрените заявления преобладават проектите за развитие на туризма (69% от всички проекти), с обща стойност на инвестициите 180 249 хил. лева, следвани от инвестиции за производство на енергия от възобновяеми източници (20% от проектите) на стойност 54 235 хил. лева.

При проектите с плащане най-голям дял отново имат тези за развитие на туризма (52% от проектите с плащане), с обща стойност на инвестициите 67 867 хил. лева и инвестициите за производство на енергия от възобновяеми източници (дял 33% от проектите с плащане), със стойност на инвестициите 43 224 хил. лева.

Мярка 312 „Подкрепа за създаване на микропредприятия”

През 2014 г. по мярка 312 са одобрени 183 проекта със стойност на публичните разходи 49 180 хил. лева. За периода на прилагане на ПРСР общо изплатените публични средства възлизат на 165 134 хил. лева.

За инвестиции, свързани с новите предизвикателства, за които се предоставя допълнителна подкрепа по ЕПИВ, през 2014 г. са извършени плащания по 35 проекта за възобновяеми енергийни източници, в размер на 11 995 хил. лева. През периода 2011-2014 г. са сключени 38 договора за реализация на такива инвестиции, с обща стойност на публичните разходи 13 847 хил. лева.

Анализът на напредъка за постигане на целите на база сключени договори показва, че целта за подпомагане на бенефициенти може да се постигне на 21%, ако одобрените проекти се изпълнят. Индикаторът за реализирани по мярката инвестиции е изпълнен на 99%.

От одобрените проекти най-голям дял заемат тези за развитие на туризма - 64%, с обща стойност на инвестициите (частни и публични) 231 766 хил. лева. На второ място са инвестициите за производството на енергия от възобновяеми източници - 27% от проектите, със стойност на инвестициите 115 003 хил. лева.

Проектите за развитие на туризма преобладават и при договорите с окончателно плащане (50% от проектите с плащане), с обща стойност на инвестициите 109 918 хил. лева. Към производство на енергия от възобновяеми източници са насочени 39% от договорите с окончателно плащане, с общ размер на инвестициите 103 072 хил. лева.

Мярка 313 „Насърчаване на туристическите дейности”

За периода 2008-2014 г. по мярка 313 са постъпили 378 заявления за подпомагане, със стойност на публичните разходи 129 080 хил. лева. Окончателно са приключени 45 проекта, с размер на публичните разходи 11 148 хил. лева. Общо изплатените средства по мярката възлизат на 30 541 хил. лева.

Анализът на напредъка на база сключени договори показва, че поставената цел за подпомогнатите нови туристически дейности може да бъде постигната до 76%, а за инвестиции по мярката – до 72%. При проектите с извършено плащане целите за подпомогнати нови туристически дейности и за реализирани по мярката инвестиции се постигат на 70%.

Мярка 321 „Основни услуги за населението и икономиката в селските райони”

През 2014 г. по мярка 321 са извършени плащания по 1 018 заявки на стойност 88 875 хил. лева. Общо изплатените публични разходи за периода 2008-2014 г. възлизат на 959 491 хил. лева, което представлява 20% от всички платени средства по ПРСР. Към края на 2014 г. са приключени 161 проекта, по които са извършени плащания на обща стойност 359 873 хил. лева.

По мярката са предоставя допълнителна подкрепа по ЕПИВ за инвестиции, свързани с новите предизвикателства. Сключени са 15 договора, свързани с управление на водите, в които са включени инвестиции по ЕПИВ в размер на 36 021 хил. лева (100% от заложения бюджет). До края на 2014 г. по тези договори са извършени плащания на обща стойност 23 372 хил. лева.

Анализът на напредъка за постигане на целите на база одобрени заявления показва, че поставената цел за брой подпомагани дейности може да се постигне на 38%, а по отношение на реализирани по мярката инвестиции изпълнението е 163%.

При проектите с извършено плащане се постига 33% от целта за брой подпомагани дейности и 154% от целта за инвестиции, реализирани по мярката.

Мярка 322 „Обновяване и развитие на населените места”

За периода 2008-2014 г. по мярка 322 са одобрени 556 проектни предложения със стойност на публичните разходи 490 906 хил. лева. Успешно са приключени 284 проекта с общ размер на публичните разходи 205 359 хил. лева. Общо платените средства възлизат на 286 590 хил. лева.

При проектите, по които е извършено плащане, най-голям дял заемат тези за ремонт на съществуващи улици (23%), следват проектите за рехабилитация на съществуващи площи и тротоари (16%).

Според вида на извършеното обновяване най-много публични средства - 70% (202 233 хил. лева) са платени за физически активи, по общо 244 проекта, които се изпълняват в 399 населени места. За проекти със социална насоченост са извършени плащания в размер на 57 306 хил. лева (20% от средствата) по 82 проекта, които се изпълняват в 135 населени места. Най-малко публични средства са инвестирани в проекти с икономическа насоченост – 8 801 хил. лева (6% от изплатените средства).

Мярка 322 е една от мерките, които се прилагат успешно. Анализът на напредъка за постигане на целите на база одобрени заявления показва, че целта за брой населени места, в които се изпълняват дейностите, ще бъде постигната на 95%, а изпълнението на целта за реализирани по мярката инвестиции е 120%. При проектите с извършено плащане се постига изпълнение от 82% за брой населени места и 109% за инвестиции по мярката.

• Мерки от Ос 4 ЛИДЕР

Прилагането на подхода „Лидер“ в рамките на ПРСР 2007-2013 г. дава възможност за реализация на всички планирани мерки и подмерки на територията на страната и в рамките на създадения местен капацитет. През 2014 г. по мерките от ос 4 Лидер са платени общо 28 163 хил. лева публични средства. За периода 2010-2014 г. плащанията възлизат на 52 378 хил. лева.

Мярка 41 „Прилагане на стратегии за местно развитие” и мярка 431-1 „Управление на МИГ, придобиване на умения и постигане на обществена активност в териториите на избрани и одобрени Местни инициативни групи”

През 2014 г. влияние върху прилагането и изпълнението на подхода „Лидер“ има актуализирането на финансовия план на мярка 41 „Прилагане на стратегии за местно развитие”, осъществено с тринадесетото изменение на ПРСР 2007-2013 г. Промяната осигури възможност на

одобрените МИГ да оптимизират своите приоритети за развитие на териториите, ръководейки се от своите потребности и спецификата на конкретните райони.

До края на 2014 г. по мерки 41 и 431 са изплатени общо 52 279 хил. лева.

Анализът на напредъка за постигане на целите на база одобрените към 31.12.2013 г. стратегии за местно развитие по мярка 41 показва, че поставената цел за брой подпомогнати МИГ може да се изпълни до 70%, изпълнението на индикатора „обща площ на МИГ“ може да достигне до 72%, а на индикатора „население, обхванато от МИГ“ - 64%.

Анализът на напредъка за постигане на целите на база дейности на МИГ, получили плащане по мярка 431 към 31.12.2014 г., показва, че поставената цел за брой дейности за придобиване на умения и постигане на обществена активност към края на 2013 г. се постига на 82%, а за брой на участниците в дейностите по обучение - на 44%. Извършени са дейности за проучване на съответната територии, предоставяне на информация на местните общности за ЛИДЕР подхода, структуриране и регистрация на МИГ и създадени стратегии за местно развитие, обучение на персонала и екипите на МИГ, проучване на добри практики и създаване на партньорства, сътрудничество и мрежи. Информирани са 11 446 души, живеещи на територията на селските райони за подхода „Лидер“.

Мярка 431-2 „Придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответните територии за потенциални местни инициативни групи в селските райони”.

Анализът на напредъка по проекти, по които има извършено плащане по мярката показва преизпълнение - 357% за поставената цел по отношение на брой дейности за придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия. Преизпълнение се наблюдава за индикаторите „брой участници“ в тези дейности - 191% и „успешно завършили обучението“ - 229%.

Данните за изпълнението на допълнителни специфични за Програмата индикатори и цели, на база сключени договори, показва изпълнение от 150% на заложената цел по отношение на брой подкрепени потенциални МИГ.

Мярка 421 „Вътрешнотериториално и транснационално сътрудничество“

Мярка 421 дава възможност на МИГ да осъществяват партньорство, сътрудничество, споделяне на опит и изграждане на капацитет по различни теми на местното развитие. За периода на нейното прилагане (2012-2014 г.) по мярката са сключени общо 22 договора, с размер на финансовата помощ 2 386 хил. лева. Изплатената помощ по поетите ангажименти възлиза на 99 хил. лева. Към края на 2014 г. по мярката няма приключени проектни предложения.

Мярка 511 „Техническа помощ“

През 2014 г. по мярка 511 са платени 12 717 хил. лева публични средства. Общо за периода на прилагане 2009-2014 г. плащанията възлизат на 59 867 хил. лева.

Мярка 611 „Доплащания към директните плащания“

През 2014 г. по мярка 611 са изплатени публични средства в размер на 41 хил. лева, а общият размер на плащанията за периода 2008-2014 г. е 301 671 хил. лева.

1.2.1.2. Финансово прилагане на ПРСР 2007-2013 г. по мерки, на база платени проекти

От началото на прилагане на ПРСР до 31.12.2014 г. договорените публични средства са в размер на 6 464 444 хил. лева (104,3% от бюджета на Програмата). Общо извършените плащания по ПРСР възлизат на 4 666 376 хил. лева (75,3% от бюджета), от които 4 429 529 хил. лева - към

крайни бенефициенти и 236 847 хил. лева - по схемата за финансов инженеринг (Гаранционен фонд).

Към края на 2014 г. най-висока усвояемост се отчита по мерките от Ос 1, с изплатени средства в размер на 1 553 880 хил. лева (с включен ГФ) или 33,3% от всички изплатени средства по ПРСР. Най-много публични средства на крайни бенефициенти са платени по мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства” – 708 843 хил. лева (53,8% от изплатените по ос 1 средства без ГФ), по мярка 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти” – 292 303 хил. лева на крайни бенефициенти (дял от 22,2% от плащанията по ос 1 без ГФ). По мярка 112 „Създаване на стопанства на млади фермери” са предоставени 16,8% от платените по ос 1 средства на крайни бенефициенти.

През 2014 г. се отчита съществен напредък по отношение на извършените плащания по Ос 2. Изплатените средства за периода на прилагане на ПРСР възлизат на 1 174 936 хил. лева, което представлява 25,2% от платените средства по Програмата и 84% от размера на разполагаемия бюджет за оста. Най-високо е усвояването по мерки 213 (122%), 211 (93%) и 212 (90%). Разплатените средства по мярка 214 към края на 2014 г. възлизат на 650 133 хил. лева, което представлява 83% усвояване на бюджета на мярката.

По Ос 3 са извършени плащания в размер на 1 523 644 хил. лева (33% от платените средства по ПРСР). От тях, 959 491 хил. лева са изплатени по мярка 321 „Основни услуги за икономиката и населението в селските райони” (74% усвояване на бюджета на мярката). Във висока степен се усвояват и бюджетите по мерки 322 (74%) и 312 (66%).

Усвояването на средствата по Ос 4 продължава да е сравнително ниско - изплатени са общо 52 378 хил. лева, което представлява 35% от разполагаемия бюджет на оста.

Таблица IV.7. Изплатени суми по ПРСР за периода 2008-2014 г., по мерки, лева

Мярка	Брой плащания по проекти	Изплатена субсидия (лева)
Ос 1		
111 "Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания"	155	10 433 263
112 "Създаване на стопанства на млади фермери"	11 027	221 588 259
114 "Използване на консултантски услуги от фермери и собственици на гори"	24	46 121
121 "Модернизиране на земеделските стопанства"	3 548	787 371 810*
122 "Подобряване на икономическата стойност на горите"	29	12 471 970*
123 "Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти"	579	438 885 856*
141 "Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране"	24 937	72 229 820
142 "Създаване на организации на производители"	2	108 057
143 "Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния"	26	10 744 843

ОБЩО ОС 1	40 327	1 553 879 998
ОС 2		
211 "Плащания за природни ограничения на фермери в планински райони"	218 092**	314 619 441
212 "Плащания за природни ограничения на фермери в райони, различни от планинските"	88 981**	98 501 855
213 "Плащания по Натура 2000"	22 020**	93 945 781
214 "Агроекологични плащания"	17 669**	650 126 654
223 "Първоначално залесяване на неземеделски земи"	142	7 688 824
226 "Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности"	154	10 053 720
ОБЩО ОС 2	347 058	1 174 936 276
ОС 3		
311 "Разнообразяване към неземеделски дейности"	403	81 888 100
312 "Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия"	967	165 133 956
313 "Насърчаване на туристическите дейности"	485	30 541 103
321 "Основни услуги за населението и икономиката в селските райони"	1 720	959 491 134
322 "Обновяване и развитие на населените места"	1 498	286 589 585
ОБЩО ОС 3	5 073	1 523 643 878
ОС4		
41 "Прилагане на стратегиите за местно развитие" и 431 "Придобиване на умения, управление на МИГ и постигане на обществена активност на съответните територии за МИГ в селските райони"	1 134	52 279 078
421 "Междутериториално и транснационално сътрудничество"	3	98 724
ОБЩО ОС 4	1 137	52 377 802
511 "Техническа помощ"	560	59 866 654
611 "Доплащания към директните плащания"	n/a	301 671 334
ОБЩО:	394 155	4 666 375 942

Източник: МЗХ, УО на ПРСР

* Включва и гаранционен фонд

** Брой оторизирани заявления за подпомагане

1.2.2. Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.

През 2014 г. приключи работата по изготвянето на Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. Програмата е одобрена от ЕК с Решение С(2015) 3480 от 26 май 2015 г.

Общият бюджет на ПРСР 2014-2020 г. е в размер на 5 706 728 хил. лева, в т.ч. принос от ЕЗФРСР - 4 628 825 хил. лева и национално съфинансиране - 1 077 903 хил. лева. В съответствие с целите на политиката на ЕС за развитие на селските райони, в Програмата са заложили три цели:

Първа цел: Повишаване на конкурентоспособността и балансирано развитие на селското и горското стопанство и преработваща промишленост;

Втора цел: Опазване на екосистемите и устойчиво управление, използване на природните ресурси в земеделието, горското стопанство и хранителната промишленост, предотвратяване на климатичните промени и приспособяване към тях;

Трета цел: Социално-икономическо развитие на селските райони, осигуряващо нови работни места, намаляване на бедността, социално включване и по-добро качество на живот.

ПРСР е структурирана около пет тематични и един хоризонтален приоритет и шестнадесет приоритетни области на политиката за развитие на селските райони:

Приоритет 1 (хоризонтален, допринася за трите цели): Стимулиране на трансфера на знания и иновациите в областта на селското и горското стопанство и селските райони;

Приоритет 2 (допринася за първа цел): Повишаване на жизнеспособността на земеделските стопанства и конкурентоспособността на всички видове селскостопанска дейност във всички региони и насърчаване на новаторските технологии в селското стопанство и устойчивото управление на горите – заделен бюджет в размер на 727 558 хил. лева публични средства (12,7% от всички средства по ПРСР);

Приоритет 3 (допринася за първа цел): Насърчаване на организацията на хранителната верига, включително преработката и предлагането на пазара на селскостопански продукти, на хуманното отношение към животните и управлението на риска в селското стопанство – заделен бюджет в размер на 533 933 хил. лева публични средства (9,4% от бюджета на ПРСР);

Приоритет 4 (допринася за втора цел): Възстановяване, опазване и укрепване на екосистемите, свързани със селското и горското стопанство, с бюджет в размер на 1 922 551 хил. лева публични средства (33,7% от средствата по ПРСР);

Приоритет 5 (допринася за втора цел): Насърчаване на ефективното използване на ресурсите и подпомагане на прехода към нисковъглеродна и устойчива на изменението на климата икономика в селското стопанство, сектора на храните и горското стопанство – заделен бюджет в размер на 842 167 хил. лева публични средства (14,8% от бюджета на ПРСР);

Приоритет 6 (допринася за 3-та цел): Насърчаване на социалното приобщаване, намаляването на бедността и икономическо развитие в селските райони – заделен бюджет в размер на 1 594 368 хил. лева публични средства (27,9% от всички средства по ПРСР);

Техническа помощ – заделен бюджет в размер на 86 251 хил. лева публични средства (1,5% от всички средства по ПРСР).

В съответствие с приоритетите, бюджетът на ПРСР е разпределен между 17 мерки и една Тематична подпрограма за развитие на малките стопанства. Предвижда се определени подмерки и мерки да стартират на по-късен етап, поради необходимост от допълнителни анализи и във връзка с приемането на някои национални стратегически документи.

Въпреки намаления бюджет на Програмата в сравнение с предходния програмен период, средствата, заделени за инвестиции в земеделски стопанства и преработвателни предприятия са

увеличени спрямо бюджета през предходния програмен период. Значително по-висок в сравнение с периода 2007-2013 г. (над пет пъти), е бюджетът за развитие на биологичното земеделие.

При разпределението на публичните средства е отделено специално внимание на животновъдството и на производството на плодове и зеленчуци. За тези сектори се предоставя предимство при извършване на ранкинг по инвестиционните мерки и се обявяват целеви приеми. По мярка „Агроекология и климат“ се предвижда специфична подкрепа за редки местни сортове култури, застрашени от изчезване. Предвидени са редица мерки и схеми за подпомагане на животновъдите. В рамките на мярка „Биологично земеделие“ ще се предоставя подкрепа по ново направление - биологично животновъдство.

Друг акцент на ПРСР 2014-2020 г. е насърчаване развитието на малките стопанства, които представляват гръбнака на българското селско стопанство. Чрез отделна тематична програма, по ПРСР ще бъде насърчавано развитието на малките фамилни стопанства, които създават заетост и произвеждат традиционни продукти. Подпрограмата дава възможност на малките стопанства да получат с 10% по-високо финансиране за необходимите им инвестиции.

До края на календарната 2015 г. е предвиден прием на заявления за подпомагане по подмерки: 2.2 „Създаване на консултантски услуги“; 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“; 4.2 „Инвестиции в преработка и маркетинг на селскостопански продукти“; 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“; 19.1 „Помощ за подготвителни дейности“.

През 2016 г. се предвижда да приключи прилагането на ПРСР 2007-2013 г. и да стартират повечето от мерките по ПРСР 2014-2020 г. Очаква се да бъдат сключени договори за подпомагане (включително поемане на ангажименти по мерките с плащане на площ) за над 977 млн. лева публични разходи и да бъдат извършени плащания за над 488 млн. лева.

Част от мерките, включени в ПРСР 2014 – 2020 г., представляват мерки от Националната приоритетна рамка за действие по Натура 2000 (НПРД) - хоризонтален документ, отразяващ новия подход на Европейската комисия по отношение финансирането на биологичното разнообразие през новия програмен период. Ефективното прилагане на тези мерки ще окаже съществен принос за изпълнение на НПРД.

Таблица IV.8. Бюджет на ПРСР 2014-2020 г. по мерки, лева публични средства

Мярка	Бюджет публични средства, лева
Мярка 1 - Трансфер на знания и действия за осведомяване	49 666 751
Мярка 2 - Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството	8 321 014
Мярка 4 - Инвестиции в материални активи	1 517 794 098
Мярка 6 - Развитие на стопанството и стопанската дейност	399 879 469
Мярка 7 - Основни услуги и обновяване на селата в селските райони	1 223 794 737
Мярка 8 - Инвестиции в развитието на горските площи и подобряване на жизнеспособността на горите	124 246 840
Мярка 9 - Учредяване на групи и организации на производителите	15 247 313

Мярка 10 - Агроекология и климат	436 821 415
Мярка 11 - Биологично земеделие	296 486 448
Мярка 12 - Плащания по „Натура-2000” и Рамковата директива за водите	273 178 393
Мярка 13 - Плащания за райони,изправени пред природни или други специфични ограничения.	539 027 623
Мярка 14 - Хуманно отношение към животните	111 205 832
Мярка 15 - Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство и опазване на горите	17 113 250
Мярка 16 - Сътрудничество	63 707 687
Мярка 17 - Управление на риска	71 817 082
Мярка 19 - ЛИДЕР	257 156 949
Мярка 20 - Техническа помощ	86 269 818
Тематична подпрограма по ПРСР 2014-2020	214 992 799
Общо ПРСР	5 706 727 515

Източник: МЗХ, УО на ПРСР

1.3. Допълнително държавно подпомагане

В допълнение към подпомагането по двата стълба на ОСП, земеделският сектор в България получава финансова подкрепа с национални средства по схеми за държавни помощи, краткосрочни и дългосрочни кредити, отпускани от ДФ „Земеделие”.

Държавното подпомагане на земеделските производители се извършва в съответствие със законодателството на ЕС и съобразно възможностите на държавния бюджет. То се насочва към структуроопределящи, чувствителни и приоритетни области в селското стопанство.

1.3.1 Държавни помощи

Основната цел на политиката за държавните помощи в областта на селското стопанство е подобряване на икономическата ефективност на земеделските стопанства и жизнения стандарт на заетите в отрасъла.

Предоставянето на държавни помощи в земеделието е насочено към разрешаване на специфични проблеми на земеделските производители, чрез прилагане както на мерки с компенсаторен и превантивен характер, така и на мерки за насърчаване конкурентоспособността на отрасъла и стабилизиране доходите на фермерите.

През 2014 г. са прилагани разработени през предходни години схеми на държавни помощи в секторите „Растениевъдство” и „Животновъдство”, както и две схеми на държавна помощ под формата на данъчно облекчение за двата сектора, едната от които с инвестиционен характер.

През годината са разработени и 9 броя нови технически помощи за насърчаване участието на земеделските производители в национални и международни изложения на селскостопански животни, коне и кучета, както и за промотиране на плодове и зеленчуци.

Прилаганите през 2014 г. схеми на държавни помощи могат да се обобщят в следните направления:

- *Инвестиционни помощи*

- Държавна помощ за инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване на земеделски производители, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход. Прилаганата инвестиционна помощ има за цел обновяване на материално-техническата база в земеделието и затваряне на производствения цикъл;
- Държавна помощ за инвестиции в земеделски стопанства чрез преотстъпване на корпоративен данък. Данъчното облекчение, в размер до 60% от корпоративния данък, има за цел да насърчи инвестициите в нови сгради и нова земеделска техника при производството на непреработена растителна и животинска продукция.

- *Компенсаторни помощи*

- Държавна помощ за компенсиране на загуби на земеделски производители за напълно пропаднали площи в следствие на природни бедствия или неблагоприятни климатични условия;
- Държавни помощи за превенция на болести по растения и животни;
- Държавна помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция.

Компенсаторните помощи са особено важни за земеделските производители, тъй като земеделието е силно зависимо и уязвимо от природните условия, нашествието на вредители, болести по растения и животни. Този тип помощи предоставят възможност стопаните да бъдат максимално защитени от непредвидими неблагоприятни обстоятелства.

- *Помощи, стимулиращи използването на качествен посевен материал в растениевъдството и поддържане на високо ниво на развъдната дейност в животновъдството*

- Държавна помощ за насърчаване производството и използването на висококачествени семена;
- Държавна помощ за водене на родословна книга и определяне на продуктивните качества на животните.

С прилагането на помощите от този вид се цели увеличаване на производството и използването на сертифицирани (качествени) семена за зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук и зеленчукови култури, както и подпомагане на селекционните дейности в животновъдния сектор, което от своя страна е насочено към увеличаване не само в броя на фермите и животните под селекционен контрол, както и промяна в продуктивните показатели, характеризиращи вида и породата.

- Помощи, насочени към хуманно отношение към животните, допринасящо за повишаване на качеството на храните и суровините от животински произход
 - Държавна помощ за реализиране на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към свинете;
 - Държавна помощ за реализиране на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към птиците.
- Помощи, насърчаващи участието на земеделските стопани в национални и международни изложения

Подпомагането от този вид съдейства както за промотиране на българската селскостопанска продукция на външните пазари, така и за популяризирането на рентабилните сортове растения, породи животни, иновационни и ефективни технологии и практики сред българските земеделски производители.

- Помощи, насочени към облекчаване на разходите за акцизи на земеделските стопани

През 2014 г. е прилагана държавна помощ „Намалена акцизна ставка върху газьола, използван при първично селскостопанско производство чрез използване на система от ваучери за гориво”.

- Минимални помощи (*de minimis*)

Правилото *de minimis* се прилага по отношение на помощи, които поради малкия си размер не застрашават конкуренцията на пазара на ЕС и могат да се предоставят от държавите – членки без необходимост от одобрение от Европейската комисия. Съгласно Регламент (ЕС) № 1408/2013 г., максималният размер на помощите *de minimis* в сектора на производството на селскостопански продукти е 15 000 евро на стопанство за период от три последователни данъчни години. Този тип помощи обикновено целят бърз ефект при наличие на съществени икономически затруднения за селскостопанските производители от съответния сектор. През 2014 г. са предоставени минимални помощи за: животни; пчелни семейства; овце-майки; коне под селекционен контрол; ориз; памук; плодове, зеленчуци, картофи.

В рамките на 2014 г. по схеми на държавни помощи, администрирани чрез ДФЗ, са предоставени общо близо 98,5 млн. лева (в т.ч. 26,1 млн. лева минимални помощи), разпределени в следните направления:

- в сектор Животновъдство – над 84,2 млн. лева;
- в сектор Растениевъдство – над 14,2 млн. лева.

По данни на Националната агенция по приходите, размерът на декларираното преотстъпване на корпоративен данък за 2014 г. по държавната помощ за инвестиции в земеделските стопанства чрез преотстъпване на корпоративен данък е 50,4 млн. лева. По тази помощ, администрирана от НАП, през годината са се възползвали 2 338 земеделски производители.

По отношение на държавната помощ за намалена акцизна ставка върху газьола, използван при първично селскостопанско производство, в периода януари - февруари 2014 г. са подадени 18 234 първоначални декларации, като заявеното прогнозно количество гориво е 269 609 059,95 литра газьол. За първия етап на помощта, на база на данните от подадените декларации, е установена отстъпка от акциза в размер на 0,31 лв. за литър газьол. От 16 май до 20 юни 2014 г. на бенефициентите са предоставени полагащите им се ваучери за първия етап – за 60% от

заявеното прогнозно количество. Тъй като не всички имащи право земеделски стопани са се явили да получат полагащите им се ваучери, сумата на реално раздадените ваучери възлиза на 47 110 736 лева. (раздадени са общо 45 067 броя ваучери на 13 462 броя земеделски стопани). По оперативна информация от Агенция „Митници“, номиналната стойност на изразходените до 31.12.2014 г. ваучери за покупка на газьол е около 43 млн. лева. По предварителни данни, броят на подадените окончателни декларации е 9 741, като с окончателните декларации са заявени около 230 млн. литра реално употребен през 2014 г. газьол. Предвид значителния брой на стопаните, неподали окончателни декларации, е възможно откриването на допълнителен период за прием на окончателни декларации.

Таблица IV.9. Държавни помощи в земеделието през 2013 и 2014 г., предоставени чрез ДФЗ и чрез данъчни облекчения

Схема на държавна помощ	2013		2014	
	Общ размер млн. лева	Брой бенефициенти	Общ размер млн. лева	Брой бенефициенти
Помощ за компенсиране на загуби, понесени от земеделските производители за напълно пропаднали площи, вследствие на природни бедствия или неблагоприятни климатични условия	15,446	1 360	4,301	332
Помощ за насърчаване производството и използването на висококачествени семена	1,000	555	1,000	543
Помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция	0,594	136	0,510	145
Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по "Национална програма от мерки за контрол на почвени неприятели по картофите от семейство телени червеи	0,499	102	0,505	185
Помощ за участие на международни изложения - Ситеви в гр. Монпелие, Франция и Осми международен конгрес в гр. Доха, Катар	0,044	5	–	–
Помощ за участие в изложения за промотиране на плодове	0,014	7	–	–
Помощ за участие в изложения за промотиране на плодове и зеленчуци	–	–	0,025	8
Помощ за участие в изложения за промотиране на зеленчуци	0,067	5	0,074	6
Държавна помощ за компенсиране разходите на земеделските производители, свързани с изпълнение на мерки по Национална програма за контрол на вредители по трайните насаждения през зимния период	0,327	401	0,798	740
Държавна помощ за участие в Специализирана изложба по млечно говедовъдство гр. Сливен	0,026	19	–	–
Държавна помощ за участие в Национално изложение по млечно говедовъдство - Черношарена порода в гр. Сливен	–	–	0,035	18
Държавна помощ за участие в киноложки изложби	0,013	5	0,015	7
Държавна помощ за участие в изложение (гр. Москва, Руска федерация, за Българско овчарско куче)	–	–	0,011	7
Държавна помощ за участие в Национално говедовъдно изложение гр. Сливен	0,033	31	0,041	20

Държавна помощ за компенсиране на разходите на земеделските стопани, свързани с изпълнение на мерки по Държавната профилактична програма и Програмите за надзор и ликвидиране на болести по животните	10,698	31 649	9,744	32 784
Помощ за водене на родословна книга и за определяне продуктивността и генетичните качества на животните	3,151	2 246	3,580	2 701
Помощ за участие в изложения и панаири - Национално изложение по животновъдство, гр. Сливен; Регионално изложение по биволовство, гр. Разград; Национален събор за определяне на местните български породи, гр. Калофер	0,144	149	–	–
Помощ за участие в изложения по овцевъдство - Регионално изложение по овцевъдство гр. Костинброд; Общинско изложение по овцевъдство гр. Елин Пелин; Общинско изложение по овцевъдство гр. Годеч; Общинско изложение по овцевъдство гр. Брезник	0,024	25	–	–
Помощ за участие в изложение по овцевъдство - Специализирано регионално есенно изложение на Бели и Вакли Маришки овце в с. Избегли, общ. Асеновград, обл. Пловдив	0,008	21	–	–
Помощ за участие в изложения на коне	0,037	26	0,044	20
Помощ за участие в изложение по овцевъдство - Национален събор на овцевъдите в България	0,051	7	–	–
Помощ за участие в изложение по овцевъдство - Национален събор на овцевъдите в България в гр. Лясковец	–	–	0,051	9
Помощ за участие в изложения по биволовство	–	–	0,015	12
Помощ за участие в изложения по овцевъдство за породата Ил дьо Франс гр. Русе и гр. Стара Загора	0,018	9	–	–
Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по "Национална програма от мерки за контрол на Доматен миниращ молец - Tuta absoluta Meyrick (Lepidoptera)	1,763	121	1,783	185
Помощ за водене на родословна книга и за определяне продуктивността и генетичните качества на българско овчарско куче и каракачанско куче (генна решетка)	0,003	14	–	–
Помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на пчелни кошери с пчелни семейства	0,001	2	–	–
Помощ за реализиране на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към свинете	23,548	117	24,958	93
Помощ за реализиране на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към птиците	21,877	283	24,838	281
Държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски производители, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход"	0,068	9	0,014	2
Минимални помощи (de minimis)	3,220	4 271	26,120	27 449

Общо държавни помощи, предоставяни чрез ДФЗ (вкл. de minimis)*	82,674		98,461	
Помощ за инвестиции в земеделски стопанства чрез преотстъпване на корпоративен данък	63,261	2 638	50,395	2 338
Намалена акцизна ставка върху газьола, използван при първично селскостопанско производство чрез използване на система от ваучери за гориво**	—	—	43,110	13 462
Общо държавни помощи, вкл. и чрез данъчни облекчения	145,935		191,966	

Източник: ДФ „Земеделие“, Национална агенция по приходите, Агенция „Митници“

* Част от земеделските производители, подпомогнати с помощи от типа de minimis, са получили подпомагане и по други схеми на държавни помощи.

** В колона „Брой бенефициенти“ за 2014 г. е посочен броят земеделски стопани, получили ваучери през 2014 г.

Във връзка с влезлите в сила от 1 юли 2014 г. нови правила на ЕС за държавните помощи, както и необходимостта от предприемане на мерки относно подпомагането на сектор земеделие през новия програмен период 2014 - 2020 г., през 2014 г. са изготвени проекти на нови или изменения на съществуващи държавни помощи, чийто срок на приложение изтича на 31.12.2014 г. (поради изтичане на срока на прилагане на законодателството на ЕС в областта на държавните помощи за периода 2007 – 2013 г.).

Проектите на новите схеми на държавни помощи са разработени в съответствие с новото европейско законодателство, като основна част от тях са нотифицирани и одобрени от Европейската комисия с оглед на въвеждането им през 2015 г.

Данни за периода януари - септември 2015 г.

Заделеният ресурс за държавни помощи в селското стопанство през 2015 г. е в размер на близо 116 млн. лева по схеми на държавни помощи и помощи de minimis, прилагани от ДФЗ. Към 30.09.2015 г. са усвоени над 95 млн. лева или близо 82% от ресурса.

През 2015 г. са въведени в действие следните 13 схеми на държавни помощи за периода 2015 – 2020 г., одобрени от ЕК:

- Държавна помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция;
- Държавна помощ за компенсиране на материални щети по загинали селскостопански животни и унищожени пчелни кошери в резултат на природни бедствия;
- Държавна помощ за участие на земеделски стопани в Схема за качество за производство на семена и посадъчен материал;
- Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по Националната програма от мерки за контрол на Доматен миниращ молец - *Tuta absoluta* Meyrick (Lepidoptera);
- Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по Националната програма от мерки за контрол на почвени неприятели по картофите от сем. Телени червеи (Elateridae);
- Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по Националната програма за контрол на вредителите в трайните насаждения през зимния период;

- Държавна помощ за създаване и поддържане на родословна книга и за определяне продуктивността и генетичните качества на животните;
- Държавна помощ за инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни;
- Помощ за инвестиции в земеделски стопанства чрез преотстъпване на корпоративен данък, администрирана от НАП;
- Държавна помощ за участие в изложения;
- Помощ за участие в киноложки изложби;
- Държавна помощ за компенсиране разходите на земеделски стопани, свързани с изпълнение на мерките по Държавната профилактична програма и Програмите за надзор и ликвидиране на болести по животните;
- Държавна помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури, причинени от неблагоприятни климатични събития, които могат да бъдат приравнени на природни бедствия.

Две схеми на държавни помощи за хуманно отношение, съответно към птиците и към свинете, продължават да се прилагат през 2015 г. без необходимост от пренотификация, тъй като техният срок на прилагане е до 2017 г.

Продължава и прилагането на помощи от типа de minimis, като допълнителен инструмент за подкрепа на земеделските стопани, съобразно позволените прагове по Регламент (ЕС) 1408/2013.

През периода януари - септември 2015 г. е разпределен ресурс от над 32 млн. лева. по схеми de minimis, както следва:

- Помощ de minimis за унищожени животни - Смолян, Кърджали, Пловдив, Пазарджик, Сливен;
- Помощи de minimis за едри преживни животни;
- Помощи de minimis за дребни преживни животни;
- Помощи de minimis за подкрепа на пчеларите за справяне с последствията от нестабилните климатични условия през 2014 г. и началото на 2015 г.;
- Помощи de minimis за коне под селекционен контрол.

По данни на НАП, размерът на декларирания за преотстъпване през 2015 г. данък за данъчната 2014 г. по схемата на държавна помощ за инвестиции в земеделски стопанства чрез преотстъпване на корпоративен данък, е над 44 млн. лева, като от данъчното облекчение са се възползвали 2013 броя земеделски стопани, малки и средни предприятия.

1.3.2. Краткосрочно кредитиране

През 2014 г. ДФ „Земеделие“ е предоставил общо малко над 3 млн. лева под формата на краткосрочни кредити на земеделските стопани, при 4,3 млн. лева през 2013 г. Средствата са предоставени изцяло по целеви кредит за закупуване на семена и минерални торове за пшеница - реколта 2015 г.

През годината са разсрочени кредити за животновъди, птицевъди и свиневъди, получени през периода 2008 – 2012 г., както и кредити за отглеждане на картофи, реколта 2011 г.

През 2015 г. е утвърден ресурс от 10 млн. лв. за предоставяне на целеви кредит за закупуване на семена и минерални торове за пшеница - реколта 2016 г. Кредитът се олихвява с годишен лихвен процент от 4.5 %. Лихвата по договора не може да бъде по-малка от референтния лихвен процент за България, определен от Европейската Комисия, приложим към датата на сключване на договора за кредит.

1.3.3. Инвестиционни схеми за подпомагане на ДФЗ

През 2014 г. националното подпомагане за насърчаване инвестициите в земеделието и селските райони се осъществява чрез прилагането на схеми за кредитиране и за държавни помощи, както следва:

- Схема за рефинансиране със средства на ДФ „Земеделие“ за предоставяне на кредити на лица с одобрени проекти и сключени договори за отпускане на финансова помощ по мерки от Програма за развитие на селските райони за периода 2007 – 2013 г., подкрепена от Европейския фонд за развитие на селските райони;
- Схема за кредитиране със средства на ДФ „Земеделие“ на лица с одобрени проекти по „Национална програма по пчеларство за тригодишния период 2014 – 2016 година“;
- Кредитна схема на ДФ „Земеделие“ за инвестиции в селското стопанство;
- Схема за кредитиране и държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски производители, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход“.

Схема за рефинансиране със средства на ДФ „Земеделие“ за предоставяне на кредити на лица с одобрени проекти и сключени договори за отпускане на финансова помощ по мерки от ПРСР 2007 – 2013 г.

С цел осигуряване на финансов ресурс за реализация на проектите по мерките от ПРСР, за трета поредна година е прилагана Схема за рефинансиране със средства на ДФ „Земеделие“ на търговските банки за кредити по проекти по мерки 121, 122, 123, 223, 226, 311, 312 и 322 от ПРСР. В условията на затруднен достъп до банково кредитиране, схемата дава възможност на широк кръг от кандидати да се възползват и да реализират одобрените си проекти, което допринася за повишаване усвояемостта на средствата по ПРСР. По условията на схемата за рефинансиране участват 22 търговски банки, с които са сключени договори.

Кредитирането по схемата се осъществява при изгодни и достъпни условия. Размерът на годишния лихвен процент е до 7,0% и е фиксиран за целия срок на кредита. Срокът за погасяване на кредитите е до 60 месеца, включително срока за усвояване и гратисния период.

През 2014 г. са направени изменения и допълнения в Схемата за рефинансиране на одобрени проекти по ПРСР, съгласно които в обхвата е добавена Мярка 41 „Прилагане на стратегии за местно развитие“. Лимитът за рефинансиране на един кредит за реализация на проекти по ПРСР е увеличен до 1 млн. лева, като за мярка 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти“, по която инвестиционните разходи са най-големи, няма ограничение на максималния размер на кредитите. Срокът за прилагане на схемата е удължен до 30 април 2015 г., като в тази връзка са подписани анекси към договорите с търговските банки.

През 2014 г. е ангажиран финансов ресурс за рефинансиране на 153 броя кредити на обща стойност 37 160 854 лева. Чрез тези кредити ще се реализират инвестиции на обща стойност над 72 млн. лева. За отчетния период са предоставени средства в размер на 32 291 666 лева, с които са рефинансирани цялостно или частично 150 банкови кредита, включително и такива, одобрени през 2013 г.

Таблица IV.10. Разпределение на средствата на ДФЗ за рефинансиране на кредити по мерки от ПРСР през 2014 г.

Мярка от ПРСР	Ангажиран ресурс		Рефинансирана сума			
	Брой кредити	Ангажирана сума (лева)	Брой кредити	Отн. дял (%)	Рефинансирана сума за кредит (лева)	Отн. дял (%)
121 „Модернизиране на земеделските стопанства“	95	26 677 129,81	95	63,3%	24 239 061,04	75,1%
123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти“	7	3 167 954,88	9	6,0%	3 697 954,88	11,5%
311 „Разнообразяване към неземеделски дейности“	4	693 114,00	5	3,3%	494 674,00	1,5%
312 „Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия“	8	2 577 781,88	7	4,7%	873 000,00	2,7%
41 „Прилагане на стратегии за местно развитие“	39	4 044 873,54	34	22,7%	2 986 976,14	9,3%
Общо:	153	37 160 854,17	150	100,0%	32 291 666,06	100,0%

Източник: информационна система „Кредитен регистър“

Схема за кредитиране със средства на ДФ „Земеделие“ на лица с одобрени проекти по „Национална програма по пчеларство за тригодишния период 2014 – 2016 година“ (НПП)

Чрез тази схема за кредитиране, прилагана за трета поредна година, е дадена възможност на по-голям брой земеделски производители да осигурят необходимия им финансов ресурс за реализация на одобрени проекти по мерки Б и Г от НПП – за разходите за закупуване на препарати за борба срещу вароатозата, за закупуване на кошери, пчелни семейства и пчелни майки. От началото на 2014 г. по схемата се прилага намален лихвен процент в размер на 5% годишна лихва.

През 2014 г. по схемата са финансирани 98 кредита, по които са предоставени общо 418 960 лева. Напълно погасени са 95 броя кредити, а за останалите 3 са договорени погасителни планове за издължаването им.

Кредитна схема на ДФ „Земеделие“ за инвестиции в селското стопанство

Кредитната схема на ДФ „Земеделие“ за инвестиции в селското стопанство е с три основни направления - „Растениевъдство“, „Животновъдство“ и „Техническо обезпечаване“. Схемата цели стимулиране на инвестиционния процес, повишаване на конкурентоспособността и качеството на произведената селскостопанска продукция посредством облекчаване на достъпа до кредитен ресурс.

Дейностите и обектите, предвидени за финансово подпомагане са:

- създаване, възстановяване и отглеждане на трайни насаждения и инвестиции в оранжерийното производство;
- създаване и оборудване на животновъдни ферми и закупуване на чистопородни, хибридни и стокови животни;

- закупуване на техника, оборудване и инвентар, използвани в селското стопанство.

Кредитите по схемата са със срок на погасяване от 12 месеца до 114 месеца в зависимост от вида на инвестицията, което включва и гратисни периоди по отношение издължаване на главницата.

Инвестиционните проекти се финансират при годишен лихвен процент равен на референтния лихвен процент, приложим към датата на сключване на договора за кредит, но не по-нисък от определения от УС на ДФ „Земеделие“ за 2014 г. – 5% при пряко кредитиране и до 7% при рефинансиране чрез търговски банки. За финансираните пряко от ДФ „Земеделие“ кредити таксата за обработка и управление е 0,5%.

Предоставените кредитни средства по схемата за 2014 г. са в размер на 754 340 лева, с които са финансирани два нови инвестиционни проекта и един транш, както следва:

- 731 000 лева – рефинансиране чрез търговска банка за закупуване и реконструкция на оранжерия по Направление „Растениевъдство“;
- 3 340 лева – пряко отпуснат от ДФ „Земеделие“ транш по кредит за създаване на насаждение от череши по Направление „Растениевъдство“;
- 20 000 лева – пряко кредитиране от ДФ „Земеделие“ за закупуване на селскостопанска техника по Направление „Техническо обезпечаване“.

Капиталови субсидии и субсидии за лихви по съществуващи държавни помощи

Капиталовите и лихвените субсидии са държавни помощи, които България имаше право да договаря в тригодишен период след присъединяването си към Европейския съюз, като съществуващи държавни помощи, прилагани преди присъединяването.

През 2014 г. са изплатени последните траншове по поети ангажименти от предходни години - субсидии за покриване на разходите за лихви през целия период на кредита по Регионалната програма, подпомагаща развитието на земеделието и селските райони в Странджа-Сакар в размер на 32 151 лева.

Схема за кредитиране и държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски производители, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход“

Тази схема е прилагана за трета поредна година през 2014 г. Тя дава възможност за възстановяване на 50% от извършените разходи за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за осъществяване на директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход. В обхвата на схемата се включва закупуването на млекомати, построяването или приспособяване на съществуваща сграда/помещение за нуждите на обект за търговия на дребно, закупуването на хладилници, хладилни витрини и друго специфично търговско оборудване. За осигуряване финансирането на тези проекти, кандидатите имат възможност да ползват и кредитиране със средства на ДФ „Земеделие“.

През 2014 г. ДФ „Земеделие“ е одобрил 6 проекта по схемата с инвестиционна стойност 96 898,74 лева и размер на държавна помощ 45 416,34 лева. През годината са реализирани инвестициите по 2 проекта, в т.ч. със сключени договори от предходната година, за които са изплатени 14 978,70 лева държавна помощ – изцяло за закупуване на млекомати.

Данни за 2015 г.

За 2015 г. се очаква ДФЗ да предостави инвестиционни кредити в размер до 23 млн. лева. Държавните помощи, които ще бъдат предоставени до края на годината са във връзка с прилаганата схема за държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни”, като общо очакваният им размер ще бъде до 100 000 лева.

Разходването на средствата за предоставяне на кредити и субсидии ще бъде осъществявано в следните направления:

- **Кредитна схема за инвестиции в селското стопанство**

Очакванията са до края на годината по схемата да бъдат предоставени инвестиционни кредити до 1 млн. лева.

- **Процедура за рефинансиране чрез търговски банки на проекти по ПРСР**

Към 28.09.2015 г. са финансирани нови 85 броя кредити на стойност 21 538 300 лева. До края на годината не се очаква да бъдат предоставяни други средства по тази схема.

- **Схема за кредитиране със средства на ДФ „Земеделие” на лица с одобрени проекти по Националната програма по пчеларство**

Към 28.09.2015 г. са финансирани 119 кредита на стойност 551 694 лева. До края на 2015 г. не се очаква да бъдат предоставяни други средства по тази схема.

- **Схема за кредитиране и държавна помощ “Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски производители, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни”.**

От средата на май 2015 г. стартира прилагането на нова схема за държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни”. Схемата е актуализирана версия на действащата до края на 2014 г. аналогична схема за държавна помощ, като дава възможност за възстановяване на 50% от извършените разходи за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за осъществяване на директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход. Към нея отново е утвърдена и схема за кредитиране, която може да се ползва при необходимост от земеделските стопани, които срещат трудности да осигурят финансирането на инвестиционните си намерения по друг начин.

В обхвата на схемата са добавени някои нови активи – мобилна хладилна витрина и съдове за транспорт на мляко или месо. Максималните допустими разходи по видове инвестиции са увеличени спрямо схемата, прилагана до края на 2014 г.

Очакванията са до края на 2015 г. по новата схема и по поети ангажименти по предходната да бъдат предоставени държавни помощи в размер до 100 хил. лева.

Към 28.09.2015 г. са финансирани 6 проекта, в т.ч. и по поети ангажименти от предходната година. Размерът на изплатената държавна помощ е 46 208 лева. Поет е ангажимент за подпомагане на още един проект с размер на държавната помощ от 8 019 лева.

V. Дейности, свързани със земеделското производство

1. Контрол на земеделска и горска техника

1.1. Състояние на механизацията на земеделието и структура на машинно-тракторния парк

Техническото и технологично обновяване е един от основните фактори за повишаване на ефективността и конкурентоспособността на земеделското производство.

Данните за броя и възрастта на регистрираните машини за последните пет години сочат, че през 2014 г. е налице забавяне на темпа на обновяване на машинно-тракторния парк. Намалява делът на нови колесни трактори, зърнокомбайни и други видове машини. През 2014 г. делът на колесните трактори на възраст до 2 години се свива до 3,1% от всички колесни трактори, при 5,8% през 2010 г. Делът на зърнокомбайните на възраст до 2 години намалява от около 8% през периода 2010 г. на 3,2% през 2014 г. Делът на зърнокомбайните на възраст от 7 до 8 години нараства от 2,9% през 2010 г. до 5,4% през 2014 г., а този на прикачните, навесни и стационарни машини в същата възрастова категория – от 3,1% през 2010 г. до 7,7% през 2014 г.

Таблица V.1. Брой на регистрираните машини по групи и разпределение според възрастовата им структура по години за периода 2010 - 2014 г.

Вид	Година	Общо брой	Възраст											
			до 2 години		3 - 4 години		5 - 6 години		7 - 8 години		9 - 10 години		над 10 години	
			брой	%	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%
Колесни трактори	2010	55 925	3 239	5,8%	2 514	4,5%	1 929	3,4%	1 438	2,6%	1 152	2,1%	45 653	81,6%
	2011	59 452	3 251	5,5%	3 168	5,3%	2 118	3,6%	1 582	2,7%	1 113	1,9%	48 220	81,1%
	2012	63 123	2 214	3,5%	2 090	3,3%	3 807	6,0%	2 374	3,8%	2 097	3,3%	50 541	80,1%
	2013	66 561	2 285	3,4%	2 631	4,0%	3 370	5,1%	2 882	4,3%	2 387	3,6%	53 006	79,6%
	2014	70 327	2 163	3,1%	3 271	4,7%	2 296	3,3%	3 938	5,6%	2 553	3,6%	56 106	79,8%
Верижни трактори	2010	2 470	32	1,3%	35	1,4%	21	0,9%	11	0,4%	11	0,4%	2 360	95,5%
	2011	2 443	37	1,5%	46	1,9%	22	0,9%	11	0,5%	10	0,4%	2 317	94,8%
	2012	2 511	21	0,8%	29	1,2%	59	2,3%	29	1,2%	15	0,6%	2 358	93,9%
	2013	2 572	19	0,7%	29	1,1%	44	1,7%	49	1,9%	24	0,9%	2 407	93,6%
	2014	2 625	14	0,5%	38	1,4%	36	1,4%	66	2,5%	30	1,1%	2 441	93,0%
Тракторни ремаркета	2010	25 127	787	3,1%	263	1,0%	153	0,6%	110	0,4%	135	0,5%	23 679	94,2%
	2011	26 252	893	3,4%	531	2,0%	194	0,7%	89	0,3%	96	0,4%	24 449	93,1%
	2012	27 650	881	3,2%	550	2,0%	582	2,1%	204	0,7%	133	0,5%	25 300	91,5%
	2013	29 060	957	3,3%	742	2,6%	731	2,5%	318	1,1%	196	0,7%	26 116	89,9%
	2014	30 632	987	3,2%	1 106	3,6%	593	1,9%	613	2,0%	238	0,8%	27 095	88,5%
Прикачни, навесни и стационарни машини	2010	106 749	10 155	9,5%	5 153	4,8%	5 039	4,7%	3 348	3,1%	2 752	2,6%	80 302	75,2%
	2011	108 434	8 675	8,0%	7 653	7,1%	5 207	4,8%	3 479	3,2%	2 553	2,4%	80 867	74,6%
	2012	118 770	6 415	5,4%	8 194	6,9%	9 689	8,2%	6 510	5,5%	5 056	4,3%	82 906	69,8%
	2013	124 710	6 760	5,4%	8 497	6,8%	11 181	9,0%	6 655	5,3%	6 163	4,9%	85 454	68,5%
	2014	133 343	7 106	5,3%	10 094	7,6%	9 285	7,0%	10 270	7,7%	6 885	5,2%	89 703	67,3%
Зърнокомбайни	2010	9 821	798	8,1%	239	2,4%	375	3,8%	285	2,9%	333	3,4%	7 791	79,3%
	2011	10 158	728	7,2%	500	4,9%	336	3,3%	233	2,3%	319	3,1%	8 042	79,2%
	2012	10 399	460	4,4%	554	5,3%	545	5,2%	349	3,4%	401	3,9%	8 090	77,8%
	2013	10 719	439	4,1%	479	4,5%	821	7,7%	299	2,8%	434	4,0%	8 247	76,9%
	2014	11 077	357	3,2%	641	5,8%	612	5,5%	595	5,4%	402	3,6%	8 470	76,5%

Силажкомбайни и други прибиращи самоходни машини	2010	1 827	20	1,1%	13	0,7%	9	0,5%	13	0,7%	17	0,9%	1 755	96,1%
	2011	1 836	22	1,2%	16	0,9%	13	0,7%	5	0,3%	11	0,6%	1 769	96,4%
	2012	1 856	20	1,1%	14	0,8%	22	1,2%	15	0,8%	11	0,6%	1 774	95,6%
	2013	1 908	26	1,4%	22	1,2%	23	1,2%	18	0,9%	10	0,5%	1 809	94,8%
	2014	1 970	23	1,2%	30	1,5%	23	1,2%	19	1,0%	19	1,0%	1 856	94,2%

Източник: КТИ

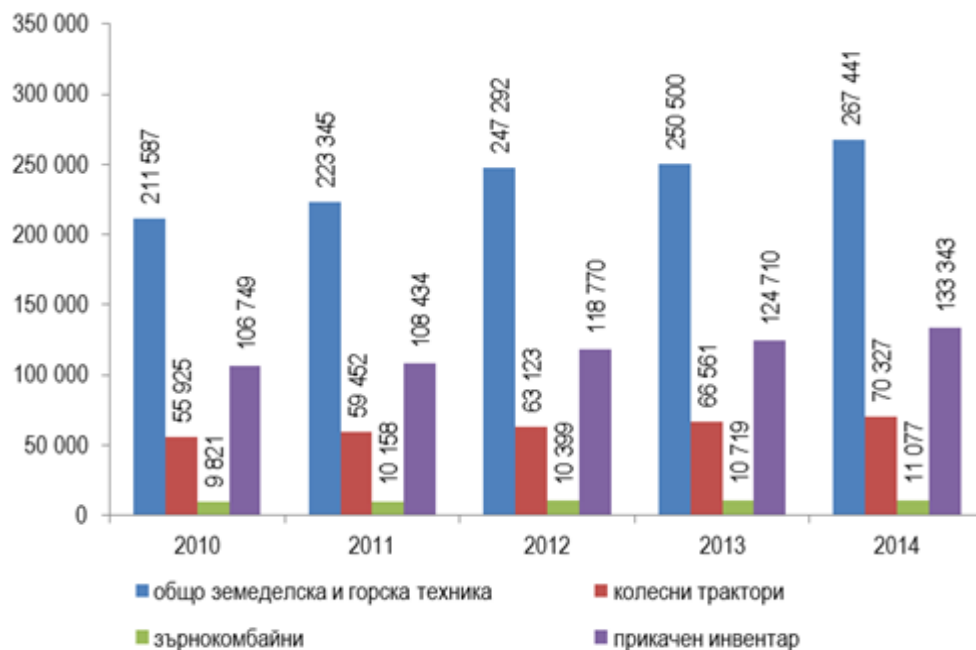
1.2. Регистрация на земеделска и горска техника

Контролно-техническата инспекция е национален орган по регистрация на земеделска и горска техника и машини за земни работи. Това дава възможност да се следи техническото състояние на всяка конкретна машина, да се контролира нейната безопасност при работа и транспорт, да се поддържа база данни с всички машини на територията на България, да се следи динамиката на обновление на машинно-тракторния парк и енергоосигуреността на селското стопанство.

Регистрацията на техниката и издаваните регистрационни свидетелства служат също при гарантиране на банкови кредити, осигуряване на кредитни линии за нова техника чрез ДФ „Земеделие“ и закупуване на машини на лизинг.

През 2014 г. общият брой на регистрираната земеделска и горска техника достига 267 441 – с 6,8% повече спрямо края на 2013 г. Броят на регистрираните колесни трактори нараства с 5,7% до 70 327, а този на зърнокомбайните – с 3,3% до 11 077. Подобна е тенденцията и при прикачните, навесните и стационарните машини. Като цяло, продължава наблюдаваната през последните години тенденция на увеличение на регистрираните машини.

Фигура V.1. Брой регистрирана земеделска и горска техника за периода 2010 – 2014 г.

Източник: КТИ

1.3. Контрол по техническото състояние и безопасността на техниката

Техническото състояние на техниката е важно не само за работоспособността и изправността на техниката, но и за нейната безопасност. Контролът върху техническото състояние на машините и безопасността играе важна роля както за ограничаване на пътно-транспортните произшествия и злополуки със земеделска и горска техника, така и за опазване на околната среда от замърсяване и предотвратяване на загуби и унищожение на земеделска продукция.

През 2014 г. са проверени 21 831 машини и техните водачи. Издадени са общо 42 заповеди за налагане на принудителна административна мярка „Спиране от работа“ на технически неизправни и небезопасни машини и непреминали ГТП. Съставени са 354 акта за установяване на административни нарушения по ЗРКЗГТ и 33 броя констативни протоколи.

На основата на споразумения и установени взаимодействия са извършени съвместни проверки с Инспекцията по труда, регионалните звена на “Пожарна и аварийна безопасност”, с органите на МВР и други организации.

КТИ има за цел осигуряването на безопасността на земеделската и горска техника преди пускането ѝ на пазара, чрез изпитване, одобряване на типа и сертифициране. Дейността на КТИ в тази област е насочена към въвеждане и прилагане на европейските изисквания за осигуряване на безопасна и опазваща околната среда земеделска техника. Това допринася за намаляване на трудовите злополуки и смъртните случаи в земеделския отрасъл.

Чрез издадените сертификати и протоколи от изпитване се дава възможност на фирмите производители на земеделска техника да съставят коректни технически досиета, на базата на които да издават декларации за съответствие и по този начин да изнасят продуктите си безпрепятствено в ЕС, спазвайки нормите на европейското законодателство.

За целите на изпитването и сертифицирането се поддържат необходимите акредитации от Изпълнителна агенция Българска служба за акредитация, съгласно изискванията на международни стандарти и европейското законодателство.

Заложените планови стойности за изпитване и сертифициране на земеделска техника през 2014 г. са преизпълнени.

Таблица V.2. Изпитване и сертифициране на земеделска техника, броя

Показател за изпълнение	2013		2014	
	План	Изпълнение	План	Изпълнение
Протоколи от изпитване и проверка	860	1 295	820	1 191
Протоколи за техническа идентификация	860	1 295	820	1 191
Удостоверения за съответствие	860	1 295	820	1 191
Сертификати за съответствие	16	17	14	12

Източник: КТИ

Извършваните услуги допринасят за ограничаване на пусната на пазара и в употреба земеделска и горска техника, опасна за здравето на потребителите и замърсяваща околната среда, улесняване на вноса и износа ѝ, както и намаляване разходите на производителите чрез въвеждане на изискванията, действащи в ЕС, за производство на висококачествени и конкурентоспособни продукти и условия за изграждане на конкурентна икономика.

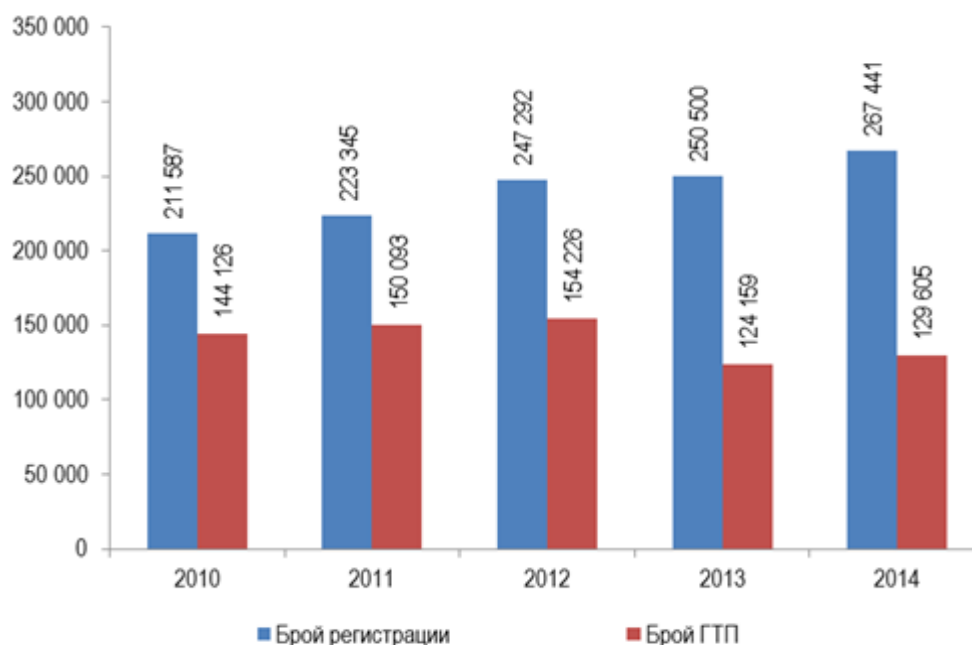
1.4. Технически прегледи на техниката

Основен фактор, който осигурява безопасността на земеделската и горската техника при работа и транспорт, е провеждането на техническите прегледи на машините.

С извършената през 2012 г. промяна на подзаконовата нормативна уредба е облекчен режимът на провеждане на технически прегледи, като на сезонен (ежегоден) технически преглед подлежи само сменяемото прикачно оборудване, докато останалият инвентар подлежи на задължителен технически преглед само при първоначална регистрация и при промяна на регистрацията. Поради тази причина общият брой на извършените ГТП през 2014 г. е намалял в сравнение с годините преди изменението на наредбата, но е по-голям от този през 2013 г.

През 2014 г. са извършени 129 605 технически прегледа на земеделска, горска техника и машини за земни работи от регионалните служби на КТИ, от които 46 700 на колесни трактори и 7 821 - на зърнокомбайни.

Фигура V.2. Брой на регистрираната земеделска и горска техника и извършените ГТП

Източник: КТИ

1.5. Правоспособност за работа с техника и издаване на свидетелства

Основен фактор, който обуславя безопасната работа със земеделска и горска техника е правоспособността за работа. Знанията, уменията и професионалните качества на механизаторите гарантират не само качествено изпълнение на селскостопанските операции, но и значително снижение на риска от пътно-транспортни произшествия и злополуки със земеделска и горска техника.

През 2014 г. са издадени 6 026 свидетелства за правоспособност за работа със земеделска и горска техника.

2. Хидромелиорации

Държавната политика в областта на хидромелиорациите е насочена към подпомагане на поливното земеделие, опазване на хидромелиоративните обекти - публична държавна собственост, предпазване от заливане на териториите извън населените места, инвестиции в

областта на хидромелиорациите и подпомагане процесите на създаване и функциониране на сдруженията за напояване.

2.1. Контрол по дейностите, свързани с експлоатацията на хидромелиоративния фонд и с услугата „водоподаване за напояване”

Съгласно направеното през 1999 г. и утвърдено с Решение на Министерски съвет № 512/19.07.2000 г. последно преброяване, държавният хидромелиоративен фонд на територията на България обхваща поливни площи в размер на 818 062 ха, от които годните за напояване възлизат на 541 779 ха. През последното десетилетие обаче процентът на използваемост на съществуващите напоятелни системи е много нисък, като се движи от 4 до 8%.

По данни на „Напоятелни системи” ЕАД, през 2014 г. полетите площи възлизат на 21 267 ха първа поливка и 8 383 ха втора и следващи поливки, а подадените водни маси през годината са в размер на 253 498 хил. м³. Отчита се намаление на полетите площи спрямо предходните няколко години, което може да се обясни с факта, че 2014 г. бе година с много валежи.

През 2015 г. за първи път цените, по които ще се извършва услугата „доставка на вода за напояване” от основния доставчик - „Напоятелни системи” ЕАД, са диференцирани, както по региони, така и в зависимост от начина на доставка. Това позволява в районите, където се напояват повече площи с повече водни обеми, да се определят регионални цени, значително по-ниски, от тези в районите с по-малко поливани площи. Същевременно, особено внимание е обърнато на капковото напояване, което обикновено се прилага за напояване на овощни и други трайни насаждения, но напоследък се използва и при различни видове зеленчуци. С оглед насърчаване прилагането на тази значително по-ефективна и щадяща водния ресурс технология за напояване, цената за капково напояване е преференциална – значително по-ниска от тази на повърхностно доставяната вода по открити канали.

В по-голямата си част хидромелиоративният фонд е изграждан през 60-те и 70-те години на миналия век и вследствие на продължителна експлоатация е силно амортизиран, разрушен, подложен на непрекъснато разграбване, вследствие на което е необходимо цялостно решаване на проблемите на съоръженията в зависимост от потенциалната използваемост и ефективност на поливните им площи.

В тази връзка, през последните години са предприети стъпки от страна на държавата, в сътрудничество с Международната банка за възстановяване и развитие, за цялостно решение за възстановяване на остарелия и силно амортизиран хидромелиоративен фонд и повишаване на неговата ефективност чрез изготвяне на секторна Стратегия за хидромелиорациите. През м. март 2014 г. е подписано Споразумение между Министерството на земеделието и храните и Световната банка за предоставяне на консултантски услуги „Укрепване на конкурентоспособността на селското стопанство и изготвяне на проекто-стратегии за устойчиво управление в хидромелиоративния сектор и опазване от вредното въздействие на водите”, ратифицирано от Народното събрание и влязло в сила през м. юли 2014 г.. Финансирането е по линия на техническа помощ от Програмата за развитие на селските райони 2007 – 2013 г., а срокът на действие на Споразумението е до края на м. октомври 2015 г. През м. май 2015 г. е представен проекто-доклад на Стратегията.

2.2. Дейности, свързани с експлоатацията и поддържането на язовирите и обектите за предпазване от вредното въздействие на водите

В МЗХ ежегодно се изготвя списък на хидромелиоративни обекти, които имат нужда от ремонт, реконструкция или от изготвянето на проекти за тази дейност.

През 2014 г., съгласно изискванията на Закона за обществените поръчки, са проведени процедури по възлагане и са сключени договори за услуги, свързани със:

- създаване на електронни регистри, необходими за изпълнение на функциите на МЗХ в областта на хидромелиорациите;
- изготвяне на технически паспорти за язовирите, публична държавна собственост, съгласно чл. 13, приложение 1 от Закона за водите;
- работен проект за ремонтно-възстановителни работи по водния откос на язовирна стена, монтаж на шибърен кран на отклонение на основен изпускател и осветлението по короната, община Несебър, област Бургас.

За предпазване от вредното въздействие на водите на обектите публична държавна собственост, като Дунавски диги, предпазни диги, отводнителни системи и помпени станции и дейности по корекции на реки, които са пострадали при природни явления, има възможност да бъде извършено възстановяване със средства от Междуправителната комисия за възстановяване и подпомагане към Министерски съвет. През 2014 г. в Междуправителната комисия са подадени документи с искане за финансиране на строително-монтажни работи на един обект за 71 500 лева и за проектиране за ремонтно-възстановителни работи на 9 обекта за 234 355 лева, но няма решения за тяхното финансиране.

През 2014 г. от МЗХ е възложено на „Напоителни системи“ ЕАД извършването на обществена услуга за защита от вредното въздействие на водите - експлоатация и поддръжка на водностопански системи и съоръжения – публична държавна собственост, като предвидените за това средства са в размер на 15 млн. лева. В изпълнение на този договор и в съответствие с направената от „Напоителни системи“ ЕАД прогноза за необходимите средства, през 2014 г. от МЗХ са преведени на „Напоителни системи“ ЕАД 19,5 млн. лева за експлоатация и поддръжка на обектите за предпазване от вредното въздействие на водите (ОПВВВ).

През годината е изготвена „Методика за определяне размера на несправедливата финансова тежест, въз основа на нетните разходи, понесени от дружеството, на което със закон е възложено задължението за извършване на обществена услуга за защита от вредното въздействие на водите на територията на цялата страна“, приета от Министерски съвет в началото на ноември 2014 г.

Проведена е обществена поръчка за избор на „Независим финансов одит на внесените документи, свързани с изчисляването на нетните разходи от извършване на обществената услуга за защита от вредното въздействие на водите за 2014 г.“, съгласно изискванията на Закона за водите.

Към края на 2014 г. чрез бюджета на МЗХ са възстановени на „Напоителни системи“ ЕАД средства в размер на 5 млн. лева, представляващи несправедливо понесена финансова тежест от дружеството за извършените обществени услуги за защита от вредното въздействие на водите през периода 2011 - 2013 г.

В изпълнение на заповед на министър-председателя на Република България, в МЗХ се събира информация за състоянието на дигите на река Дунав, коригираните участъци на вътрешните реки, напоителните и отводнителни системи и съоръжения, включително отводнителните помпени станции. Въз основа на събраните данни са изготвени два обобщени доклада – за пролетното състояние на съоръженията (периода от началото на годината до края на месец юни) и за състоянието им през есента (до края на месец ноември 2014 г.), като същите са изпратени на Министерство на вътрешните работи.

2.3. Контрол по дейностите, свързани с образуването и развитието на сдруженията за напояване

През 2014 г. са открити процедури по учредяване на три сдружения за напояване (СН), както следва:

- СН „Калояново“, с. Калояново, общ. Калояново, обл. Пловдив, територия – 244 дка и хидромелиоративна инфраструктура (ХМИ) – публична общинска собственост;
- СН „Мочара“, с. Замфирово, общ. Берковица, обл. Монтана, територия – 200 дка и ХМИ – публична общинска собственост и
- СН „Широка долчинка“, с. Дамяново, общ. Севлиево, обл. Габрово, територия – 400 дка и ХМИ – публична общинска собственост.

На три сдружения уставите са одобрени, като на едно от тях е приключила съдебната регистрация. Общата им територия е 42 423 дка, от които 42 179 дка са разположени на хидромелиоративна инфраструктура собственост на „Напоителни системи“ ЕАД, клон Долен Дунав, гр. Русе, а останалите 244 дка са върху площи, прилежащи към язовири – публична общинска собственост.

С приключила съдебната регистрация и вписани в регистъра са четири сдружения за напояване, с обща площ 2 755 ха – СН „Съединение“ с. Съединение, общ. Братя Даскалови, обл. Стара Загора, СН „Изгрев“ с. Изгрев, общ. Суворово, обл. Варна, територия, СН „Старо Железаре“, с. Старо Железаре, общ. Хисаря, обл. Пловдив и СН „Бели Лом“, гр. Лозница, общ. Лозница, обл. Разград.

През 2014 г. на две от постъпилите заявления за откриване на процедура са изпратени писма за предоставяне на допълнителни данни и документи.

Три от съдебно регистрираните сдружения са придобили право на собственост върху хидромелиоративна инфраструктура, на основание § 3 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за сдруженията за напояване.

За периода са постъпили три заявления от регистрирани сдружения за напояване, за отдаване под наем на предената им хидромелиоративна инфраструктура на основание чл. 48 от Закона за сдружения за напояване. И на трите заявления не е дадено съгласие.

През 2014 г. са постъпили тридесет и пет преписки от общини, с искане за съгласуване отдаването под наем на язовирите – публична общинска собственост на основание § 4 от ПЗР на ЗСН. От тях, на двадесет и шест са изпратени съгласувателни писма, а на девет са поискани допълнителни доказателства, че язовирите попадат в хипотезата на § 3, ал. 1 и 2 от ПЗР на Закона за сдружения за напояване.

През годината са извършени проверки на всички съдебно регистрирани сдружения за напояване, като на близо половината от тях са дадени предписания за подобряване на дейността.

3. Растителна защита

През 2014 г. инспекторите по растителна защита на БАБХ са извършвали системни наблюдения върху развитието и разпространението на 78 броя неприятели и болести в различните агроекологични райони на територията на цялата страна. На базата на тези наблюдения, продължава издаването и разпространяването на „Бюлетини за поява, разпространение, плътност, развитие, степен на нападение, срокове, начини и средства за борба с вредителите по земеделските култури“ на национално и областно ниво. Чрез Бюлетините

земеделските производители се информират и за новите нормативни документи в областта на растителната защита, продуктите за растителна защита и торове.

- **Растителна защита при пшеница и ечемик**

Контрол на плевели

През 2014 г. са третирани общо 1 274,88 хил. ха с есенници, в т.ч. 1 095,82 хил. ха пшеница и 179,06 хил. ха ечемик. На 894,73 хил. ха или 70,1% от общо третираните площи са приложени хербициди срещу широколистни плевели. При контрола на плевелите все повече започват да се налагат широко спектърните хербициди, действащи както срещу житни, така и срещу широколистни плевели. Такива са приложени на 250,38 хил. ха (19,6% от общо третираните площи). Делът на третираните площи с противожитни хербициди все още остава малък – 129,77 хил. ха.

Контрол на неприятели и болести

Вредна житна дървеница

Общо нападнати площи с пшеница от възрастните екземпляри на вредната житна дървеница са 158,63 хил. ха, а третираните са извършени на 154,83 хил. ха.

Общо нападнатите площи с пшеница от ларви на вредна житна дървеница са 142,42 хил. ха, а третираните са извършени на 97,82 хил. ха.

Обикновена житна пиявица

Общо нападнатите площи от ларвите на обикновената житна пиявица са 205,64 хил. ха, третиране е проведено на общо 186,21 хил. ха.

Брашнеста мана

През 2014 г. общо нападнатите площи с пшеница са 572,47 хил. ха, а третираните са извършени на 628,89 хил. ха.

Септориози

През 2014 г. са нападнати общо 448,69 хил. ха есенници, а са третирани 456,95 хил. ха от засетите площи. Използвани са продукти за растителна защита с комбинирано действие и срещу брашнеста мана. На голяма част от третираните площи използваните фунгициди са съчетани с внасянето на вегетационни хербициди.

Кафява листна ръжда, Жълта ръжда

Общо нападнатите площи пшеница от жълта ръжда са 255,15 хил. ха, а третираните са извършени на 226,41 хил. ха.

През 2014 г. общо нападнатите площи с есенници от кафява ръжда са 260,09 хил. ха и са третирани 257,78 хил. ха.

- **Растителна защита при царевица**

Контрол на плевели

През 2014 г. върху засетите площи с царевица са внесени почвени хербициди на 257,41 хил. ха. С вегетационни хербициди срещу видове житни и широколистни плевели са третирани общо 235,77 хил. ха.

- **Растителна защита при слънчоглед**

Контрол на плевели

През 2014 г. почвени хербициди са внесени на 481,27 хил. ха, което е 61% от засетите площи, а вегетационни хербициди на 450,09 хил. ха (56% от засетите площи).

- **Растителна защита при рапица**

Контрол на плевели

През последните две - три години проблемът с трудните за контрол през вегетацията кръстоцветни видове плевели - полски синап и дива ряпа, намира решение със засяване на хербицид толерантни рапични хибриди.

През 2014 г. почвени хербициди са внесени на 59,57 хил. ха, което е 32% от останалите за отглеждане площи. Вегетационни хербициди са приложени на 69,74 хил. ха - 38% от отглежданите площи.

Контрол на неприятели и болести

Рапичен цветояд

Рапичният цветояд е основният вредител по рапицата и е установен във всички райони, където се отглежда културата. Висока плътност над 10 броя възрастни/растение е отчетена в областите Варна, Добрич, Плевен, Силистра, Стара Загора, Търговище и Шумен.

Нападнати площи с плътност над ПИВ са: 156,97 хил. ха, 85% от отглежданата площ, третиране е проведено на 147,35 хил. ха, 94% от нападнатите и 80% от отглежданите площи. В някои области, поради разтегнатия период на излизане на вредителя, е извършено двукратно третиране на площите (Добрич, Разград, Силистра, Стара Загора и Хасково).

- **Растителна защита при тютюн**

Контрол на плевели

За контрол на плевелите се разчита основно на механични обработки. С почвени хербициди са третирани 4,89 хил. ха – 30,6% от засадената площ, с вегетационни хербициди – 1,67 хил. ха – 10,5% от площта.

Контрол на неприятели и болести

Тютюнев трипс

Третирани са 14,62 хил. ха – 72,9% от площите с тютюн. Проведени са от 1 до 5 третираня.

Листни въшки

Благоприятните климатични условия и честите превалявания след изнасянето на културата на полето, допринесоха за бързото размножаване на листните въшки. Степента на нападение варира от 1 - 4,5% нападнати растения за областите Бургас, Враца, Добрич, Силистра, Хасково в началото на вегетация на полето, а до 15 - 20% нападнати растения в областите Благоевград, Стара Загора и Кърджали след месец юни. От началото на месец юни са регистрирани първите прояви от сипаница по тютюна в района на Пловдив.

Общо третирани са 11,21 хил. ха – 70,3% от площите с тютюн. Проведени са от 1 до 7 третираня.

Мана по тютюна

Благоприятните температурни условия и високата въздушна влажност през пролетните и летните месеци провокират развитие на патогена в разсада и на полето. В разсадните лехи болестта се е проявила като единични петна в късно засетите разсади. В областите Бургас, Кърджали, Силистра, Стара Загора и Хасково патогена е установен на полето през месец юни, в останалите тютюнопроизводителни райони първи прояви са регистрирани през месец юли. Степента на нападение е от 2 - 10 % нападнати растения (Сатовча, Пазарджик, Пловдив, Силистра, Хасково и др.) до 100% (Кърджали)

Профилактични и лечебни третираня са извършени на общо 11,53 хил. ха - 72,3% от площите с тютюн.

Див огън

Честите валежи в края на месец май и през месец юни, придружени от градушки и силен вятър, провокираха развитието на болестта в площите с тютюн. Отчетени са 6 - 7% нападнати растения в област Пловдив, 5 - 10% нападнати растения в районите на Гоце Делчев и Враца, и до 10 - 15% нападнати растения в районите на Смолян и Хасково. В общините Кирково, Джебел и Доспат нападението е масово.

Третираня са 8,53 хил. ха, 53,5% от площите с тютюн. Проведени са от 1 до 4 пръскания.

• Растителна защита при картофи

Контрол на плевелите

През 2014 г. с почвени хербициди са третираня 9,1 хил. ха - 66,4% от засадената площ, а вегетационни хербициди са приложени на 2,1 хил. ха.

Контрол на неприятели и болести

Колорадски бръмбар

В зависимост от надморската височина и района на разпространение колорадският бръмбар развива от едно до три поколения годишно.

Популационната плътност на колорадския бръмбар е обичайно висока около и над ПИВ за районите с производство на картофи в страната. През 2014 г. са третираня над 10 хил. ха, като са проведени от 1 до 5 пръскания.

Картофена мана

Честите валежи, високата въздушна влажност, продължителното задържане на роса върху растителната повърхност в съчетание с оптимални температури през месеците май и юни, създадоха благоприятни условия за спороношение и бързо развитие на болестта. Поява на първи петна по листата са установени през второто десетдневие на месец май в областите Бургас, Кърджали, Монтана, Пазарджик и Плевен, а в края на май и началото на юни в останалите области. Продължаващите валежи през следващите месеци, съпроводени със среднодневни температури до 25°C и наличието на зараза, спомогнаха за бързо разпространение на патогена в посевите с картофи. В страната са констатирани от 4 до 8 критични периода.

Особено силни са пораженията при ранните картофи, където при пропуски в растителнозащитните мероприятия (възпрепятствани от нестабилната метеорологична обстановка), са констатирани до 80 - 100% поражения.

Третираня са над 10 хил. ха, като са проведени са от 2 до 6 - 7 броя третираня.

Кафяви листни петна (алтернария)

През 2014 г. са третирани 8,98 хил. ха, което е 65,6% от посевната площ. Проведени са от 1 до 6 броя третирания.

- **Растителна защита при овощни култури**

Контрол на плевели

Контрола на плевелите в овощните градини се извежда предимно механизирано. В някои от градините почвените обработки се извършват непосредствено преди беритбата, което води до по-голямо разпространение на коренищните и кореновоиздънкови плевели. Химичната борба се извежда основно с тотални хербициди. В младите насаждения почвената повърхност се поддържа като черна угар. Вътрередовите ивици се обработват с отклоняващи се секции или ръчно.

Контрол на неприятели и болести

Ябълков плодов червей

Отчетената червивост в края на вегетацията на културата достига: до 1 - 2% в областите Бургас, Варна, Видин, Враца, Добрич, Ловеч, Разград, Търговище, Шумен и Ямбол; до 3 - 5% в областите Кюстендил, Монтана, Пазарджик, Перник, Плевен, Сливен и Стара Загора; до 7 – 8% в области Пловдив, Силистра и София област.

Проведени са от 2 до 7 броя третирания срещу ябълковия плодов червей на 4,30 хил. ха. стопанисвани площи с ябълки.

Сливов плодов червей

През 2014 г. срещу сливовия плодов червей са третирани 5,10 хил. ха сливи. Проведени са от 2 до 6 броя третирания.

Източен плодов червей

През 2014 г. се запазва тенденцията към понижаване на популационната плътност на неприятеля и във всички овощни градини в страната тя е под и около ПИВ

Срещу източния плодов червей са третирани 3,998 хил. ха насаждения от праскови и кайсии. Проведени са от 2 до 6 броя третирания.

Струпяване по ябълката и крушата

През 2014 г. са отчетени общо 13 инкубационни периода от смесен тип, от които 7 със средна степен на зараза и 6 със силна степен.

Срещу струпяване са третирани 4,45 хил. ха насаждения от ябълки.

Брашнеста мана по ябълката

През 2014 г. срещу брашнестата мана са третирани 4,038 хил. ха ябълкови градини. Третиранията срещу патогена са проведени съвместно с тези срещу струпяване.

Брашнеста мана по прасковата

През 2014 г. високата въздушна влага и честите валежи създадоха оптимални условия за проявление и развитие на патогена. В сравнение с предходните години нападението и пораженията от брашнеста мана по плодовете на чувствителните сортове праскови е изразено в по-силна степен.

Брашнестата мана успешно е контролирана чрез извършването на 1 до 5 броя пръскания. Третирани са 3,60 хил. ха насаждения от праскови.

Ранно кафяво гниене

Повсеместните валежи и понижението на температурите през месец април, които съвпаднаха с времето на цъфтежа на черешите и вишните, създадоха условия за поява и развитие на ранното кафяво гниене по цветовете и клонките. Проявлението на болестта при сливите, под формата „опожаряване на цветовете“, е наблюдавано в Кюстендил и Търговище, в Силистра ранното кафяво гниене е установено до 12% нападнати клонки. В Пловдив до края на месец април болестта се развива и по завръзките.

През месец май благодарение на изключително благоприятните климатични условия във всички райони на страната при костилковите овощни видове е констатирана проява на болестта по клонки и по плодове със средна до силна степен на нападение.

През 2014 г. са проведени от 1 до 5 третириания срещу ранно кафяво гниене на 16,92 хил. ха. от стопанисваните костилкови насаждения.

- **Растителна защита при лозата**

Контрол на плевели

През 2014 г. са приложени вегетационни хербициди на 40,83% от стопанисваните площи.

Контрол на неприятели и болести

Шарен гроздов молец

През 2014 г. срещу шарен гроздов молец са третирани 25,955 хил. ха, от 1 до 4 пъти.

Мана по лозата

През 2014 г. влажното време и оптималните температури, както и наличието на зараза през първата половина на месец юни създадоха оптимални условия за натрупване на инфекциозен фон и разпространение на заболяването и допринесоха за повсеместното нападение от болестта по листата и гроздове на лозата.

Отчетеното нападение е в пъти по-силно, в сравнение с предходната година. Основно отчетеното нападение по листата и гроздовете е от I до IV степен на нападение. Нападение от V-VI степен по листата, е констатирано в районите на Видин, Враца, Кърджали, Монтана, Пловдив, Русе, Сливен, Стара Загора, Хасково и Шумен. Силна степен на нападение от IV до VI по гроздовете, е наблюдавана в областите Благоевград, Варна, Видин, Враца, Кърджали, Ловеч, Монтана, Пазарджик, Пловдив, Разград, Сливен, Стара Загора, Хасково и Шумен.

Проведени са от 5 до 10 броя третириания на над 50 хил. ха.

Брашнеста мана (Оидиум)

През 2014 г. отчетената степен на нападение през цялата вегетация е много по-силна в сравнение с предходните години. За различните райони степента на нападение по листа и зърна, варира в големи граници (от слаба до силна), определяща роля за това имат, както сортовата особеност на лозите, така и месторазположението на лозовите масиви. Силна степен на нападение е констатирана в районите на Благоевград, Бургас, Видин, Враца, Добрич, Кърджали, Пазарджик, Разград, Русе, Сливен и Стара Загора.

Проведени са от 5 до 10 броя третириания на 58,41 хил. ха. съвместно с тези за мана.

Сиво гниене (Ботритис)

Агрометеорологичната обстановка през месеците юли и август, както и механичните повреди причинени от падналите градушки през тези месеци и нанесените поражения от мана и оидиум благоприятстват проявлението на болестта. В повечето райони на страната е отчетен от нисък до среден риск на нападение от болестта, а в област Хасков – висок риск. Със зазряването на гроздето през месец септември рискът се вдигна от среден до висок в цялата страна.

В повече от лозовите масиви пръсканията се извършват с фунгициди за едновременно контрол с основните заболявания по лозята.

Площите, третирани срещу сиво гниене, са 43,75 хил. ха, като са проведени от 3 до 6 броя третириания.

- **Многоядни неприятели**

- Марокански скакалец***

- Сравнително меката зима на 2013 - 2014 г. не оказва влияние върху плътността на зимуващия запас от яйчни мехчета в районите с установено нападение.

- През 2014 г. тертираните площи са общо 5 хил. ха.

- Полски щурци***

- През 2014 г. вредителят се наблюдава в лични дворове, необработваеми площи и площи засети със слънчоглед. В масивите със слънчоглед вредна дейност е констатирана в областите Бургас, Велико Търново, Пловдив и Сливен. В сравнение с предходните две години, отчетената плътност на щуреца пустинник в Бургаски регион е по-ниска до 2 броя/кв. м.

- Общо в страната химично третиране е извършено на 13,85 хил. ха.

- Сив царевичен хоботник***

- През 2014 г. в повечето области е отчетено по-ранно излизане на хоботника от 3 - 4 до 15 дни в сравнение с 2013 г. Плътността на неприятеля в царевичните и слънчогледовите посеви е от единични екземпляри до 1 – 1,5 брой възрастни/кв. м. На отделни полета в областите Враца, Добрич, Плевен и Русе констатираната плътност е над ПИВ.

- През вегетацията на царевичата нападения от сив царевичен хоботник са установени на 10,81 хил. ха, а третириания са проведени на 5,15 хил. ха.

- Обикновена полевка***

- През зимния период на 2014 г. от общо 80,51 хил. ха нападнати есенници от обикновена полевка, химичен контрол е проведен на 42,675 хил. ха.

3.1. Фитосанитарен контрол

През 2014 г. е приет нов Закон за защита на растенията. С него се въвеждат мерките по прилагане на Регламент (ЕО) № 1107/2009 относно пускането на пазара на продукти за растителна защита и Директива 2009/128/ЕО за постигане на устойчива употреба на пестициди. В изпълнение на изискванията на Директива 2009/128/ЕО, с новия закон се поставя началото на редица защитни мерки, целящи намаляването на рисковете от употребата на продукти за растителна защита. Създават се условия за опазване на растенията чрез прилагане на продукти за растителна защита, които имат най-малък риск за здравето на хората и околната среда. За целта се въвежда изискването за спазване на общите принципи на интегрираното управление на вредителите. БАБХ предоставя възможност на лицата, които използват пестициди в рамките на професионалната си дейност, да получават информация относно появата, разпространението и развитието на

икономически важните вредителите по земеделските култури и средствата за борба с тях, чрез издаваните периодични бюлетини.

Приоритетните дейности за постигане на основната оперативна цел в областта на фитосанитарния контрол през 2014 г. са:

- Ефективен контрол при внос на растения и растителни продукти от трети страни на територията на страната и ЕС, като външна граница на Съюза;
- Контрол при производството за своевременно установяване и предотвратяване на разпространението на карантинни вредители по растенията и растителните продукти;
- Разработване, актуализиране и провеждане на фитосанитарни мониторингови програми, съобразени с изискванията на ЕС;
- Осигуряване износ на растения и растителни продукти, съгласно фитосанитарните изисквания на страната вносител;
- Развитие на лабораторно - диагностичната мрежа.

3.1.1. Граничен фитосанитарен (карантинен) контрол при внос на растения и растителни продукти

Граничен фитосанитарен контрол (карантинен) при внос на растения и растителни продукти за България и държави членки на ЕС се извършва на граничните инспекционни фитосанитарни пунктове, в съответствие с европейските стандарти и Директиви 2000/29, 98/22 и др.

През 2014 г. е извършен фитосанитарен контрол, включващ документална, идентификационна и растително - здравна проверка на общо 19 807 броя партии растителни стоки - внос от трети страни, както и 324 анализа в ЦЛКР. След извършване на растително - здравната проверка на стоките на граничния пункт, те се движат свободно на цялата територия на ЕС. В 47 случая са установени несъответствия и изпратени нотификации по системата за бързо уведомяване „Еврофит“.

В резултат от извършения от Централната лаборатория по карантина на растенията анализ на проби от внос са констатирани следните зарази:

- *Bemisia tabaci* – в 1 брой проба пеларгониум, внос от Израел
- *Quadraspidiotus perniciosus* – в проба декоративна джанка, внос от Турция
- *Aleurocantus* spp. – в пратка *Citrus* spp., с произход Гана, без фитосанитарен сертификат, задържана и конфискувана на Аерогара София,
- *Parlatoria pseudaspidiotus* (видът не е съобщаван в България) – в пратка орхидеи с произход Китай, с нередовен и непълен сертификат, задържана и конфискувана на Летище София.

3.1.2. Контрол при производството на растения и растителни продукти

През 2014 г. в официалния регистър за ФСК са регистрирани 3 000 броя производители, складове и тържища. Извършени са 5 424 инспекции при производството на растения и растителна продукция. Издадени са 2 231 фитосанитарни растителни паспорта на стоки от местно производство и 55 паспорта за ЕС.

В рамките на годината в Централната лаборатория по карантина на растенията са постъпили 4 530 броя проби и са извършени 10 879 броя анализи на растения, растителни материали и почви от внос, от движение в ЕС, от контрол на терена, от мониторингови програми и от частния сектор.

Установени са 25 вида карантинни вредители и 3 вида нови за страната неприятели. Предприети са навременни действия за локализиране огнищата на зараза и ликвидирането им там, където е уместно.

Контрол при износ на растения и растителни продукти

През 2014 г. са издадени 29 737 фитосанитарни сертификата за износ и 7 130 - за реекспорт. Извършени са 26 870 фитосанитарни проверки на партиди, предназначени за износ. Проверени са 30 368 пратки от растения и растителни продукти.

3.1.3. Изпитване, регистрация и контрол на продукти за растителна защита

Контролът на продукти за растителна защита, извършван от БАБХ, цели да се гарантира предлагане на пазара, съхраняване, преупаковане и употреба в земеделието само на разрешени, годни за употреба, ефикасни, максимално безопасни за здравето на хората и животните, щадящи околната среда ПРЗ, които отговарят на законовите изисквания за опаковане и етикетирание. Също така, да се осигурят добрите практики при търговията с продуктите за растителна защита и интересите на потребителите и да се гарантира правилната употреба на продуктите за растителна защита при първично производство на растения и растителни продукти, предназначени за храна или за фураж, при спазване на изискванията на Добрата растителнозащитна практика (ДРЗП) и внедряване на принципите на интегрираното управление на вредителите.

През 2014 г. той се извършва съгласно Годишен Национален план за контрол на пазара, Годишен Национален план за контрол върху употребата на продукти за растителна защита, Национален план за контрол на торове и Национална програма за инспекции.

През годината са издадени общо 312 разрешения, в т.ч. 70 за търговия с ПРЗ на едро, 186 за търговия на дребно с ПРЗ в селскостопанска аптека, 9 за извършване на фумигация, 4 за преупаковане на ПРЗ. Направена е промяна в разрешението на 50 фирми, притежаващи разрешение за съответната дейност, въз основа на подадено от тях заявление за промяна в обстоятелствата. Съгласно Закона за защита на растенията (обн. ДВ, бр. 61 от 25.07.2014 г.) са издадени общо 56 удостоверения, в т.ч. 32 за търговия с ПРЗ в селскостопанска аптека и 24 за обект за търговия – склад.

През 2014 г. в страната са регистрирани 1 694 обекти. Извършени са 1 658 инспекции, от които 1 060 в селскостопански аптеки, 489 в складове на едро и 23 в цехове за преупаковане. Съставени са 25 акта за нарушения, направени са 268 предписания, взети са 128 проби от ПРЗ за анализ.

Извършени са внезапни инспекции на 86 нерегламентирани обекти, в т.ч. общински пазари, тържища, магазини и др., за които са получавани сигнали от граждани, производители, търговци и др. за нерегламентирана търговия с ПРЗ. В резултат от контрола на регламентирани и нерегламентирани обекти са съставени 1 638 констативни протокола, направени са 268 предписания с корективни мерки за отстраняване на несъответствията и посочен срок за изпълнение. Съставени са 25 акта за установяване на административно нарушение за нерегламентирана продажба на ПРЗ. Издадени са 14 наказателни постановления.

По отношение на контрола върху състава на ПРЗ (установяване на съответствие с показателите, одобрени при разрешаването на продукта) през 2014 г. са извършени инспекции на

селскостопански аптеки, складове и цехове, като са взети общо 128 проби от ПРЗ, в т. ч. 118 за анализ за съответствие с показателите одобрени при разрешаването на продукта и 6 за анализ за удължаване срока на годност на продуктите.

През 2014 г. са спрени от продажба или иззети/конфискувани общо 1 732,1 кг прахообразни и гранулирани и 2 383 л течни ПРЗ. За всички констатирани нарушения са направени констативни протоколи с предписания за отстраняването им или са съставени актове за административно нарушение.

Резултати от контролната дейност върху употребата на ПРЗ

Контролът върху употребата на ПРЗ от земеделските производители е насочен към удостоверяване правилната употреба на ПРЗ при производството на растения и растителни продукти, спазвайки изискванията на Добрата растителнозащитна практика, като се съчетават методите на прогнозата с принципите за устойчива употреба на ПРЗ.

През 2014 г. са извършени общо 6 191 инспекции на употребата на ПРЗ.

Проведени са общо 3 780 инспекции на земеделски производители за употреба на ПРЗ, от които 2 570 документални проверки и 1 210 посещения в стопанствата.

При извършения контрол са направени общо 942 предписания за предприемане на мерки за отстраняване на несъответствията в определен срок, съставени са 17 акта за установено административно нарушение, за липса на ДХПО с вписани проведени растителнозащитни мероприятия и за употреба на неразрешени ПРЗ.

Растителни проби

При инспекциите на земеделските производители през 2014 г. инспекторите са взели общо 132 растителни проби, в т.ч. 90 растителни проби за остатъци от пестициди в растения, предназначени за храна или за фураж и 42 листни проби за идентификация на употребените ПРЗ и във връзка с участие в комисии по сигнали и жалби от граждани, за установяване на щети от хербициден ефект, подмор на пчели и др. На земеделските производители, от културите на които са взети проби и е доказано съдържание на неразрешени активни бази, са съставени актове за установяване на административно нарушение.

В 1 от всички анализирани проби е доказано наличие на остатъци от пестициди, в количества, превишаващи максимално допустимите, а в 6 проби е доказано наличие на неразрешено активно вещество. За доказаните несъответствия, на земеделските производители са направени предписания за правилна употреба на разрешените ПРЗ и стриктно спазване на регистрираните дози и карантинните срокове на продуктите. Съставени са и 4 акта за установяване на административно нарушение, за неразрешена употреба на ПРЗ.

През 2014 г. са извършени общо 2 411 инспекции на земеделски производители за издаване на становища по мерките за подпомагане по ПРСР 2007 – 2013 г., в т. ч. 1 455 документални в ОДБХ и 956 посещение на място.

3.1.4. Обучения на земеделски производители

През 2014 г. са обучени 560 земеделски производители на темата „Базово обучение на земеделски производители за употреба на продукти за растителна защита от втора категория и 307 земеделски производители на теми – Добрата растителнозащитна практика и Интегрирано производство на растения и растителни продукти. Издадени са 359 сертификата за употреба на ПРЗ от професионална категория на употреба, в т. ч. 321 безсрочни, на лица с висше агрономическо образование, и 38 срочни, на лица преминали обучение в Аграрния университет.

4. Торове

4.1. Регистрация на торове

През 2014 г. са регистрирани общо 26 нови продукта (органични, неорганични, органо-минерални, микробиални торове и почвени подобрители), в това число 18 броя като отделни продукти и 2 броя под формата на група продукти от няколко разновидности, имащи еднакъв произход и технология на производство, но различни по съотношение на хранителните елементи.

4.2. Контрол на торовете при предлагането им на пазара

На територията на страната през 2014 г. са направени 470 инспекции на: складове на производители или вносители на торове; дистрибутори на едро и дребно; складове на земеделски производители и ГКПП. Констатирани са 26 броя несъответствия, написани са 31 предписания и са направени 4 акта за установени нарушения. През годината са взети 101 броя проби (при планирани 100 броя) от следните обекти: 58 броя от дистрибутори на едро и дребно; 32 броя от складове на производители или вносители и 11 броя от ГКПП. Взети са 97 проби от торове, притежаващи маркировка ЕО тор и 4 проби от други торове. Констатирани са следните несъответствия: пуснати на пазара торове без сертификат за качество; несъответствие с обявените на етикета показатели; неправилно етикетирание; нетрайно прикрепени към опаковките етикети на български език.

Таблица V.3. Контрол върху торовете през периода 2012 - 2014 г.

Дейности	2012	2013	2014
Брой регистрирани торове	17	17	26
Брой проверки на обекти	462	773	470
Взети проби от торове за анализ	193	142	101
Проби, показали отклонения, %	5	21	26
Несъответствия/ предписания	27	92	31
Актове за нарушения	4	7	4

Източник: БАБХ

4.3. Употреба на торове

Минерални торове

По данни на ОДБХ, през 2014 г. в страната са употребени 322 004 тона азотни торове (N); 64 459 тона фосфорни торове (изразени като P₂O₅) и 32 295 тона калиеви торове (изразени като K₂O). Като цяло, през годината се наблюдава увеличение на общото количество употребени торове спрямо предходната 2013 г.

При културите от реколта 2014 г. с азотни торове са наторени 23 283 хил. декара, като средно на декар наторена площ се падат по 13,8 кг азот. Площите, наторени с фосфорни торове са 5 360 хил. декара – средно по 12 кг P₂O₅ и с калиеви торове – 4 153 хил. декара – средно по 7,8 кг K₂O. Наблюдава се незначително намаление на наторените площи спрямо 2013 г. В почти всички области на страната се констатира използване на различни видове комбинирани торове.

Таблица V.4. Употребени количества минерални торове, тона активно вещество

Година	Всичко NPK	N	P ₂ O ₅	K ₂ O
2012	306 867	235 386	47 633	23 848
2013	305 276	258 856	26 695	19 725
2014	418 758	322 004	64 459	32 295

Източник: БАБХ

Таблица V.5. Наторени площи с азотни, фосфорни и калиеви торове, хил. декари

Година	Наторени площи с N	Наторени площи с P ₂ O ₅	Наторени площи с K ₂ O
2012	22 728	6 538	4 750
2013	24 439	7 364	4 604
2014	23 283	5 360	4 153

Източник: БАБХ

Оборски тор

През 2014 г. са употребени общо 511 945 тона оборски тор, като наторените култури са на площ от 34 765 ха. Спрямо 2013 г. се отчита нарастване както на използваните количества оборски тор, така и на размера на наторените площи.

Таблица V.6. Употребени количества и наторени площи с оборски тор

Година	Използван оборски тор тона	Наторени площи ха
2012	312 698	23 731
2013	451 654	30 758
2014	511 945	34 765

Източник: БАБХ

Употреба на утайки в земеделието

През 2014 г. са издадени 45 броя разрешения за употреба на утайки на полета с обща площ от 4399,54 дка в землищата на кв. Челопечене, район Кремиковци, с. Световрачене, с. Войнеговци, с. Подгумер, с. Локорска, с. Негован, общ. Нови Искър – Столична община. Общото количество използвано сухо вещество е 15 928 тона при отглеждане на културите пшеница, ечемик, слънчоглед и царевица.

Производител на утайки през годината е „Софийска вода” АД, като оползотворените утайки са от изсушителни полета на Пречиствателна станция на отпадни води в с. Кубратово.

4.4. Контрол за спазване на правилата за добра земеделска практика, програмата от мерки за ограничаване замърсяването с нитрати за целите на контрола по агроекологичните мерки и кръстосаното съответствие

През 2014 г. инспекторите от ОДБХ, съвместно с Държавен фонд „Земеделие” – Разплащателна агенция са извършили общо 655 проверки относно спазването на Правилата за добра земеделска практика и минималните изисквания по отношение на минералните торове и продуктите за растителна защита във връзка с прилагане на мярка „Агроекологични плащания” от ПРСР 2007 – 2013 г. Констатирани са 28 броя несъответствия при изпълнението на Правилата.

Основните пропуски, които се допускат от земеделските производители при спазване на Правилата са в следните направления:

- Липса на съоръжение за съхранение на твърд или течен оборски тор;
- Неправилно съхраняване на оборския тор;
- Липса на непропусклива площадка за съхранение на оборския тор.

В рамките на 2014 г. са извършени 419 броя съвместни проверки на инспекторите от БАБХ и Техническите инспекторати на ДФ „Земеделие” – Разплащателна агенция по Националния план за контрол на земеделските стопанства, които попадат в Нитратно уязвимите зони за спазване на Програмата от мерки за ограничаване замърсяването с нитрати и за кръстосано спазване на схемите за директно подпомагане на земеделските производители. Констатирани са 59 броя несъответствия.

Основните пропуски, които се допускат от земеделските производители при изпълнение на Националния план за контрол на земеделските стопанства и съвместните проверки за кръстосано спазване са близки до тези, допускани при спазване на Правилата за добра земеделска практика и са в следните направления:

- Липса на съоръжение за съхранение на твърд или течен оборски тор;
- Липса на покритие на съоръжението за твърд оборски тор;
- Необходимост от ремонт и модернизиране на съоръженията за съхранение;
- Липса на сключен договор за реализация на оборския тор;
- Липса на изградени съоръжения за съхранение на силаж;
- Липса на резервоар за отпадни води на силажната яма;
- Земеделските производители не водят дневник за употребени количества тор.

5. Сортоизпитване, апробация и семеконтрол

Държавната политика в областта на сортоизпитването, сортоподдържането, производството, търговията, вноса и износа на посевен и посадъчен материал се осъществява чрез Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол към МЗХ.

През 2014 г. критериите за държавното сортоизпитване са оптимизирани с цел облекчаване на заявителите и в съответствие с европейските изисквания.

За подорбяване на контролната дейност на ИАСАС е разработена и утвърдена Стандартна оперативна процедура за контрол по реда на Глава девета от ЗППМ. Проведено е обучение на длъжностните лица, на които е възложено извършване на проверки. В края на годината е направена оценка, че процедурата се спазва и работи успешно и по този начин е осигурен адекватен контрол на предлаганите на пазара семена.

През 2014 г. са актуализирани подзаконовни нормативни актове за семена и посадъчен материал, транспониращи изменения и допълнения на основни директиви на ЕС в областта. Приети са изменения и допълнения на действащи наредби, разработени са специализирани вътрешни нормативни документи, като методики за изпитване за различимост хомогенност и стабилност съобразно техническите протоколи на CPVO (Служба на ЕС за закрила на сортовете растения) и UPOV (Съюз за защита на нови видове растения), методики за изпитване за биологични и стопански качества.

През м. януари 2014 г. е публикувана официалната сортова листа на Р България, съвременно осъвременявана след издаване на заповеди на министъра на земеделието и храните за признаване за вписване на нови сортове растения. Сортвата листа се публикува на интернет сайта на Агенцията. През годината са вписани общо 738 сорта полски, зеленчукови, медицински, ароматни и овощни култури, лоза и тютюн.

През 2014 г. са сключени 134 договора за официално сортоизпитване и 3 договора за възлагателно изпитване.

Общият брой на заложените сортове за изпитване за биологични и стопански качества, съгласно сключени договори за всички видове сортоизпитване през годината е 1 877 броя (при 1 750 броя за 2013 г.). В предварително изпитване са заложили 1 662 броя хибриди царевица, слънчоглед, рапица и сортове обикновена и твърда пшеница, тритикале, ечемик и шафран. За вписване в Списък „А“ на Официалната сортова листа, за биологични и стопански качества са изпитани 215 сорта.

Съпоставено с 2013 г. се забелязва тенденция за увеличаване на изпитването на сортове чужда селекция за биологични и стопански качества и предварително изпитване с 6,7% и запазване броя на сортовете в изпитване за биологични и стопански качества българска селекция.

В сравнение с предходни години се наблюдава намаляване броя на заявените за изпитване за биологични и стопански качества сортове с цел вписване в Списък „А“ на Официалната сортова листа на страната, за сметка на увеличаване броя на сортовете в предварително изпитване. Това е в резултат на свободното движение на семена в рамките на Европейския съюз и отпадане на задължителното вписване на сортовете в Официалната сортова листа на страната.

През 2014 г. в опити за различимост хомогенност и стабилност са заложили общо 1 023 сортове, хибриди и линии, като 291 от тях са по договори за сортоизпитване, 5 сорта фъстъци, заявени от Европейския офис за сортовете растения и 727 – подобни сортове и сравнителна колекция за доказване различимостта на заявените нови сортове и за изготвяне сортоописания на чужди сортове, признати от други изпитващи офиси.

През годината са получени 1 625 броя проби за грунтов контрол (с 47 броя повече в сравнение с 2013 г.) от 40 вида земеделски култури, от които са одобрени 1 617 броя.

Сравнителната сортова колекция на ИАСАС е обновявана и допълвана, като общият брой на сортовете достига 5 500.

В резултат от успешната акредитация на ИАСАС към Европейския офис за сортовете растения, през следващите години се очаква увеличение на броя и размера на услугите по сортоизпитване, извършвани от Агенцията.

ИАСАС регистрира и поддържа бази данни за производители, заготвители и търговци на посевен и посадъчен материал по чл. 28 от Закона за посевния и посадъчен материал, която е достъпна на интернет сайта на Агенцията.

През 2014 г. ИАСАС е предоставила услуги по сертификация и одобряване на стандартни семена на 542 бенефициенти (над 90% от общия брой клиенти на ИАСАС).

През годината са получени заявки за сертификация на около 470 хиляди декара посеви от различни групи култури. Минимален процент от заявените посеви са класирани в по-ниска категория или бракувани, основно поради агроклиматичните условия през годината. За всички заявени за износ семена са издадени сертификати по схемите за семена на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие и Международната организация на селскостопанските лаборатории (ISTA).

В сравнение с 2013 г. инспектираните посеви намаляват с 14,6%. Общата площ на инспектираните посеви от полски култури е 469 735,8 дка. От тях, най-голям дял заема групата на зърнените култури - 448 827,2 дка (95,5%); следвани от фуражни – 11 987,4 дка (2,6%), маслодайни и влакнодайни – 5 985,2 дка (1,3%) и картофи – 2 798 дка (0,6%). Инспектирани са и семепроизводствени посеви от тютюн - 102 дка и цвекло- 36 дка, както и посеви от зеленчукови култури - 297,5 дка.

За резултатите от извършените полски инспекции са издадени 2 480 акта за полски инспекции.

Лабораторните анализи на проби от партии семена, по групи култури за 2014 г. са 4 720 броя. За последващ контрол са взети проби от 1 644 партии семена.

В сравнение с 2013 г., инспектираните площи за семепроизводство от групата на зърнените култури намаляват с 13%, като се отчита намаление на инспектираните посеви от зимна обикновена пшеница и ръж и увеличение на тези от ечемик, твърда пшеница, тритикале и овес. Инспектирани са и посеви от ориз, каквито през предходната година не са заявени.

От групите на маслодайни и влакнодайни, фуражни, тютюн, цвекло и картофи се наблюдава увеличение на инспектираните площи при всички видове, с изключение на слънчоглед и тютюн.

При полските инспекции 2 661,7 дка или 0,6% са декласирани в по-ниска категория от заявената за сертификация, при 0,1% на декласираните посеви през 2013 г.

Процентът на бракуваните посеви при зърнените култури е по-малък спрямо предходните години. През 2014 г., поради по-ниски показатели от изискващите се съгласно наредбите, не са одобрени 3 431 дка, при 4 428 дка през предходната година.

Сортовият състав на инспектираните през 2014 г. посеви от зимна обикновена пшеница е много разнообразен. Извършени са полски инспекции на 150 сорта, при 129 сорта през 2013 г. Тенденцията е към увеличаване на площите за семепроизводство от сортове - чужда селекция.

Семепроизводствените посеви от ечемик нарастват с 21,8% спрямо 2013 г., докато площите за семепроизводство на хибридна царевица намаляват с 24,0%. При полска инспекция през годината са одобрени 3 767,9 дка посеви хибриден слънчоглед, основно чужда селекция.

В сравнение с предходната 2013 г. е налице увеличение на инспектираните посеви от зеленчукови култури с 16,2%. Един от основните фактори за това е включването в схемата на държавна помощ за насърчаване производството и използването на висококачествени семена на зеленчукови семена от видовете: домати, краставици, пипер, дини и пъпеши.

На основание чл. 44, ал.2 от Наредба № 96 от 8 август 2006 г. за търговия на посевен материал от зеленчукови култури на пазара на ЕС, по заявка на производители са извършени полски инспекции на посеви категория „стандартни“, чието производството е под отговорността на производителите.

По отношение на контролните дейности на ИАСАС по ЗГМО и ЗППМ, включително внос и износ на семена и посадъчен материал от и за трети страни, през 2014 г. са извършени над 200 проверки по документи и на място, като при проверките по ЗГМО не е открито наличие на генетично модифицирани организми в конвенционалните партии семена. През годината е оптимизирано сътрудничеството между БАБХ и ИАСАС по чл. 58 от ЗППМ, довело до значително подобряване на граничния контрол.

През 2014 г. продължава да се прилага държавна помощ за насърчаване производството и използването на висококачествени семена, чрез предоставяне от ДФ „Земеделие“ на финансови средства на ИАСАС за извършените от нея услуги на земеделски производители. В тази връзка, ИАСАС е извършвала услуги на земеделските производители, свързани с полска инспекция на семепроизводни посеви; издаване на етикети; вземане на проби от партии семена, предназначени за сертифициране; лабораторен анализ на проби семена по групи култури; извършване на последващ контрол на партии семена.

От държавната помощ за насърчаване производството и използването на висококачествени семена са се възползвали почти сто процента от клиентите на ИАСАС през 2014 г. Изключенията са свързани с лица, които са регистрирани за производство на семена по чл. 28 от ЗППМ, но не се регистрират като земеделски производители и извършват семепроизводство чрез възлагателни договори с регистрирани земеделски производители или не отговарят на изискванията за малко и средно предприятие.

През 2014 г. Агенцията е предоставила услуги по сертификация и одобряване на стандартни семена на над 550 бенефициента, като това е над 90% от общия брой клиенти на ИАСАС.

Държавната помощ е предпоставка за реализиране на значителна добавена стойност при използването на сертифицирани семена, свързана с количеството и качеството на продукцията.

Общата стойност на предоставените от ИАСАС услуги за 2014 г. се запазва около нивото от предходната година – малко под 1 млн. лева.

През 2014 г. е подобро обслужването на клиентите на ИАСАС чрез въвеждане на специално разработен софтуер при сертификацията на семена и изпитване за РХС.

Специалисти и инспектори от ИАСАС са участвали в обучения за внедряването на системи за управление на качеството по изискванията на международен стандарт ISO 9001:2008 и указания за одит на системи за управление ISO 9011:2011 по проект № 13-31-30/19.11.2013 г. „Подобряване на обслужването на гражданите и бизнеса в ИАСАС чрез внедряване и сертифициране на система за управление на качеството“.

През годината продължава издаването на разрешения за частни полски инспектори. Публикувана е наредба за реда и начина на издаване на разрешения за работа на частни лаборатории и на частни пробовземачи. По реда на наредбата е подадено заявление за частна

лаборатория. По този начин е постигнат максималният възможен обем от дейности, които могат да бъдат извършвани под официален контрол и българските семеипроизводители са поставени при еднакви конкурентни условия с тези от напредналите европейски държави.

Очаквани данни за 2015 г.

През 2015 г. продължава дейността, свързана с акредитацията на ИАСАС за официален изпитващ офис на Службата на Общността за правна закрила на сортовете растения, с цел признаване изпитванията на сортовете растения за правна закрила на територията на ЕС.

През годината се прилага нова държавна помощ за насърчаване производството и използването на качествени семена и посадъчен материал, чрез предоставяне на субсидирани услуги от ИАСАС на земеделски производители. Съществуващите по-строги правила за сертификация на национално ниво са обединени в Схема за качество, с цел получените семена и посадъчен материал да са с по-високо качество. Подпомага се производството и използването на сертифицирани (качествени) семена от зърнени, фуражни, маслодайни и влакнодайни култури, картофи, тютюн, зеленчукови култури и памук. В обхвата на помощта е включен и посадъчен материал – лозов и овощен.

Предвиденият максимален годишен бюджет на помощта за 2015 г. е в размер на 1,5 млн. лева.

През 2015 г. са заявени за полска инспекция общо 408 440 дка. От заявените семеипроизводствени посеви от полски култури, най-голям дял заема групата на зърнените култури – 372 018 дка (91,1%); следват фуражни – 19 782 дка (4,8%), маслодайни и влакнодайни – 16 295 дка (4,0%). Заявени са и семеипроизводствени посеви от картофи – 157 дка, тютюн - 26 дка и цвекло 17 дка. Заявените за полска инспекция зеленчукови култури са 145 дка.

В сравнение с предходната година се очаква съществено намаление на семеипроизводствените посеви пшеница и ечемик (съответно с 18,6% и с 15,8%) и незначително намаление на заявените за сертификация посеви на хибридна царевица. Същевременно се очаква заявените за инспектиране площи засети с видове от групата на маслодайните и влакнодайни култури да нараснат с 11 758 дка на, основно от соя и памук, а заявените за полска инспекция посеви от групата на фуражните видове с 8 013 дка - люцерна и фуражен грах.

Заявени и инспектирани са и лозови маточни насаждения - 266,4 дка лозови маточници и 274,2 дка маточни лозя. Към края на м. юни са окачествени близо 3,2 млн. броя лозов посадъчен материал.

През 2015 г. ИАСАС осъществява контрол при заготовката и търговията със семена и посадъчен материал. Към края на м. юни инспекторите са взели 648 броя проби за контролен анализ за кълняемост. Неотговарящите на минималните изисквания за кълняемост семена са спрени от търговия. Съставени са 6 акта за установяване на административни нарушения.

6. Контрол на зърно и зърнени продукти

6.1. Лицензиране и контрол на публичните складове, зърнохранилища и други обекти за съхранение

По данни на Националната служба по зърното, към 31.12.2014 г. броят и капацитетът на лицензираните и регистрирани обекти за съхранение на зърно в страната са, както следва:

- Публични складове за зърно - 29 броя с общ капацитет 341 310 тона;
- Зърнохранилища - 229 броя с общ капацитет 2 490 030 тона;

- Други обекти за съхранение – 3 507 броя с обща обявена вместимост 9 951 107 тона.

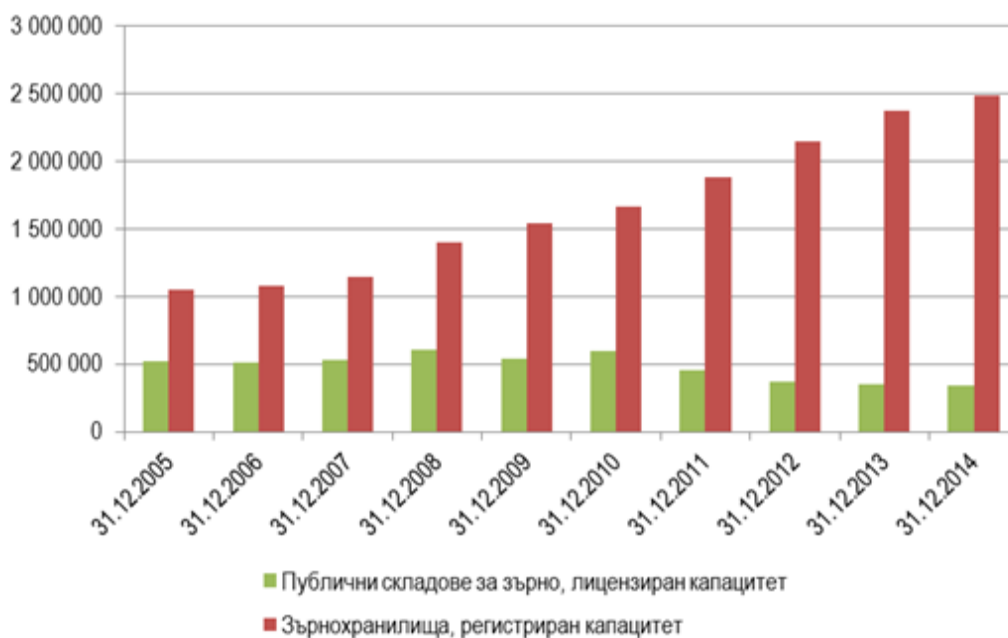
През 2014 г. броят на публичните складове намалява с 1 в сравнение с предходната година, а лицензираният им капацитет - с 6 хил. тона.

Данните показват, че близо 80% от лицензираните публични складове за зърно, съставляващи около 90% от общия лицензиран капацитет, са разположени в Северна България, а само 20% са в южната част на страната.

Общото количество зърно, преминало през складов запис за периода от 1 юли до 31 декември 2014 г. възлиза на 87 274 тона, при 111 731 тона за същия период на предходната година.

През 2014 г. продължава тенденцията от последните няколко години на увеличение на регистрираните зърнохранилища. В сравнение с предходната година, техният брой нараства с 5, а регистрираният им капацитет - с около 118 хил. тона. Около 79% от зърнохранилищата се намират в Северна България, а 21% – в Южна България.

Фигура V.3 . Капацитет на лицензираните публични складове за зърно и регистрираните зърнохранилища по години, тона

Източник: НСЗ

В Северна България се намират и над 73% от обявените други обекти за съхранение на зърно, представляващи над 76% от общата вместимост.

През 2014 г. от НСЗ са извършени общо 3 258 проверки на обекти за съхранение на зърно, зърнопроизводители, зърнопреработвателни предприятия и търговци на зърно, при 3 476 за 2013 г. От общия брой извършени проверки, 169 са съвместно с НАП и Икономическа полиция.

По време на реализираните проверки са проверени 4 308 770 тона зърно и зърнени продукти, с 21,3% повече спрямо предходната година.

Към 31.12.2014 г. броят на действащите търговци на зърно в страната възлиза на 2 184, като новорегистрирани през годината са 430 броя, а заличени от регистъра на търговците на зърно - общо 428 броя.

През 2014 г. е осъществен контрол за съответствието на 5 661 555 тона зърно и зърнени продукти, напуснали и влезнали в страната, което е с 13,6% по-малко спрямо предходната година. Издадени са 4 560 броя сертификати и удостоверения за съответствие.

В рамките на годината са извършени 525 проверки на зърнопреработвателни предприятия, при което е осъществен контрол на 247 917 тона зърнени продукти, при 210 812 тона за предходната година.

Във връзка с декларираните количества произведено, продадено и налично зърно, през 2014 г. са извършени 764 проверки на регистрирани земеделски производители, със 141 броя по-малко в сравнение с 2013 г.

6.2. Окачествяване на реколта `2014 година

Окачествяване на пшеница от реколта `2014

В периода на жътвената кампания са взети 1 663 проби от 2 184 691 тона пшеница от зърнопроизводителните райони на страната (25 области), които съставляват 45,1% извадка по отношение на реколтираното количество.

Крайните резултати от окачествяването на пшеница реколта 2014 година, извършено от НСЗ, показват следното разпределение на пшеницата по групи:

- Първа група – 2,48%, при 3,4% за 2013 г.;
- Втора група – 11,45%, при 2,5% за 2013 г.;
- Втора Б група – 44,41%, при 49,2% за 2013 г.;
- Трета група – 41,52%, при 34,9% за 2013 г.

Окачествяване на ечемик от реколта `2014

Окачествяването е извършено на база на партида от 320 611 тона ечемик, от която са взети и анализирани 524 броя проби. Извадката обхваща 40,3% от общо добития ечемик от реколта `2014.

Получените крайни резултати, отнесени към реколтираното производство, показват, че 49,8% от ечемика от реколта `2014 е пивоварен, а 50,2% – фуражен. В сравнение с реколта `2013, се отчита намаление на дела на пивоварния ечемик с малко над 4 процентни пункта.

Окачествяване на царевица от реколта `2014

По време на окачествяването са взети 534 броя средни проби за анализ от 24 зърнопроизводителни области в страната, които са в размер на 968 391 тона от партии с царевица.

Получените данни показват, че добитата царевица от реколта `2014 има добри стойности по трите основни показатели – влага, нишесте и примеси. Около 65,9% от анализираните проби отговарят на условията за качество на царевичното зърно по отношение на показателите влага и примеси, при 98,4% през 2013 реколтна година.

Средните стойности на основните качествени показатели на царевицата от реколта `2014 са:

- влага: $14,6\% \pm 1,3\%$, при $13,0\% \pm 1,0\%$ за реколта `2013;
- културни примеси: $2,6\% \pm 2,0\%$, при $3,3\% \pm 2,4\%$, за реколта `2013;
- чужди примеси: $0,9\% \pm 0,8\%$, при $0,8\% \pm 0,7\%$ за реколта `2013;
- съдържание на нишесте: $72,7\% \pm 0,7\%$, при $72,4\% \pm 0,8\%$ за реколта `2013;
- хектолитрова маса: $71,7 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3 \pm 2,1 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3$, при $72,5 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3 \pm 5,3 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3$ за реколта `2013.

Окачествяване на слънчоглед от реколта `2014

През 2014 г. са взети 705 броя средни проби за анализ от 23 зърнопроизводителни области в страната, които са в размер на 656 563 тона от партии със слънчоглед.

Окончателните резултати сочат, че 76,4% от анализираните през 2014 г. проби отговарят на условията на стандарта за качество на слънчогледовото семе, при 55,2% през предходната година.

7. Безопасност на храните

Основна цел на политиката на ЕС по безопасност на храните е осигуряването на висока степен на защита на човешкото здраве и интересите на потребителите по отношение на храните, включително традиционните продукти, както и на ефективното функциониране на вътрешния пазар.

Министерство на земеделието и храните ръководи, координира и контролира прилагането на държавната политика в областта на здравеопазването на животните и безопасността на храните, чрез своята специализирана администрация.

Дирекция „Политики по агрохранителната верига“ подпомага министъра на земеделието и храните при разработването, координирането и прилагането на държавната политика в областта на качеството и безопасността на храните и фуражите, здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, страничните животински продукти, здравето на растенията и растителния репродуктивен материал.

През 2014 г. продължава оптимизирането на нормативната база в областта на безопасността на храните и фуражите, здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях.

Българската агенция по безопасност на храните осъществява официалния контрол на храните на принципа „от фермата до масата“, следвайки най-добрите европейски практики в прилагането на високи стандарти при контрола в областта на безопасността и качеството на храните, хранителните добавки и напитките, ветеринарната медицина и хуманното отношение към животните, растителната защита и торовете, фитосанитарния контрол, фуражите, граничния контрол и др.

7.1. Здравеопазване и хуманно отношение към животните

Здравеопазване на животните

Приоритетни задачи на БАБХ в тази област са:

- опазване здравето на животните в страната;
- опазване здравето на селскостопанските животни от възникване на опасни вирусни инфекции, свързани с големи икономически загуби;

- получаване на разрешение от Европейската комисия за вътрешнообщностна търговия на живи свине;
- осигуряване на добив на отговарящо сурово краве мляко, съгласно европейското законодателство;
- безпроблемно движение на животни, продукти и суровини добити от тях, между държавите-членки и износ за трети страни;
- предпазването на населението от възникване на зоонози (болести, предавани от животните на човека).

За постигане на тези приоритети през 2014 г. продължава да се прилага схема за подпомагане на земеделските стопани при изпълнение на мерките, посочени в държавната профилактична програма, и програмите за надзор и ликвидиране на болестите по животните.

Осигурени са ваксини и диагностикуми, необходими за изпълнението на мероприятията от регистрираните ветеринарни лекари на терена.

През 2014 г. са изпълнени задължителните мероприятия, заложиени по изпълнение на държавната профилактична програма.

Дейността на БАБХ е насочена към минимизиране на риска от поява и разпространение на остри и екзотични заразни болести по животните, имайки предвид географското положение на страната. За тази цел се изпълнява национална програма за надзор на болестта шап в граничните с Р Турция селища, където периодично се извършват клинични прегледи и се вземат кръвни проби за серологичен надзор.

За контрол на болестта Класическа чума по свинете, се изпълнява Програма за надзор и ерадикация, която се кофинансира от Европейската комисия. Програмата включва: серологични и вирусологични изследвания на домашни, източнобалкански и диви свине.

При дивите свине се извършва орална ваксинация в землищата на граничните общини по северната и западната граница на страната. През 2014 г. са извършени две ваксинационни кампании с по две залагания на ваксината. Допълнително за надзора на болестта при домашните и източнобалканските свине се извършват клинични обследвания на свиневъдните обекти и периодично вземане на кръвни проби за лабораторен анализ. Целта е да се докаже липсата на циркулация на причинителя на болестта класическа чума по свинете при домашните и дивите свине на територията на страната пред ЕК и разрешаване на търговията с живи свине с останалите държави членки на Европейския съюз.

Програмата за надзор на трансмасивни спонгиформни енцефалопатии (ТСЕ) се съфинансира от ЕК. При изпълнение на програмата през 2014 г. не е констатиран случай на "луда крава". При осъществяване на профилактиката по отношение на ТСЕ, основният проблем е, че не се събират и обезвреждат в екарисаж специфично рисковите материали за ТСЕ при клане на едри и дребни преживни, предназначени за лична консумация. Предвижда се през следващите години значително подобряване на дейността за събиране и обезвреждане на специфично рисковите материали, добити при клане на животни във ферми тип "задан двор".

При изпълнение на програмите за надзор на салмонелозата по птиците не са констатирани салмонели от опасните за човека видове – *Salmonella enteritidis* и *Salmonella typhimurium* при кокошки носачки, развъдни стада и пуйки. Констатирани са две огнища от *S. typhimurium* при бройлери в област Видин и област Враца.

За надзор на заболяването инфлуенца по птиците, БАБХ изпълнява програма за надзор на домашни и диви птици, отглеждани в рисковите райони на страната. През 2014 г. не са констатирани случаи на заболяването.

В резултат на изпълнението на многогодишната програма за орална ваксинация на лисиците срещу бяс е постигнато значително намаление на случаите от бяс, като за 2014 г. са констатирани два случая на заболяването при лисици в област Благоевград.

На 04.07.2014 г. е потвърдено лабораторно първично огнище на болестта син език в едно стопанство, с. Мандрица, община Ивайловград, област Хасково.

На 11.07.2014 г. от референтната лаборатория на ЕС по Син език в Пърбрайт, Великобритания е потвърдено, че се касае за заболяването син език, серотип 4. Наличието на същият серотип е констатиран на територията на Р Гърция през месец юни 2014 г.

Въпреки предприетите мерки от страна на БАБХ, заболяването се разпространи на цялата територия на страната.

С цел подпомагане с финансови средства и от ЕС е изготвена ревизирана програма за надзор на заболяването син език по преживните животни в Р България за 2014 г., която е изпратена за одобрение от ЕК на 15.10.2014 г.

На основание на Закона за ветеринарномедицинската дейност и на Наредбата за условията и реда за разходване на средствата за покриване на разходите, свързани с епизоотичните рискове, в периода 14.11.2014 – 30.12.2014 г. е извършено изплащане на обезщетения на собствениците на принудително убити и умрели от син език животни.

Изплатените обезщетения на собствениците са на обща стойност 6 067 644 лева за: 472 говеда; 556 кози; 36 252 овце; 272 муфлони; 2 сърни; 5 елени лопатара и 7 бизона.

През 2014 г. е изготвен и изпратен до ЕК План за действие за подобряване на системата за събиране, транспортиране и обезвреждане на умрели животни и странични животински продукти, добити при клане на животни, отглеждани в обекти само за лична консумация на територията на България.

Във връзка със събирането и обезвреждането на страничните животински продукти през годината се осъществява постоянен контрол от БАБХ на двата екарисажа в страната.

Хуманно отношение и защита на животните

През 2014 г. продължава издаването на лицензи за превоз на живи животни, с цел спазване изискванията на националното и европейско законодателство в сферата на хуманното отношение към животните по време на транспорт. Издадени са 59 лиценза за кратки пътувания и 24 - за продължителни пътувания.

Във връзка с изискванията за хуманно отношение към животните по време на транспорт се поддържа регистър на издадените лицензи за превоз на живи животни и се въвежда актуална информация за одобрените превозни средства в информационната система на БАБХ.

През 2014 г., във връзка с констатирани нарушения на хуманното отношение по време на транспорт са подадени 3 сигнала от други контактни точки до БАБХ, както и 9 сигнала от БАБХ към други контактни точки.

През годината са проверени 4 ОДБХ във връзка с извършването на официален контрол за спазване на минималните изисквания за хуманно отношение по време на транспорт. Констатациите и препоръките от извършените проверки са отразени в съответните протоколи.

В областта на хуманното отношение към животните Република България изпълнява изискванията на Директива 2008/120/ЕО на Съвета относно определяне на минималните стандарти за защита на свинете. През 2014 г. БАБХ продължава да следи за спазването на тези изисквания.

През годината се прилагат две схеми за реализиране на по-високи стандарти за хуманно отношение към животните в животновъдни обекти в секторите птицевъдство и свиневъдство.

Продължава работата на Комисията по етика към животните, като в рамките на 2014 г. са проведени 5 заседания, разгледани са 36 научни становища и са издадени 28 разрешителни за използване на животни за опити.

Актуализира се регистърът на регистрираните приюти за безстопанствени животни, който е публикуван на интернет сайта на БАБХ. През 2014 г. са извършени 6 проверки на регистрирани приюти за безстопанствени животни.

7.2. Информационна система за идентификация и проследяване движението на животните

През 2014 г. продължава активната работа по идентификацията на дребните преживни животни, както и тази на еднокопитните животни в страната.

На база на актуализираното Ръководството за кръстосано съответствие за 2014 г. (Ръководство за прилагане на законоустановените изисквания за управление, посочени в чл. 4 и 5 и изброени в приложение II буква А от Регламент (ЕО) № 73/2009 на Съвета от 19 януари 2009 г.), са извършени проверки по кръстосано съответствие от служители на Областните дирекции по безопасност на храните и ДФ „Земеделие“.

През 2014 г. продължава идентификацията на кучетата в страната, а данните за същите се отразяват във ВетИС, като системата в значителна степен е адаптирана и за тези животни.

7.3. Контролни дейности

7.3.1. Безопасност на храните

Българската агенция по безопасност на храните методически ръководи и координира дейността на областните дирекции по безопасност на храните по осъществяване контрола на безопасността и качеството на: суровините, храните, материалите и предметите предназначени за контакт с храни; междинните предприятия за съхранение и предприятията за преработка на странични животински продукти; хуманното отношение към животните по време на клане.

Компетентните органи в направление „Контрол на храните“ през 2014 г. изпълняват дейности, насочени към: опазване здравето на потребителите при консумация на храни, засилване на доверието на консуматорите към предлаганите на пазара храни, което се осигурява чрез поддържане на системата за осъществяване на контрол за спазване изискванията на законодателството от страна на производителите и търговците на суровини и храни. Основен приоритет през годината е и осигуряване на оптимална ефективност на системата за официален контрол, като по този начин се гарантира безопасността при производството, съхранението и предлагането на суровини и храни; поддържане на контролна система по цялата хранителна верига, която да защитава здравето и интересите на консуматорите.

През 2014 г. е постигнат значителен напредък при изпълнение на стратегическите и специфичните цели в контролната система върху храните, чрез:

- провеждане на ефективен контрол върху храните и обектите за производство и търговия с храни, хранителни добавки, и материали и предмети в контакт с храни, с цел защита здравето на потребителите;
- провеждане на ефективен контрол в обектите за производство и търговия с храни, за оценка съответствието с изискванията на Регламент (ЕО) № 852/2004 относно хигиената на храните и на Регламент (ЕС) № 853/2004, определящ специфични изисквания за хигиена на хранителните продукти от животински произход, чрез прилагане на дейностите за официален контрол, посочени в Регламент (ЕО) № 882/2004 и Закона за храните;
- прилагане на подхода за оценка на риска при провеждане на официалния контрол върху храните и обектите за производство и търговия с храни;
- спазване на специфичните изисквания за храните, съгласно европейското и национално законодателство;
- извършване на официален контрол за спазване на допустимите стойности по отношение критериите за химична и микробиологична безопасност на храните, техния състав и етикетиране;
- извършване на тематични проверки в обектите за производство и търговия с храни и проверки на основание заповеди на Изпълнителния директор на БАБХ;
- извършване на оценка на ефективността при прилагането на системите за самоконтрол в обектите за производство на храни и обектите за търговия с храни, както и на системите за проследимост – провеждане на одити на системите HACCP;
- поддържане на действаща система за бързо съобщаване за наличие на пазара на опасни за здравето храни, хранителни добавки, материали и предмети в контакт с храни и предприемане на незабавни мерки за ограничаване на вредата за човешкото здраве;
- недопускане възникването и разпространението на хранителни взривове, включително включително проучване и елиминиране на причините за възникналите заболявания;
- предприемане на административно наказателни мерки, адекватни на констатираните несъответствия;
- осигуряване на независима и прозрачна контролна дейност, подобряване на формите и начините за предоставяне на информация на обществеността за резултатите от провеждания контрол чрез провеждане на системна медийна политика;
- поддържане на актуални национални регистри на обектите за производство и търговия с храни от животински и неживотински произход, материали и предмети в контакт с храните;
- засилен контрол в курортите по време на туристическия сезон;
- упражняване на ефективен контрол с цел гарантиране безопасното хранене на децата в детски млечни кухни, детски ясли, детски градини, училища, детски и ученически лагери, зелени училища и други.

Официалният контрол в обектите за производство и търговия с храни, материали и предмети в контакт с храни се извършва в пълно съответствие с актуалното европейско и национално законодателство от инспекторите и официалните ветеринарни лекари в ОДБХ, с честота, определена чрез анализ и оценка на риска. Този извод се потвърждава и от резултатите от проведените различни по обхват одити на Главна Дирекция „Здравеопазване и защита на потребителя“ (DG SANCO) при ЕК през 2014 г.

Таблица V.7. Осъществен текущ официален контрол през 2013 - 2014 г.

Показател	2013 г.	2014 г.
Общ брой проверки (вкл. тематични)	278 979	226 457
Одити в предприятията за храни (брой)	2 245	2 526
Планови инспекции (брой)	42 612	40 777
Проверки по Регламент 852/2004 (брой)	21 017	21 573
Проверки по Регламент 853/2004 (брой)	9 759	23 132
Проверки относно етикетирането (брой)	14 443	13 152
Проверки на ДПП и НАССР (брой)	24 283	24 489
Проверки по жалби и сигнали (брой)	590	393
Издадени предписания (брой)	15 862	15 201
Издадени АУАН /акт за установяване на административно нарушение (брой)	2 886	3 324
Бракувана продукция (кг)	178 689	260 869
Затворени обекти (брой)	378	185

Източник: БАБХ

През 2014 г. са извършени общо 226 457 проверки официален контрол на база оценката на риска в обекти за производство, търговия на едро и дребно с храни и заведения за обществено хранене, тематични проверки извънпланови проверки и проверки по сигнали и жалби.

Плановите проверки са извършени на база оценка на риска, а извънплановите във връзка със зададени конкретни теми и обекти, както и по жалби и сигнали. През 2014 г., наред с основните приоритети на официалния контрол, е акцентирано на безопасното хранене на децата и учениците - детски ясли, детски млечни кухни, детски градини, училища, детски и ученически лагери. През годината продължава да се прилага въведената през 2013 г. процедура за целогодишно получаване на информация за предстоящи изнесени обучения, спортни лагери, зелени училища, екскурзии и лагери на деца от детски градини и училища.

През 2014 г. се наблюдава нарастване на броя на проведените одити в предприятията спрямо предходната година и тенденция към цялостно изпълнение на плановите за одит. Това се дължи на подобряване организацията на работа в отделните ОДБХ, както и на поддържане на добри познания на контролиращите инспектори по отношение на техниките и методите на осъществяване на официалния контрол (в частност одит).

Наблюдава се значително нарастване на броя на проверките по Регламент 853/2004 в сравнение с предходната 2013 г. Извършваният официален контрол акцентира върху изпълнение на специфичните изисквания при отделните видове производства.

През 2014 г. намалява броят на проверките относно етикетирането. В резултат от провежданите обучения и семинари във връзка с новите изисквания за етикетирането на храни, част от които са организирани от отделните браншови организации, бизнес-операторите са все по-

информирани, което влияе и върху честотата на извършване на проверките по тази тема. Продължава да намалява броят на проверките по жалби и сигнали, в резултат на по-малко постъпилите оплаквания от страна на граждани, насочени към бизнес-операторите.

За всички установени по време на одитите несъответствия са дадени препоръки, по които операторите на храни са предприели корективни действия.

През 2014 г. експерти на БАБХ участват в разяснителната кампания, свързана с влизания в сила през годината Регламент (ЕС) № 1169/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 г., касаещ предоставянето на информация за храните на потребителите.

През годината са организирани обучителни сесии съвместно с различните браншови организации и някои търговски вериги.

И през 2014 г. официалният контрол върху храните е насочен към предотвратяване на прекия и косвен риск за здравето на потребителите, произтичащ от конкретния обект или храна.

При проверките са установявани следните видове несъответствия: структурни, касаещи сграден фонд и оборудване в обектите; оперативни - по отношение осъществяване на дейностите, свързани с обезпечаване безопасността на продукта; несъответствия, свързани със системите за самоконтрол на бизнес-операторите; документални несъответствия.

Като основни причини за констатираните несъответствия могат да се посочат липсата на достатъчно подготвени кадри и недостатъчният финансов ресурс.

Предприетите мерки от страна на официалния контрол при констатираните несъответствия през годината са, както следва: издадени предписания - 15 201 броя; издадени актове за установяване на административно нарушение - 3 324 броя; бракувана продукция – 260 869 кг/л; затворени обекти – 185 броя.

Одити

През 2014 г. е проведен Генерален одит 2014/7004 на Р България от експерти на DG SANCO на ЕК на дейността на официалния контрол, касаещ безопасността на храните, с цел актуализиране на профила на страната. По време на одита е отчетен напредък по отношение на официалния контрол върху храните.

Официалният контрол, осъществяван от Българската агенция по безопасност на храните, подлежи на одит и верификация от дирекция „Политики по агрохранителната верига“ на МЗХ.

7.3.2. Система за бързо предупреждение за храни и фуражи

Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF) е създадена от Европейската комисия за да предостави на контролните органи на държавите членки, добре функциониращ инструмент за уведомяване за рисковете за здравето на човека, като с член 29 от Регламент (ЕО) № 183/2005 на Европейския парламент и на Съвета от 12 януари 2005 г. за определяне на изискванията за хигиена на фуражите, обхватът на системата RASFF се разширява, за да се включат и сериозните рискове за здравето на животните и за околната среда.

Затова терминът „риск“, следва да се разбира като пряк или непряк риск за здравето на човека във връзка с храни, материали, които влизат в контакт с храни, или фуражи в съответствие с Регламент (ЕО) № 178/2002 или като сериозен риск за здравето на човека, здравето на животните или за околната среда що се отнася до фуражи в съответствие с Регламент (ЕО) № 183/2005.

Във връзка с член 10 от Регламент (ЕО) № 178/2002 се изисква обществените органи да уведомяват обществеността, и за рисковете за здравето на човека. Комисията следва да предоставя резюмирана информация за уведомленията, подадени чрез системата RASFF, и годишни доклади, в които се очертават тенденциите при уведомяването чрез RASFF на проблеми свързани с безопасността на храните, а също така и при развитието на самата мрежа, които служат за информация на членовете, заинтересованите страни и широката общественост.

Функционирането на системата RASFF се осъществява чрез мрежа от звена за контакт, като всяка държава - членка определя едно звено за контакт, което е в постоянна връзка със звеното за контакт на Европейската комисия.

Системата RASFF функционира в България от 1 януари 2007 г. с присъединяването на страната към ЕС. За ефективна работа на системата RASFF в България са създадени звена за контакт, както следва:

- национално звено за контакт на Република България, ситуирано в специализирана администрация на Министерство на земеделието и храните;
- звено за контакт в Министерството на здравеопазването;
- звено за контакт в Българската агенция по безопасност на храните.

За периода от 01.01.2014 г. до 31.12.2014 г. в Националното звено за контакт в Министерство на земеделието и храните са получени от звеното за контакт на Европейската комисия общо 3 135 броя нотификации, които са проверени и анализирани.

По видове, разпространените чрез системата RASFF нотификации за ЕС през 2014 г. са, както следва:

- Нотификации за предупреждение – 730 броя, в т. ч.: за храни – 661 броя, за фуражи – 46 броя, за материали в контакт с храни – 23 броя;
- Нотификации за насочване на вниманието – 606 броя, в т. ч.: за храни – 516 броя, за фуражи – 55 броя, за материали в контакт с храни – 35 броя, ;
- Нотификации за проследяване – 401 броя, в т. ч.: за храни – 239 броя, за фуражи – 140 броя, за материали в контакт с храни – 22 броя;
- Нотификации за пратки отхвърлени на граница – 1 357 броя в т. ч.: за храни – 1 186 броя, за фуражи – 67 броя, за материали в контакт с храни – 104 броя, ;
- Нотификации за информация – няма
- Нотификация „Новини“ - 41 броя, в т. ч.: за храни – 39 броя, за фуражи – 1 брой, за материали в контакт с храни – 1 брой.

По сектори, разпространените през годината нотификации, са: за сектор „храни“ - 2 641 броя; за сектор „фуражи“ - 309 броя и за „материали в контакт с храни“ – 185 броя.

През 2014 г. изготвените и изпратени от България на Европейската комисия, нотификации са от Националното звено за контакт и звеното за контакт по системата в Българската агенция по безопасност на храните. От звеното за контакт в Министерство на здравеопазването няма изготвени нотификации през отчетния период.

Разпределението на изготвените нотификации от България по видове е, както следва:

- Нотификации за предупреждение – няма;

- Нотификации за насочване на вниманието – 5 броя, в т. ч.: за храни – 4 броя, за фуражи – 1 броя;
- Нотификации за проследяване – 3 броя, в т. ч.: за храни – 3 броя;
- Нотификации за пратки отхвърлени на граница – 79 броя, в т. ч.: за храни – 79 броя;
- Нотификации за информация – няма;
- Нотификация „Новини“ – няма.

Нотификациите, в които България е засегната страна и е уведомена от Европейската комисия за предприемане на необходимите мерки и действия по тях са, както следва:

- Нотификации за предупреждение: 23 броя, в т. ч.: за храни – 20 броя, за фуражи – 3 броя;
- Нотификации за насочване на вниманието 7 броя, в т. ч.: за храни – 6 броя, за фуражи – 1 брой;
- Нотификации за проследяване – 21 броя, в т. ч.: за храни – 15 броя, за фуражи – 6 броя;
- Нотификации за информация – няма;
- Нотификация „Новини“ – няма.

Броят на нотификациите, в които България е уведомявана като засегната страна чрез системите RASFF и TRACES са общо 87 броя за 2014 г.

Всички уведомления (нотификации) са изпратени до звената за контакт в Българска агенция по безопасност на храните и звеното за контакт в Министерство на здравеопазването за предприемане на необходимите мерки и действия.

7.3.3. Контрол на ветеринарномедицинската дейност, ветеринарномедицинските продукти и фуражи

7.3.3.1. Контрол на ветеринарномедицинската дейност

Главна дирекция “Координация и контрол” при ЦУ на БАБХ осъществява контрол върху дейността на 28-те Областни дирекции по безопасност на храните, координира действията на териториалните звена, специализираните структури и дирекции.

Контролът се осъществява чрез извършване на комплексни и тематични проверки на подразделенията на БАБХ, както и внезапни проверки по сигнали или при съмнения за неправомерни действия на служители на агенцията.

Комплексните проверки се назначават с цел установяване ефективността на официалния контрол по отношение безопасността на храни и фуражи, здравеопазване на животните, контрол на ветеринарномедицински продукти, хуманно отношение към животните, лабораторен контрол, растителна защита, правна и финансово-счетоводна дейност.

След извършване на комплексните проверки, се подготвя доклад с констатации и препоръки. Определя се срок за отстраняване на констатираните несъответствия или нарушения и се изискват документални доказателства за предприетите действия.

През 2014 г. са извършени общо 8 комплексни проверки на дейността на Областните дирекции по безопасност на храните в Търговище, Хасково, Сливен, Ямбол, Силистра, Плевен, Варна и Шумен.

В рамките на годината в БАБХ са постъпили, проверени и отработени в срок 115 броя жалби, сигнали, запитвания, молби, кореспонденция с ведомства, фирми, граждани, неправителствени организации, структурни и териториални подразделения на агенцията.

Експертите от БАБХ са в постоянно взаимодействие с органите на реда, медиите, гражданите, координационните мрежи и други неправителствени организации, имащи отношение към спазване на законодателството, регламентиращо правата и отношението към домашните любимци, селскостопанските и безпризорните животни.

Изпълнение на Националната програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни от растителен произход за 2014 г.

Във връзка с осъществяване на лабораторните изследвания за контрол е изготвена Национална програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни от растителен и животински произход за 2014 г. (НПКОП).

В БАБХ се намира официалната контактна точка за пестицидни остатъци в България. Резултатите от анализите, извършени по НПКОП, се изпращат ежегодно на Европейския орган по безопасност на храните (EFSA).

Обект на програмата през 2014 г., съгласно изискванията на Регламент (ЕС) 788/2012 са:

- храни от неживотински произход - 10 вида: (по 15 проби от вид, с изключение на пробите ягоди): картофи, краставици, круши, моркови, ориз, портокали или мандарини, пшенично брашно, спанак (пресен или замразен), фасул с шушулките (пресен или замразен) и ягоди (12 проби);
- храни от животински произход - 2 вида по 15 проби: птиче месо и черен дроб;
- храни за кърмачета и преходни храни - 10 проби.

Общият брой проби съгласно изискванията на Регламент (ЕС) 788/2012 е 187, в т. ч. 147 проби - храни от неживотински произход и 30 проби - от животински произход. Допълнително са анализирани още 183 проби.

Общият брой наднормени проби, взети по НПКОП през 2014 г. е 13, в т. ч.: 5 проби плодове, 6 проби зеленчуци, 1 проба детски храни, 1 проба зърнени храни.

През 2014 г. в 147 проби, взети по НПКОП са открити пестицидни остатъци. Според вида си пробите са: 65 - зеленчуци, 68 - плодове, 13 - зърнени храни, 1 проба култивирани гъби.

За всички несъответстващи проби са предприети съответните мерки, съгласно законодателството.

Изпълнение на Национална мониторингова програма за 2014 г. за контрол на остатъци от ветеринарномедицински продукти и замърсители от околната среда в животни, храни и продукти от животински произход (НМПКО)

В годишния план за 2014 г. по НМПКО са заложили общо 3 271 броя проби за изпитване за остатъци от ветеринарномедицински продукти и замърсители от околната среда. В изпълнение на плана, от ОДБХ са взети общо 3 202 броя проби и са извършени общо 4 409 анализа. По видове, взетите проби се разпределят, както следва: 274 от едри преживни животни, 32 от еднокопитни, 796 от свине, 107 от дребни преживни животни, 787 от птици, 17 от зайци, 493 от яйца, 81 от аквакултури, 307 от мляко, 108 от пчелен мед и 200 от диви животни.

От общия брой анализирани проби, взети от живи животни и суровини от животински произход, несъответстващи са 0,15 %.

Причини за несъответствията са:

- занижен самоконтрол в животновъдните обекти по произход, свързан с неспазване на карентните срокове на приложените ВМП, което е довело до експедиция на партидите животни за клане. В животновъдните обекти по произход не е изградена достатъчно ефикасна система за проследимост на третирани/лекуваните животни. Констатирани са пропуски и неспазване на законодателството по отношение на лечението на животните, както и извършване на нерегламентирано лечение (несъответствие в проба от яйца);
- подценяване важността на контрола по отношение употребата на ВМП.
- занижен контрол и бдителност от страна на ветеринарните лекари, обслужващи животновъдните обекти.

Изпълнение на Национална програма за контрол на замърсители в храни

През 2014 г., за първа година е изготвена Национална програма за контрол на замърсители в храни, обхващаща изследвания на проби храни, взети от търговската мрежа и от полето, за съдържание на замърсители.

В резултат от извършените анализи по програмата са установени следните несъответстващи резултати: 1 проба детско плодово пюре с установено съдържание на микотоксини (патулин); 2 проби спанак с тежки метали (олово и кадмий); за съдържание на добавки: 2 проби безалкохолни напитки от български производител, 1 проба плодова консерва (компот) и 19 – проби боза.

Изпълнение на Национална програма за контрол на генетично модифицирани храни

При изпълнение на програмата през годината е установено съдържание на ГМО в 8 броя проби (10,1% от изследваните проби), но генетичните модификации са разрешени за употреба в храни и фуражи и са в количество под нормата от 0,9%. В една проба – адаптирано мляко на соева основа за кърмачета е установено несъответствие с изискванията на националното законодателство, за което са предприети незабавни мерки.

Изпълнение на Годишен план за вземане на проби за анализ на продукти, произведени по национални стандарти, стандарти разработени от браншови организации и одобрени от компетентния орган

Съгласно одобрения годишен план за 2014 г. са заложили и изследвани общо 155 броя проби, както следва:

- Утвърден стандарт „Стара планина“ – 43 броя проби;
- Утвърден стандарт „България“ – 28 броя проби;
- Браншови стандарт „Лютеница“ – 10 броя проби;
- БДС 15:2010 „Българско бяло саламурено сирене“ -14 броя проби;
- БДС 14:2010 „Български кашкавал“ – 14 броя проби;
- БДС 12:2010 „Българско кисело мляко“ – 46 броя проби.

При направения анализ на резултатите от изследванията са констатирани общо 12 броя несъответствия: по БДС - 7 броя; по УС „Стара планина“ - 4 броя; по БС „Лютеница“ – 1 брой. По УС „България“ не са констатирани несъответстващи резултати.

За всички констатирани несъответствия са предприети коригиращи действия от страна на ОДБХ, на чиито територии се намират производствените предприятия.

Изследвани проби за целите на официалния контрол в областните лаборатории на БАБХ през 2014 г.

В областните лаборатории към ОДБХ: Благоевград, Враца, Варна, Габрово, Пловдив, Сливен, Хасково, София и Шумен през 2014 г. са изследвани общо 644 929 броя проби (по официален контрол и по собствен мониторинг), разпределени, както следва:

- Изследвания на храни и суровини от животински произход – 35 776 броя проби. По микробиологични показатели са изследвани 35 083 броя проби (установени 507 несъответствия), а по физикохимични показатели - 693 броя (установени 77 несъответствия) ;
- Изследвания на храни и суровини от неживотински произход – 12 999 броя проби. По микробиологични показатели са изследвани 12 895 броя проби (установени 167 несъответствия), а по физикохимични показатели - 104 броя (установени 3 несъответствия);
- Проби за трихинела – 281 188 броя, с 64 установени положителни резултата;
- Проби за сурово мляко – 23 903 броя, установени са 904 броя несъответствия;
- Диагностични изследвания – 49 806 проби, с получени 155 положителни резултата;

През 2014 г. в Централната лаборатория за ветеринарно санитарна експертиза и екология са приети 4 489 броя проби, разпределени по програми, както следва:

- НМПКО – 2 214 броя;
- НМПКО – внос от трети страни – 182 броя;
- НПМОП – 30 броя;
- Рамков план за контрол на фуражите – 172 броя;
- официален контрол – 296 броя;
- собствена информация – 1 560 броя.

Извършени са общо 8 525 анализа.

През 2014 г. Централната лаборатория за ветеринарно санитарна експертиза и екология е взела участие в 13 броя междулабораторни изпитвания (Proficiency tests).

През годината в Централната лаборатория за химични изпитвания и контрол са изпитани общо 1 407 броя проби с 23 243 броя анализи по контролни програми и проби на клиенти, както следва: по НПКОП остатъци от пестициди – 163 проби с 18 402 анализа; микотоксини - 401 проби с 1 835 анализа; нитрати - 91 проби с 91 анализа; олово, кадмий и калай – 157 бр. проби за 288 броя анализа; изпитване на продукти за растителна защита за съответствие - 122 проби с 232 анализа; изпитване на торове за съответствие - 95 проби с 522 анализа; контролни проверки на БАБХ – 1 проба с 60 анализа; клиенти – 377 проби с 1 813 анализа.

Националният диагностичен научноизследователски ветеринарномедицински институт (НДНИВМИ) е специализирана структура за научноизследователска, научноприложна, диагностична и експертна дейност в областта на здравеопазването на животните и микробиологичната безопасност на суровини, храни, фуражи и обекти от околната среда. В

резултат на извършената през 2014 г. в НДНВМИ научноизследователска работа са направени редица научни и научно-приложни приноси.

Изготвена е програма за контрол на бактериалните ентерити в свинеферми, апробирани са съвременни методи за диагностика на колибактериозата при прасетата, изпитана е чувствителността на щамове Ешерихия коли към актуалните антибактериални средства, разработена е примерна схема за антибактериална терапия и метафилактика на колибактериозата при прасетата, установени са редица огнища на важни екзотични и особено опасни заболявания по животните (син език, сап, инфекциозна анемия по конете, туберкулоза по животните и други). Оказвана е конкретна методична помощ за диагностика и разработване на оздравителни планове при посещения на обществени пчелини и такива за майкопроизводство, както и на рибовъдни стопанства от различни райони на страната.

През 2014 г. са извършени значителни по обем лабораторно-диагностични изследвания и експертизи по изпълнение на Държавната профилактична програма, Националната програма за векторно предавани заболявания по хората в периода 2014-2018 г., програмите за надзор на заболяванията по животните и контрола на храните от животински произход. Общо са извършени над 100 хил. броя диагностични изследвания и експертизи, като са установени редица огнища на заболявания и отклонения в качеството и съдържанието на храните и фуражите. За всяко едно изследване са изпратени коректни и навременни протоколи с резултатите.

7.3.3.2. Контрол на ветеринарномедицинските продукти

Официалният контрол на ветеринарномедицинските продукти, осъществяван от БАБХ, е свързан пряко с ефективното прилагане на профилактика и лечение на животните, като има отношение и към базата, на която се разработва мониторинг на остатъци от ветеринарномедицински продукти в суровини и/или храни от животински произход, предназначени за консумация от хора.

Дейностите по контрола на ветеринарномедицинските продукти са свързани с лицензиране за употреба на имунологични и лекарствени ветеринарномедицински продукти, подновяване на лицензи за употреба, издаване на допълнения, във връзка с промени в обстоятелства, при което продуктите са били лицензирани, работа по процедури по взаимно признаване на ВМП, децентрализирана процедура, прехвърляне на права върху лицензи за употреба на ВМП и др.

През 2014 г. е извършена оценка на досиета на ВМП, които заявителите са приложили към заявления по цитираните процедури. Извършена е оценка на постъпилите периодични доклади за безопасност в рамките на т. нар. „фармакологична бдителност“ - система, която има отношение не само към качеството и безопасността на ВМП, но чрез която биват следени неблагоприятни реакции при животни, както и реакции при хора, които прилагат ВМП на животни.

Регистърът на лицензираните за употреба ВМП се актуализира периодично, като целта е да бъде подпомогнат контрола на пазара на ВМП, както и предоставяне на предвидената в закона информация на ветеринарномедицински специалисти и външни потребители.

Във връзка с надзора върху антимикробната резистентност, БАБХ ежегодно събира и обобщава данните за продадени и употребени количества ВМП с антимикробно действие от притежателите на лицензи за употреба на ВМП. Информацията се предоставя в Европейската агенция по лекарствата.

Обекти на контрол по отношение на ветеринарномедицинските продукти са: производители на ВМП, търговци на едро с ВМП и/или активни субстанции, търговци на дребно с ВМП /ветеринарномедицински аптеки/, животновъдни обекти и ветеринарномедицински практики.

Извършените проверки от страна на ОДБХ надвишават минимално предвидените съгласно Годишния план за официален контрол на ВМП за 2014 г., което се дължи на допълнително възложени проверки във връзка с постъпили жалби и сигнали и при данни за извършване на търговия и употреба на ВМП в нарушение на законоустановените изисквания.

Постигнат е напредък по отношение извършваните проверки на ефективността на официалния контрол на ВМП, като през 2014 г. са проверени 10 ОДБХ.

При извършените проверки във връзка с официалния контрол върху търговията, съхранението и употребата на ВМП през 2014 г. се наблюдава тенденция за увеличаване на броя на извършените неоповестени инспекции в обектите, подлежащи на контрол, като по-големият брой извършени проверки е в животновъдните обекти и ветеринарномедицинските заведения.

Установява се тенденция към увеличаване на количествата използвани антимикробни продукти в животновъдните обекти. В тази връзка се предприемат съвместни действия с Център за оценка на риска за оценка на рисковете по отношение на контрола на остатъчните количества от антимикробни ВМП в суровини и храни от животински произход, рисковете от нарастване на антимикробната резистентност вследствие на необоснована употреба на такива ВМП.

Най-често несъответствия с изискванията на Закона за ветеринарномедицинската дейност и подзаконовите нормативни актове, по отношение на търговията и употребата на ВМП се установяват при проверки на животновъдни обекти и ветеринарномедицински заведения.

В резултат на констатирани несъответствия при извършените проверки на обектите за търговия и употреба на ВМП през 2014 г. са предприети следните мерки: издадени са 905 броя предписания и са съставени 54 броя актове за установяване на административно нарушение.

7.3.3.3. Контрол на фуражите

През 2014 г. се изпълняват оперативните цели, заложи в Единния многогодишен национален контролен план на Р България за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията (2012 - 2014 г.) за постигане на стратегическата цел „Ефективно функциониране на системата за контрол върху фуражите”.

С цел постигане висока степен на защита здравето на хората и животните, опазване на околната среда и защита от заблуди, през годината е извършван регулярен, ориентиран към риска контрол на всеки един от етапите на производство, преработка, съхранение, транспортиране, разпространение, включително изхранване с фуражите. Контролът обхваща както обекти от фуражния сектор, така и животновъдни обекти, които произвеждат или само изхранват фуражи на животни.

През 2014 г. е увеличен процентът на проверките на животновъдни обекти (ферми) с оглед оценка на спазването на изискванията за хигиена на фуражите и тоталната фуражна забрана за употреба на преработени животински протеини при хранене на селскостопанските животни.

Контролът на фуражите през годината следва следните приоритети:

- Постигане висока степен на защита здравето на хората, здравето на животните и околната среда;
- Предпазване на потребителите от измами, заблуди и незаконни практики с фуражи;
- Ефективно функциониране на системата за контрол на фуражи;

- Извършване на редовен и ориентиран към риска контрол на процесите при операторите от фуражния сектор – на всеки етап от производство, преработка, съхранение и разпространение на фуражи, включително хранене на животни;
- Извършване на контрол на фуражи, относно съдържание на нежелани и забранени субстанции, както и контрол за съответствието им с предоставената на клиентите информация;
- Ефективен контрол върху генетично модифицирани фуражи, контрол на пускането на пазара, проследяването и етиктирането на фуражи, които съдържат или са произведени от ГМО;
- Контрол по спазване на фуражната забрана, свързана с трансмисивни спонгиформни енцефалопатии.

Регистрация и одобрение на обектите във фуражния сектор

В съответствие с изискванията на Закона за фуражите и Регламент (ЕО) № 183/2005 относно хигиена на фуражите, извършваните дейности в сектор “Фуражи” се осъществяват само в обекти, които са одобрени или регистрирани от БАБХ.

Таблица V.8. Брой регистрирани и одобрени обекти във фуражния сектор

Заявена дейност от оператора	Брой обекти към 31.12.2013 г.	Брой обекти към 31.12.2014 г.	Изменение 2014/2013
Регистрирани производители на фуражни суровини, различни от първичното производство на фуражи	417	420	0,7%
Регистрирани търговци на фуражи	1 966	2 055	4,5%
Регистрирани производители на добавки, премикси и комбинирани фуражи	286	305	6,6%
Одобрени производители	54	56	3,7%
Одобрени оператори за детоксикация на фуражи	1	1	-
Одобрени оператори за смесване на мазнини	1	1	-
Одобрени търговци	83	77	-7,2%
Одобрени производители и/или търговци на медикаментозни фуражи	11	11	-
Оператори на ниво първично производство на фуражи (зеделски производители)	7 556	8 575	13,4%
Други видове оператори, в т.ч. предприятия, транспортиращи фуражи и оператори, отдаващи складове под наем	427	462	8,1%
Общо регистрирани и одобрени обекти	10 802	11 963	10,7%

Източник: БАБХ

Националните регистри на одобрените и на регистрираните обекти във фуражния сектор за дейностите, определени в член 9 и член 10 на Регламент (ЕО) № 183/2005 се публикуват на интернет сайта на БАБХ.

Операторите в сектор фуражи се регистрират и/или одобряват за всички обекти под техен контрол, за всяка извършвана от тях дейност.

Към 31.12.2014 г. общият брой на регистрираните и одобрени обекти на територията на страната е 11 963, с 10,7% повече спрямо година по-рано.

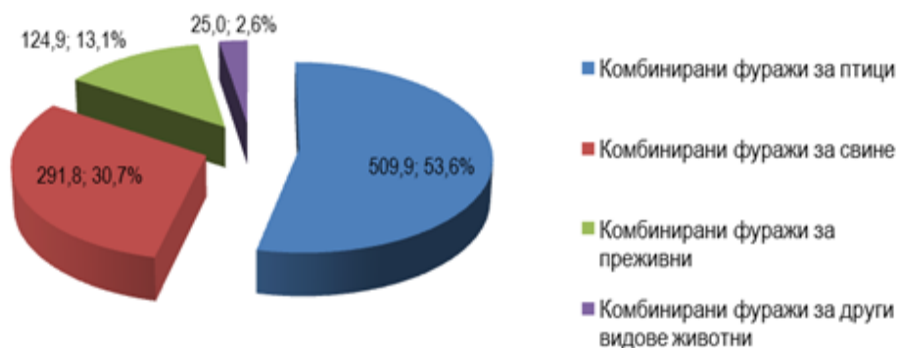
Производство на комбинирани фуражи

По данни, предоставени от производителите на комбинирани фуражи на доброволни начала, през 2014 г. са произведени общо 951 661,9 тона комбинирани фуражи – с 4,2% по-малко спрямо предходната година, в т. ч.: 172 796,8 тона, съдържащи кокцидиостатици.

Делът на производството на комбинирани фуражи за нуждите на собствените животновъдни стопанства през годината е 35,2% от общо произведеното количество, а този за пазара – 64,8%. Спрямо предходната година, производството на комбинирани фуражи за пазара намалява с 1,6%, а на това за собствени ферми - с 8,6% .

През 2014 г. най-голям дял от общото производство на комбинирани фуражи заема това на комбинирани фуражи за птици - 53,6% или 509 925,9 тона.

Фигура V.4. Производство на комбинирани фуражи през 2014 г. по видове животни в хил. тона

Източник: БАБХ

Структуриране на производителите на комбинирани фуражи

Около 49% от общия брой предприятия за производство на комбинирани фуражи през годината са такива с производство до 500 тона.

Таблица V.9. Производство на комбинирани фуражи през 2014 г. според обема на производство на предприятията

Категории предприятия според обема на производството в тона	Брой предприятия	Дял в общия брой предприятия, %	Произведени количества, тона	Дял в общото производство на комбинирани фуражи през 2014 г., %
Предприятия с производство до 5 000 тона - общо, в т.ч.:	214	82,9	179 816,0	18,9
I. до 500	127	49,2	17 194,7	1,8
II. от 500 до 1 000	27	10,4	18 999,1	2,0
III. от 1 000 до 2 000	28	10,9	39 177,9	4,1
IV. от 2 000 до 3 000	10	3,9	23 494,8	2,5
V. от 3 000 до 4 000	16	6,2	54 568,8	5,7
VI. от 4 000 до 5 000	6	2,3	26 380,7	2,8
Предприятия с производство над 5 000 тона - общо, в т.ч.:	44	17,1	771 845,9	81,1
I. от 5 000 до 10 000	24	9,3	180 627,7	19
II. от 10 000 до 20 000	8	3,1	110 261,4	11,6
III. от 20 000 до 40 000	8	3,1	215 636,8	22,7
IV. над 40 000	4	1,6	265 320,0	27,8

Източник: БАБХ

През 2014 г. са произведени 28 333 тона медикаментозни фуражи, изцяло за свине. Делът на производството на медикаментозни фуражи за нуждите на собствените животновъдни стопанства е 79,6% от общото произведено количество през годината, а този за пазара – 20,4%.

Таблица V.10. Производство на медикаментозни фуражи през 2014 г. по области

Област	Медикаментозни фуражи за свине (тона)		
	за пазара	за собствени ферми	Общо
Варна	4 699	13 453	18 152
Разград	0	1 176	1 176
Русе	720	4 016	4 736
Стара Загора	0	459	459
Шумен	0	3 448	3 448
Ямбол	363	0	363
Общо	5 782	22 551	28 333

Източник: БАБХ

В съответствие с чл. 17 от Регламент (ЕО) № 178/2002, операторите от фуражния сектор са отговорни за гарантиране на безопасността на произведените от тях продукти, за опазване здравето на животните и за предотвратяване на рисковете за околната среда.

Официалният контрол на фуражите е планов и текущ. Текущият контрол включва последващи проверки, при съмнение и разследване (сигнали, уведомления по системата RASFF и др.).

Плановият контрол се основава на база критерии за оценка на риска. През 2014 г. се изпълнява "Рамков план за контрол на фуражите за 2014 г." и "Указания за работа" по неговото изпълнение, които са изготвени на основание предвидените контроли в ЕМНКП 2012 - 2014 г.

Резултати от контролната дейност за 2014 г.

Контролът на фуражите обхваща три контролни системи: „Фуражи и хранене на животните“, „Трансмисивни спонгиформни енцефалопatii и странични животински продукти“ и „Ветеринарномедицински продукти и остатъци от ветеринарномедицински продукти“.

- **Резултати от контролната дейност по контролна система „Фуражи и хранене на животните“**

Цялостният напредък при постигането на стратегическите и специфичните цели в контролна система „Фуражи и хранене на животните“ се оценява като положителен. Към 31.12.2014 г. заложените в Рамковия план за контрол 2014 г. брой проверки са изпълнени на 95%. В сравнение с 2013 г., броят на извършените проверки намалява с 19%, на основание на извършената оценка на риска на операторите във фуражния сектор по ясни и унифицирани критерии.

През 2014 г. са извършени общо 5 144 броя проверки (при планирани 4 297 броя), от които 4 083 - планови и извънпланови проверки, 703 броя - последващи, 326 броя - разследващи и 32 броя проверки - по сигнал. За всяка една проверка е съставен констативен протокол, направени са 1 149 броя предписания при констатирани несъответствия, като са поставени срокове за отстраняването им. Съставени са 59 акта за установяване на административни нарушения. Наложени са 137 забрани. В случаите по чл. 15 от Регламент (ЕО) № 183/2005, във връзка с неизпълнение на приложимите изисквания за извършваната дейност от операторите, са отнети 13 броя одобрения и са преустановени 239 броя регистрации.

Таблица V.11. Брой планирани и извършени проверки за 2014 г. на всички етапи от производството (вкл. първично производство на фуражи), преработката, разпространението и изхранването на фуражи

Брой планирани проверки	Брой извършени проверки				
	Планови/извънпланови	последващи	разследване	по сигнал	общо
4 297	4 083	703	326	32	5 144

Източник: БАБХ

По отношение на анализираните фуражи не се наблюдават сериозни несъответствия, които да доведат до опасност за здравето на животните.

При операторите във фуражния сектор се наблюдават несъответствия по отношение на начина на използваните обекти и оборудване. Същите се дължат на недостатъчни финансови ресурси за инвестиции, което оказва влияние върху спазването на хигиенните изисквания.

Не са редки случаите, при които не се изпълняват плановите за самоконтрол от страна на операторите от фуражния сектор и фермерите.

Типът и мястото на установяване на несъответствията не представляват потенциален риск за животните.

Констатираните несъответствия и тяхното разпределение са взети предвид при оценката на риска при планирането на рамковия план за контрол през 2015 г.

През 2014 г. при проверките на обектите във фуражния сектор са взети проби за анализ по показатели, декларирани от производителя за съответствие, както и за спазване на допустимите стойности, определени в законодателството.

Общият брой на анализи от взети проби за официалния контрол през годината е 3 934, от които 749 броя за хранителен състав (несъответстващи са 2,9% от пробите), 420 броя за фуражни добавки, с фиксирано максимално съдържание, в това число разрешени кокцидиостатици (несъответствия са установени при 10,7%), 2 341 броя - за нежелани вещества несъответствия са установени при 1,1 %), 108 броя - за забранени за влагане медикаментозни субстанции, като фуражни добавки и контаминация на нецелеви фуражи (5,6% несъответствия), 282 броя за микробиологични изследвания – салмонела (2,8% несъответствия – осем положителни случая) и 34 броя за наличие на ГМО.

При изпълнението на Рамков план за контрол на фуражите по контролна система „Фуражи и хранене на животните“ за 2014 г. са взети общо 51 проби за наличие на салмонела и с цел изпълнението на програмите за надзор на салмонелози в стада на кокошки-носачки от рода *Gallus gallus*, бройлери, пуйки и разплодни стада от домашни птици.

По отношение на анализираните проби, с изключение на резултатите за кокцидиостатиците, се наблюдават незначителни несъответствия. При кокцидиостатиците повечето несъответствия се отнасят за декларираните от производителите стойности и установяване на съдържание по-малко от минималното, съгласно индивидуалното разрешително на добавката.

При анализите на добавки от функционална група „съединения на микроелементи“, повечето несъответствия касаят декларираната от производителите стойност и заблуда на клиента. Установените несъответствия с индивидуалните разрешителни на добавките от тази група са близки до допустимата максимална стойност на добавките.

Установените несъответствия от проби за анализ съдържанието на забранени за влагане лекарствени субстанции като фуражни добавки са следствие на недобро почистване след производство на медикаментозни фуражи или замърсяване на производствената линия с допълващи фуражи, замърсени след производство на медикаментозни фуражи.

- **Контрол на фуражи по контролна система „Трансмисивни спонгиформни енцефалопатии и странични животински продукти“**

БАБХ контролира спазването от страна на операторите от фуражния сектор на тоталната фуражна забрана (чл. 7 и Приложение IV към Регламент (ЕО) № 999/2001) и вътревидовата фуражна забрана (чл. 11 от Регламент (ЕО) № 1069/2009) по отношение на преработените животински протеини.

При извършените документални и физически проверки през 2014 г. не са констатирани нарушения относно фуражните забрани. При отделни оператори от фуражния сектор са констатирани несъответствия във връзка с изискванията за етикетирание на комбинирани фуражи, в които са вложени протеини от животински произход като фуражни суровини – рибено брашно, кръвни продукти (хемоглобин).

Броят на взетите проби от фуражи за наличие на съставки от животински произход за годината е 753.

Протеините от животински произход са рискови по отношение на замърсяване с микроорганизми, поради което се вземат проби от фуражи за наличие на микробиологично замърсяване от салмонела и ентеробактерии.

През 2014 г. са взети 37 проби от фуражи за наличие на салмонела и 23 проби за ентеробактерии. Не са установени положителни случаи на салмонела и ентеробактерии във фуражи.

При извършения лабораторен контрол през годината са установени 34 положителни проби за наличие на съставки от сухоземни животни и риба във фуражи за свине и птици в 14 обекта. За всички несъответстващи резултати от анализа са предприети съответните законови действия и на всички оператори са наложени санкции за установените административно наказателни нарушения.

През 2014 г. са анализирани 116 броя проби от фуражи за птици, чиито собственици са бенефициенти, получили подпомагане по схемата за държавна помощ „Помощ за реализирането на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към птиците“, като при 6 бенефициента са установени положителни проби.

Операторите, при които са доказани лабораторно положителни проби за наличие на съставки от животински произход през първо и второ тримесечие на 2014 г. са подложени на засилен контрол през цялата година.

- **Контрол на фуражи по контролна система „Ветеринарномедицински продукти и остатъци от ветеринарномедицински продукти“**

При осъществяване на контрола на производството и търговията на медикаментозни фуражи от БАБХ се следи за спазване на изискванията на Наредба № 1 от 11.03.2014 г. за изискванията за производството и/или търговията с медикаментозни фуражи и/или с междинни продукти за производството им.

Към 31.12.2014 г. в страната има одобрени 11 обекта за производство и/или търговия на медикаментозни фуражи по чл. 55в, ал. 1 от Закона за фуражите.

В рамките на 2014 г. са извършени общо 19 проверки на одобрени оператори, извършващи дейност производство на медикаментозни фуражи“, от които 13 планови проверки, 3 последващи проверки и 3 разследващи проверки. Във връзка с установените несъответствия са дадени предписания. При извършените последващи проверки е установено, че несъответствия с изискванията, посочени в законодателството в областта на фуражите са отстранени от операторите.

Одити на оператори от фуражния сектор

През 2014 г. са извършени 154 одита на оператори от фуражния сектор, при планирани 221. От извършените одити може да се направи заключение, че операторите от фуражния сектор са разработили, въвели и прилагат процедури, основани на принципите на HACCP, с което са изпълнени изискванията на чл. 6 и чл. 7 от Регламент (ЕО) № 183/2005. При някои оператори е установено, че въведените процедури не са актуални към момента, за което са дадени съответните препоръки. За всички установени несъответствия са дадени препоръки, по които операторите са предприели корективни действия. Същите са проверени за изпълнението им и са закрити.

7.3.3.4. Проверка на ефективността на официалния контрол на фуражи

През 2014 г. във всичките 28 Областни дирекции по безопасност на храните са планирани и извършени 28 проверки на ефективността на провеждания официален контрол по фуражи по смисъла на чл. 8, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 882/2004, по контролна система „Фуражи и хранене на животните“, контролна система „Трансмисивни спонгиформни енцефалопatii и странични животински продукти“ и контролна система „Ветеринарномедицински продукти и остатъци от ВМП“.

При извършените проверки е установен напредък при извършвания официален контрол на фуражи по отношение проследяването и мерките, предприемани в случай на несъответствия, но са установени и пропуски при спазването на някои от приложимите изисквания. На основание

направените констатации при проверките се правят препоръки към ОДБХ, с цел подобряване на организацията за планирането и извършването на официалния на контрол фуражите, който да е ефективен и да е в съответствие със заложените цели.

Система за бързо предупреждение за храни и фуражи

Към 31.12.2014 г. България е засегната в 10 разпространени нотификации чрез Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF) по отношение на фуражи, от които 1 за неразрешено ГМО Bt 63 в премикс за патици; 1 за неразрешено ГМО Bt 63 в холин хлорид; 1 отнасяща се до риск от замърсяване с phosphine на пратка царевица с произход Румъния и България; 1 относно съдържание на афлатоксин В1 в храна за гълъби; 1 относно разпространението на дестилирани палмови мастни киселини с произход Индонезия със съдържание на диоксини над максимално допустимите стойности, 1 за фуражи с нередовен общ ветеринарен входен документ за кръвно брашно от Холандия; 2 относно установено наличие на неразрешен ГМО във фуражна добавка витамин В2 80% за коне, с произход Китай; 1 относно наличие на *Salmonella spp.* в преработени животински протеини с произход Белгия; 1 относно доказано наличие на *Salmonella Senftenberg* и *Salmonella corvalis* в гранулиран слънчогледов шрот, произведен от оператор в България.

Във връзка с получените нотификации, отнасящи се и до България, са направени проучвания и е извършена оценка на риска от БАБХ. България е уведомила Европейската комисия и държавите – членки на ЕС за резултатите от направените проучвания и предприетите мерки.

В началото на 2014 г. чрез RASFF са разпространени нотификации за установено наличие на неразрешен генетично модифициран ориз Bt63 във фуражна добавка – холин хлорид с произход Китай. В тази връзка БАБХ извърши целеви контрол на всички доставчици на едро в България, които предлагат холин хлорид, внос от Китай. Вzeti са 4 проби от установените налични партии, като в една от тях е установено наличие на Bt 63. Резултатът от анализа е потвърден и от втора лаборатория. Продуктът е разпространен само на територията на България. За установеното несъответствие е изготвена нотификация от България на основание извършен официален контрол на пазара. Наличните количества са забранени и са реекспортирани към държавата на произход. Информацията е предоставена на Европейската комисия.

През годината е предоставена информация по две отправени запитвания от компетентни органи на други държави членки.

Очаквани данни за 2015 г.

През 2015 г. контролът на фуражите следва основни оперативни цели, които са свързани със стратегическите цели, определени в ЕМНКП на Р България за 2015-2017 г. - да се гарантира, че фуражите отговарят на изискванията за безопасност и проверка на съответствието с изискванията на законодателството за пускането на пазара и употребата на фуражите (етикетиране).

В сектора на контрола на фуражите се работи по:

- утвърждаване на постигнатите положителни резултати в сектора на контрола на фуражите чрез ангажираност на компетентните експерти на БАБХ на централно и регионално ниво;
- ангажираност на директорите на ОДБХ с контрола на фуражите, като част от извършвания контрол от БАБХ, с което да се постигне изпълнението на Рамковите планове за контрол на фуражите и вземането на проби за целите на официалния контрол от всички ОДБХ;

- изпълнение на Програмата за проверка на ефективността на официалния контрол на фуражите за 2015 г. Увеличаване броя на ОДБХ, при които да се констатира спазване на изискванията за контрола на фуражите;
- повишаване квалификацията на инспекторите, отговорни за официалния контрол на фуражите;
- продължаване на ефективната комуникация с неправителствения сектор и всички заинтересовани страни, имащи отношение към безопасността и качеството на фуражите.

7.3.4. Център за оценка на риска

Центърът за оценка на риска извършва независима научна оценка по здравеопазване на животните и растенията и безопасността на храните чрез пряко възлагане от Европейския орган по безопасност на храните, БАБХ или други държавни органи и физически и юридически лица.

През 2014 г. в Центъра са изготвени 29 научни становища в различни области. Относно здравеопазване на животните през годината са изготвени: оценка на епизоотичната ситуация в Турция чрез анализ на данните от информационната система на ЕС за обявяване на болестите по животните; становище за видовете преживни животни, които подлежат на ваксинация и видовете ваксини прилагани за ограничаване и ликвидиране на синия език; оценка на епизоотичната ситуация за син език в България към края на август 2014 г. Издадено е ръководство за хуманно отношение към животните на пазари и е изготвено научно становище за очаквания ефект от дейностите, включени в мярка „хуманно отношение към животните“ от ПРСР 2014- 2020.

През годината са изготвени становища, касаещи съдържанието на пестициди; микотоксини; химични замърсители и др.

През 2014 г. са изготвени и изпратени 255 информации и анализи на проблемни патологични фактори, установени в света и специално на територията на Европейския съюз и България, имащи отношение към безопасността на храните и фуражите, отнесени към различните направления на тази дейност.

През м. октомври 2014 г. Центърът за оценка на риска организира VII-та Национална научна конференция на българския фокален център, на която е представена информация по различни теми, свързани с безопасността на храните.

Националният фокален център на EFSA продължава да развива своята дейност за популяризиране на EFSA на национално ниво, посредством различни дейности съгласно подписаното Споразумение за сътрудничество между EFSA и Центъра за оценка на риска.

7.3.5. Законодателни промени в областта на безопасността на храните

През 2014 г. продължава оптимизирането на нормативната база в областта на безопасността на храните и фуражите, здравеопазване на животните и хуманно отношение към тях, страничните животински продукти, здравето на растенията и растителния репродуктивен материал.

- **Здравеопазване на животните и хуманно отношение към тях**

- Изготвен е проект на Закон за изменение на Закона за съсловната организация на ветеринарните лекари в Република България в частта касаеща въвеждането на задължителни минимални цени на услугите, предоставяни от ветеринарните лекари, упражняващи ветеринарномедицинска практика, така че законът да не влиза в противоречие и да не е несъвместим с европейското законодателство. Изменението е публикувано в ДВ. бр. 37 от 22 май 2015 г.

- Изготвена е Наредба № 10 от 20 декември 2013 г. за изискванията към данните, които съдържа документацията за издаване на сертификат за регистрация, опаковката, листовката за употреба и производството на инвитро диагностично ветеринарномедицинско средство, и редът за извършване на изпитването за чувствителност. Нотифицирана пред ЕК и публикувана в ДВ. бр. 5 от 17 Януари 2014 г.;
- Изготвена е Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 49 от 20 април 2006 г. за здравните изисквания към някои животни, сперма, яйцеклетки и ембриони при обмен между Република България и държавите - членки на Европейския съюз, и при внасянето им от трети страни (Обн. ДВ. бр. 44 от 30 Май 2006 г., изм. ДВ. бр. 60 от 3 Август 2010 г.). Нотифицирана пред Европейската комисия и публикувана в ДВ. бр. 9 от 03.02.2015 г.
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 52 от 28 април 2006 г. за здравните изисквания към овце и кози при придвижването или транспортирането им между Република България и държавите-членки на Европейския съюз, за определяне на здравния статус на обектите, от които произхождат, и допълнителните гаранции за здравния статус на тези обекти. (Обн. ДВ. бр. 52 от 27 Юни 2006 г., изм. ДВ. бр. 60 от 3 Август 2010 г.). Нотифицирана пред Европейската комисия и публикувана в ДВ. бр. 48 от 10 Юни 2014 г.
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 17 от 16 Юни 2008 г. за здравните изисквания към стопанските водни животни, продуктите от тях и предпазването и контрола на болести по водните животни. Нотифицирана пред Европейската комисия и публикувана в ДВ. бр. 58 от 15 Юли 2014 г.
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 20 от 1 ноември 2012 г. за минималните изисквания за защита и хуманно отношение към опитните животни и изискванията към обектите за използването, отглеждането и/или доставката им. Нотифицирана пред Европейската комисия и публикувана в ДВ. бр. 86 от 17 Октомври 2014 г.
- Създадена е работна група във връзка с Тарифа за определяне на цените, които се заплащат за изпълнението на държавната профилактична програма и програмите за надзор и ликвидиране на болестите по животните. Тарифата е приета с Постановление на Министерския съвет № 48 от 6 март 2015 г.

• **Безопасност на храните**

- Изготвена е Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 26 от 2010 г. за специфичните изисквания за директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход (Обн. ДВ, бр. 84 от 2010 г. Изм. ДВ. бр.46 от 03.06.2014 г.);
- Изготвена е Наредба № 4 от 15 юли 2014 г. за специфичните изисквания към производството на суровини и храни от животински произход в кланични пунктове, тяхното транспортиране и пускане на пазара (ДВ. бр. 60 от 22.07.2014 г.);
- Извършен е анализ на действащата нормативна уредба, регламентираща директните доставки на малки количества суровини и храни от животински произход и е изготвен проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 26 от 14 октомври 2010 г. за специфичните изисквания за директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход (Обн. ДВ, бр. 84 от 2010 г. Изм. ДВ. бр. 46 от 03.06.2014 г.);

- Изготвен е проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 9 от 16 септември 2011 г. за специфичните изисквания към безопасността и качеството на храните, предлагани в детските заведения и училищата, както и към храни, предлагани при организирани мероприятия за деца и ученици (Обн. ДВ. бр.73 от 20.09.2011 г., изм. и доп. ДВ. бр. 60 от 07.08.2012 г.).

8. Селекция и репродукция в животновъдството

8.1. Управление на националните генетични ресурси в животновъдството

Управлението на генетичните ресурси в животновъдството цели опазване на изчезващи и застрашени от изчезване местни автохтонни породи – национално богатство на страната, както и поддържане и развитие на комерсиалните породи, формиращи националните генетични ресурси.

Изпълнителната агенция по селекция и репродукция в животновъдството осъществява мониторинг на състоянието на националните генетични ресурси, както и координация на дейностите, свързани с управлението им.

ИАСРЖ участва в управление на националните генетични ресурси в животновъдството чрез организиране, ръководство и участие в дейността на Националния съвет по управление и съхранение на генетичните ресурси. През 2014 г. са проведени 20 заседания на Съвета по секции за отделните направления в животновъдството, където са обсъждани проблемите на съответния бранш и са направени редица предложения за подобряване на развъдната дейност.

Съветът по генетични ресурси периодично обсъжда състоянието на генетичните породи и предприема адекватни мерки за недопускане на изчезването на национални породи животни. ИАСРЖ ежегодно извършва мониторинг на породите във връзка с поддържане и периодично актуализиране на Регистъра на развъдните стада от Националния генофонд.

През 2014 г. Агенцията е определила развъдния статус на стадата, рисковия статус на породите и тренда на изменение. През годината развъдните организации в страната контролират 22 автохтонни породи и 11 комерсиални отечествени породи, които са и обект на подпомагане в Програмата за развитие на селските райони за периода 2007 - 2013 г. по мярка 214 „Агроекологични плащания” в направление „Опазване на застрашени от изчезване местни породи”.

За периода 2009 - 2014 г. няма породи с понижен статус на застрашеност и изчезнали породи. Като изчезваща порода може да бъде определена единствено породата „Плевенски кон”. Тревно е и състоянието на Старозагорската овца, Бялата маришка овца, Копривщенската овца, Местната карнобатска овца и Брезнишката овца, а от комерсиалните породи - на Карнобатската и Тракийската тънкорунни и на Дунавския кон.

ИАСРЖ поддържа информационна база данни за състоянието на генетичните ресурси по образец на базата EFABIS на Европейската регионална фокусна точка. Националната система е свързана с EFABIS, а последната - с информационната система DAD-IS на световната организация по прехраната FAO. Тази интеграция дава възможност за трансфер на данни от националната към европейската и световната информационни системи.

Във връзка с необходимостта за опазване на редките местни породи, с помощта на Българо - Швейцарския проект „Да свържем опазването на природата с устойчивото развитие на селските райони”, през 2013 г. е разработена и пусната в експлоатация информационна система за местните породи селскостопански животни, чиято основна цел е интеграция на информацията за местните породи в България. ИАСРЖ, съвместно с развъдните организации извърши актуализация на данните в системата, като в края на 2014 г. са регистрирани 98 811 броя животни от 34 породи.

ИАСРЖ управлява и поддържа Национална генетична банка с две хранилища (София и Сливен), в които се съхранява криоконсервирана семенна течност от различни видове и породи животни. Към края на 2014 г. в двете Генбанки се съхраняват общо 3 083 972 дози дълбоко замразена семенна течност от 288 разплодника от 20 породи говеда, 3 породи биволи и една порода овце.

Агенцията поддържа и Национален генетичен резерв като отделна част от Националната генетична банка. Резервът гарантира националния суверенитет на страната по отношение на генетичните ресурси и запазването на генетичното разнообразие, като ключ към устойчиво животновъдство.

За гарантиране на по-висока биосигурност, замразеният семенен материал от Националния генетичен резерв се съхранява в две криохранилища - София и Сливен. Към 31.12.2014 г. в Националния генетичен резерв на страната се съхраняват 378 084 дози замразен семенен материал от 461 разплодника, в това число 388 говежди, 25 биволски разплодника и от 48 коча. Дозите са от 26 породи говеда (20 млечни и 6 месодайни), 4 породи биволи и 15 породи овце.

Така, към 31.12.2014 г. в Националната Генбанка и Националния генетичен резерв се съхраняват общо 3 462 056 дози дълбоко замразена семенна течност.

ИАСРЖ управлява и поддържа двете Държавни станции за изкуствено осеменяване (ДСИО) в София и Сливен, осигуряващи развъдната дейност, управлението и съхранението на генетичните ресурси в страната. В станциите се произвежда и съхранява дълготрайно разплоден материал от ценни високо продуктивни породи, от застрашени от изчезване и изчезващи местни автохтонни породи животни.

През 2014 г. в двете Държавни станции за изкуствено осеменяване се отглеждат общо 21 говежди мъжки разплодници от породите Кафяво говедо, Родопско късорого говедо, Лимузин, Шароле, Монбелиард, Българско родопско говедо, Холщайн червеношарен и Холщайн черношарен. От наличните разплодници през годината са произведени общо 33 970 дози дълбоко замразена семенна течност.

В ДСИО Сливен се поддържа депо за отглеждане на нерези с цел производство на свежа сперма за изкуствено осеменяване на свине, в което към края на 2014 г. са налични 4 нереза.

В ДСИО София през 2014 г. се поддържа коневъдно депо от 9 разплодни животни от породите: Холщайнер, Хафлингер, Чистокръвна арабска, Плевенска, Англо-арабска, Източнобългарски кон и Шотландско пони; две кобили от породата Гидран и шест подрастващи кончета от породите Хафлингер, Плевенски, Източнобългарски и Каракачански кон.

Към 31.12.2014 г. в ИАСРЖ се отглеждат 12 разплодни животни от породите Хафлингер, Чистокръвна арабска, Англо-арабска, Плевенска и Гидран. От тях, чрез договор за съвместна дейност за разплод са предоставени 5 жребца от породите: Чистокръвна арабска, Англо-арабска и Хафлингер. Жребците са предоставени с цел водене на развъдно подобрителна дейност и усъвършенстване на генетичните качества на конете в България.

Агенцията подпомага дейността на развъдните организации чрез предоставяне на възможност за: изследване на качествените показатели на контролираните признаци в нейните лаборатории; отглеждане на мъжки животни и производство и съхранение на семенен материал; доказване на произхода на разплодни животни в нейната лаборатория.

За целта, ИАСРЖ управлява и поддържа лаборатория за контрол на млечната продуктивност и лаборатория за контрол на вълнодайната продуктивност.

През 2014 г. в лабораторията за определяне на физико-химичния състав на млякото (гр. Сливен) са анализирани общо 150 097 проби (в т. ч. 48 проби от овче мляко), с 103 892 проби по-малко спрямо предходната година.

Лабораторията за изпитване на кочове по собствена продуктивност (гр. Шумен), обслужваща селекцията в тънкорунното овцевъдство, дава възможност да се определи величината на някои селекционни признаци и качеството на вълната по отношение на физико-механичните свойства, рандемана и количеството чисто влакно. През 2014 г. в нея са изследвани 785 броя проби от вълна, с 68 броя по-малко спрямо предходната година.

Реализацията на семенен материал на разплодници от националния генофонд се осъществява от 18 лицензирани центрове за съхранение на сперма, като 11 от тях поддържат подвижни линии. По този начин фермерите получават качествено съхранявана сперма в непосредствена близост до обслужваните от тях ферми. През 2014 г. са реализирани 76 623 дози сперма, което е с 2 714 дози по-малко в сравнение с предходната година.

Към 31.12.2014 г. в ИАСРЖ е налична сперма от 265 говежди, 18 биволски разплодника и от 4 коча, от 20 породи говеда, 3 породи биволи и една порода овце.

За подпомагане на изкуственото осеменяване на селскостопанските животни в страната, през 2014 г. Агенцията работи с 493 техник-осеменители.

Експертите на ИАСРЖ изготвят съвместно с развъдните организации групови и индивидуални случни планове. Подпомагат селекционерите при избор на конкретни разплодници за да се постигнат целите, залегнали в развъдните им програми.

За ефективно управление и дългосрочно опазване на генетичното разнообразие в животновъдството е разработена десет годишна Консервационна програма за *ex situ* управление на генетичните ресурси в Р България. В нея е предвидено в Държавните станции за изкуствено осеменяване да постъпват разплодници от комерсиални и автохтонни породи говеда, биволи, овце, кози и коне, от които ще се консервира генетичен материал.

В Източния център за репродукция и анализ на ИАСРЖ в гр. Сливен се намира Станция за преценка на млади бичета по собствена продуктивност. В 2014 г. в нея се отглеждат 9 подрастващи телета от породите Холщайн и Кафяво говедо и 5 малачета от породата Българска мурра.

В ДСИО-София се отглеждат 3 разплодника от местна автохтонна порода – Родопско късорого говедо и в Станция за преценка на млади бичета по собствена продуктивност – Сливен 3 малачета от породата Българска мурра, с които се работи за изпълнение на програмата.

С цел предотвратяване изчезването на породите Дунавски и Плевенски кон е създаден екип, който разработва и усъвършенства технология за криоконсервация на семенен материал от коне и технология за извършване на ембриотрансфер и участва в криоконсервирането на сперма и ембриотрансфер при породите Дунавски и Плевенски кон.

През годината са проведени множество срещи и са предоставени консултантски услуги и професионални съвети на развъдни организации, неправителствени организации и фермери по въпроси, свързани с развъдната дейност; проблемите на селекцията и репродукцията в страната; субсидиране на племенните животни; провеждане на изложения; промени на законодателството в областта на развъдната дейност, храненето, отглеждането и развъждането на животните.

През 2014 г. ИАСРЖ продължава да представлява България в международни органи и организации, свързани с управлението и съхраняването на европейските и световни генетични ресурси в животновъдството и да участва в различни проекти.

8.2. Контрол и координация на развъдната дейност

През 2014 г. ИАСРЖ е извършила планови проверки на дейността на 24 развъдни организации.

Агенцията осъществява и развъдна дейност с видове и породи, за които няма развъдни организации в страната. Поради липса на одобрени развъдни организации, през 2014 г. ИАСРЖ оказва методическа помощ за развъдна дейност с породите: Хиос – 729 животни, Тракийска тънкорунна – 170 животни и Местна карнобатска овца – 253 овце майки.

Агенцията извършва развъдна дейност и с 909 овце майки от породата Асав и със 137 овце майки от породата Лакон, до учредяване на развъдни организации за породите.

Качеството на разплодния материал, произвеждан, постъпващ и разпространяван на територията на страната, се контролира от ИАСРЖ чрез поддържане на национален регистър на мъжките разплодни животни и Регистър на развъдните стада от националния генофонд.

През 2014 г., след годишна актуализация на данните, в Регистъра на мъжките разплодни животни са включени: 5 165 говежди бика, 211 биволски бика, 8 300 коча, 1 050 пръча, 983 жребца и 479 нереза. В Регистъра на развъдните стада са включени 2 897 стада, разпределени, както следва: говедовъдство – 1 183, биволовъдство – 168, овцевъдство – 881, козевъдство – 172, свиневъдство – 69, коневъдство – 417, птици – 7. В регистрите са включени и 53 пчелина, както и 13 собственици на кучета.

През 2014 г. в регистъра на вносителите на семенен материал е регистриран 1 вносител, с подадени 8 уведомления за внос. Внесени са 35 124 дози сперма от говеда и кози. Регистрирани са 59 разплодника, от които 33 са от внос от трети страни.

През годината ИАСРЖ е осъществила контрол на дейността на развъдните организации чрез провеждане на проверки по схемата на държавна помощ „Помощ за водене на родословна книга и за определяне на продуктивността и генетичните качества на животните“. Извършените проверки обхващат развъдната дейност с ферми и животни, както следва: говедовъдство - 742 ферми (с 51 211 броя животни), биволовъдство - 147 ферми (с 5 215 броя биволи), овцевъдство - 881 ферми (с 165 705 броя овце), козевъдство - 172 ферми (с 24 249 броя кози), свиневъдство - 74 ферми (с 35 554 броя свине), птицевъдство - 6 ферми (с 652 352 броя птици), коневъдство - 147 ферми (с 3 114 броя коне) и 53 пчелни семейства.

Проверени са и две развъдни организации с 278 броя животни, получили държавна помощ по схемата „Помощ за водене на родословна книга и за определяне на продуктивността и генетичните качества на Българско овчарско куче и Каракачанско куче“.

Осъществен е контрол върху дейностите на развъдните организации по организирането и провеждането на изложения, подпомогнати по различни схеми за държавна помощ чрез ДФ „Земеделие“: Специализираната изложба по млечно говедовъдство, гр. Сливен; Национално говедовъдно изложение, гр. Сливен; Национално изложение на Каракачански кон, с. Орешак; Национално изложение на Дунавски кон, гр. Баня; Национално изложение на Тежковознен кон, гр. Перник; Национален турнир на породата Тракенер BG, гр. Божурище; 5 международни и 4 национална киноложки изложби.

През 2014 г. ИАСРЖ е осъществила и проверки за спазването на развъдната програма от бенефициентите, субсидирани по направление „Опазване на застрашени от изчезване местни породи“ на мярка 214 „Агроекологични плащания“ от ПРСР 2007 - 2013 г. Проверени са 796 бенефициенти, като въз основа на резултатите от проверките са извършени плащания към бенефициентите.

9. Селскостопанска наука, обучение и съветническа дейност

9.1. Научноизследователска дейност и научно обслужване в селското стопанство, осъществявани от Селскостопанска академия

През 2014 г. Селскостопанска академия реализира научноизследователска, приложна и обслужващата дейност в областта на земеделието. През годината постоянните структурни звена на Академията разработват 138 научноизследователски проекта, насочени към развитието на устойчиво и адаптирано към климатичните промени земеделие.

9.1.1. Създадени и внедрени в производството научни продукти

В ежегодно издаваната от ИАСАС Официална сортова листа на страната, през 2014 г. са вписани 195 сорта на ССА. От тях, 171 са включени в списък А (зърнени, фуражни, маслодайни и влакнодайни култури, цвекло, картофи и овощни растения), а 24 - в списък Б (зеленчукови, декоративни, медицински и ароматни култури и лоза).

За 2014 г. общият брой на публикуваните, подадени заявки в Патентното ведомство е 14.

Научните продукти, получили правна закрила съгласно нормативната база през годината са 16 на брой с готовност за сключване на лицензионни договори. Това включва 9 сорта зърнено-житни култури; 1 сорт от ароматни култури; 3 сорта тютюн; 1 сорт фуражни култури; 2 сорта зеленчукови култури.

ССА притежава 85% от всички издадени и поддържани сертификати за сортове растения и породи животни в Патентното ведомство.

Системата на ССА разполага със значителни и разнообразни активи от интелектуална собственост, което дава възможност за реализиране на икономическа изгода.

През годината са сключени 60 лицензионни договора, което е три пъти повече в сравнение с 2013 г. Въпреки това, този резултат остава под потенциала, основно поради липсата на подзаконовни нормативни актове, които да регламентират приложението на ЗЗНСРПЖ. Решаването на проблемите, свързани с интелектуалната собственост, ще бъде основна задача и през 2015 г.

9.1.2. Трансфер на знания и научни продукти

През 2014 г. са създадени 67 демонстративни полета и ферми, където са проведени открити дни и срещи на колективите на научните звена със земеделските производители. Там всеки може да се запознае с най-новите сортове растения, породи животни и иновации в технологичните аспекти на отглеждането им.

През годината от звената на ССА са организирали 42 открити дни. Това е най-достъпната форма за по-бързо реализиране на постиженията на селскостопанската наука от непосредствените потребители – земеделските кооперации, дружествата, фермерите и фирмите във всички аспекти на научно-приложната дейност. На участниците в откритите дни са демонстрирани най-новите сортове растения и породи животни.

Научните работници от ССА участват активно в провежданите разнообразни форми за повишаване квалификацията на селскостопанските специалисти и фермери от земеделските кооперации по производството на базови семена и племенни породи животни, проектиране на частни ферми, разработване на технологии и др. В тази връзка са проведени 96 краткосрочни курсове.

През 2014 г. структурните звена на Селскостопанска академия са картотекирали 667 селскостопански производители, на които е оказвана постоянна методична и консултантска помощ. Сключени са договори за разработване на проекти.

Броят на сключените договори през годината е 143. Те са за установяване на състоянието на отделни селскостопански култури; за решаване на технологични проблеми; препоръки за сортова структура; за породи селскостопански животни и технологии в животновъдството, за нови насоки в механизацията и поливната техника; различни оферти за бизнес оценки; за производство на базови и сертифицирани семена и племенни животни.

Съществена помощ на земеделските стопани и специалисти продължават да оказват лабораториите от системата на ССА. В същите са извършени 139 хил. броя почвени анализи, анализи на растителни проби и анализи на животински продукти и други, свързани с качеството на суровините и безопасността на храните. Въз основа на получените резултати са дадени конкретни препоръки при отглеждането на селскостопанските култури, диагностика и профилактика при животните, съхранение и преработка на селскостопанската продукция.

Проведени са 93 научнопрактически конференции, семинари, симпозиуми, кръгли маси, на които са дискутирани проблемните въпроси на съвременното земеделие, икономиката и маркетинга, както и финансирането на селскостопанската наука.

9.1.3. Квалификационна структура на учените, обучение на докторанти и публикационна дейност

Общият брой на учените в ССА към края на 2014 г. е 602, които по академични длъжности и научни степени се разпределят, както следва: професори – 59, доценти – 257, главни асистенти – 158 и асистенти – 128, с образователна и научна степен „Доктор” – 414 учени и с научна степен „Доктор на науките” – 20. Съотношението между хабилитирани и нехабилитирани учени в ССА е 1,1.

През 2014 г. 42 учени са се хабилитирали, от които 13 са придобили академична длъжност „Професор” и 29 – „Доцент”. През годината 10 асистенти са придобили академична длъжност „Главен асистент”, 21 асистенти и главни асистенти са придобили образователна и научна степен „Доктор”, а един доцент – научна степен „Доктор на науките”.

В ССА двадесете научноизследователски института имат 57 акредитации за обучение в ОНС „Доктор” по 32 докторски програми.

През отчетния период в структурните звена на ССА се обучават 128 докторанти в образователна и научна степен „Доктор”.

През годината 23 докторанти са защитили успешно дисертационните си трудове и са получили дипломите си за придобита образователна и научна степен „Доктор”.

За учебната 2014/2015 г. ССА е обявила конкурс за прием на докторанти – общо 76 места по 25 докторски програми в 19 института. Успешно са класирани 20 кандидати.

Институтът по аграрна икономика издава 7 научни списания: *Bulgarian Journal of Agricultural Science*, *Растениевъдни науки*, *Животновъдни науки*, *Почвознание агрохимия и екология*, *Икономика и управление на селското стопанство*, *Селскостопанска наука* и *Селскостопанска техника*.

9.1.4. Международно сътрудничество в областта на селскостопанската наука

През 2014 г. научноизследователските институти и опитните станции на ССА осъществяват международно сътрудничество с учени от повече от 40 страни в рамките на

съвместни изследователски проекти, участие в международни семинари, конференции, консултативни срещи, специализации в чужбина, прием на чуждестранни учени по тематика от взаимен интерес и др. Изпълнявани са общо 186 проекти и договори, от които 51 проекта, финансирани и подпомагани от ЕС, Организацията по прехрана и земеделие, Международния център по генетично инженерство и биотехнология, Биовърсити интернешънъл, Международната агенция по атомна енергия, Международния център за подобряване на царевичата и пшеницата, Международния център за селскостопански изследвания за сухите райони; 87 проекта за научно-техническо сътрудничество на двустранна основа; 48 други лицензионни, дистрибуторски и търговски договори.

Институтите на Академия участват и в проекти по 7-ма Рамкова програма на ЕС. Участието е основно в три специфични направления на Програмата – СП „Сътрудничество” в приоритет 2 „Храни, земеделие, рибарство и биотехнологии”, в приоритет 6 „Околна среда, вкл. промени в климата” и приоритет 8 „Обществено-икономически и хуманитарни науки”.

В различни проекти (акции) на Европейската програма за координиране на изследванията в науката и технологиите (Програма COST) учени от Селскостопанската академия са национални координатори или участници в 9 COST-акции в областите: „Храни и земеделие”, „Биомедицина и молекулярни бионауки”, „Индивиди, общества, култури и здраве”, „Науки за земята и околната среда” и др.

ССА има валидни преки споразумения за научно-техническо сътрудничество със сходни научноизследователски организации от Виетнам, Китай, Румъния, Кралство Мароко, Молдова, Руската Федерация, Монголия, Украйна, Алжир.

9.2. Съветническа дейност

Съществена част от държавната политика за предоставяне на консултантски услуги за осигуряване подходящо ниво на технически и икономически знания и умения в земеделския и горския сектор с цел прилагане на ОСП и повишаване конкурентоспособността на българския производител в единния европейски пазар се реализира чрез Националната служба за съвети в земеделието.

НССЗ предлага комплексен “пакет от консултантски услуги”, включващ консултации от създаването на фермата до нейното пълно обслужване в агрономически, животновъден и аграрикономически аспект, организира и провежда обучения за фермерите.

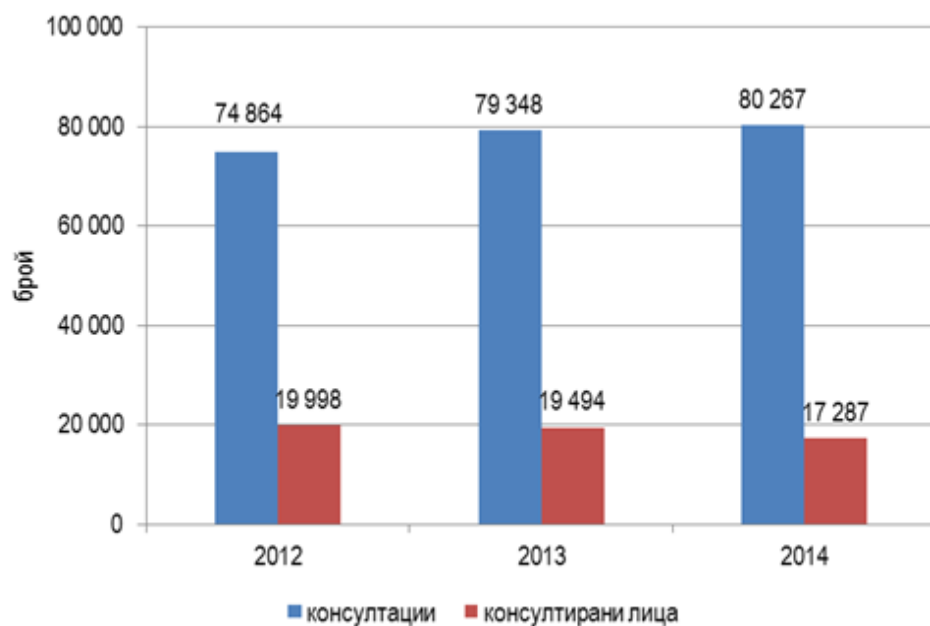
Службата подпомага трансфера и приложението на научните и практическите достижения в областта на земеделието и по този начин оказва съдействие за усъвършенстване на връзката “научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес”.

През 2014 г. общо 17 287 лица са получили 80 267 консултации от експертите на НССЗ. Средно едно лице е получило около 5 консултации.

Всички консултации, които НССЗ предоставя, са безплатни за земеделските производители. Службата извършва консултантска и съветническа дейност главно чрез експертите от Териториалните областни офиси.

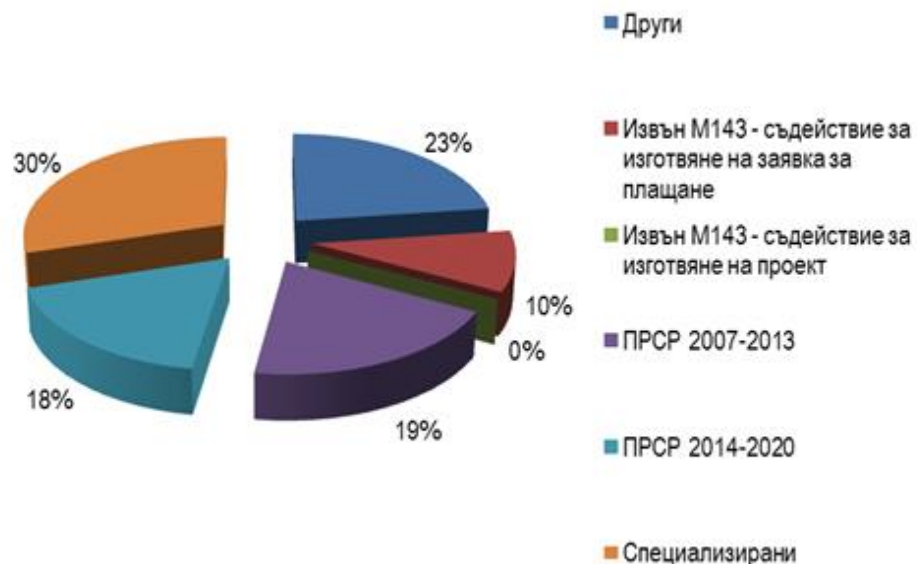
Общият брой на консултираните лица през 2014 г. намалява с 11% в сравнение с 2013 г., до 17 287, като всеки офис е работил средно с 640 земеделски производители и други консултирани лица. Същевременно, дадените консултации в офиса и на място в земеделските стопанства от НССЗ нарастват с 1% спрямо 2013 г., достигайки 80 267 броя. По-голяма част от лицата получили консултации се възползват от предлагания от Службата цялостен пакет от съветнически услуги.

Фигура V.5. Общ брой на консултираните лица и консултациите, предоставени от НССЗ за периода 2012 – 2014 г.

Източник: НССЗ

Фигура V.6. Предоставени консултации от НССЗ през 2014 г. по вид

Източник: НССЗ

Фигура V.7. Специализирани консултации, предоставени от НССЗ през 2014 г., по насоченост

Източник: НССЗ

Експертите на НССЗ поддържат тясна връзка със земеделските производители, която се изразява в посещение на място на стопанствата (през 2014 г. са направени 3 080 посещения), оценяване на условията, в които се отглеждат селскостопанските култури и животни, даване на конкретни съвети и предписания, демонстрации и практически обучения. Всичко това съдейства за повишаване на количеството и качеството на произведената продукция, при спазване на европейските норми и стандарти.

Лекото увеличение на броя на консултациите при по-малък брой на консултираните лица показва, че фермерите все повече се нуждаят от разнообразни консултации и помощ за развитие на техните стопанства.

Целевите групи, към които са насочени дейностите на НССЗ, са: средни и дребни стопанства, пазарно и полупазарно ориентирани в процес на реструктуриране; стартиращи и млади фермери; земеделски стопанства въвеждащи агроекологични практики и биологично земеделие; земеделски стопанства в планинските райони и в необлагодетелстваните райони различни от планинските; населението в селските райони.

През 2014 г. офисите на НССЗ са предоставили следните видове консултации:

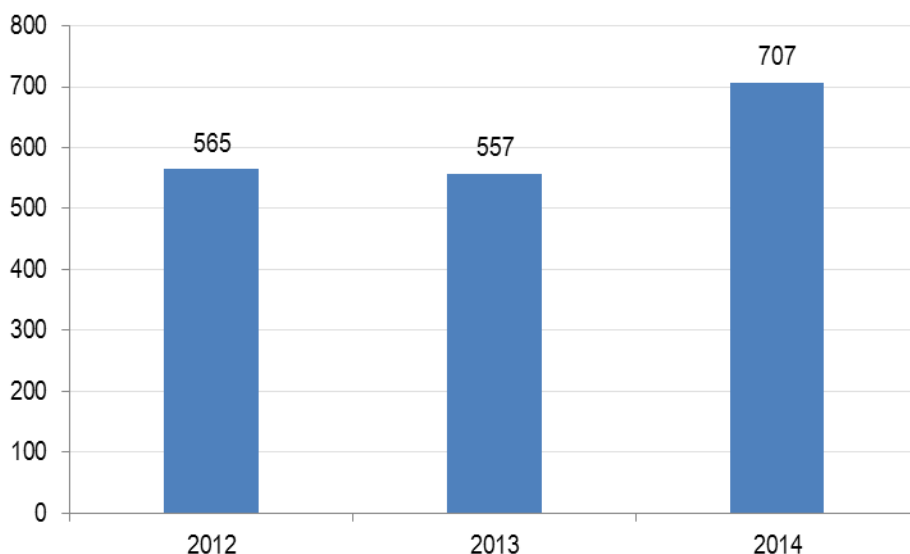
- По ПРСР 2007-2013 г. – във връзка с възможностите за финансиране и подпомагане на изпълнявани от земеделските производители дейности по различни мерки;
- По ПРСР 2014-2020 г. - земеделските производители са проявили сериозен интерес към условията и възможностите за подпомагане на техните стопанства през новия програмен период, включително и по Тематичната подпрограма за развитие на малките стопанства (ТПРМСЗ). Общо 9 304 фермери са получили от експертите на НССЗ 14 381 консултации в тази област (около 18% от всички предоставени консултации за 2014 г.).

- Специализирани консултации - те заемат водещо място с почти 30% от всички консултации, като нарастват с около 5% спрямо 2013 г. Специализираните консултации, предоставени през 2014 г., са в следните основни направления:
 - Аграрната икономика - данъци и осигуровки в областта на земеделието, годишни данъчни декларации, намиране на пазари за реализация на продукцията;
 - Растениевъдство, включително и биологичното растениевъдство;
 - Животновъдство, включително и биологичното животновъдство ;
 - Кръстосано съответствие;
 - Правила за добри земеделски практики;
 - Условието за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние;
- Консултации във връзка с трети Национален план за действие по изменение на климата (НПДИК) за периода 2013-2020 г. В Плана са включени мерки с косвен ефект върху намалението на емисии на парникови газове и мерки с пряк ефект върху намалението на емисии на парникови газове. По НПДИК експертите на НССЗ са предоставили 1 151 консултации на 794 лица.
- Други консултации - през 2014 г. тези консултации са 18 373, в следните основни направления:
 - агрохимичен анализ на почви;
 - безопасни условия на труд;
 - организации на производители на плодове и зеленчуци;
 - схеми за финансиране и кредитиране (извън ПРСР);
 - консултациите за регистрации и/или категоризации на животновъдни обекти вкл. пчелини;
 - квотна система за краве мляко;
 - регистрация в ИАПВ, ИАСАС, БАБХ, водене на дневници и издаване на документи;
 - регистрация на земеделските производители по Наредба 3/1999 г.;
 - участия и сключване на споразумения по чл. 37в от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ);
 - други регистрационни, разрешителни и лицензионни режими свързани със земеделието;
 - сключване на договори за ползване на земеделски земи;
 - схеми за финансиране и кредитиране на земеделските производители (извън ПРСР).

9.3. Обучения

В Центъра за професионално обучение (ЦПО) към НССЗ се провежда обучение на лица над 16 години за придобиване, разширяване и усъвършенстване на професионалната квалификация с цел подобряване на пригодността за заетост, подпомагане на професионалната кариера и индивидуалното развитие. Обученията осигурява възможности на земеделските стопани да определят ясно приоритетите си и разпределят финансовите ресурси за осъществяването им.

Фигура V.8. Брой обучени от ЦПО към НССЗ лица за периода 2012-2014 г.

Източник: НССЗ

През 2014 г. в ЦПО са обучени общо 707 курсисти (със 150 повече спрямо предходната година), като 605 от тях са обучени по мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания“ от ПРСР.

9.4. Подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес“

През 2014 г. са проведени 108 броя съвместни действия и мероприятия с университети, научни институти, научно-приложни организации и други институции, организации и експерти, с цел подпомагане трансфера на научни знания и технологии в практиката. В тях са взели участие над 3 000 фермери. Лектори на тези мероприятия, освен експертите от териториалните офиси на НССЗ, са и учени от ССА, от висшите учебни заведения, подготвящи кадри в областта на земеделието (Тракийския университет - гр. Стара Загора, Аграрния университет - гр. Пловдив, Лесотехническият университет – гр. София и др.), от областните дирекции на БАБХ и др.

9.5. Информационно осигуряване

Важна част на съветническата дейност е свързана с информационното осигуряване, в т.ч. изготвянето на информационни материали, участия в медийни изяви и организирането и участието в информационни мероприятия и изнасянето на презентации по специализирани теми в областта на земеделието.

През 2014 г. експертите на НССЗ са участвали в 329 информационни мероприятия, от които 109 - информационни срещи, 108 - семинари, 88 - консултантски дни и 24 - други.

За годината са изготвени 199 информационни материала - земеделски календари, образователни листовки, диплянки, брошури (с 43% по-малко в сравнение с 2013 г.).

9.6. Агрохимични анализи

Дейността на Аналитичната лаборатория подпомага съветническата дейност на НССЗ в рамките на допълнителните съветнически услуги за земеделските производители, които са получили финансова помощ по мярка 141 “Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране“. Тя е в помощ и на земеделските производители при реализиране на техните

бизнес планове по мярка 112 "Създаване на стопанства на млади фермери" и на агроекологичните им планове по мярка 214.

През 2014 г. в лабораторията са анализирани 1 436 броя почвени проби за 7 883 определения, въз основа на които са изготвени 717 препоръки за торене. Изработените проби са постъпили от 314 клиенти на службата.

На земеделските производители получаващи финансова помощ по мярка 141, съветнически услуги в областта на управлението на земеделското стопанство и специфични съветнически услуги в областта на растениевъдството и/или животновъдството, в т.ч. препоръки за торене за 2014 г., са изработени 648 проби.

9.7. Дейност на НССЗ по мярка 143 от ПРСР

НССЗ е единствен бенефициент по мярка 143 "Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния" от ПРСР 2007-2013 г.

Предоставените от НССЗ консултантски услуги по мярка 143 (с одобрените от ЕК през м. декември 2011 г. предложения за промени в мярка 143 от ПРСР) са допълнени с допълнителни консултантски услуги за земеделските производители, получили финансова помощ по мярка 141, както следва:

- Съветнически услуги, относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление и условията за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние, предвидени в член 5 от Регламент (ЕО) № 73/2009 и приложение II към него. Извършва се най-малко едно посещение на стопанството, което е свързано с изготвянето на оценка на стопанството;
- Съветнически услуги за кандидати и/или одобрени ползватели на помощ по мярка 214 „Агроекологични плащания“ за:
 - съдействие в избора на най-подходящите направления или комбинация от направления за техните стопанства;
 - оказване на подкрепа за успешна подготовка на първоначалните документи за кандидатстване за отделни агроекологични пакети по мярката;
 - осигуряване на съветнически услуги по време на изпълнение на агроекологичния ангажимент с цел подпомагане в разбирането и правилното прилагане на установените изисквания за управление;
- Консултантски услуги по управление на земеделското стопанство и специфични консултации в областта на растениевъдството и/или животновъдството. Тези консултантски услуги могат да се предоставят максимум два пъти за едно полупазарно стопанство по време на петгодишния период на подпомагане по мярка 141.

За 2014 г. са предоставени 2 173 комплекта съветнически услуги относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление и съвети по стандартите на ЕС относно безопасните условия на труд и 2 255 комплекта съветнически услуги по управление на земеделското стопанство и специфични съвети в областта на растениевъдството и/или животновъдството.

Стойността на одобрените от ДФ „Земеделие“ проекти, изготвени от НССЗ чрез мярка 143 от ПРСР, е почти 392 млн. лева.

10. Борба с градушките

Географското положение и орографията на страната предопределят България като една от страните в Европа с високи честота и мощност на градовите процеси.

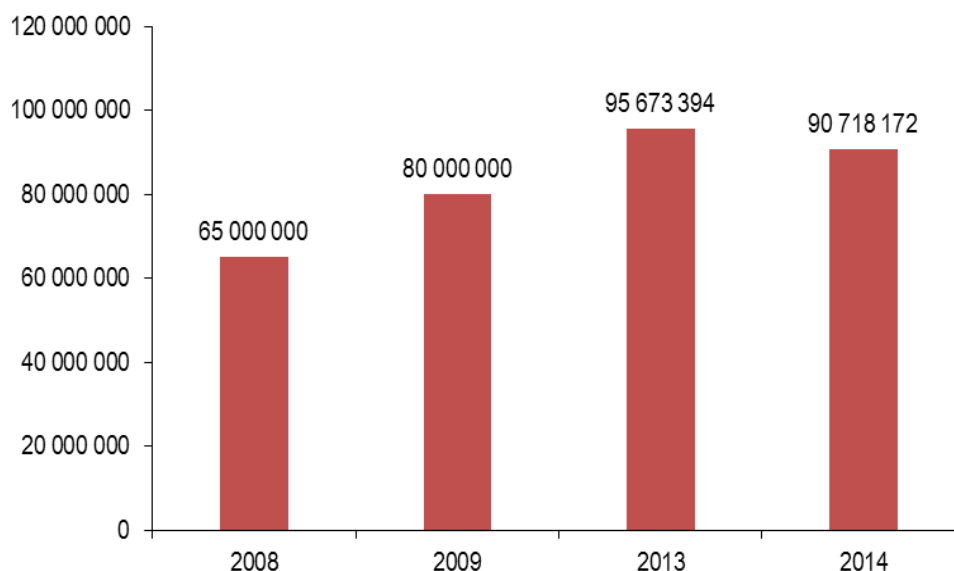
Системата за противогордова защита в България е създадена през 1968 г. към Министерството на земеделието и през годините доказва големия социален и икономически ефект за страната от тази дейност. Поетапно са изграждани полигони за борба с градушките в силно градобитни райони в областите Видин, Монтана, Враца, Плевен, Пазарджик, Пловдив, Стара Загора и Сливен. Защищаваната от Изпълнителна агенция „Борба с градушките“ територия е 17 202 261 декара.

През 2014 г. активният сезон за работа на противогордовата защита на територията на страната е открит на 30 април и е закрит на 26 септември.

През годината са проведени 328 въздействия върху 1 675 облака, чиято сумарна площ е 115 млн. дка. Многократното надвишаване на защищаваната територия е индикатор за многократно преминаване на градоопасните процеси над едни и същи територии. От 104 дни, в които се развива мощна купесто-дъждовна облачност, в 82 са проведени въздействия.

През активен сезон 2014 г. от 82 дни с въздействия, в 51 дни (62,2%) градовите процеси се развиват под влиянието на преминаващи над страната студени атмосферни фронтове и формирани конвергентни линии.

Фигура V.9. Стойност на спасена от градушки продукция при висока степен на градова активност през 2008, 2009, 2013 и 2014 г., лева

Източник: ИАБГ

През целия сезон на активни въздействия град с поражение върху селскостопански култури има само от 37 клетки (2,2% от всички обработени клетки). Пораженията са регистрирани на 21 дати: 4, 12, 13, 16, 26, 28 май; 11, 15, 17, 18, 23, 24, 26, 30 юни; 8, 15, 29 юли; 1, 22, 23 август; 15 септември. Основните причини за пораженията на тези дати са:

- Навлизане в защищаваната територия на облачните клетки с високи градоопасни параметри и формирани градови зърна, поради което е невъзможно осъществяване на успешно въздействие.

- Ураганни ветрове със скорост, достигаща до 40 м/сек, водещи до намаляване концентрацията на реагента в зоната на засев.
- Намалена концентрация на изкуствените конкурентоспособни ледообразуващи ядра при бързо развиващи се клетки, поради недостатъчно израстване на ледообразуващите ядра на реагента до конкурентни размери;
- Намалена концентрация на изкуствените конкурентоспособни ледообразуващи ядра, поради ограничаване стрелбата над населени места (забранени азимути (посоки) за стрелба);
- Недостатъчен засев и прекъсване на обработката поради привършване на противогодадовите ракети.

Сезон 2014 се класифицира с изключително висока степен на градова активност.

В резултат на проведените от ИАБГ активни въздействия, през годината е спасена от градушки продукция на стойност 90 718 172 лева.

При обработваема площ от 12,2 млн. дка, над която са преминали градовите процеси, поражения от градушки на селскостопанската продукция има на 61 207 дка.

Активният сезон за работа на противогодадовата защита през 2015 г. е открит на 30 април. Към 18 юни 2015 г. са проведени 86 въздействия върху 360 облака със сумарна площ от 21 799 260 дка. Поразените площи са 397 дка.

VI. ГОРСКО СТОПАНСТВО

1. Характеристика на горските територии

Общата площ на горските територии в Република България към 31.12.2014 г. възлиза на 4 202 015 ха, от които: 3 090 732 ха - държавни горски територии; 2 909 179 ха - горски територии, управлявани от държавите предприятия по чл. 163 от Закона за горите; 170 455 ха – горски територии, стопанисвани от МОСВ; 553 189 ха - общински горски територии; 434 822 ха - горски територии, собственост на частни физически лица; 40 711 ха - горски територии, собственост на частни юридически лица; 22 220 ха - горски територии, собственост на религиозни общности и 60 341 ха - земеделски територии, придобили характер на гора по смисъла на чл. 2, ал. 1 от Закона за горите.

В сравнение с 2013 г. общата площ на горските територии се увеличава с 21 894 ха, което се дължи на извършената през 2013 - 2014 г. инвентаризация на територията на 19 горски и ловни стопанства площи от неустроени до момента гори, както и на залесени и самозалесили се земеделски територии, придобили характера на гора.

Залесената площ нараства от 3 811 126 ха през 2013 г. на 3 835 905 ха през 2014 г., в резултат на неустроените до този момент гори, възникнали като самозалесили се голи горски площи или изоставени земи извън горските територии, установените между последните две инвентаризации на отделните горски и ловни стопанства, както и на преоценката на нелесопригодни горски площи при инвентаризацията на горските територии, които имат характера на насаждения (както и включените горски територии, които до този момент са били отчитани като земеделски земи, временно стопанисвани от общините, и след изтичането на срока по реда на чл. 19 от Закона за стопанисване и ползване на земеделските земи стават общинска собственост).

Незалесената площ се увеличава с 918 ха до 368 955 ха, като незалесените площи, подлежащи на залесяване (пожарища, голини - по прецизно отделени от насажденията с малък склоп и неравномерен строеж, сечища) нарастват с 1 063 ха, а недървопроизводителните горски площи намаляват със 145 ха.

Незалесената площ намалява с 2 885 ха спрямо предходната година, до 366 110 ха.

Незалесените площи, подлежащи на залесяване намаляват с 2 596 ха, а недървопроизводителните горски площи - с 289 ха. Залесената площ на иглолистните гори намалява с 1 359 ха, което се дължи на продължаващото заглушаване на част от смесените иглолистно - широколистни насаждения, получени след създаването на иглолистни култури, установено с инвентаризацията на горските и ловните стопанства през последните години. Широколистните високостъблени гори се увеличават с 6 865 ха, което е следствие на инвентаризацията на неустроените досега гори, превръщането на издънкови насаждения във високостъблени, преценка на иглолистни култури, в които е настъпила сукцесия, т. е. преобладаване на широколистните дървесни видове, породено от естествената растителна среда. Издънковите гори за превръщане са с 9 042 ха повече, поради приобщаване към горските територии на насаждения, отнасяни до момента към категорията на т. н. „неустроени гори“, самозалесили се територии и компрометирани иглолистни култури (преоценката на състава им с преобладаващо участие на издънкови широколистни дървесни видове). Площта на нискостъблените гори нараства с 10 211 ха.

През 2014 г. е извършена инвентаризация на горските територии върху 350 000 ха, от който 300 220 ха са държавна собственост, управлявани от ДГП. Изготвени са горскостопански планове на 18 ДГС и 1 ДЛС.

През 2015 г. се очаква да се инвентаризират горски територии на площ от 352 250 ха и да се изготвят горскостопански планове на площ от 261 200 ха.

Залесената площ на горските територии, управлявани от ДГП, нараства от 2 637 055 ха през 2013 г. на 2 642 187 ха през 2014 г. Незалесените площи, подлежащи на залесяване, намаляват с 502 ха, а недървопроизводителната горска площ – с 1 037 ха.

През 2014 г. залесената площ на иглолистните гори, собственост на ДГП, намалява с 4 626 ха в сравнение с 2013 г. Общата площ на широколистните високостъблени гори се увеличава с 4 626 ха, основно вследствие от превръщането на издънкови гори за превръщане във високостъблени и инвентаризацията на неустроени до сега гори.

2. Промени в горските територии

В рамките на 2014 г. в горските територии на страната са настъпили следните промени:

- Издадени са 33 административни акта за промяна на предназначението на поземлени имоти в горски територии по реда на чл. 14 от Закона за горите (отм.) с обща площ 308,552 дка, с цена за промяната 519 058,00 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване в размер на 204 476,57 лева.;
- Издадени са 22 административни акта за промяна на предназначението на поземлени имоти в горски територии по реда на чл. 77 от Закона за горите с площ 515,399 дка, с цена за промяната 7 316 072,80 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване в размер на 411 637,66 лева;
- Безвъзмездно е променено предназначението, по реда на чл. 73, ал. 5 от Закона за горите, на 85,361 дка горски територии, за изграждането на национални обекти и общински обекти от първостепенно значение;
- Издадени са 25 административни акта за придобиване право на собственост върху 15,601 дка горски територии - частна държавна собственост, представляващи застроена и нормативно определена прилежаща площ на сгради, постройки, мрежи и съоръжения, по

реда на § 123, ал. 3 на ПЗР към ЗИД на Закона за горите (отм.), с обща цена за продажба на поземлените имоти 111 009,00 лева и режимни разноски в размер на 1 644,18 лева;

- Издадени са 46 административни акта за учредяване право на строеж по реда на чл. 56 от Закона за горите върху горски територии с площ 149,950 дка с обща цена 750 354,10 лева и 15 007,07 лева режимни разноски. Начислената стойност на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 88 370,08 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване за 135 686,62 лева;
- Издадени са 39 административни акта за учредяване на сервитут по реда на чл. 63 и 64 от Закона за горите върху горски територии с площ 387,712 дка с обща цена 6 103 049,30 лева и 121 898,08 лева режимни разноски. Начислената стойност на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 160 622,24 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване за 302 705,21 лева;
- Издадени са 12 административни акта за учредяване право на ползване по реда на чл. 70 от Закона за горите върху горски територии с площ 22,516 дка с обща цена 4 365,00 лева и 87,06 лева режимни разноски. Начислената стойност на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 11 613,34 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване за 17 323,69 лева;
- Издадени са 13 административни акта за учредяване. Учредено е право на ползване и сервитути по реда на чл. 16 от Закона за горите (отм.) върху горски територии с площ от 43,39 дка с обща цена 119 862,13 лева и 2 395,69 лева режимни разноски. Определени са средства за компенсационно залесяване за 29 099,63 лева.

3. Стопанисване на горските територии

3.1. Залесяване и защита срещу ерозия

През 2014 г. са изпълнени следните лесокulturни дейности в горските територии:

Таблица VI.1. Изпълнение на предвидените лесокulturни дейности в горски територии през 2014 г.

№	Видове дейности	Мярка	Изпълнение за 2014 г.
1.	Събрани и добити семена от ТП ДГС/ДПС	кг	23 783
2.	Произведени фиданки в държавните горски разсадници	хил. бр.	10 485
3.	Залесени площи, в т. ч. от:	дка	15 099
	общини	дка	3 037
	частни	дка	23
4.	Попълване на култури в държавни горски територии	дка	3 219
5.	Отглеждане на култури в държавни горски територии	дка	73 228
6.	Среден процент на прихващане на културите:		
	а) държавна собственост:		
	- едногодишни		87,38
	- двегодишни		85,66
	- тригодишни	%	87,81
	б) общинска собственост		

- едногодишни		81,00
- двегодишни		68,52
- тригодишни		70,56
в) частна собственост		
- едногодишни		96,87
- двегодишни		95,18
- тригодишни		90,67

Източник: ИАГ

В рамките на 2014 г. са извършени противоерозионни залесявания на 5 421 дка., за защита на горските територии от ерозия и порои.

Общата площ на извършеното залесяване през 2014 г. в горските територии - държавна собственост, е 1 203,9 хектара, със 48,5 ха повече в сравнение с 2013 г. С финансиране по европейски и международни програми е залесена обща площ от 159,9 ха.

Основните усилия са насочени към залесяване на площи, пострадали или унищожени в резултат на биотични и абиотични фактори, чието естествено възобновяване обикновено е затруднено. Предвид щетите, причинени в резултат на природните бедствия (поройни дъждове, снеголоми и ледоломи) през 2014 г. и в началото на 2015 г., се очаква да се увеличи размерът на площите, които да бъдат залесени. През 2015 г. се предвижда да бъдат залесени 1 411,6 ха държавни горски територии, предоставени за управление на ДП, или с 207,7 ха повече в сравнение с отчетеното залесяване през предходната година. Предвидено е производство на 11,2 млн. броя фиданки в държавните горски разсадници.

През 2014 г. за защита на горските територии от ерозия и порои са извършени противоерозионни залесявания върху 512,6 ха горски територии - държавна собственост, управлявани от ДП, като се отчита увеличение на площта с 15% спрямо 2013 г.

Средствата, изразходвани от ДП за осъществяването на дейностите по залесяване и защита срещу ерозия и порои през 2014 г., възлизат на 10 082 хил. лева, незначително под нивото от предходната година (10 113 хил. лева). За изпълнение на тези дейности през 2015 г. са предвидени средства в размер на 13 119 хил. лева или с 30% повече спрямо 2014 г.

През 2014 г. в изпълнение на поставените цели и задачи са извършени следните дейности:

- Изготвен е и е изпратен до Европейската комисия Национален списък на одобрените и регистрирани източници за производство на ГРМ;
- Одобрени са и са регистрирани 44 броя нови базови източници от категория „селекциониран“ за производство на ГРМ, отговарящи на минималните изисквания на директива 1999/105/ЕС;
- Издадени са 164 броя сертификати за идентифициране произхода на ГРМ от РДГ и ГСС;
- Окачествени са и издадени семеконтролни свидетелства на 233 броя партии семена от широколистни и иглолистни видове в семеконтролните лаборатории на ГСС София и Пловдив;
- Извършени са 479 броя контролни проверки от специалисти на ИАГ и ГСС за състоянието и провежданите дейности в регистрираните базови източници за ГРМ;

- В Тополово стопанство Пазарджик се поддържат в добро състояние 195 дка маточници, произведени са 37 085 броя тополови и върбови фиданки и 591 700 броя резници;
- ГСС София, като бенефициент по проект LIFE10/NAT/BG/000146 „Съхраняване на генетичния фонд и възстановяване на приоритетни горски местообитания в зони по НАТУРА 2000” е извършила следните по-важни дейности: събрани са 477,3 кг семена; произведени са 69 хил. броя фиданки и са залесени 273 дка;
- Съгласувани са 12 броя проекти за рекултивация на нарушени терени в горски територии;
- Изготвен е отчет с база данни за проведената инвентаризация на горските култури в страната и са дадени препоръки за отстраняване на допуснатите пропуски и грешки;
- Определена е цената на компенсационното залесяване и са издадени заповеди от министъра на земеделието и храните и изпълнителния директор на ИАГ;
- В семехранилището за дългосрочно съхранение в ГСС Пловдив са съхранени 937,38 кг семена от 170 партиди от иглолистни и 9 броя партиди от широколистни видове;
- Ежемесечно се актуализира публичният регистър на горските разсадници в страната.

Таблица VI.2. Очаквани данни за текущата 2015 г.

Показатели за изпълнение/мерна единица	Очаквано изпълнение
Изпълнителна агенция по горите към МЗХ:	
1. Одобряване и регистрация на базови източници за производство на семена и други ГРМ - брой	30
2. Издадени сертификати за идентификация на произхода на ГРМ - брой	100
3. Окачествяване на партиди семена – брой	200
4. Регистриране на доставчици на ГРМ – брой	1
5. Контрол по състоянието на регистрираните базови източници на ГРМ – брой	120
6. Поддържане на тополови маточници за производство на размножителен материал и за съхранение на генетичния фонд - ха	15,5
7. Изготвяне на национален списък на регистрираните базови източници във връзка с изпълнение на Директива 1999/105/ЕО – брой	1

Източник: ИАГ

3.2. Провеждане на сечи в горите

Отглеждането на горите и максималното оползотворяване на естествения им възобновителен потенциал са в основата на провежданите лесовъдски дейности, свързани със стопанисването на горите.

През 2014 г. в държавните горски територии, управлявани от ДП, са проведени отгледни сечи върху площ от 50 889 ха, което представлява 63,9% предвижданията на горскостопанските планове (лесоустройствени проекти).

От проведените отгледни сечи, 53,7% са в иглолистни гори, 28,2% - в широколистни високоствълбени гори и 18,1% - в издънкови гори за превръщане в семенни. Изпълнението на отгледните сечи без материален добив на площ от 2 883,4 ха е 48,5% от предвижданията на горскостопанските планове (лесоустройствени проекти). По видове отгледни сечи изпълнението на горскостопанските планове (лесоустройствени проекти) е 47,8% за осветленията, 26% за прочистките, 53,9 % за прорежданията и 79,1 % за пробирките.

През 2014 г. в държавните гори са проведени селекционни сечи на площ от 1 117,9 ха, което представлява 96,5% от предвижданията на горскостопанските планове (лесоустройствени проекти).

Санитарни сечи и санитарни прочиствания са проведени на обща площ от 14 432,3 ха горски територии от държавен горски фонд, засегнати от съхнене, корояди и други стъблени вредители, снеголоми, ветровали и други абиотични фактори, което е с 13 315,9 ха по-малко от тези през 2013 г.

Извършено е кастрене на стоящи дървета за подобряване на качеството на произвежданата дървесина и подпомагане процеса на естественото самоокастриане на дървостойките върху 1 288,8 ха, което е с 779,8 ха повече от предвижданията на горскостопанските планове (лесоустройствени проекти). Подпомагане на естественото възобновяване е извършено върху площ от 2 922,4 ха, което представлява 45,3% от предвижданията на горскостопанските планове. Извършено е маркиране на лесосечния фонд в размер на 5 752 676 куб. м стояща дървесина.

Проведените през 2014 г. сечи в горите - държавна собственост, предоставени за управление на ДП, са върху обща площ от 120 993 ха или 88,8% от предвиденото в ГСП/ЛУП, което е с 4 739 хектара по-малко от 2013 година. Възобновителни сечи са проведени върху площ от 44 345 ха – 77,1% от предвижданията на ГСП/ЛУП. Запазва се тенденцията за увеличаване размера на проведените възобновителни сечи с осигурено естествено възобновяване, който през 2014 г. достига 98,2% от общата площ на възобновителните сечи.

За подобряване на устойчивостта, здравословното състояние и производителността на горите през 2014 г. в горските територии, управлявани от ДП, са проведени отгледни сечи върху площ от 50 889 ха - с 1,8% по-малко в сравнение с 2013 г. В горите на възраст до 40 години са проведени отгледни сечи върху обща площ от 23 259,2 ха, което представлява 83,6% от планираните за годината площи и с 3 633,8 ха по-малко в сравнение с 2013 г.

През 2014 г. са проведени санитарни сечи върху обща площ от 11 422 ха в горски територии – държавна собственост, управлявани от ДП, засегнати от биотични и абиотични фактори, което е с 2 436 ха по-малко в сравнение с 2013 г.

В семепроизводствените насаждения - държавна собственост, са проведени селекционни сечи на 1 117,9 ха, или 96,5% от предвиденото в ГСП/ЛУП, като се отчита ръст от 4,5% спрямо 2013 г.

В съответствие с актуалните тенденции в съвременната лесовъдска наука и практика за повишаване дела на естествените гори, през 2014 г. е извършено подпомагане на естественото възобновяване чрез залесяване или сеене под склопа и изсичане на подлеса върху площ от 2 922,4 ха. През 2015 г. се предвижда подпомагане на естественото възобновяване върху 4341,3 ха горски територии - държавна собственост - с 48,6% (1 418,8 ха) повече в сравнение с отчетеното за 2014 г.

За изпълнение на дейностите, свързани със стопанисване на горските територии, ДП са изразходвали през 2014 г. 3 994 хил. лева. Общият размер на предвидените от ДП средства за осъществяване на дейностите по стопанисване на горите през 2015 г. е 5 149 хил. лева, което е с 28,9% повече спрямо отчетените разходи за 2014 г.

4. Ползване на дървесина и на недървесни горски продукти

4.1. Ползване на дървесина

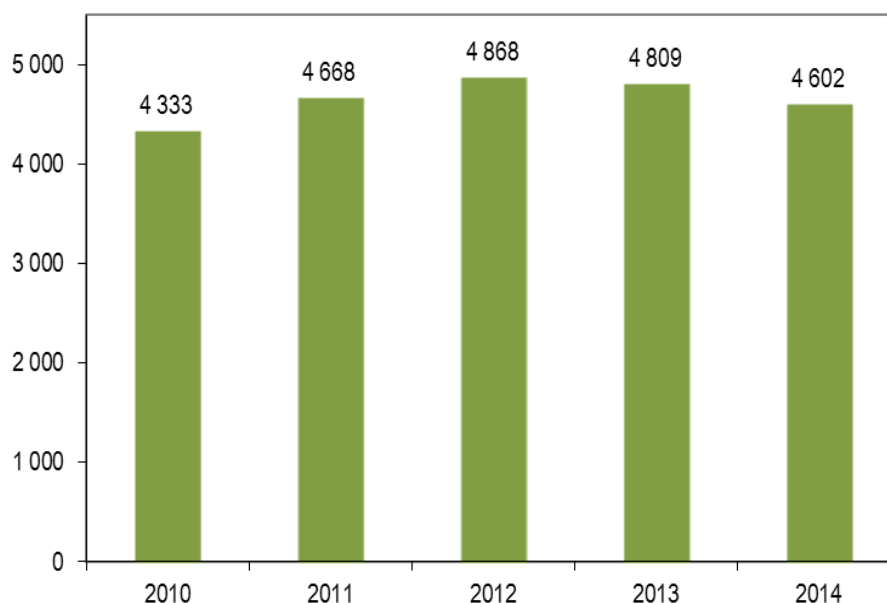
През 2014 г. отчетеният добив на дървесина (отчет 5ГФ) за цялата горска територия е 6 190 957 плътни куб. м лежаща дървесина, от които 3 742 757 плътни куб. м дърва, като изпълнението спрямо предвижданията на горскостопанските планове, програми и лесоустройствени проекти е 90,2%. От тях, 54,1% са добити от възобновителни сечи, 32,2% - от отгледни сечи и 13,7% - от санитарни сечи и санитарно прочистване. Запазва се относителният дял на площта на проведените възобновителни сечи с осигурено естествено възобновяване, който през 2014 г. е 97% от общата площ на възобновителните сечи.

През 2014 г. отчетеният добив на дървесина от ДП е 4 562 185 куб. м или изпълнението спрямо предвижданията на ГСП/ЛУП е 87%. От тях 51,9% са добити от възобновителни сечи, 33,6% от отгледни сечи и 14,5% от санитарни сечи и санитарно прочистване.

В рамките на годината ДП са реализирали дървесина в размер на 4 602 476 куб. м - 98,2% спрямо планираното количество и с 206 457 куб. м по-малко от 2013 г.

Отчетените общи приходи от продажбата на дървесина през годината са 236 124 хил. лева, 93,9% спрямо планираните по финансов план. Отчетените общи разходи при ползването на дървесина са на стойност 86 365 хил. лева, 85% спрямо планираните по финансов план, което включва и отчисленията от продажната цена на дървесината към фонд „Инвестиции в горите” в размер на 34 093 хил. лева.

Фигура VI.1. Реализирана дървесина от горски територии – държавна собственост за периода 2010 – 2014 г., хил. куб. м

Източник: МЗХ

През 2014 г. чрез продажба на добита дървесина от склад са реализирани 50,3% от общите количества дървесина, а 49,7% - чрез продажба на стояща дървесина - на физически лица за лична употреба, на юридически лица след провеждане на търгове, както и ползване на дървесина по чл. 116 б и чл. 193 от Закона за горите. След провеждането на състезателни процедури са реализирани 74,9% от количествата дървесина. На физически лица за лична употреба са продадени по ценоразпис общо 482 хил. куб. м дървесина, основно дърва за огрев, което е със 110 хил. куб. м по-малко от 2013 г. Спадът при директните продажби от ДГС и ДЛС на физически лица е 19%.

Таблица VI.3. Ползване на дървесина от горски територии, предоставени за управление на ДП, и приходи от продажба през 2014 г.

Показатели	Отчет 2013 г.		Отчет 2014 г.			
	количество (куб. м)	стойност (хил. лв.)	количество		стойност	
			куб. м	изм., %	хил. лева	изм., %
I. Приходи от продажба на дървесина (1+2+3+4):	4 808 933	261 462	4 602 476	95,7	236 124	90,3
1. Продажба на стояща дървесина на корен	2 002 483	75 667	2 288 599	114,3	79 771	105,4
1.1. в т.ч. по ценоразпис на физически лица за лична употреба	245 321	4 552	200 651	81,8	3 621	79,5
2. Продажба на добита дървесина	2 737 451	184 615	2 244 783	82,0	154 925	83,9
2.1. в т.ч. по ценоразпис на физически лица за лична употреба	346 774	38 370	281 097	81,1	17 556	45,8
3. Ползване на дървесина по чл. 116б от ЗГ	61 537	1 456	61 133	99,3	1 428	98,1
4. Ползване на дървесина по чл. 193 от ЗГ	7 433	x	7 961	107,1	x	x
II. Общо разходи, количество (I.1.+ II.1.), стойност (1+2+3):	4 813 063	103 385	4 548 772	94,5	86 365	83,5
1. Разходи за добив на дървесина - общо:	2 810 580	62 979	2 260 173	80,4	50 982	81,0
2. Разходи за направа на извозни пътища и текущ ремонт на горски автомобилни пътища	x	1 614	x	x	1 291	80,0
3. Отчисление за фонд "Инвестиции в горите"	x	37 845	x	x	34 093	90,1

Източник: МЗХ

Най-голямо търсене и потребление през 2014 г. се отчита на асортиментите дървесина за технологична преработка и дърва за горене, от които са реализирани 78% от продажбите на стояща дървесина на корен и 63% от продажбите на добита дървесина от склад, или общо 3 036 хил. куб. м, което е със 109 хил. куб. м по-малко от 2013 г. Среднопретеглената отчетена продажна цена от горски склад на добитата дървесина от горските територии – предоставени за управление на ДП за 2014 г. е 68,98 лева/куб. м - с 2,01 лева/куб. м или 3% по-висока в сравнение с 2013 г. Среднопретеглената продажна цена на стояща дървесина е 34,86 лева/куб. м, с 5,56 лева/куб. м (13,8%) по-ниска спрямо предходната година, което се дължи на увеличението в обема и асортиментната структура на дървесината.

Отчетеният среден разход за добив на дървесина за 2014 г. е в размер на 22,33 лева/куб. м, равен на отчетения през 2013 г.

4.2. Ползване на недървесни горски продукти

През 2014 г. ДП отчетат приходи от недървесни горски продукти и други дейности в размер на общо 9 622 хил. лева (ръст от 2% спрямо 2013 г.), както и съответни разходи от 6 578 хил. лева (с 5,3% по-ниски от отчетените през предходната година). От общите приходи, тези от ползване на недървесни горски продукти от горски територии, управлявани от ДП, са 392 хил. лева, което е със 76 хил. лева по-малко в сравнение с 2013 г.

За 2015 г. ДП предвиждат 10 999 хил. лева приходи от недървесни горски продукти, както и съответни разходи в размер на 7 074 хил. лева.

5. Защита на горските територии

5.1. Защита на горските територии от болести, вредители и други повреди

През 2014 г. общото здравословно състояние на горите в страната се оценява като добро. Предвидените площи за борба с вредители, болести и др. повреди през последните няколко години постоянно намаляват. Проведен е лесопатологичен мониторинг в стационарните обекти на

лесозащитните станции и лесопатологични обследвания в горите и в горските разсадници. Извършени са лабораторни анализи на всички материали от обследванията на горите.

Проведена е авиоборба в широколистните и иглолистни насаждения и култури на обща площ 46 581 дка, в т.ч.: срещу гъботворка – 36 070 дка и срещу борова процесионка – 10 511 дка, предимно с биологични продукти за растителна защита. Отчетеният ефект от авиоборбата, изразен в смъртност на вредителите е от 85 до 99%. Общо за авиоборба през годината са изразходвани 166 083 лева. Извършена е наземна химична и биологична борба на обща площ 5 834 дка за 48 419 лева.

През 2014 г. е проведена механична борба на площ от 2 173 дка, на стойност 11 277 лева и санитарни сечи на площ от 72 190 дка.

През 2014 г. ДП са провели авиоборба в широколистни и иглолистни насаждения и култури на обща площ от 3051,9 ха, предимно с биологични продукти от растителна защита. Отчетеният ефект от авиоборбата, изразен в смъртност на вредителите – гъботворка и процесионка, е от 85 до 99%. ДП са извършили наземна химична и биологична борба върху площ от 514,7 ха. Проведена е механична борба на площ от 217,3 ха. Проведени са санитарни сечи върху 11 512 ха.

Таблица VI.4. Проведени лесозащитни мероприятия през 2014 г.

Мероприятие	Годишна прогноза 2014 г.	Отчет 2014 г.	Годишна прогноза 2015 г.	Изразходвани средства през 2014 г.
	дка	дка	дка	лева
Авиоборба	146 724	46 581	26 448	166 083
в т.ч. авиохимична;	11 340	37 772	21 716	112 399,98
авиобиологична	135 384	8 809	4 732	53 683,42
Наземна химична и биологична борба	4 721	5 834	5 367	48 419
Механична борба	3 113	2 173	5 743	11 277
Интегрирана борба	0	0	24	0
Общо:	154 558	54 588	37 582	225 779

Източник: ИАГ

Изразходваните от ДП средства за извършване на лесозащитни дейности в горите през 2014 г. възлизат на 208 хил. лева (46,4% от планираните средства), което е с 34 хил. лева повече в сравнение с 2013 г.

5.2. Защита на горите от пожари

През 2014 г. са регистрирани 151 горски пожара, при което са засегнати 916 ха горски територии. Площта на върховите пожари е 41,1 ха, или 4,5% от всички засегнати площи.

Най-голям брой пожари, засягащи сравнително големи горски площи, през годината са възникнали в териториалния обхват на дейност на РДГ София – 26 броя на 371,3 ха и РДГ Ловеч - 29 броя на 337,7 ха. Сборът на опожарените площи само в тези две РДГ е почти 80% от всички опожарени горски територии в страна и се дължи основно на пролетните пожари, предизвикани от пастири и палене на стърница.

По данни на ИАГ, през 2014 г. са залесени 73% от общо опожарената площ или общо 663,3 ха, а 27% или 252,7 ха са незалесени площи. Преките щети за горските територии и съоръженията

в тях през 2014 г. са в размер на едва 76 360 лева, при 736 961 лева за 2013 г. и 4 500 00 лева средногодишни щети в периода 2000 - 2013 г.

Най-голям дял от опожарените площи са общинска собственост – 433,1 ха, 337,1 ха са държавна собственост, а 145,8 ха - частна собственост. През 2014 г. не са регистрирани пожари в горски територии църковна собственост или на юридически лица.

Основните причини за възникване на горски пожари през 2014 година са:

- опожаряване на растителност /стърница и ливади/ - 69 броя (46%);
- небрежност - 57 броя (38%);
- естествени - 3 броя (2%);
- умишлени - 2 броя (1%);
- неизвестни - 20 броя (13%).

По данни от годишните отчети на ДП за резултатите от изпълнението на финансовите им планове през 2014 г. за противопожарни дейности са планирани 2 998 109 лева, от които са изразходвани 1 500 237 лева (50%). От предвидените за изпълнение през 2014 г. дейности по мярка 226 на Програмата за развитие на селските райони с обща стойност 1 089 459 лева са възстановени 339 900 лева.

През 2014 г. са изпълнени следните основни противопожарни дейности: изградени са 7 противопожарни кули; създадени са 28 950 лм бариерни прегради на обща стойност 10 499 лева; изпълнени са 670 768 лм лесокултурни прегради, с 32 510 лм повече от 2013 г.; изпълнени са 2 314 358 лм минерализовани ивици - с 201 796 лм повече в сравнение с 2013 г.

6. Защитени територии

През 2014 г. са приключени плановите за управление на Природен парк Беласица и Природен парк Българка. Проектите на двата плана са внесени в Министерство на околната среда и водите за разглеждане на заседание на Висш експертен съвет. Плановите се финансират със средства по Оперативна програма „Околна среда 2007 - 2013 г.“ Със средства по ОПОС е възложена актуализацията на ПУ на ПП „Витоша“ и е разработено Задание за актуализиране на ПУ на ПП „Русенски Лом“.

През годината ДПП са продължили изпълнението на 26 проекта с външно финансиране на обща стойност от 52 006 655 лева. От тях, 19 са по Оперативна програма „Околна среда 2007 - 2013“, а 7 са финансирани по други програми, като Оперативна програма „Административен капацитет“, Life +; ОП за трансгранично сътрудничество и ОП „Югоизточна Европа“. Към 31.12.2014 г. са усвоени средства в размер на 27 284 144 лева, а преведените към бенефициентите средства са в размер на 21 486 944 лева.

Приключени са 8 проекта, които остава да бъдат верифицирани и възстановени средствата по окончателните плащания. В рамките на проектите през 2014 г. са изпълнени редица дейности като: изследване на силно патогенни щамове рак по кестена в природно местообитание „9260 Гори от *Castanea sativa*“; реинтродукция на застрашени и редки видове, като планински кеклик, лалугер, дневни грабливи птици, дива коза, главоч и др. Изградени са рибни прагове за създаването на по-добри условия за размножаване и укритие на рибите; извършени са зарибявания с балканска пъстърва и ручеен рак; изградена е волиера за адаптация на водолюбивы птици и репродуктивна база за изкуствено култивиране на редки и защитени видове от флората. Укрепени са туристически маршрути на територията на Природен парк „Беласица“,

маркирани са границите на няколко природни парка на терен; извършено е освежаване на съществуващи маркировки и табла по туристическите и тематични маршрути; извършен е ремонт на съществуващата и е изградена нова туристическа инфраструктура по маршрутите (беседки, пейки, чешми, маси, кътове за отдих); разработени са нови тематични маршрути, посетителски центрове, информационни пунктове, туристически заслони и контролни пунктове. Монтирани са аудио-гид устройства с информация на различни езици за посетителите на парковете; изработени и инсталирани са образователни модули, мобилни изложби и др. Закупено е оборудване за организиране и провеждане на мобилна еко-школа.

На териториите на ПП Беласица и ПП „Врачански Балкан“ са изградени интегрирани комуникационни системи за наблюдение и опазване на парковите територии. Системите включват наблюдателни кули, оборудвани с комплект електронни съоръжения и компоненти, обединени в единна система за наблюдение, охрана, мониторинг, анализ, комуникация и ранно известяване за рискови събития, които могат да застрашат целевите територии.

Дирекция на ПП Персина и ПП Русенски Лом успешно е приключила изпълнението на проект „Мрежа от защитени територии по река Дунав - разработване и приложение на международни стратегии за опазване на природното наследство по р. Дунав” - фаза II;

Дирекциите на природните паркове продължават изпълнението на задълженията си, свързани с провеждането на мониторинг на видовете, като част от Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие, проведеха образователни и обучителни мероприятия с деца от различни възрастови групи, ремонт и осъвременяване на съществуваща туристическа инфраструктура и др.

Приключено е изпълнението на проект "Опазване и възстановяване на 11 типа природни местообитания край реки и влажни зони в 10 Натура 2000 места в българските гори", LIFE08 NAT/BG/281. В рамките на проекта са възстановени 5 типа горски местообитания, чрез засаждане на фиданки от местни видове на площ от над 800 дка на територията на 7 природни парка. Проведени са мероприятия за премахване на чужди и инвазивни видове на площ от над 430 дка в рамките на 4 природни парка. Създаден е нов маточник за черна тополя и бяла върба на площ от 20 дка в Тополово стопанство - Пазарджик. Възстановени са 13 редки растителни вида, които са характерни за 4 типа местообитания на територията на 4 природни парка. Повече от 1 440 дка млади гори от редкия тип местообитание 91S0 * и други местообитания са отгледани по метода за отглеждане на млади гори (т. нар. Заарландски метод) в природен парк Странджа. С помощта на новопостроена специализирана паркова инфраструктура е подпомогнато опазването на 11 типа местообитания. Проведен беше „Ден за почистване на природните паркове“ с участието на над 9 400 доброволци, като бяха премахнати над 36 тона антропогенни отпадъци. Извършено е въздушно фотографиране на проектните територии в природните паркове, с цел проследяване на възстановителните процеси. Закупено е лабораторно оборудване за изoenзимен анализ и трактор с оборудване за новосъздадения маточник. В рамките на проекта е извършена и обмяна на опит, чрез проведени над 10 обучения за недържавни и държавни собственици на гори за устойчиво управление на горите. Проведено е национално турне (в 10 града) на пътуващата изложба, представяща дейностите по проекта и Натура 2000. Изготвена е интернет страница (www.bg/project_webpage) и е публикувана брошура, описваща дейностите по проекта.

През 2014 г. стартира изпълнението на проект „Възстановяване и опазване на алувиални гори от хабитат 91E0* в защитени зони по НАТУРА 2000 и моделни територии в България“ финансирано от програма LIFE на Европейския съюз.

През 2014 г. ИАГ е съгласувала обявяването и актуализирането на 4 защитени територии, съгласно Закона за защитените територии, от които 3 защитени местности и 1 природна

забележителност.

7. Горска сертификация

Общата площ на сертифицираните гори към 31.12.2014 г. е 689 118 ха, като от тях 686 903 ха са държавни горски територии. Сертифицираните и ресертифицираните през 2014 г. горски територии, управлявани от ДП, по стандарта FSC, са с обща площ 357 706 ха. Сертификат FSC - управление на гори и проследяване на продукцията, притежават общо 103 организации, а сертификат PEFC - проследяване на продукцията - 3 организации.

8. Недържавни гори

По отношение на устойчивото стопанисване на недържавните гори и работата на лесовъдите на частна практика през 2014 г. са извършени следните дейности:

- Проведени са над 400 консултации на собственици, частни лесовъди и други заинтересовани лица по телефона, електронна поща, в приемната на МЗХ и при теренните проверки;
- Организирана е среща между Българска банка за развитие и държавните горски предприятия, кметове на общини, частни собственици и горски предприемачи с цел усъвършенстване на финансовите инструменти, свързани с горските мерки по ПРСР 2014 - 2020;
- Експертни от ИАГ са взели участие в организирани от Асоциация "Общински гори" работни съвещания, свързани с устойчиво управление на горите – общинска собственост;
- РДГ Кюстендил е организирано работно съвещание с лесовъди на частна практика.

9. Ловно стопанство

През 2014 г. са извършени следните дейности, свързани със стопанисването и ползването на дивеча:

- Проведени са 4 заседания на Ловния съвет, на които са приети таксацията на дивеча и плана за ползване за 2014 г., обсъден е и здравият статус на дивеча в страната;
- Проведени са срещи на експертно ниво с представители на МОСВ за изготвяне на съвместна позиция, относно наказателната процедура срещу България за нарушение № 2012/4067 по описа на Европейската комисия, в резултат са предложени изменения и допълнения на Наредба № 8 от 2003 г.;
- Изготвен е Правилник за дейността на Ловния съвет, съветите по лова и комисиите по ловно стопанство;
- Разработвани са проекти за изменение и допълнение на нормативни актове в областта;
- Организирано е провеждането на двадесетото издание на специализираната международна изложба "Природа, лов, риболов, туризъм" в гр. Пловдив;
- Организирано е честването на 130 години ловно движение в страната;
- Извършени са проверки по изпълнението на договорите, с които се предоставя стопанисването и ползването на дивеча на ловните сдружения, както и в проверки по изпълнението на договорите за съвместна дейност между държавните ловни стопанства и юридически лица;
- Проведени са курсове и изпити в 62 ловните сдружения за придобиване правото на лов;

- Проведени са изпити за придобиване правото на ловен водач в ДЛС „Паламара“;
- Проведени са курсове и изпити за придобиване право на подборно ловуване в 11 ловни сдружения;
- Подготвени са заповедите за обособяването на 24 дивечовъдни участъка към ДГС;
- Проведени са курсове и изпити за придобиване правото на 91 обучени лица, съгласно изискванията на БАБХ;
- Издадени са 106 билета за лов на чуждестранни граждани;
- Заседавали са комисии за категоризирането на 24 ловни бази в ДЛС и ДГС;
- Извършени са тематични и специализирани проверки по изпълнението на ловностопанските мероприятия.

В държавните горски предприятия са извършени следните ловностопански дейности:

- Създаване и поддържане на фуражна база, подхранване на дивеча, строеж и поддръжка на биотехнически съоръжения - чакала, хранилки, капани, калища, ремонт и строителство на бази за интензивно стопанисване на дивеч;
- За 2014 г. са отчетени общо приходи от ловностопанската дейност в горските територии – държавна собственост, в размер на 7 908 хил. лева, което е с 40,4% по-малко спрямо 2013 г. От тях приходите от организиран ловен туризъм възлизат на 4 013,7 хил. лева, което е с 0,9% повече от отчетените за 2013 г. За изпълнение на предвидените ловностопански и рибностопански мероприятия през 2014 г. са изразходвани средства в общ размер на 9 180 хил. лева, с 5 074 хил. лева по-малко спрямо 2013 г.;
- Отчетените приходи за 2014 г. от сключени договори по ЗЛОД под формата на годишни вноски за стопанисване на дивеча в дивечовъдните участъци на ДГС и годишни наемни цени на бази за ловен туризъм към тях възлизат общо на 2 838 хил. лева, като се отбелязва увеличение от 5% спрямо приходите от предходната година.

10. Опазване на горските територии и контрол

Към 01.01.2014 г. ИАГ контролира дейностите в горски територии на площ от 4 180 121 ха, или 37,4% от територията на страната.

В страната са обособени 7 постоянни контролни горски пункта, а за различни периоди през 2014 г. са организирани и 4 временни контролни горски пункта на територията на Регионалните дирекции по горите в Пазарджик и Благоевград.

През 2014 г. ИАГ и Регионалните дирекции по горите са извършили постоянен контрол на издаваните разрешителни за сеч и съставяните протоколи за освидетелстване на сечищата чрез информационната система на ИАГ – system.iag.bg. През годината са издадени разрешителни за сеч за 8 857 хил. куб. метра лежаща дървесина, като към 02.02.2015 г. са съставени протоколи за освидетелстване на сечищата за добитите 6 196 хил. куб. метра лежаща дървесина.

През 2014 г. ИАГ е извършила общо 427 045 проверки на превозни средства, лица и обекти, свързани с ползването, преработката и търговията с горски, дивечови и рибни ресурси.

Агенцията е въвела организация и е предприела действия за популяризиране и коректно прилагане на Регламент (ЕС) № 995/2010 на Европейския парламент и на Съвета от 20 октомври 2010 година за определяне на задълженията на операторите, които пускат на пазара дървен материал и изделия от дървен материал на територията на страната.

През 2014 г. са съставени 14 329 акта за констатирани административни нарушения, свързани с горското и екологичното законодателство. Горски инспектори към РДГ са съставили 4 895 акта за установено административно нарушение, служители на ДГС, ДЛС и УОГС са съставили 7 935 акта, служители към общините и частни горовладелски сдружения - 1 140, служители на МВР - 89, регистрирани лесовъди на частна практика - 50.

Най-много са актовете, съставени за нарушения на Закона за горите - 13 086, или 91% от всички съставени актове. Актовете за незаконен транспорт на дървесина са 4 368 (35,8%), за незаконен добив - 2 345 (19,2%), за разпореждане с незаконна дървесина - 1 489 (12%) и други. Съставени са 201 акта за нарушения при ползвания на недървесни горски продукти, 20 акта за преработка на дървесина без законен произход, 11 - за незаконно строителство, 18 - за неизпълнение на противопожарните мероприятия и неспазване на правилата за противопожарна безопасност и 3 755 - за други нарушения по ЗГ. По Закона за лова и опазване на дивеча (ЗЛОД) са съставени 273 акта, по Закона за рибарството и аквакултурите (ЗРА) - 105, по Закона за лечебните растения (ЗЛР) - 29. За неспазване на Регламент (ЕС) № 995/2010 г. са съставени 2 акта за установено административно нарушение - по един в РДГ - Пловдив и София. В държавните горски територии са установени 65% от нарушенията през годината, в горските територии на юридически и физически лица - 33%, а в общинските горски територии - под 2%.

Издадени са 216 акта за налагане на принудителни административни мерки по чл. 235 от Закона за горите на частно практикуващи лесовъди. Най-много наказания са наложени в райони с множество частни горски имоти - РДГ - Ловеч (67 акта) и РДГ - Велико Търново (50 акта). На служители от ДГС/ДЛС са съставени 79 акта за нарушения.

През 2014 г. съставените от служители на държавните горски стопанства и на държавните ловни стопанства актове за установено административно нарушение са с 6,6% по-малко в сравнение с 2013 г. Сформирани през м. ноември 2014 г. 173 мобилни контролни екипа на шестте ДП са извършили до края м. декември 2014 г. общо 8 116 проверки. Проверени са 670 обекта за добив на дървесина, 2 278 превозни средства, 4 519 ловци и 649 други лица. Съставени са 162 акта за административно нарушение. Задържани са 200 пространствени куб. м дърва, 19 каруци и 7 моторни триона.

11. Стратегическо планиране и международни дейности

През 2014 г. са приети Стратегически план за развитие на горския сектор 2014 - 2023 г. и Правила за мониторинг на неговото изпълнение.

Разработен и приет е Наръчник за разработване на областни планове за развитие на горските територии.

Създадена е Работна група за разработване на Наредба за определяне на обезщетенията за възмездни обществени екосистемни ползи от горските територии.

През 2014 г. ИАГ е стартирала изпълнението на 6 проекта по под-приоритет 2.2. „Компетентна и ефективна държавна администрация“ на ОПАК за обучение на служителите на РДГ и СТЗ и 2 проекта по под-приоритет 3.1. „Подобряване на обслужването за гражданите и бизнеса, в това число чрез развитие на електронното управление“ на ОПАК за внедряване на електронни административни услуги и за въвеждане на СУК съгласно ISO 9001:2008.

Текущо са изпълнявани и следните проекти:

- LIFE10NAT/BG/146 „Съхраняване на генетичния фонд и възстановяване на приоритетни горски хабитати в НАТУРА 2000 зони“ по Програма LIFE+ на ЕС. Проведени са 8 обучителни семинари за ученици и служители от горския сектор в изпълнение на Дейност

D1, както и съответни заседания на Управителния съвет, извършени са текущ мониторинг и одит на проекта, организирано е официалното откриване на изградената по проекта „Генна банка“;

- „Засилване на изследванията в горите на Средиземноморието чрез подобряване на координацията и интеграцията – FORESTERRA” по Седма Рамкова Програма;
- „Опазване на ключовите горски местообитания на малкия креслив орел (*Aquila pomarina*) в България“ по програма LIFE+ на ЕС;
- „Изпитване на клонове тополи от страни - членки на ЕС за производство на биомаса /бързорастящи видове/” с цел реализиране на доброволно партньорство с възможност за частично финансиране на дейности от страна на водещия партньор Баварска семеконтролна станция - гр. Тайзендорф, Германия;
- „Актуализиране на учебните програми на специалностите във Факултет „Стопанско управление” на ЛТУ в съответствие с изискванията на пазара на труда - EDUCOMP” по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”.

Приключени са следните проекти:

- „Стратегическото планиране в българските гори - гарант за ефективно управление и устойчиво развитие“ по ОПАК. Като основен резултат от проекта е разработен, обсъден и приет нов Стратегически план за развитие на горския сектор за периода 2014 - 2023 г.;
- „Повишаване капацитета на служителите на ИАГ, нейните структури и специализирани териториални звена, чрез обучения и курсове“ по ОПАК;
- „Смекчаване уязвимостта на водните ресурси към климатичните промени“;
- LIFE09 NAT/BG/000229 „Запазване и възстановяване на дъбовите хабитати по Черноморието по програма LIFE+ на ЕС. LIFE08 NAT/BG/281 „Опазване и възстановяване на 11 типа природни местообитания край реки и влажни зони в 10 Натура 2000 места в българските гори“ по Програма LIFE+ на ЕС;
- Представен е отчетен доклад по проекта на Световна банка за подкрепа на институционалната реформа в горския сектор IDF № TF096228.

12. Финансиране и инвестиции в горските територии

12.1. Изпълнителна агенция по горите

През 2014 г. в ИАГ са отчетени приходи на обща стойност 8 014 379 лева.

Към 31.12.2014 г. от ИАГ са усвоени бюджетни средства в размер на 27 758 395 лева, за изпълнението на основни дейности на Агенцията, свързани с контролните й функции по закон, както и с възложените й задачи за инвентаризация на горските територии. Изразходвани са 4 580 211 лева за извършване на инвентаризация на горски територии в териториалния обхват на РДГ Берковица, Благоевград, Бургас, Варна, Велико Търново, Кърджали, Кюстендил, Ловеч, Пазарджик, Пловдив, Русе, Сливен, Смолян, София и Шумен. За 2015 г. по двете бюджетни програми - „Специализирани дейности в горските територии” и „Планиране, опазване от посегателства пожари и лесозащита”, изпълнявани от Агенцията са утвърдени разходи в размер на 22 008 600 лева.

Дирекциите на природните паркове към ИАГ и РДГ Берковица са бенефициенти по проекти на Оперативна програма „Околна среда”. ИАГ и ДПП Витоша са бенефициенти по проекти на

Оперативна програма „Административен капацитет“. През 2014 г. общо по транзитните сметки от Националния фонд са постъпили средства в размер на 6 146 947 лева. През м. декември за разплащане на извършени дейности по сключени договори е осигурено финансиране под формата на временен безлихвен заем в размер на 4 213 071 лева. Извършените разходи за годината възлизат на общо 12 137 668 лева, в това число 3 247 994 лева са капиталови разходи.

ИАГ, РДГ Бургас, ГСС София, ДПП Русенски Лом, ДПП Персина и ДПП Рилски манастир са бенефициенти по програми на ЕС за финансиране на политика по опазване на природата и биологичното разнообразие (LIFE+) и Оперативни програми за трансгранично, транснационално и междурегионално сътрудничество. През отчетния период са постъпили средства в размер на 924 448 лева. За изпълнение на дейностите по проектите са изразходвани 1 436 183 лева, от които 249 978 лева са капиталови разходи

12.2. Държавни горски предприятия

Отчетените приходи от цялостната дейност на държавните предприятия, съгласно годишните финансови отчети за 2014 г., са в размер на 276 646 хил. лева, а общите разходи - в размер на 284 569 хил. лева. В сравнение с 2013 г. приходите на предприятията намаляват с 5,6%, а разходите - с 1,5%.

Общият финансов резултат на предприятията от оперативната им дейност през 2014 г. е положителен, в размер на 2 531 хил. лева. В резултат на обявяване на „Корпоративна търговска банка“ АД в неплатежоспособност две от ДП отчитат общо финансови разходи, представляващи разходи за обезценка на парични средства, в размер на 10 454 хил. лева. Вследствие на това ДП приключват 2014 г. с общ отрицателен финансов резултат в размер на 7 923 хил. лева.

През 2014 г. държавните горски предприятия са изразходвали от фонд „Инвестиции в горите“ общо 18 448 хил. лева, в т. ч.:

- за проектиране на горски пътища - 185 хил. лева;
- за строителство на 38,3 км горски пътища трета степен - 14 997 хил. лева;
- за основен ремонт на съществуващи горски пътища - 627 хил. лева;
- за залесяване - 2347 хил. лева;
- за проектиране и изграждане на технико - укрепителни съоръжения - 292 хил. лева.

За закупуване на дълготрайни материални активи, строителство и основен ремонт на ДМА са изразходвани общо 7 799 хил. лева, с 8,1% повече от отчетените през 2013 г.

За 2014 г. държавните горски предприятия са превели в държавния бюджет 74 795 хил. лева под формата на данъци, осигуровки за всички осигурителни случаи, такси и отчисления от печалбата.

13.Инвентаризация и планиране в горските територии

През 2014 г. е подготвена документация за провеждане на открити процедури за възлагане извършването на инвентаризация на горските територии и изработване на горскостопански планове, горскостопански карти, ловностопански планове и планове за опазване на горските територии от пожари през периода 2014/2015 г. и са проведени първи лесоустройствени съвещания за Държавни горски стопанства „Тича“, „Свиленград“, „Златоград“, „Белово“, „Генерал Тошево“, „Суворово“, „Балчик“, „Горна Оряховица“, „Габрово“, „Плевен“, „Своге“, „Брезник“, и „Етрополе“ и Държавно ловно стопанство „Каракуз“- гр. Дулово. Извършено е и първо лесоустройствено съвещание за Учебно опитно горско стопанство „Петрохан“- с. Бързия.

Процедурите са проведени от съответните Регионални дирекции по горите и държавни предприятия по чл. 163 от Закона за горите.

Предоставена е цифрова ортофотокарта на дружествата, извършващи инвентаризацията на горските територии и изработващи горскостопански планове, горскостопански карти, ловностопански планове и планове за опазване на горските територии от пожари през 2014/2015 г.

Осигурен е цифров модел на картата на възстановената собственост за териториалния обхват на дейност на държавните горски и ловни стопанства, подлежащи на инвентаризация през 2014 /2015 г.

VII. РИБАРСТВО

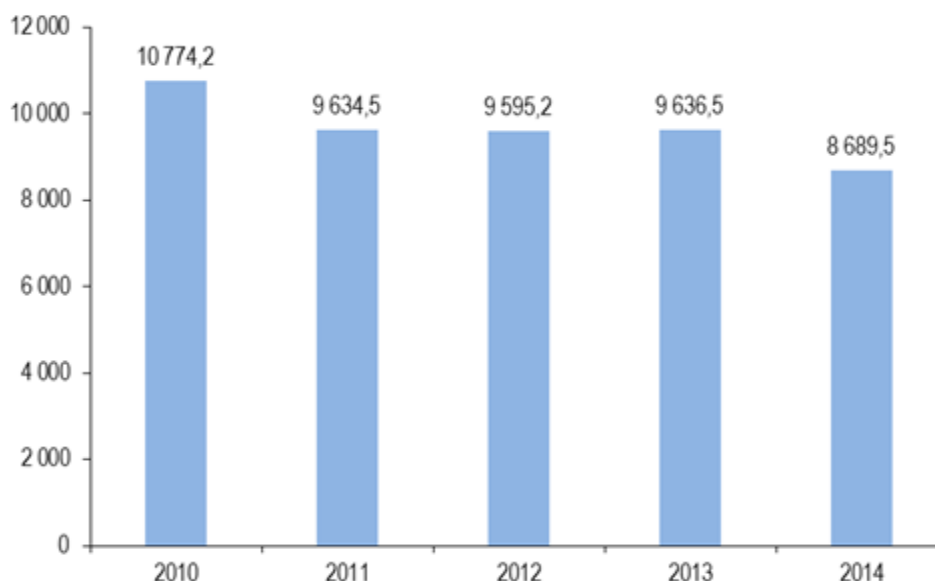
1. Улов и производство на риба и други водни организми

Улов на риба и други водни организми

Съгласно промени в Закона за рибарството и аквакултурите, от м. август 2012 г. за стопански риболов могат да се ползват само река Дунав и Черно море, а за любителски риболов - и вътрешните водоеми на страната.

С цел опазване на рибните ресурси и устойчиво развитие на рибните популации, министърът на земеделието и храните ежегодно издава заповед за забрана на извършването на улов на риба и други водни организми в периода на тяхното размножаване, като се определят водоеми, в които е разрешено извършването на любителски риболов по време на забраната. В допълнение, за поддържането и опазването на биологичното разнообразие на ихтиофауната, министърът на земеделието и храните издава заповед за въвеждане на целогодишна забрана за извършване на улов на риба и други водни организми в определени рибностопански обекти.

Фигура VII.1. Общ улов на риба и други водни организми в страната, тона

Източник: ИАРА

По данни на Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури, през 2014 г. общият улов на риба и други водни организми от стопански риболов в страната възлиза на 8 689,5 тона, от които 8 546,7 тона в Черно море и 142,8 тона - в река Дунав. В сравнение с 2013 г., общо уловеното количество бележи спад от 9,8%, в резултат от намаление на улова в Черно море, докато този в река Дунав нараства, но остава малък по обем.

През 2014 г. уловът на риба и други водни организми в Черно море е в размер на 8 546,7 тона - с 10,1% по-малко в сравнение с 2013 г., което се обяснява с по-ниския улов на цаца през годината. От тях, 3 713,7 тона са морски видове риба, 20,5 тона - проходни риби (карагъоз) и 4 812,5 тона – рапани, миди и скариди.

Уловът на морските видове риба като цяло бележи спад от 20% на годишна база, основно поради намаление на количествата от най-значимия за стопанския риболов вид *Sprattus sprattus* (копърка, трикона, цаца) с 39,8%, до 2 279,3 тона (61% от общия улов на морски видове риба за 2014 г.).

Таблица VII.1. Общ улов на риба и други водни организми в страната по водни басейни, тона

	2012	2013	2014	Изменение 2014/2013
Улов в Черно море - общо, в т. ч.:	8 161,4	9 507,6	8 546,7	-10,1%
- морски видове	4 338,0	4 640,4	3 713,7	-20,0%
- проходни карагъоз	22,1	24,5	20,5	-16,5%
- рапани, миди и скариди	3 801,2	4 842,5	4 812,5	-0,6%
Улов в река Дунав - общо, в т. ч.:	111,1	128,9	142,8	10,8%
- сладководна риба	108,2	127,2	141,2	11,0%
- проходни карагъоз	2,9	1,7	1,6	-3,5%
Улов във вътрешни водоеми - общо	1 322,7	0,0	0,0	-
Общ улов на риба и др. водни организми	9 595,2	9 636,5	8 689,5	-9,8%

Източник: ИАРА

От останалите черноморски риби, по-съществен е уловът на хамсия - 369,7 тона, черноморска барбуня - 313,8 тона, лефер – 304,7 тона, сафрид – 113,14 тона, морска лисица – 70,3 тона и попчета – 63,7 тона. При сафрида уловът бележи чувствително намаление с 58,3% на годишна база. Същевременно, уловът на хамсия нараства близо 40 пъти, а този на лефер атерина – 6 пъти. При улова на морска лисица и черноморска барбуня също се отчита увеличение, макар и по-умерено - съответно с 25,3% и с 22,2%.

През 2014 г. уловът на водни животни (рапани, миди и скариди) намалява незначително в сравнение с предходната година (с 0,6%), до 4 812,5 тона. Над 98% от улова на водни животни се формира от този на рапаните, който спада с 1,8% до 4 732,4 тона.

Сравнявайки с предходната година, уловът на бяла пясъчна мида нараства значително до 61,8 тона, а този на черна морска мида – с 61,5%, до 16,2 тона.

През 2014 г. в Черно море са уловени 20,5 тона проходни видове риба (карагъоз) - с 16,5% по-малко в сравнение с предходната година.

Таблица VII.2. Улов на риба и други водни организми от водоеми за стопански риболов през 2014 г.

№ по ред	Общоприети и местни наименования и научно наименование /на латински/	Количество в тона	
		Черно море	Дунав
А. Сладководни риби			
	Сем. Есетрови /Acipenseridae/		
1	Чига /Acipenser ruthenus/		
	Сем. Пъстървови /Salmonidae/		
2	Речна /балканска/ пъстърва /Salmo trutta fariol		
3	Дъгова пъстърва /Oncorhynchus mykiss/		
4	Сивен /Salvelinus fontinalis/		
0	Дунавска пъстърва /Hucho hucho/		0,02
	Сем. Корегонусови /Coregonidae/		
5	Чудски сиг /Coregonus lavaretus/		
6	Пелед /Coregonus peled/		
	Сем. Шукови/ Esocidas/		
7	Шука /Esox lucius/		1,62
	Сем. Шаранови /Cyprinidae/		
8	Бабушка /Rutilus rutilus/		0,02
9	Речен кефал /Leuciscus cephalus/		0,12
10	Мъздруга /Leuciscus idus/		0,04
11	Червеноперка /Scardinius erythrophthalmus/		0,40
12	Распер /Aspius aspius/		2,93
13	Лин /Tinca tinca/		
14	Брияна /облез, уклея/ /Chalcalburnus chalcoides/		5,81
15	Уклея /Alburnus alburnus/		3,06
16	Платика /Abramis brama/		9,40
17	Косат /Abramis sp./		0,12
18	Морунаш /Vimba vimba/		3,95
19	Сабица /Pelecus cultratus/		
20	Скобар /Chondrostoma nasus/		3,05
21	Бяла мряна /Barbus barbus/		12,28
22	Черна /балканска/ мряна /Barbus meridionalis petenyi/		
23	Маришка мряна /Barbus cyclolepis/		0,01
24	Шаран /Cyprinus carpio/		20,90
25	Сребриста каракуда /Carassius sp./		9,49
26	Бял толстолоб /Hypophthalmichthys molitrix/		10,48
27	Пъстър толстолоб /Aristichthys nobilis/		38,49
28	Бял амур /Ctenopharingodon idella/		5,24
29	Черен амур /Mylopharingodon piceus/		0,05
	Златиста каракуда /Carassius carassius/		0,27
	Маришки морунаш (карабалък) /Vimba melanops/		
	Сем. Сомови /Siluridae/		
30	Европейски сом /Sillurus glanis/		8,18
	Сем. Американски сомове /Ictaluridae/		
31	Канален /американски/ сом /Ictalurus punctatus/		
	Сем. Трескови /Gadidae/		

32	Михалца / <i>Lota lota</i> /		0,01
	Сем. Костурови / <i>Percidae</i> /		
33	Бяла риба /сулка/ / <i>Sander lucioperca/Stizostedion lucioperca</i> /		4,26
34	Речен костур / <i>Perca fluviatilis</i> /		0,23
35	Голяма вретенарка / <i>Zingel zingel</i> /		0,00
	Сем.Буфалови / <i>Catostomidae</i> /		
36	Буфало / <i>Ictiobus</i> /		
Б. Проходни риби			
	Сем. Есетрови / <i>Acipenseridae</i> /		
37	Моруна / <i>Huso huso</i> /		
38	Пъструга / <i>Acipenser stellatus</i> /		
39	Руска есетра / <i>Acipenser gueldenstaedti</i> /		
0	Сибирска есетра / <i>Acipenser baerii</i> /		
	Сем. Речни змиорки / <i>Anguillidae</i> /		
40	Европейска речна змиорка / <i>Anguilla anguilla</i> /		
	Сем. Селдови / <i>Clupeidae</i> /		
41	Карагъоз, дунавска скумрия / <i>Caspialosa pontica/Alosa pontica</i> /	20,46	1,64
В. Морски риби			
	Сем. Бодливи акули / <i>Squalidae</i> /		
42	Черноморска бодлива акула / <i>Squalus acanthias</i> /	34,01	
	Сем. Селдови / <i>Clupeidae</i> /		
43	Сардина / <i>Sardina pilchardus</i> /	1,15	
44	Цаца /копърка, трициона, шпрот/ / <i>Sprattus sprattus sulinus</i> /	2 279,29	
	Сем. Хамсиеви / <i>Engraulidae</i> /		
45	Хамсия / <i>Engraulis encrasicolus ponticus</i> /	369,67	
	Сем. Зарганови / <i>Belonidae</i> /		
46	Заргон / <i>Belone belone</i> /	3,02	
	Сем. Трескови / <i>Gadidae</i> /		
47	Галя, морски налим / <i>Gaidropsarus mediterraneus</i> /		
48	Черноморски меджид / <i>Merlangius merlangus euxinus</i> /	4,08	
	Сем. Кефалови / <i>Mugilidae</i> /		
49	Морски кефал / <i>Mugil cephalus</i> /	16,32	
50	Кефал пелингас / <i>Mugil soiuu</i> /	0,12	
51	Платерина / <i>Liza aurata</i> /	2,57	
52	Илария / <i>Liza saliens</i> /	17,01	
	Сем. Атеринови / <i>Atherinidae</i> /		
53	Атерина / <i>Atherina spp.</i> /	57,60	
	Сем. Морски костури / <i>Serranidae</i> /		
54	Лаврак / <i>Dicentrarchus labrax/Morone labrax</i> /	0,09	
	Сем. Леферови / <i>Pomatomidae</i> /		
55	Лефер / <i>Pomatomus saltatrix</i> /	304,74	
	Сем. Сафридови / <i>Carangidae</i> /		
56	Сафрид / <i>Trachurus mediterraneus ponticus</i> /	113,14	
	Сем. Смаридови / <i>Centracanthidae</i> /		
57	Смарид / <i>Spicara spp.</i> /		
	Сем. Барбунови / <i>Mullidae</i> /		
58	Барбуня / <i>Mullus barbatus ponticus</i> /	313,77	
59	Барбуня / <i>Mullus surmuletus</i> /	15,04	

	Сем. Скумриеви /Scombridae/		
60	Черноморска скумрия /Scomber scombrus/		
61	Паламуд /Sarda sarda/	5,51	
62	Сем. Попчета /Gobiidae/	63,70	
	Сем. Калканови /Scophthalmidae/		
63	Калкан /Psetta maxima/	39,45	
	Сем. Писиеви /Pleuronectidae/		
64	Писия /Platichthys flesus luscus/	0,08	
65	Морски език /Solea nasuta/	0,02	
	Сем. Морски лисици II Rajidae/		
66	Морска лисица /Raja clavata/	70,32	
	Сем. Морски дяволи /lophiidae/		
67	Морски дявол /Lophius piscatorius/		
	сем. Морски котки /dasyatidae/		
68	Морска котка /Dasyatis pastinaca/	2,95	
Г. Водни животни			
	Клас земноводни /Amphibia/		
69	Голяма водна жаба /Rana ridibunda/		
	Клас Ракообразни /Crustacea/		
70	Обикновени скариди /Leander spp./	1,75	
71	Пясъчна скарида /Crangon sp./	0,26	
72	Сладководни раци /Astacidae , Cambaridae/		
73	Езерен рак /Astacus leptodactylus/		
74	Речен рак /Astacus astacus/		
75	Пагур /Eriphia verrucosa/	0,16	
	Клас Миди /Bivalvia/		
76	Бяла пясъчна мида /Mya arenaria/	61,76	
77	Черна морска мида /Mytilus galloprovincialis/	16,23	
78	Репани /Rapana spp./	4 732,41	
79	Други	0,01	0,77
ОБЩО:		8 546,69	142,84

Източник: ИАРА

През 2014 г. отчетеният улов на риба в река Дунав нараства с 10,8% спрямо предходната година, до 142,8 тона, в т. ч.: сладководна риба – 141,2 тона и проходни карагьоз – 1,6 тона.

При повечето стопански значими видове сладководна риба се наблюдава увеличение на уловените количества в сравнение с 2013 г.

В рамките на годината, най-съществен е уловът на пъстър толстолоб – 38,5 тона (+58,2% спрямо 2013 г.) и шаран – 20,9 тона (+36%), следван от този на бяла мряна – 12,3 тона (-15,6%) и бял толстолоб – 10,5 тона (+106,7%).

Същевременно, уловът на проходни риби (карагьоз, дунавска скумрия) в река Дунав намалява с 3,5% на годишна база, до 1,64 тона.

С цел опазване и възстановяване на дунавските есетрови риби, през януари 2012 г. е издадена заповед на министъра на земеделието и храните за забрана за улов, пренасяне и продажба на есетрови риби и продукти от тях, уловени в българската акватория на река Дунав и Черно море. Срокът на забраната е за четиригодишен период – до края на 2015 г.

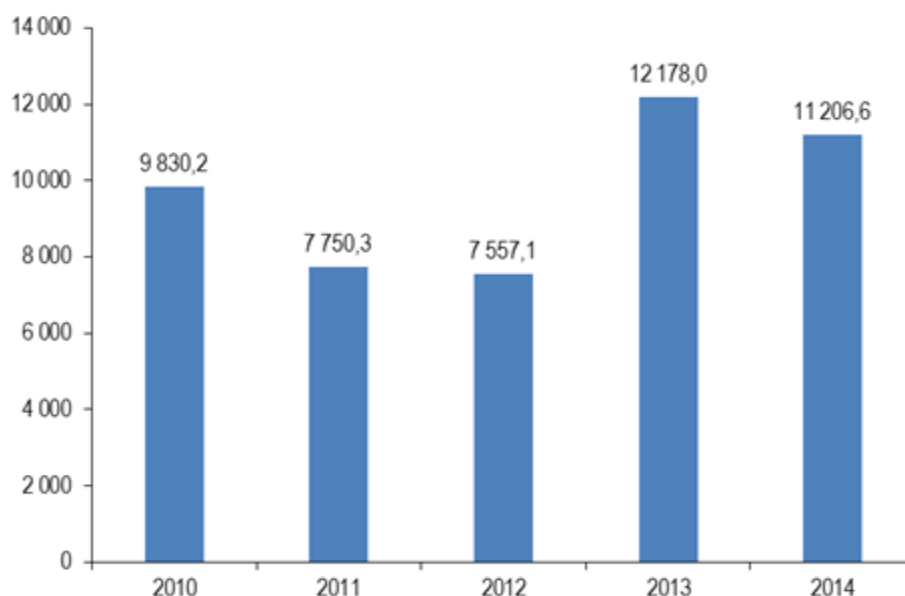
По данни на ИАРА, към 31.05.2015 г. отчетеният стопански улов на риба и други водни организми възлиза на 2 662,4 тона - с около 7% по-малко на годишна база. В рамките на периода уловът в Черно море е в размер на 2 635,8 тона, а този в река Дунав – 26,6 тона, съответно с 6% и 53% по-малко в сравнение с първите пет месеца на 2014 г.

Производство на риба и други водни организми

По данни на ИАРА, през 2014 г. общото производство на аквакултури (зарибителен материал, риба и други водни организми за консумация) в страната намалява с 8% спрямо 2013 г., до 11 207 тона, като все пак остава съществено над нивата от предходните няколко години. В сравнение с 2013 г. се отчита намаление както при производството на зарибителен материал, така и при това на риба за консумация, за което са допринесли и неблагоприятните климатични условия през годината (паднали проливни дъждове, довели до наводнения).

През 2014 г. отчетеното производство на зарибителен материал в рибовъдните стопанства възлиза на 2 093,3 тона - с 16,4% по-малко спрямо предходната година. Най-голям принос за този спад има намаленото производство на зарибителен материал от два от основните видове риби, значими за аквакултурното производство - шаран (с 53% на годишна база) и пъстър толстолоб (с 41%). Чувствително се свива и производството на зарибителен материал от руска есетра (с 97%), бяла риба (с 49%) и сом (с 16%).

Фигура VII.2. Производство на риба и други организми в специализирани рибовъдни стопанства за периода 2010 – 2014 г., тона

Източник: ИАРА

Същевременно, производството на зарибителен материал от дъгова пъстърва нараства с 69,7% (до 1 074 тона), а това на бял амур и бял толстолоб съответно с 28 и 15%.

Зарибителният материал се произвежда съобразно планове на рибовъдните стопанства за производство на отделните видове риба, отчитайки пазарните тенденции в търсенето и предлагането.

Влияние върху производството на зарибителен материал и риба за консумация оказват и биологичните фактори, като заболявания и смъртност, както и спецификите на технологичния цикъл.

През 2014 г. производството на риба и други водни организми за консумация е в размер на 9 113,3 тона – с 5,8% по-малко в сравнение с предходната година.

Най-значително остава производството за консумация на дъгова пъстърва, шаран и пъстър толстолоб. При пъстрия толстолоб и шарана е отчетен значителен спад спрямо предходната година, съответно с 30,2 и 22,4%, а при дъговата пъстърва – по-умерен – със 7%. Намаление бележи и производството за консумация речна (балканска) пъстърва (със 73,5%), сребриста каракуда (с 42,1%), бял амур (с 13,1%), сом (с 28,1%) и др.

От по-значимите стопански видове риби, ръст спрямо 2013 г. се наблюдава при производството на руска есетра – с 21,2%, бял толстолоб – над два пъти и половина и африкански сом – над пет пъти.

Таблица VII.3. Производство на зарибителен материал, риба и водни организми в рибовъдните стопанства, тона

Общоприети и местни наименования	Зарибителен материал		Риба за консумация		Общо тегло	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Речна (балканска) пъстърва	2,3	4,8	21,5	5,7	23,8	10,4
Дъгова пъстърва	632,7	1 073,6	2 409,6	2 238,2	3 042,3	3 311,8
Сивен	5,2	0,6	6,5	5,0	11,7	5,6
Щука	11,6	8,0	32,9	18,3	44,6	26,3
Речен кефал	0,0	0,0	0,3	0,1	0,3	0,1
Лин	0,5	1,2	1,5	2,3	1,9	3,5
Уклей	0,0	0,0	6,4	2,7	6,4	2,7
Брияна (облез, уклей)	0,0	0,0	0,1	0,4	0,1	0,4
Платика	0,0	0,2	8,9	9,5	8,9	9,7
Шаран	1 170,9	551,4	2 429,7	1 885,1	3 600,6	2 436,5
Сребриста каракуда	1,0	4,5	265,6	153,9	266,6	158,4
Бял толстолоб	27,3	31,3	42,7	110,9	70,0	142,2
Пъстър толстолоб	403,3	236,1	1 823,2	1 272,8	2 226,5	1 508,9
Бял амур	56,5	72,2	239,4	207,9	295,9	280,1
Черен амур	0,0	0,0	2,3	1,4	2,3	1,4
Сом	31,1	26,3	133,7	96,2	164,9	122,5
Канален (американски) сом	0,9	0,0	3,3	12,9	4,2	12,9
Бяла риба (сулка)	41,6	21,1	133,6	124,0	175,2	145,0
Речен костур	0,0	0,7	10,8	3,0	10,8	3,7
Чига	0,0	2,6	0,7	0,4	0,7	3,0
Моруна	0,0	0,8	19,0	14,3	19,0	15,0
Пъструга	0,0	0,0	5,6	4,7	5,6	4,7
Руска есетра	69,1	2,1	191,6	232,3	260,7	234,4
Сладководни раци	0,0	0,0	0,3	0,2	0,3	0,2
Езерен рак	0,5	2,3	31,9	14,8	32,4	17,1
Черна морска мида	39,6	45,6	1 787,3	2 474,6	1 826,9	2 520,2
- Други	4,6	0,0	20,2	0,1	24,8	0,1

- Езерна съомга	4,4	0,0	0,0	0,0	4,4	0,0
- Веслонос	0,6	1,9	1,0	2,2	1,6	4,1
Червеноперка	0,0	0,0	6,2	4,9	6,2	4,9
Барамунди	0,0	0,0	0,8	5,1	0,8	5,1
Сибирска есетра	0,0	6,2	8,2	13,4	8,2	19,6
Африкански сом	0,0	0,0	29,7	164,4	29,7	164,4
Общо	2 503,7	2 093,3	9 674,3	9 113,3	12 178,0	11 206,6

Източник: ИАРА

През 2014 г. аквакултурното производство на черна морска мида за консумация се увеличава с 38,5% спрямо предходната година, достигайки 2 474,6 тона.

През годината е отчетено производство и на видове риби, които са съпътстващи видове при екстензивните и полуинтензивни топловодни стопанства – платика, уклея, сребриста каракуда, речен костур, червеноперка. Тези видове не са обект на целенасочено развъждане и отглеждане в аквакултурното производство.

Във връзка със забраната за извършване на стопански риболов във вътрешните водоеми на страната, влязла в сила от м. август 2012 г., и свързаната с това пререгистрация, както и реализираните проекти по ОПРСР 2007 - 2013, се увеличава броят на активните регистрирани производители на аквакултури.

По данни на ИАРА, общият брой на активните рибовъдни стопанства към края на 2014 г. е 552, при 510 броя година по-рано. От тях, 517 са за сладководни аквакултури, а 35 - за морски аквакултури.

През 2015 г. се очаква производството на аквакултури в специализираните рибовъдни стопанства да надхвърли миналогодишното, доближавайки се до нивото от 2013 г. Основание за тази прогноза дават нарастващият брой на рибовъдните стопанства, в резултат и на възможностите за финансиране на аквакултурното производство по Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“.

2. Внос и износ на риба и рибни продукти

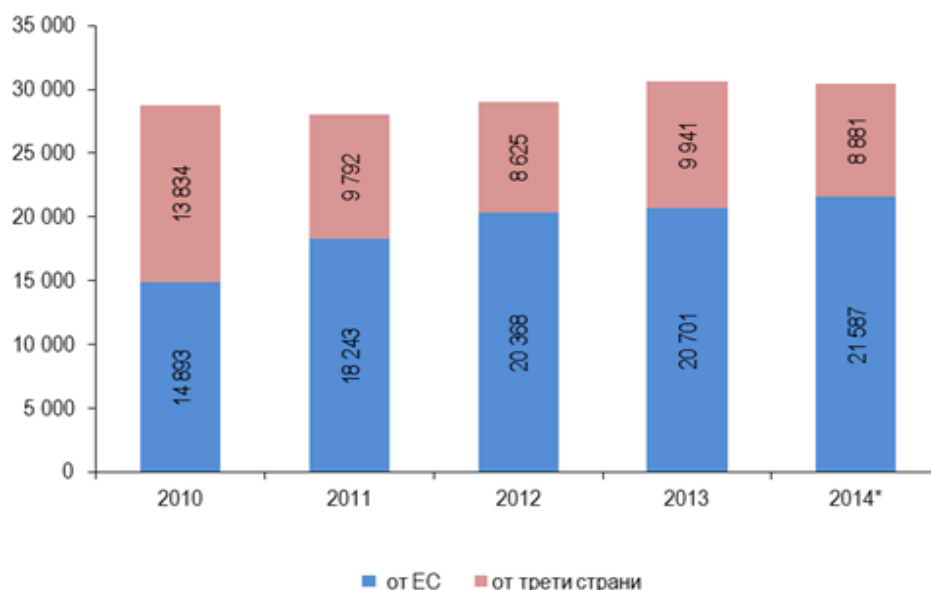
Внос

По предварителни данни на НСИ, през 2014 г. общият внос на риба и рибни продукти в България възлиза на 30 468 тона. Това е с 0,6% под нивото от предходната година, поради намаление на вноса на преработени рибни продукти, докато при този на риба, филета, ракообразни и мекотели се отчита незначително увеличение.

Над 70% от общо внесените количества риба и рибни продукти през 2014 г. са от държави-членки на ЕС. Доставките от Съюза достигат 21 587 тона - с 4,3% повече в сравнение с предходната година. Най-значителни количества са доставени от Испания (3,5 хил. тона), Обединено кралство (3 хил. тона), Нидерландия (2,5 хил. тона), Литва (2,1 хил. тона), Полша (1,8 хил. тона) и Гърция (1,4).

От друга страна, през 2014 г. вносът на риба и рибни продукти от трети страни бележи спад от около 11% на годишна база, до 8 881 тона. Основни вносители са Виетнам (1,9 хил. тона) и Китай (1,7 хил. тона), следвани от Аржентина (0,6 хил. тона), Тайланд (0,5 хил. тона), САЩ (0,4 хил. тона) и др.

Фигура VII.3. Внос на риба и рибни продукти от ЕС и трети страни, тона

Източник: НСИ, * предварителни данни

В рамките на годината са внесени 27 023 тона риба, филета, ракообразни и мекотели (живи, пресни, охладени, замразени или сушени и др.) – с 0,3% повече в сравнение с 2013 г.

Традиционно, повече от половината от общия внос на риба и рибни продукти заема този на замразената риба. През 2014 г. са внесени 16 128 тона замразена риба, с изкл. на филета, с 5,8% по-малко спрямо предходната година. Най-значителен остава вносът на замразена скумрия, макар да намалява с 1,4%, до 10 896 тона.

През годината са внесени и сравнително големи количества замразена риба от следните видове: сардини, шпрот, трицона, цаца - общо 545 тона (+0,7% на годишна база), херинга – 1 212 тона (-17,6%), мерлуза – 307 тона (-41%), тихоокеанска и атлантическа съомга – 338 тона (+44%), акула – 243 тона (+84%), пъстървови – 137 тона (-1,4%) и сафрид – 127 тона (-50%).

Общият внос на преработени рибни продукти през 2014 г. намалява с 6,7% на годишна база, до 3 445 тона. В рамките на годината са внесени 2 934 тона готови храни и консерви от риби и хайвер и 511 тона консервирани ракообразни и мекотели, съответно с 5,9 и 10,9% по-малко в сравнение с предходната година.

Таблица VII.4. Внос на риба, други водни организми и рибни продукти, тона

Продукти	2013	2014*	Изменение
			2014/2013
Риби, филета, ракообразни, мекотели, в т. ч.:	26 951	27 023	0,3%
Живи риби - сладководни и морски	14	43	212,5%
Риби - пресни или охладени, с изкл. на филетата	3 123	3 844	23,1%
Риби - замразени, с изкл. на филетата	17 127	16 128	-5,8%
Филета и други меса от риби, пресни или охладени, замразени	4 721	4 026	-14,7%

Риби - сушени, осолени, пушени	313	379	21,1%
Ракообразни	751	1 529	103,6%
Мекотели	804	984	22,4%
Водни безгръбначни, различни от ракообразните и мекотелите	99	91	-7,8%
Преработени рибни продукти, в т. ч.:	3 691	3 445	-6,7%
Готови храни и консерви от риби; хайвер	3 118	2 934	-5,9%
Ракообразни и мекотели, консервирани	574	511	-10,9%
Общо риба, др. водни организми и рибни продукти	30 642	30 468	-0,6%

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ, * предварителни данни

По предварителни данни на НСИ, през периода януари – юни на 2015 г. са внесени общо 15 859 тона риба и рибни продукти, с около 6% повече в сравнение със същия период на 2014 г. поради нарастване на вноса на риба, филета, ракообразни и мекотели (с близо 7%), докато вносът на преработени рибни продукти намалява (с 2%). Предвид данните за първите шест месеца, вносът на риба и рибни продукти за цялата 2015 г. се очаква да бъде малко над нивото от предходната година. По-съществено нарастване на вноса ще бъде ограничено от високите цени и сравнително постоянното потребление на риба и рибни продукти в страната.

Фигура VII.4. Структура на вноса на риба и рибни продукти през 2014 г.

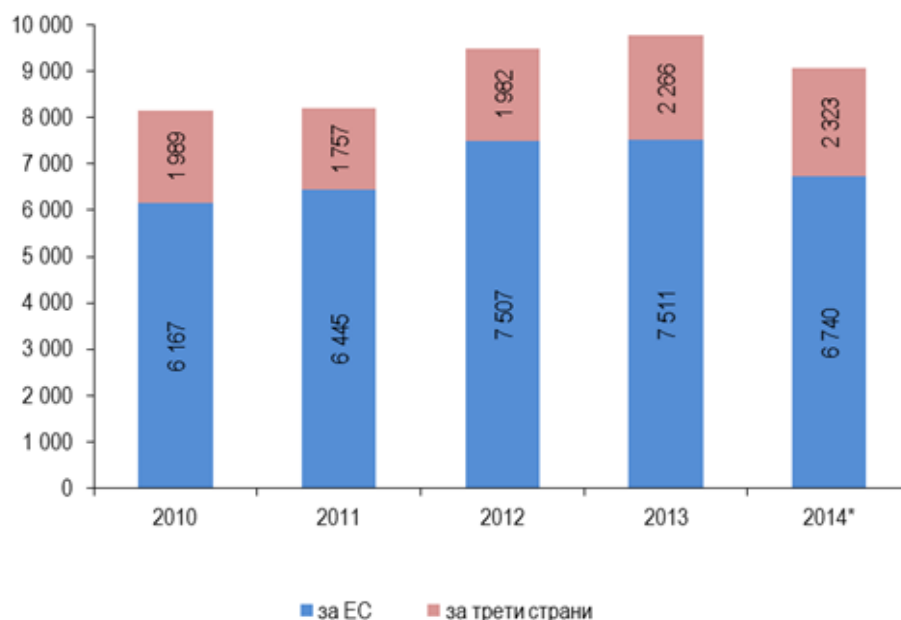

Източник: НСИ, предварителни данни

Износ

По предварителни данни на НСИ, общият износ на риба, водни организми и рибни продукти през 2014 г. възлиза на 9 063 тона - със 7,3% под нивото от предходната година, което се обяснява с намалението на улова и аквакултурното производство през годината. Спрямо 2013 г. се наблюдава значително намаление на износа на риби, филета, ракообразни и мекотели, частично компенсирани от увеличение на този на преработени рибни продукти.

Фигура VII.5. Износ на риба, други водни организми и рибни продукти за ЕС и трети страни, тона

Източник: НСИ, *предварителни данни

Близо 74% от общия износ на риба и рибни продукти през годината е за ЕС. Количествата, насочени за държави-членки на Съюза бележат спад от 10,3% на годишна база, до 6 740 тона. Най-значителни са изпращанията за Румъния (3,6 хил. тона), Швеция (1,4 хил. тона), Унгария (1,4 хил. тона) и Гърция (0,7 хил. тона).

Износът на риба и рибни продукти за трети страни нараства с 2,5% спрямо 2013 г., до 2 323 тона, реализирани основно в Република Корея, Япония и Турция.

Таблица VII.5. Износ на риба, други водни организми и рибни продукти, тона

Продукти	2013	2014*	Изменение
			2014/2013
Риби, филета, ракообразни, мекотели, в т. ч.:	7 071	5 912	-16,4%
Живи риби - сладководни и морски	760,6	839,4	10,4%
Риби - пресни или охладени, с изкл. на филетата	1 127,7	628,0	-44,3%
Риби - замразени, с изкл. на филетата	2 662,0	2 163,4	-18,7%
Филета и други меса от риби, пресни или охладени, замразени	560,3	320,2	-42,9%
Риби - сушени, осолени, пушени	321,7	255,6	-20,5%
Ракообразни	53,8	43,3	-19,5%
Мекотели	1 537,9	1 592,1	3,5%
Водни безгръбначни, различни от ракообразните и мекотелите	46,8	69,6	48,7%
Преработени рибни продукти, в т. ч.:	2 706	3 152	16,5%
Готови храни и консерви от риби; хайвер	1 312	1 179	-10,1%
Ракообразни и мекотели, консервирани	1 394	1 973	41,5%
Общо риба, др. водни организми и рибни продукти	9 776	9 063	-7,3%

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ, *предварителни данни

По видове продукти, през 2014 г. са изнесени: 5 912 тона риба, ракообразни и мекотели – живи, пресни, охладени, замразени, пушени или осолени и 3 152 тона преработени рибни продукти (готови храни и консерви от риба, в т. ч. хайвер, консервиране ракообразни и мекотели).

Спрямо предходната година се наблюдава значително намаление на износа на пресни, охладени риби (с 44,3%) и филета (с 42,9%). Износът на замразени риби (с изкл. на филета), на осолени, пушени риби и на ракообразни се свива с по около 20%, а този на готовите храни и консерви от риби - с 10%.

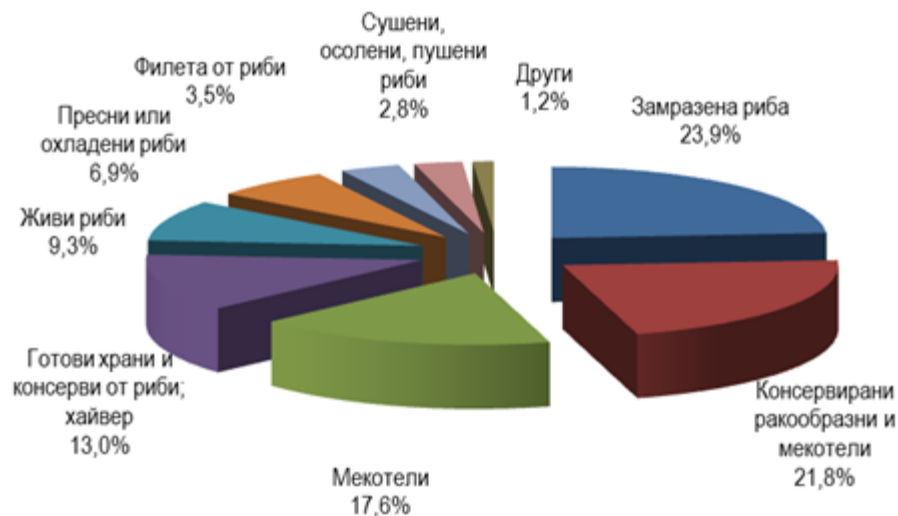
Същевременно, значителен ръст се отчита при износа на консервирани ракообразни и мекотели (с 41,5%) и на водни безгръбначни, различни от ракообразните и мекотелите (с 48,7%), а по-слаб – при този на живи риби (с 10,4%) и мекотели (с 3,5%).

През 2014 г. износът на замразена риба (с изключение на филетата) продължава да заема водещо място в общия износ на риба и рибни продукти, възлизайки на 2 163 тона (което включва и реекспорт на вносна риба, предимно скумрия).

Близо половината от изнесената замразена риба е скумрия – 1 016 тона, със 17,6% по-малко спрямо предходната година. Сравнително голям е и износът на замразен шпрот, трициона или цаца – 688 тона, който намалява с около 24% на годишна база, поради по-ниския улов. Подобно на предходни години, най-големи количества замразена риба са насочени за Румъния (1,4 хил. тона).

През 2014 г. износът на мекотели нараства с 3,5%, до 1 592 тона. Количествата са насочени основно за Корея (0,7 хил. тона), Япония (0,4 хил. тона) и Гърция (0,3 хил. тона).

Фигура VII.6. Структура на износа на риба и рибни продукти през 2014 г.

Източник: НСИ, предварителни данни

Общият износ на преработени рибни продукти през годината възлиза на 3 152 тона - с 16,5% повече спрямо 2013 г., поради ръст на износа на консервирани ракообразни и мекотели с 41,5%, до 1 973 тона. При износа на консервирани ракообразни, мекотели и др. други водни безгръбначни е отчетен спад от 10,1% на годишна база, до 1 179 тона (в т.ч. 1 150 тона скариди и

697 мекотели). Основна дестинация за тези продукти през годината е Швеция с 1,3 хил. тона, следвана от Румъния (0,7 хил. тона), Република Корея (0,3 хил. тона) и Япония (0,2 хил. тона).

По предварителни данни на НСИ, през първото полугодие на 2015 г. са изнесени общо 5 379 тона риба и рибни продукти - с около 2% по-малко в сравнение със същия период на предходната година. Поради зависимостта на риболова и аквакултурното производство в страната от сезона и климатичните условия, обикновено по-голям обем износ на риба и рибни продукти се наблюдава през втората половина на календарната година. Така, до края на 2015 г. може да се очаква известно наваксване на темпа на износ, като общият износ на риба, водни организми и рибни продукти за цялата 2015 г. се доближи до нивото от предходната година.

3. Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“, финансирана от Европейския фонд за рибарство.

Стратегическата цел на ОПРСР 2007-2013 е превръщането на рибарството в конкурентоспособен, модерен и динамичен сектор, базиран на устойчиво развитие на рибарството и аквакултурата, както и подобряване качеството на живот в рибарските области. Финансовият ресурс на Програмата е 188,56 млн. лева, от които 141,42 млн. лева финансиране от Европейския фонд за рибарство и 47,14 млн. лева национално съфинансиране. Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури е Управляващ орган на Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“ 2007-2013.

Общ напредък по ОПРСР към декември 2014 г.

Кумулативният физически напредък в изпълнението на ОПРСР към 31 декември 2014 г. може да се обобщи, както следва:

- Общ брой регистрирани проекти: 587;
- Общ брой подписани договори/одобрени проекти: 318;
- Общ брой анулирани договори: 62;
- Общо договорирани средства: 202 906 614,25 лева (107,61% от бюджета на Програмата)
- Общо изплатени средства към бенефициенти: 103 481 659 лева (54,88%);
 - Авансови плащания – 79 броя на обща стойност 24 395 245,4 лева.
 - Междинни плащания – 104 броя на обща стойност 22 370 580,24 лева.
 - Окончателни плащания – 307 броя на обща стойност 56 715 833,53 лева.

Таблица VII.6. Финансово изпълнение на ОПРСР за периода 2007 - 2013 г.

Ос/Мярка	Договорени средства			Реално изплатени средства			Изцяло изплатени проекти		
	Брой договори	Общо публични разходи, лева	%	Брой плащания	Общо публични разходи, лева	%	Брой проекти	Общо, лева	%
Мярка 1.1 "Публична помощ за постоянно прекратяване на риболовни дейности"	90	8 720 883,19	96,67%	90	8 719 793,62	96,66%	90	8 719 793,62	96,66%
Мярка 1.3	7	106 507,87	110,51%	6	94 371,16	97,92%	6	94 371,16	97,92%

"Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност"									
ОС 1	97	8 827 391,06	96,82%	96	8 814 164,78	96,67%	96	8 814 164,78	96,67%
Мярка 2.1 "Производствен и инвестиции в аквакултурата"	65	74 088 784,41	126,77%	89	36 458 083,18	62,38%	42	32 683 482,45	55,93%
Мярка 2.2 "Акваекологични мерки"	1	76 281,43	7,34%	2	26 238,89	2,52%	0	0,00	0,00%
Мярка 2.6. "Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура"	19	19 289 576,18	101,88%	19	6 441 536,84	34,02%	9	5 018 234,68	26,50%
Мярка 2.7 "Финансов инженеринг"	4	15 167 850,00	100,00%	3	15 167 850,00	100,00%	3	15 167 850,00	100,00%
ОС 2	89	108 622 492,02	116,07%	113	58 093 708,91	62,08%	54	52 869 567,13	56,49%
Мярка 3.1 "Колективни дейности"	5	1 281 604,90	148,25%	4	857 561,47	99,20%	2	857 561,47	99,20%
Мярка 3.3 „Инвестиции за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища, места за разтоварване и закрити лодкостоянки"	3	28 186 812,64	99,13%	3	13 526 417,76	47,57%	0	0	0,00%
Мярка 3.4 "Развитие на нови пазари и промоционални кампании"	19	4 869 277,77	103,11%	31	3 768 188,38	79,79%	12	2 736 252,44	57,94%
Мярка 3.5 "Пилотни проекти"	1	93 8012,38	95,92%	0	0	0,00%	0	0	0,00%
ОС 3	28	35 275 707,69	100,79%	38	18 152 167,61	51,86%	14	3 593 813,91	10,27%
Мярка 4.1.А "Финансова подкрепа за прилагане на местните стратегии за развитие и покриване на оперативните разходи на Рибарските групи"	6	41 434 169,59	100,00%	112	12 520 221,59	30,22%	69	8 963 190,76	21,63%
ОС 4	6	41 434 169,59	100,00%	112	12 520 221,59	30,22%	69	8 963 190,76	21,63%
Мярка 5.1 "Техническа"	98	8 746 853,89	92,77%	131	5 901 396,28	62,59%	75	3 378 634,75	35,84%

помощ"									
ОС 5	98	8 746 853,89	92,77%	131	5 901 396,28	62,59%	75	3 378 634,75	35,84%
ОБЩО	318	202 906 614,25	107,61%	490	103 481 659,17	54,88%	308	77 619 371,33	41,16%

Източник: ИАРА

Напредък в изпълнението на ОПРСР през 2014 г.

През 2014 г. продължава успешното изпълнение на Програмата, като почти се запазват нивата на договорираните и изплатените средства от 2013 г., с изключение на делът на подадените проектни предложения, който през 2014 г. е значително по-нисък. Това се дължи на факта, че през 2014 г. почти всички мерки по ОПРСР са затворени за прием на проектни предложения, с изключение на мерки 1.1, 1.3, 4.1 и 5.1.

През 2014 г. по осите от 1 до 4 има подадени 178 проектни предложения на стойност на заявената безвъзмездна финансова помощ (БФП) - 2 756 748 лева.

През годината са сключени 219 договора с размер на одобрената БФП 65 951 117 лева.

През 2014 г. договарянето на средствата по ОПРСР запазва своето сравнително високо ниво, като дори се наблюдава леко нарастване в сравнение с 2013 г. Подобно на предходни години, усилията са насочени предимно към инвестиране на средствата от ос 4 и подпомагане изпълнението на Местните стратегии за развитие (МСР) на Местните инициативни рибарски групи (МИРГ). От подадените 178 проектни предложения по приоритетни оси от 1 до 4,, 167 са на бенефициенти на МИРГ.

От сключените през годината нови договори, 11 броя на стойност на одобрената БФП 17 887 219 лева са договорени в условията на договаряне над бюджета по ОПРСР, съгласно РМС 167 от 08.03.2013 г., изменено с РМС 309 от 19.05.2014 г.

От сключените договори през периода, 176 броя с размер на одобрената БФП - 26 480 468 лева са по МСР на МИРГ, от които 18 броя на стойност на одобрената БФП 4 292 988 лева, са договорени в условията на договаряне над бюджета по мерките в рамките на стратегиите.

През 2014 г. е договорен 20,93% от бюджета на Програмата, като най-ниско е договарянето по ос 1 - 8,93%, а по приоритетна ос 2 и приоритетна ос 3 са договорирани съответно 29,88% и 30,55%. Високият процент на договаряне по ос 4 касае сключените с МИРГ договори за подпомагане на местните им стратегии. Реално сключените договори по МСР представляват 63,91% от бюджета по оста.

Общо през годината са изплатени 22 047 577 лева (11,69% от бюджета на Програмата).

В края на 2014 г. са договорени 102,97% от бюджета на ОПРСР.

Общо изплатените средства са 97 580 262 лева, което представлява 51,75% от бюджета.

Въпреки малкото останали отворени мерки през 2014 г., нивото на договаряне по Програмата остава сравнително високо - 20,93%. Делът на извършените разплащания обаче е все още сравнително нисък - едва 11,69%. Като цяло, остава ниско нивото и на общо изплатените средства по Програмата - 51,75%, предвид което разплащанията по проектите следва да бъдат направени до края на 2015 г.

Представената по-горе финансова информация за изпълнението на ОПРСР за 2014 г. не съдържа данни за прилагането на приоритетна мярка 5.1 Техническа помощ. Изпълнението на мярка 5.1 Техническа помощ за 2014 г. е както следва: подадени проекти - 34 броя; сключени

договори - 19 броя на обща стойност 2 034 222 лева (21,58% от бюджета); извършени плащания - 1 683 602 лева (17,86% от бюджета).

По приоритетна ос 1 се наблюдава леко увеличение на броя на сключените договори, но като цяло продължава тенденцията за интерес само към една от двете отворени за кандидатстване мерки – мярка 1.1 „Постоянно прекратяване на риболовна дейност“. През 2014 г. по мярка 1.1 са сключени 19 договора. Средната стойност на договорите е около 42 832 лева, което се дължи на факта, че са подкрепени кораби в най-малките сегменти на флота. През 2014 г. мярката е временно отворена за прием на проектни предложения за периода 20.02.2014 до 30.09.2014 г.

През 2014 г. с подпомагане от ЕФР са изведени от риболовния флот 21 кораба, с общ капацитет 123,72 GT и 778,08 kW.

Към края на 2014 г. с подпомагане от ЕФР са изведени от риболовния флот 90 кораба, с общ капацитет 1521,57 GT и 6880,86 kW.

По приоритетна ос 2 „Аквакултура, риболов във вътрешни водоеми, преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултури“ през 2014 г. се наблюдава напредък по отношение на договорирането - с 1,93% от бюджета повече в сравнение с 2013 г. През годината са сключени 22 договора, като 11 от тях са договорирани над бюджета на ОПРСР, съгласно РМС № 309/19.05.2014 г. Тъй като през периода е извършено връщане на последната вноска от капитала на НГФ ЕАД в размер на 15 050 000 лева обратно в Програмата, стойностите на сключените договори и плащания на бенефициенти през 2014 г. са намалени с тази сума. Стойността на извършените разплащания е намалена с размера на усвоената гаранция по авансово плащане по проект, по който е регистрирано лошо вземане.

Предвид ограничените ресурси по мярка 2.1, през 2014 г. няма подадени проектни предложения. Сключените договори са 14 броя, от които 9 броя са договорени в условията на договаряне над бюджета по ОПРСР.

Над 80% от сключените договори са за изграждане или модернизация на стопанства за производство на сладководна аквакултура.

Съгласно предоставените и отчетени данни от Управляващия орган, произведеното количество продукция от аквакултура през 2014 г. от стопанства, финансирани по ОПРСР възлиза на 3 527,34 тона, което представлява 112% увеличение от базовата стойност за индикатора. Съгласно заложените стойности в производствените програми, количеството на произведената продукция следва да бъде над 4 400 тона за 2014 г., или има около 20% неизпълнение на заложените цели.

При отчитане на реализирания оборот от производството на аквакултура се наблюдава увеличение от базовата стойност с 141%, което представлява спад в оборота в размер на 1 051 285 евро спрямо отчетените стойности през 2013 г. Очакваният размер на оборота от производството на аквакултура за 2014 г., въз основа на заложените цели в производствените програми на бенефициентите е над 7 400 млн. евро, на който размер е формирана целта за 2015 г. от увеличение на оборота с 420%.

Нереализираните стойности от оборот за 2014 г. са резултат от неизпълнение на производствените програми на част от бенефициентите, като част от тях са посочили като причина форсмажорни събития.

През 2014 г. индикаторът „Добавена стойност на един зает в аквакултура“ спада с над 19 000 евро в сравнение с 2013 г., поради ниския размер на оборота от производството на

аквакултура и годишното увеличение на капиталовите разходи за материали, суровини и външни услуги.

По Мярка 2.6 „Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура“ през 2014 г. няма постъпили заявления за кандидатстване, тъй като по мярката не се приемат проектни предложения от края на 2012 г., с изключение на периода 17.04.2013 – 17.05.2013 г.

През годината са сключени 8 договора с размер на БФП 10 667 174 лева или 56,37% от бюджета на мярката.

Два от тях на стойност на одобрената БФП 1 920 824 лева са договорени в условията на договаряне над бюджета по ОПРСР, съгласно РМС № 309/19.05.2014 г.

През 2014 г. изцяло изплатените проекти са 3, с обща стойност на изплатената БФП 425 715 лева.

През годината са извършени плащания на обща стойност 1 300 769 лева или 12,19% от договорираните средства.

Отчитайки индикатора „Тонове продукция от преработка“, през 2014 г. количествата продукция от рибопреработката са с около 47% повече спрямо заложената базова стойност и с 28% повече спрямо количествата през 2013 г.

През 2014 г. бенефициентите по подкрепените проекти по мярката отчитат реализиран оборот в размер над 8 млн. евро, което е с 87% над заложената базова стойност за индикатора. Увеличението на оборота в сравнение с 2013 г. е над 70% или над 6 млн. евро.

УО предвижда стойностите на оборота от рибопреработката да достигнат увеличение с 150% от заложените базови стойности в Програмата.

Добавената стойност на един зает в преработката през 2014 г. възлиза на 4 463,07 евро, с 2% над заложената базова стойност от 4 395 евро на човек.

През 2014 г. по мярка 3.3 „Инвестиции за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища, места за разтоварване и закрити лодкостоянки“ е подписан един договор за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища (пристанище гр. Поморие) със стойност на одобрената БФП 9 754 511 лева или 34,31% от бюджета на мярката.

Към края на годината се изпълняват и проектите за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища Сарафово и Черноморец.

Чрез планираните мерки ще се осигури устойчиво развитие на сектора с цел опазване на рибните ресурси. Изграждането на пристанище за лодки ще създаде възможност за извършване на техническо обслужване и ремонти по тях.

През 2014 г. по проекта за реконструкция и модернизация на пристанището в гр. Черноморец с бенефициент община Созопол е извършено авансово плащане на стойност 458 324 лева.

През годината по проекта на община Бургас за реконструкция и модернизация на пристанище на Сарафово е извършено авансово плащане на стойност 4 583 526 лева и едно междинно плащане на стойност 4 359 649 лева.

През 2014 г. по мярка 4.1.А Финансова подкрепа за прилагане на местните стратегии за развитие са подадени общо 167 проектни предложения. През годината са сключени 176 договора, на обща стойност 26 480 468 лева, което представлява 63,91% от общия бюджет на всички МИРГ. В сравнение с 2013 г., делът на сключените договори през 2014 г. нараства с 2,54%.

Изплатените суми по проекти по Местните стратегии за развитие са на стойност 7 796 098 лева или 18,82% от бюджета на мярката.

През отчетния период се наблюдава напредък по отношение на сключените договори, с ръст от 2,54% в сравнение с 2013 г. Значително нараства делът на извършените плащания - от 0,91% през 2013 г. на 18,82% през 2014 г.

През 2014 г. по проекти на местните стратегии за развитие на МИРГ са създадени или поддържани в и извън сектор „Рибарство“ общо 349 работни места.

Таблица VII.7. Финансово изпълнение на ОПРСР към 30.06.2015 г.

Ос/мярка	Договорени средства			Реално изплатени средства			Изцяло изплатени проекти		
	Брой договори	Общо публични разходи, лева	%	Брой плащания	Общо публични разходи, лева	%	Брой проекти	Общо, лева	%
Мярка 1.1 "Публична помощ за постоянно прекратяване на риболовни дейности"	90	8 720 941,79	96,67%	90	8 719 793,62	96,66%	90	8 719 793,62	96,66%
Мярка 1.3 "Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност"	7	106 507,87	110,51%	6	94 371,16	97,92%	6	94 371,16	97,92%
ОС 1	97	8 827 449,66	96,82%	96	8 814 164,78	96,67%	96	8 814 164,78	96,67%
Мярка 2.1 "Производствени инвестиции в аквакултурата"	64	72 595 705,96	124,22%	93	38 596 896,46	66,04%	44	33 279 584,08	56,95%
Мярка 2.2 "Акваекологични мерки"	1	76 281,43	7,34%	2	26 238,89	2,52%	0	0,00	0,00%
Мярка 2.6. "Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура"	18	17 530 521,15	92,59%	24	8 043 165,89	42,48%	10	5 051 737,13	26,68%
Мярка 2.7 "Финансов инженеринг"	4	15167850	100,00%	3	15167850	100,00%	3	15167850	100,00%
ОС 2	87	105 370 358,54	112,60%	122	61 834 151,24	66,07%	57	53 499 171,21	57,17%
Мярка 3.1 "Колективни дейности"	5	1 281 604,90	148,25%	4	857 561,47	99,20%	2	857561,47	99,20%
Мярка 3.3 "Инвестиции за реконструкция и модернизация"	3	28 154 850,32	99,01%	4	18 387 692,39	64,67%	0	0	0,00%

на рибарски пристанища, места за разтоварване и закрити лодкостоянки"									
Мярка 3.4 "Развитие на нови пазари и промоционални кампании"	19	4 869 277,27	103,11%	36	4 349 659,87	92,10%	16	4 185 838,66	88,64%
Мярка 3.5 "Пилотни проекти"	1	938012,38	95,92%	2	818369,53	83,69%	0	0	0,00%
ОС 3	28	35 243 744,87	100,70%	46	24 413 283,26	69,75%	18	5 043 400,13	14,41%
Мярка 4.1.А "Финансова подкрепа за прилагане на местните стратегии за развитие и покриване на оперативните разходи на Рибарските групи"	6	41 434 169,59	100,00%	167	17723731,93	42,78%	96	12 181 577,74	29,40%
ОС 4	6	41 434 169,59	100,00%	167	17 723 731,93	42,78%	96	12 181 577,74	29,40%
Мярка 5.1 "Техническа помощ"	97	8 136 113,89	86,30%	143	6 362 434,41	67,48%	85	3 881 836,10	41,17%
ОС 5	97	8 136 113,89	86,30%	143	6 362 434,41	67,48%	85	3 881 836,10	41,17%
ОБЩО	315	199 011 836,55	105,54%	574	119 147 765,62	63,19%	352	83 420 149,96	44,24%

Източник: ИАРА

Кумулативен напредък в изпълнението на ОПРСР към 30.06.2015 г.:

- Общ брой регистрирани проекти: 596;
- Общ брой подписани договори/одобрени проекти: 315
- Общо договорирани средства: 199 011 836,55 лева (105,54%);
- Общо изплатени средства към бенефициенти: 119 147 765,62 лева (63,19%).
- Окончателно са изплатени средствата по 352 проекта на стойност 83 420 149,96 лева (44,24%).

РАЗДЕЛ Б

ПРИОРИТЕТИ И ЦЕЛИ НА ПОЛИТИКАТА В АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ, МЕРКИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА ПОСТИГАНЕТО ИМ ПРЕЗ 2016 Г.

Държавната политика в аграрния сектор е насочена към повишаване на конкурентоспособността на българското земеделие и подобряване условията на труд и качеството на живот в селските райони, при ускорено усвояване на средствата от европейските фондове, устойчиво управление на природните ресурси и спазване на високи стандарти за безопасност на храните. Приоритетите и целите на политиката в аграрния отрасъл, мерките и действията за тяхното постигане през 2016 г., заложи в този раздел, са в съответствие с Националната програма за развитие: България 2020 и Програмата на правителството за стабилно развитие на Република България за периода 2014 – 2018 г.

ПРИОРИТЕТ 1:

РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ХРАНИТЕЛНА СИГУРНОСТ И ЗА ПРОИЗВОДСТВО НА ПРОДУКТИ С ВИСОКА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ ПРИ УСТОЙЧИВО УПРАВЛЕНИЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ

ЦЕЛ 1: БАЛАНСИРАНО РАЗВИТИЕ НА СЕКТОРИТЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ И ПРОИЗВОДСТВО НА ПРОДУКТИ С ВИСОКА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ

МЯРКА:

Преодоляване на структурния дисбаланс в отрасъл „Селско стопанство“ и в неговите подотрасли - приоритизиране на интензивните сектори в земеделието – животновъдство, зеленчукопроизводство и трайни насаждения, биологично производство

ДЕЙСТВИЯ:

- Максимално използване на възможностите по Първи стълб на Общата селскостопанска политика за приоритетно подпомагане на секторите „Животновъдство“ и „Плодове и зеленчуци.“
- Целенасочена инвестиционна подкрепа по ПРСР 2014-2020 г. за животновъдни стопанства и производители на плодове и зеленчуци.
- Използване на възможностите на държавните помощи за насърчаване на хуманното отношение към животните.
- Прилагане на Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор в България 2014 - 2018 г.
- Прилагане на Националната програма по пчеларство 2014 - 2016 г.

- Насърчаване на биологичното производство чрез улесняване на достъпа за кандидатстване по ПРСР 2014-2020 г. и предоставяне на по-голям финансов ресурс за подкрепа спрямо предходния програмен период.

МЯРКА:

Оптимизиране на поземлените отношения, гарантиращи ефективността на земеползването и увеличаване на доходите от земеделска дейност

ДЕЙСТВИЯ:

- Насърчаване на доброволната поземлена комасация за целите на земеделското производство.
- Ефективно управление на държавния поземлен фонд.

МЯРКА:

Възстановяване и модернизиране на хидромелиоративната инфраструктура

ДЕЙСТВИЯ:

- Изготвяне на проекти на стратегии за управление на отрасъл "Хидромелиорации" и отрасъл "Защита от вредното въздействие на водите".
- Изготвяне на предложения за промени в институционалната и нормативната рамка.
- Изготвяне на интегрирани инвестиционни планове, програми и водещи проекти на ниво речен басейн.
- Разработване на подзаконовата нормативна уредба за прилагане на мерки от Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. за инвестиции в хидромелиоративната система.

ЦЕЛ 2: ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО - ПРИВЛЕКАТЕЛЕН БИЗНЕС, ОСИГУРЯВАЩ СТАБИЛНИ И СПРАВЕДЛИВИ ДОХОДИ НА ЗАЕТИТЕ В НЕГО

МЯРКА:

Повишаване на доходите от земеделска дейност

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на многопластовата структура на директните плащания.
- Подкрепа на млади фермери по първи и втори стълб на ОСП.
- Подпомагане на малки стопанства по първи и втори стълб на ОСП.

- Подпомагане на малки стопанства, които имат потенциал да увеличат производството си и да навлязат на пазара, чрез Тематична подпрограма за малките земеделски стопанства към ПРСР 2014-2020 г.

МЯРКА:

По-добро управление на риска в земеделието

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на Схема за държавна помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция.
- Прилагане на Схема за държавна помощ за компенсиране на загуби вследствие на неблагоприятни климатични условия.
- Прилагане на Схема за държавна помощ за компенсиране на материални щети по загинали селскостопански животни и унищожени пчелни кошери в резултат на природни бедствия.
- Прилагане на схеми за компенсиране на загуби вследствие на болести по растения и животни.

ЦЕЛ 3: МОДЕРНИЗИРАНИ И ТЕХНОЛОГИЧНО ОБНОВЕНИ СТОПАНСТВА И ПРЕДПРИЯТИЯ. РАЗВИТИЕ И УСКОРЕНО ВЪВЕЖДАНЕ НА ИНОВАЦИИТЕ В ЗЕМЕДЕЛСКАТА ПРАКТИКА

МЯРКА:

Насърчаване на инвестициите и внедряването на иновации в стопанствата и предприятията за преработка на земеделска продукция

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на мерки от Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. за подкрепа на инвестиции в материални и нематериални активи.
- Прилагане на мерки от ПРСР за финансово подпомагане внедряването на иновативни решения и практики в земеделското производство.
- Провеждане на разяснителни информационни събития, в т.ч. семинари и срещи и консултации със земеделски производители за разясняване на предимствата и възможностите за модернизиране на стопанствата и внедряването на иновации, в т.ч. за малките и средни земеделски стопанства.

ЦЕЛ 4:

УСТОЙЧИВО ПАЗАРНО РАЗВИТИЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ

МЯРКА:

Стабилизиране на пазарните позиции на земеделските производители

ДЕЙСТВИЯ:

- Подпомагане на дейността на организациите на производители и групи производители чрез европейско и национално финансиране.
- Насърчаване на директните доставки на суровини и храни.
- Стимулиране създаването на къси вериги на доставки.
- Прилагане на европейските схеми за предоставяне на мляко и плодове в учебните заведения.
- Прилагане на регулярни пазарни мерки за предотвратяване и управление на кризи на пазара - публична интервенция, помощ за частно складиране и възстановявания при износ.

ЦЕЛ 5:

ПОВИШАВАНЕ ИЗНОСА НА СЕЛСКОСТОПАНСКИ ПРОДУКТИ И УТВЪРЖДАВАНЕ НА ПОЗИЦИИТЕ ИМ НА ЧУЖДИ ПАЗАРИ

МЯРКА:

Провеждане на целенасочена маркетингова и рекламна политика за популяризиране на българската селскостопанска продукция на външни пазари

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на програми за промотиране на земеделски и хранителни продукти на пазарите на ЕС и трети страни.
- Прилагане на схеми за държавни помощи за насърчаване участието на земеделски производители в международни панаири и изложения.

ЦЕЛ 6: ПО-ВИСОКА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ И ИНФОРМИРАНOST НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ. ЗАСИЛВАНЕ РОЛЯТА НА НАУЧНОТО ОБСЛУЖВАНЕ ЗА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНО ЗЕМЕДЕЛИЕ.

МЯРКА:

Подобряване ефективността на системата за съвети в земеделието

ДЕЙСТВИЯ:

- Въвеждане на регламентирани правила и процедури за съвместна дейност между участниците в Системата за съвети в земеделието и научните институти и университети.
- Изграждане на партньорства, вкл. публично-частни, за трансфер на научни знания, внедряване на добри практики и иновации в българското земеделие.

- Улесняване на достъпа до съвети в земеделието на земеделските производители, особено от отдалечените от областните центрове населени места, чрез повишаване на капацитета на Националната служба за съвети в земеделието в т. ч на общинско ниво.
- Активно функциониращи регионални консултативни съвети за съвети в земеделието с участието на представители от НССЗ, университети, научни институти, неправителствени организации и земеделски производители.
- Създаване и развитие на „фермерски кръгове“ към областните офиси на НССЗ с участие на активни фермери за разпространение на полезна информация в областта на земеделието и за популяризиране на добри практики по кандидатстването и изпълнението на проекти по ПРСР.
- Изграждане на съветническа мрежа, включваща и участници от неправителствения сектор.

МЯРКА:

Повишаване на професионалната квалификация и знанията на земеделските производители

ДЕЙСТВИЯ:

- Организиране и провеждане на обучения на земеделските стопани, в т.ч. чрез дългосрочни и краткосрочни курсове и информационни дейности.
- Осигуряване на достъп на земеделските производители до важна земеделска информация, чрез организирането на местно ниво (общинско и по населени места) на семинари и информационни събития, както и чрез медийни изяви.
- Предоставяне на специализирани съвети на земеделските производители в областта на растениевъдството и животновъдството, както и съвети за вземане на правилни решения за управление на стопанството.
- Предоставяне на съветнически услуги на земеделските производители относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление предвидени в чл. 5 от Регламент (ЕО) № 73/2009 и Приложение II към него, и съвети по стандартите на ЕС относно безопасните условия на труд.
- Организиране и провеждане на консултантски дни/изнесени приемни по населени места и общини в съответната област, особено в отдалечените от областните центрове населени места.
- Активно използване на различни комуникационни канали за предоставяне на съветнически услуги.

МЯРКА:

Повишаване на иновативността на научните изследвания в аграрната област

ДЕЙСТВИЯ:

- Селекция на нови сортове културни растения и породи животни.
- Разработване на традиционни и нови технологии за отглеждане на растения и животни.
- Патентоване и сертифициране на създадените научни продукти.

- Трансфер на научни продукти в производството – сключване на лицензионни договори.
- Подпомагане на трансфера на иновации в земеделската практика чрез разпространение на резултатите от научно-изследователските проекти в областта на земеделието и на информация за разработени нови продукти и техники.
- Разпространение на най-добрите практики за внедряване на технологии от земеделските производители чрез организиране на дискуссионни групи с участието на земеделски производители, консултанти и научни работници.

ЦЕЛ 7: УСТОЙЧИВО ИЗПОЛЗВАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ

МЯРКА:

Стимулиране въвеждането на производствени практики, допринасящи за адаптиране към изменението на климата и съвместими с опазването и подобряването на околната среда, природните ресурси, почвата и генетичното разнообразие

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на „зелени директни плащания“.
- Прилагане на мярка „Агроекология и климат“ от ПРСР 2014-2020 г.
- Предоставяне на финансови стимули за фермерите за активно участие в дейностите по опазване и подобряване на генетичните ресурси:
 - прилагане на Схема за държавна помощ за определяне на продуктивността и генетичните качества на животните.
 - прилагане на схеми за обвързано с производството подпомагане за животни под селекционен контрол.
 - прилагане на Схема за държавна помощ за насърчаване на производството и използването на висококачествени семена.

МЯРКА:

Поддържане на земеделските дейности в райони с природни или други специфични ограничения

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на мярка "Плащания за райони, изправени пред природни или други специфични ограничения" от ПРСР 2014-2020 г.

ЦЕЛ 8: УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА РИБАРСТВОТО И АКВАКУЛТУРИТЕ

МЯРКА:

Стимулиране развитието на устойчиво, иновативно, конкурентноспособно и основано на знания рибарство, производство на аквакултури и на преработвателната промишленост

ДЕЙСТВИЯ:

- Максимално усвояване на финансовия ресурс на Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство” 2007-2013 г.
- Разработване на подзаконовата нормативна база за прилагане и популяризиране на мерките на Програмата за морско дело и рибарство 2014 - 2020 г., свързани с подкрепата за инвестиции и за развитие и внедряване на иновации в рибарството и аквакултурите, в преработката и пазарната реализация на продуктите от сектора.
- Изпълнение на мерки по Програмата за морско дело и рибарство 2014 - 2020 г.

МЯРКА:

Осигуряване и управление на надеждни биологични, екологични, технически и социално-икономически данни за сектор "Рибарство"

ДЕЙСТВИЯ:

- Изпълнение на дейностите по Национална програма за събиране, управление и използване на данни за сектор „Рибарство”, в съответствие с многогодишната програма на Европейския съюз.

ЦЕЛ 9: ВИСОКО НИВО НА ЗАЩИТА НА ЧОВЕШКОТО ЗДРАВЕ И ИНТЕРЕСИТЕ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ХРАНИТЕ ЧРЕЗ ПРИЛАГАНЕТО НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД НА КОНТРОЛ ПО ЦЯЛАТА ХРАНИТЕЛНА ВЕРИГА

МЯРКА:

Осъществяване на единен официален контрол по безопасността и качеството на храните, обхващащ всички звена и етапи от хранителната верига

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на високи стандарти при контрола в областта на безопасността и качеството на храните, хранителните добавки и напитките, ветеринарната медицина и хуманното отношение към животните, растителната защита и торовете, фитосанитарния контрол, фуражите, граничния контрол и др.
- Постоянно сътрудничество с Европейския орган за безопасност на храните, с всички структури на Европейския съюз, имащи отношение към дейностите по безопасност на храните, растително здраве, здравеопазване на животните и хуманно отношение към тях, и с органите по безопасност на храните в държавите-членки на ЕС и трети страни.

ЦЕЛ 10: УСТОЙЧИВО И МНОГОФУНКЦИОНАЛНО УПРАВЛЕНИЕ НА ГОРИТЕ

МЯРКА:

Изготвяне, приемане и мониторинг по прилагане на стратегически и нормативни документи за управление на горските ресурси, с ефективното участие на гражданското общество

ДЕЙСТВИЯ:

- Приемане на Наредба за инвентаризация и планиране в горските територии.
- Изготвяне на областни планове за развитие на горските територии.
- Разработване и приемане на стратегически документ (Национална програма) за развитие на ловното стопанство в Република България.
- Разработване на нова стратегия (Национална програма) за опазване на горските територии от пожари.
- Осъществяване на наблюдение, контрол и отчитане на резултатите от изпълнението на Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България 2013 – 2020 г. (НСРГСРБ) и Стратегическия план за развитие на горския сектор 2014 – 2023 г. (СПРГС):
 - възобновяване Националния съвет по горите (НСГ);
 - създаване на Координационна комисия към НСГ за управление, наблюдение, контрол и отчитане на резултатите от изпълнението на НСРГСРБ 2013-2020 г. и СПРГС 2014-2023 г. по проекта Горски диалог;
 - реализиране на проекта Горски диалог.

МЯРКА:

Създаване на предвидима и устойчива среда за развитие на малкия и средния бизнес в сферата на добива и продажбата на дървесина и прозрачност при провеждане на процедурите

ДЕЙСТВИЯ:

- Сключване на дългосрочни договори за добив и продажба на дървесина чрез прозрачни процедури.
- Актуализиране на Наредба за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии - държавна и общинска собственост, и за ползването на дървесина и недървесни горски продукти.

МЯРКА:

Увеличаване на дела на зелената икономика, основана на гори:

ДЕЙСТВИЯ:

- Създаване на стимули за развитие на зелената икономика, основана на пазарен принцип – проучване, анализ и оценка на възможностите на българската гора за добив на биомаса за енергийни цели.
- Разработване на Наредба за обществени екосистемни ползи.

МЯРКА:

Създаване на нови гори и прилагане на устойчиви практики за стопанисването на съществуващите

ДЕЙСТВИЯ:

- Промяна на предназначението на негодни за земеделско ползване земи.
- Изработване на планове за залесяване.
- Залесяване.
- Увеличаване на общата площ на горските територии със защитни функции.
- Поддържане на горите в добро здравословно състояние и приоритетно усвояване на дървесина, пострадала от биотични и абиотични фактори и възстановяване на засегнатите площи.
- Финансиране на създаването на нови гори чрез мярка 8 „Инвестиции в горски територии, развитие и запазване жизнеспособността на горите” от ПРСР 2014-2020.

ЦЕЛ 11:

ОПАЗВАНЕ НА ГОРИТЕ И ДИВЕЧА

МЯРКА:

Ограничаване на незаконната сеч

ДЕЙСТВИЯ:

- Разработване и внедряване на нов софтуер за водене на регистър на актовете преписки и констативните протоколи за нарушения на законодателството, свързано с ползването, преработката и търговията с дървесина и недървесни горски продукти.
- Разработване и внедряване на софтуер за издаване, отчитане и контрол на електронни документи за ползване, транспортиране, преработка и търговия с дървесина и недървесни горски продукти.
- Продължаване и разширяване на взаимодействието между институциите за подобряване на съвместната дейност по предотвратяване и разкриване на нарушения, в т.ч.:
 - взаимодействие с държавни институции при опазването и контрола на ползването и търговията с дървесина и недървесни горски продукти;

- законови промени на действащата горска нормативна база, имаща отношение към опазването на горските територии, както и на Наказателния кодекс;
 - реална наказателна отговорност за длъжностните лица при груби и повтарящи се нарушения на законодателството;
 - намиране на трайно решение за проблемите със събираемостта на сумите по влезли в сила наказателни постановления.
- Повишаване на ефективността от дейността на мобилните контролни екипи в ДП, ДГС и ДЛС.

МЯРКА:

Превенция на риска от пожари в горските територии

ДЕЙСТВИЯ:

- Извършване на цялостна оценка и картографиране на риска от пожари в горските територии на страната.
- Разработване и одобряване на единна схема за разполагане на системи за наблюдение и откриване на пожари в горските територии.

ЦЕЛ 12:

РАЗВИТИЕ НА ЕЛЕКТРОННОТО УПРАВЛЕНИЕ И ПОДОБРЯВАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВНОТО ОБСЛУЖВАНЕ В СИСТЕМАТА НА МИНИСТЕРСТВОТО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ КАТО ФАКТОР ЗА УСПЕХ НА ПОЛИТИКАТА В АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ

МЕРКИ:

- Извършване на анализ за определяне на административните услуги, които МЗХ може да предоставя по електронен път.
- Подобряване на достъпа до информация, събирана и обобщавана в системата на МЗХ.

ПРИОРИТЕТ 2:

МОБИЛИЗИРАНЕ НА ПОТЕНЦИАЛА НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА БАЛАНСИРАНО СОЦИАЛНО И ТЕРИТОРИАЛНО РАЗВИТИЕ

ЦЕЛ 1: РАЗНООБРАЗЯВАНЕ НА ИКОНОМИКАТА НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ И ВИСОКА ЗАЕТОСТ НА МЕСТНОТО НАСЕЛЕНИЕ

МЕРКИ:

- Насърчаване стартирането и развитието на икономически дейности под формата на нови стопанства, нови предприятия, нови инвестиции в неселскостопански дейности.
- Насърчаване на местното развитие чрез прилагане на подхода „Водено от общностите местно развитие/Лидер“.

ЦЕЛ 2: ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

МЕРКИ:

- Насърчаване изграждането на местната инфраструктура и обновяване на селата.
- Насърчаване предлагането на местни основни услуги.
- Насърчаване опазването на местното културно и природно наследство.

За изпълнение на мерките и постигане на целите на аграрната политика през 2016 г. ще се прилагат комплексно редица инструменти за финансова подкрепа с европейски и национални средства. Това включва основно директни плащания и пазарна подкрепа по Първи стълб на Общата селскостопанска политика, финансирани от Европейския фонд за гарантиране на земеделieto, и Програмата за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г. (Втори стълб на ОСП), финансирана от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони. Очаква се да стартира прилагането на Програмата за морско дело и рибарство за периода 2014-2020 г., финансирана от Европейския фонд за морско дело и рибарство. Ще продължи финализирането на ПРСР 2007-2013 и Оперативна програма за развитие на сектор Рибарство 2007-2013 г. Инструментите за подкрепа с европейски средства ще бъдат допълнени със схеми за преходна национална помощ (предназначена само за сектори, които са били обект на национални доплащания през 2013 г.) и държавни помощи.

Общо за новия програмен период 2014-2020 г. се очаква страната да усвои около 7,5 млрд. евро в аграрния отрасъл. Над 2,2 млрд. евро от тези средства ще бъдат насочени за развитие на селските райони и инвестиции в земеделieto по Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. За подкрепа на доходите на земеделските стопанства през новия програмен период ще бъдат предоставени и над 5 млрд. евро европейски средства под формата на директни плащания.

Съгласно европейското законодателство, националният таван за директни плащания, определен на България за 2016 г., е 792 449 хил. евро.

Подпомагането на уязвими и приоритетни сектори ще бъде осъществено посредством прилагането на схеми за обвързано с производството подпомагане. България нотифицира максималния допустим размер на обвързано с производството подпомагане за периода 2015 – 2020 г. – 15% от финансовия таван за директни плащания, в т.ч. 13% за секторите „Животновъдство“ и „Плодове и зеленчуци“ и 2% за протеинови култури. Нотифицираните схеми са, както следва:

- Схема за обвързано подпомагане за млечни крави – подпомагат се земеделски стопани, които отглеждат 10 (включително) и повече млечни крави, които са с предназначение за производство на мляко в Интегрираната информационна система на БАБХ;
- Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и/или юници - подпомагат се земеделски стопани, които отглеждат 5 (включително) и повече месодайни крави и/или юници, които са с предназначение за производство на месо в Интегрираната информационна система на БАБХ;
- Схема за обвързано подпомагане за млечни крави и/или месодайни крави под селекционен контрол - подпомагат се земеделски стопани, които отглеждат 10 (включително) и повече млечни крави (с предназначение за производство на мляко) и/или месодайни крави (с предназначение за производство на месо), от които поне едно животно е под селекционен контрол;

- Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и кози-майки - подпомагат се земеделски стопани, които отглеждат от 10 (включително) до 49 (включително) овце-майки, и/или кози-майки;
- Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и кози-майки под селекционен контрол - подпомагат се земеделски стопани, които отглеждат 50 (включително) и повече овце-майки, и/или кози-майки от които поне едно животно е под селекционен контрол;
- Схема за обвързано подпомагане за биволи - подпомагат се земеделски стопани, които отглеждат 10 (включително) и повече биволи;
- Схема за обвързано подпомагане за плодове - право на подпомагане имат земеделски стопани на територията на цялата страна, които стопанисват минимум 0,5 хектара допустими площи с плодове от следните видове култури: ягоди, малини, ябълки, круши, кайсии и зарзали, праскови и нектарини, сливи (*Prunus domestica*), череши, вишни, орехи и десертно грозде;
- Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци – право на подпомагане имат земеделски стопани на територията на цялата страна, които стопанисват минимум 0,5 хектара допустими площи със зеленчуци от следните видове култури: домати, пипер, краставици, корнишони, главесто зеле, кромид лук (зрял), патладжан, моркови, грах (зелен), зелен фасул, чесън (зрял), картофи, дини, пъпеши и тикви;
- Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (оранжерийно производство) – право на подпомагане имат земеделски стопани на територията на цялата страна, които стопанисват минимум 0,5 хектара допустими площи със зеленчуци в оранжерии от културите: домати, пипер и краставици;
- Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури – право на подпомагане имат производители на територията на цялата страна, които отглеждат минимум 0,5 хектара допустими площи от следните протеинови култури: фасул (зърно), леща, нахут, грах (фуражен за зърно), фъстъци, соя, бакла, люцерна, еспарзета, фий, детелина, вигна, бурчак, лупина и звездан.

Таваните по схемите за преходна национална помощ, които България има право да прилага през 2016 г. са, както следва:

- Плащане на площ, необвързано с производството – 11 123,7 хил. евро;
- Плащане за тютюн, необвързано с производството – 56 388,5 хил. евро;
- Крави с бозаещи телета, обвързано с производството – 1 469,3 хил. евро;
- Плащане за говеда и биволи, необвързано с производството – 22 952,3 хил. евро;
- Овце и кози, обвързано с производството – 19 204,5 хил. евро.

Предложеният от ДФ „Земеделие“ бюджет за държавни помощи в земеделието за 2016 г. е в размер на около 150 млн. лева.

ПРИЛОЖЕНИЯ